

นโยบายของสหรัฐอเมริกาต่อไทยก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2

นางสาวสาวิตรี บุญกล่อม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

US Policy Toward Thailand in the Pre-Second World War Era

Miss Savitri Boonklom

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in International Relations

Department of International Relations

Faculty of Political Science

Chulalongkorn University

Academic Year 2015

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

นโยบายของสหรัฐอเมริกาต่อไทยก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2

โดย

นางสาวสาวิตรี บุญกล่อม

สาขาวิชา

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ศาสตราจารย์ ดร.ไชยวัฒน์ คำชู

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

.....คณบดีคณะรัฐศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร.เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(ศาสตราจารย์ ดร.สุรชาติ บำรุงสุข)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ศาสตราจารย์ ดร.ไชยวัฒน์ คำชู)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระ นุชเปี่ยม)

สาวิตรี บุญกล่อม : นโยบายของสหรัฐอเมริกาต่อไทยก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 (US Policy Toward Thailand in the Pre-Second World War Era) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ศ. ดร.ไชยวัฒน์ คำชู, 130 หน้า.

วิทยานิพนธ์เรื่องนโยบายต่างประเทศสหรัฐต่อไทยก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 มุ่งศึกษาปรากฏการณ์ในความสัมพันธ์สหรัฐ-ไทย เพื่อค้นหาปัจจัยที่มีผลในการกำหนดนโยบายต่างประเทศของสหรัฐต่อไทยก่อนการโจมตีเพิร์ลฮาร์เบอร์ โดยใช้กรอบการวิเคราะห์ three level of analysis ของ Joseph Nye ซึ่งประกอบไปด้วยเหตุปัจจัยระดับฉับพลัน (precipitating causes) เหตุปัจจัยระดับกลาง (intermediate causes) และเหตุปัจจัยระดับลึก (deep causes) โดยเชื่อมโยงเข้ากับมิติ 3 ระดับของ Kenneth Waltz ดังนี้ มิติระบบ (systemic level) มิติภายในประเทศ (domestic level) และมิติความเป็นปัจเจกบุคคล (individual level) เพื่อตอบคำถามงานวิจัยที่ว่า อะไรคือปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินนโยบายต่างประเทศของสหรัฐต่อไทยก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 จากการค้นคว้าผู้วิจัยพบว่า ในมิติระดับบุคคลเป็นเหตุปัจจัยระดับฉับพลัน อันประกอบไปด้วยอุดมการณ์ทางการเมืองและภาวะผู้นำของประธานาธิบดี Franklin D. Roosevelt และการขึ้นสู่อำนาจของผู้นำทหารญี่ปุ่น โดยในมิติระดับรัฐเป็นเหตุปัจจัยระดับกลาง กล่าวคือ ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำครั้งยิ่งใหญ่ (Great Depression) และสุดท้ายมิติระดับระบบระหว่างประเทศเป็นเหตุปัจจัยระดับลึก กล่าวคือ ลัทธิจักรวรรดินิยม และกล่าวโดยสรุปได้ว่าสิ่งที่เป็นประเด็นร่วมของเหตุปัจจัยทั้ง 3 มิติ คือ ความพยายามของสหรัฐในการเข้ามาเพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาควิชา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ลายมือชื่อนิสิต

สาขาวิชา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

ปีการศึกษา 2558

5580637824 : MAJOR INTERNATIONAL RELATIONS

KEYWORDS: NATIONAL INTEREST / WORLD WAR TWO / PEARL HARBOR ATTACK

SAVITRI BOONKLOM: US Policy Toward Thailand in the Pre-Second World War Era. ADVISOR: PROF. DR.CHAIWAT KHAMCHOO, 130 pp.

Against the historical discourse among academic circles that US-Thai relations prior to World War Two was one of the friendliness and genuine and that this newly superpower was a friend indeed of Thai people through good and bad time, the argument here is national interest of the former was the reason underlying this relationship, synchronously served each other very well. The purpose of this thesis is to analyze the factors in US-Thai relations before Pearl Harbor Attack in 1941. The research's framework develops from Joseph Nye's three level of analysis namely precipitating, intermediate, and deep causes which will be analyzed in Kenneth Waltz's three dimensions of individual, domestic and systemic level. The result shows that policy making process basically serves to enhance US's national economic interest in Asia Pacific. Concerning the precipitating causes which laying in individual level, the major contribution goes to FDR's leadership and ideology and the rise of Japanese military leader while Great Depression serves as an intermediate cause in domestic level. Lastly, system level, imperialism is a deep cause. Though, the relations between US-Thai vary across time, a consistency persists as they call it the preservation of national interest.

Department: International Relations Student's Signature

Field of Study: International Relations Advisor's Signature

Academic Year: 2015

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้จัดทำขอขอบพระคุณท่านอาจารย์ที่
ปรึกษา ศ.ดร. ไชยวัฒน์ คำชู ท่านอาจารย์ ศ. ดร. สุรชาติ บำรุงสุข ท่านอาจารย์ ผศ. ดร. ธีระ นุช
เปี่ยม ผู้ซึ่งกรุณาให้ความอนุเคราะห์รวมถึงเสียสละเวลาอันมีค่ายิ่งของท่านในการให้คำชี้แนะ
ความรู้ และการวิพากษ์อันมีคุณูปการอย่างยิ่งต่อวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้ ขอขอบพระคุณคุณแม่ คุณพ่อ
น้องชาย และคุณตาสำหรับความช่วยเหลือทั้งด้านกำลังใจ กำลังใจ และกำลังทรัพย์ พร้อมกับ
การดูแลเอาใจใส่เสมอมา ขอขอบคุณหัวหน้าที่ทำงานที่กรุณาจัดสรรเวลาให้ได้ทำวิทยานิพนธ์อย่าง
ไม่ขัดข้อง ขอขอบคุณคุณป้า พี่ๆ น้องๆ และเพื่อนๆ ที่ทำงานสำหรับความปรารถนาดีที่มีให้แก่กันโดย
ตลอด ขอขอบคุณบุคคลากรของคณะฯ ทุกท่านที่อำนวยความสะดวกให้ทุกอย่างผ่านไปด้วยดี
ขอขอบคุณเพื่อนร่วม/เคยร่วมชั้นเรียนทุกคน ทั้งที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว ผู้ที่ยังไม่สำเร็จ และผู้ที่
กำลังจะไปถึงฝั่งด้วยกันสำหรับคำแนะนำ ความช่วยเหลือ และผลักดันกันจนสำเร็จในวันนี้
ขอขอบคุณตนเองที่ได้เพียรพยายาม ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคมากมายและทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนเสร็จ
สมบูรณ์ สุดท้ายขอขอบคุณผู้ที่คู่ชีวิตสำหรับกำลังใจ ความอดทน และความเสียสละ เต็มใจ
ช่วยเหลือโดยไม่เคยปฏิเสธ

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1.....	1
บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 คำถาม.....	5
1.3 การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	5
1.4 สมมติฐาน.....	10
1.5 วัตถุประสงค์ในการศึกษา.....	11
1.6 กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	11
1.7 ขอบเขตของการศึกษา.....	14
1.8 ระเบียบวิธีวิจัย.....	14
1.9 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	15
1.10 ขั้นตอนการนำเสนอผลการศึกษา.....	15
บทที่ 2.....	16
นโยบายต่างประเทศของสหรัฐต่อภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก.....	16
2.1 บทนำ.....	16
2.2 ความเป็นมาของนโยบายต่างประเทศของสหรัฐในภูมิภาค.....	17
2.3 การเข้ารับการเข้ามาของสหรัฐ.....	23
2.4 การเจริญรอยตามสหรัฐในรูปแบบของญี่ปุ่น และความหายนะทางเศรษฐกิจของ ประเทศ.....	25

2.4.1 สาเหตุแห่งพฤติกรรมรุนแรงของญี่ปุ่น.....	25
2.4.2 ทักษะของสหรัฐและญี่ปุ่นต่อการบุกจีน.....	32
2.4.2.1 ทักษะชาวญี่ปุ่นต่อการบุกจีน.....	32
2.4.2.2 ทักษะชาวอเมริกันต่อการรุกรานจีนของญี่ปุ่น.....	35
2.5 ผลประโยชน์แห่งชาติของสหรัฐในภูมิภาค ต้นเหตุของความขัดแย้งสหรัฐ-ญี่ปุ่น และการ ป้องปรามญี่ปุ่นของสหรัฐในทศวรรษที่ 1930	37
นโยบายต่างประเทศสหรัฐต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และบทบาทของสหรัฐในทศวรรษที่ 1930.....	47
3.1 บทนำ.....	47
3.2 ลักษณะของนโยบายต่างประเทศสหรัฐ ในทศวรรษที่ 1930 และอิทธิพลของรูสเวลต์ต่อ นโยบายต่างประเทศสหรัฐ.....	48
3.3 เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภูมิภาคแห่งความขัดแย้ง.....	64
3.4 การต่อต้านจักรวรรดินิยมของสหรัฐ.....	68
บทที่ 4.....	77
การดำเนินนโยบายต่างประเทศของสหรัฐต่อไทย.....	77
4.1 บทนำ.....	77
4.2 ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของความสัมพันธ์.....	79
4.2.1 การพาณิชย์และสนธิสัญญาระหว่างสองประเทศ.....	79
4.2.2 ความเจริญก้าวหน้าทางสังคมกับงานของมิชชันนารี.....	87
4.3 เศรษฐกิจไทยและบทบาทของสหรัฐหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง.....	89
4.4 การฝึกไฟญี่ปุ่นรอยรั่วในความสัมพันธ์.....	97
บทที่ 5.....	112
บทสรุป.....	112
5.1 สรุปผล.....	112

5.2 ข้อเสนอแนะ	119
รายการอ้างอิง.....	121
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	130

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

เราไม่อาจปฏิเสธได้ว่าประวัติศาสตร์นั้นมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดเหตุการณ์ในอนาคต ดังที่เคยปรากฏมาแล้วหลายต่อหลายครั้งในอดีต หากปราศจากการศึกษาถึงความเป็นมาของเหตุการณ์ในอดีต เราจะไม่สามารถเข้าใจถึงเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบันได้อย่างถ่องแท้ เช่นเดียวกับการศึกษาในสาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จำเป็นที่จะต้องศึกษาความเปลี่ยนแปลงของตัวระบบหรือรัฐจากมิติเชิงประวัติศาสตร์ โดยพิจารณาถึง ตัวแสดงเหตุปัจจัย และตัวแปรต่างๆ ซึ่งจะช่วยให้ นักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศสามารถเข้าใจและอธิบายสภาวะการณ์ระหว่างประเทศที่กำลังดำเนินอยู่ได้เป็นอย่างดี โดยในวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้ได้ศึกษาเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ เหตุการณ์หนึ่งของโลกและเหตุการณ์ดังกล่าวยังได้ส่งผลกระทบต่อมาจนถึงปัจจุบันนี้ กล่าวคือ สงครามโลกครั้งที่ 2 อันมีสหรัฐเป็นหนึ่งในตัวแสดงหลัก

นับตั้งแต่การสถาปนาความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการในค.ศ. 1833 จนจบปัจจุบันนี้เป็นเวลากว่า 183 ปี สหรัฐและไทยเป็นมิตรประเทศที่ดีต่อกันมาโดยตลอด โดยทีมงานของคณะมิชชันนารีก็ได้นำพาความเจริญด้านต่างๆ อาทิ การแพทย์และสาธารณสุข การพิมพ์ และการศึกษาแบบโรงเรียนสมัยใหม่เข้ามาสู่สังคมไทยส่งผลให้ไทยสามารถพัฒนาขีดความสามารถของประเทศให้มีความเจริญทัดเทียมกับนานาอารยประเทศในสมัยนั้นได้ โดยปรากฏการณ์ที่มีความสำคัญในทางการทูตต่อไทยเกิดขึ้นในการเจรจาสันติภาพกรุงปารีส (Paris Peace Talks) ซึ่งตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้แทนไทยภายใต้ความช่วยเหลือจากที่ปรึกษาชาวอเมริกันได้มีโอกาสเปิดการเจรจาท่องรอบมหาอำนาจยุโรปเพื่อแก้ไขสนธิสัญญาที่ไม่เป็นธรรมซึ่งเคยทำไว้ในอดีตอีกด้วย และเมื่อสงครามโลกครั้งที่ 1 จบลง รัฐบาลสหรัฐภายใต้การนำของประธานาธิบดี Woodrow Wilson ตระหนักถึงบทบาทของประเทศในการรับผิดชอบต่อสันติภาพของโลกได้สนับสนุนและผลักดันให้มีการก่อตั้งสันนิบาตชาติ (League of Nations) ขึ้นเพื่อรักษาระบบระเบียบในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ แม้ว่าในที่สุดแล้วสหรัฐจะไม่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกของสันนิบาตชาติก็ตาม อย่างไรก็ตามทางไทยได้รับการพิจารณาว่ามีสิทธิ์เข้าร่วมเป็นหนึ่งในสมาชิกของสันนิบาตชาติ ซึ่งไทยมีความสำคัญต่อสันนิบาตชาติในฐานะที่เป็นประเทศเดียวในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และหนึ่งในสามประเทศสมาชิกในเอเชียแปซิฟิกนอกเหนือจากจีนและ

ญี่ปุ่น สำหรับญี่ปุ่นได้ลาออกจากสมาชิกภาพในค.ศ. 1933¹ ระยะเวลาการเป็นสมาชิกยาวนานถึง 26 ปี คือตั้งแต่ค.ศ. 1920 และสิ้นสุดสมาชิกภาพลงในค.ศ. 1946 พร้อมกับการปิดฉากลงอย่างสมบูรณ์ของสงครามโลกครั้งที่ 2 และต่อมาบทบาทและภาระหน้าที่ของสันนิบาตชาติถูกสานต่อโดยองค์การสหประชาชาติ (United Nations) อันมีจุดกำเนิดมาจากกฎบัตรแอตแลนติก (Atlantic Charter) ในค.ศ. 1941

เมื่อวิเคราะห์ในมิติระดับระบบระหว่างประเทศการเป็นสมาชิกสันนิบาตชาติของไทยมีอิทธิพลอย่างมากต่อการพัฒนาและปรับปรุงประเทศให้ทันสมัย (modernization) ทั้งนี้เพื่อเผชิญหน้ากับชาติตะวันตก โดยชนชั้นนำเชื่อว่าการปฏิรูปประเทศจะทำให้ไทยเป็นที่ยอมรับในหมู่ของมหาอำนาจตะวันตก และเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้รอดพ้นจากการตกเป็นเมืองขึ้น อีกทั้งยังเป็นการทำให้ไทยมีสิทธิในฐานะประเทศที่มีเอกราชอย่างสมบูรณ์ในเวทีโลก² ส่วนในมิติระดับรัฐการเป็นสมาชิกช่วยเสริมสร้างฐานรากให้แก่ระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของพระมหากษัตริย์และชนชั้นสูง³ Stefan M. Hell ได้เสนอข้อสนับสนุนในงานวิทยานิพนธ์ชื่อ *Siam and the League of Nations: Modernization, Sovereignty and Multilateral Diplomacy, 1920-1940* เกี่ยวกับนโยบายต่างประเทศของไทยในช่วงระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 และ 2 อีกว่า การเป็นสมาชิกของไทยในองค์กรระดับโลกนี้มีส่วนสำคัญในการปฏิรูปประเทศและสถานะของไทยถูกยกระดับขึ้นในเวทีการเมืองโลกเมื่อไทยได้รับเลือกจากที่ประชุมสันนิบาตชาติให้จัดตั้งการประชุมฝิ่นที่กรุงเทพฯ (Bangkok opium conference) ขึ้นในค.ศ. 1931⁴ นอกเหนือจากบทบาทของที่ปรึกษาอเมริกันในการช่วยเหลือเจรจาเพื่อแก้ไขสนธิสัญญาที่ไม่เป็นธรรมกับมหาอำนาจยุโรปเมื่อครั้งสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 1 แล้วนั้น ที่ปรึกษาอเมริกันยังมีบทบาทในการร่วมกันร่างรัฐธรรมนูญตั้งแต่ก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองอีกด้วย

¹ Stefan M. Hell, *Siam and the League of Nations: Modernization, Sovereignty and Multilateral Diplomacy, 1920-1940*(Leiden: University of Leiden Press, 1968), 258.

² ชาลววิทย์ เกษตรศิริ, ประวัติการเมืองไทย(กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 2537), 15.

³ Hell, *Siam and the League of Nations: Modernization, Sovereignty and Multilateral Diplomacy, 1920-1940*, 4.

⁴ Ibid., 6.

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวค.ศ. 1926 Francis B. Sayre ที่ปรึกษาการต่างประเทศชาวอเมริกันได้ทูลเกล้าฯ ถวายร่างรัฐธรรมนูญฉบับหนึ่งให้พระองค์ท่านทรงพิจารณาเพื่อเป็นแนวทางในการบริหารประเทศตามพระราชประสงค์ ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ประกอบด้วยบทบัญญัติ 12 มาตรา กำหนดให้องค์พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจสูงสุด แต่ในขณะเดียวกันให้มีนายกรัฐมนตรีและคณะเสนาบดีเป็นผู้ช่วยในการบริหารประเทศด้วย⁵ ต่อมา โดยความร่วมมือระหว่าง Raymond B. Stevens ที่ปรึกษาอเมริกันและพระยาศรีวิศาลวาจาโครงการรัฐธรรมนูญก็จัดทำเสร็จสมบูรณ์และถูกนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายอีกครั้งในค.ศ. 1932⁶ ซึ่งที่ปรึกษาอเมริกันรายนี้ได้รับการแต่งตั้งให้เข้าอยู่ในคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญตามพระราชดำริของพระองค์ท่านด้วย แต่เนื่องจากมีเสียงคัดค้านในการพระราชทานรัฐธรรมนูญ จึงทำให้การดำเนินงานเพื่อพระราชทานรัฐธรรมนูญในขณะนั้นไม่ประสบผลสำเร็จ⁷

อย่างไรก็ตามความช่วยเหลือของสหรัฐต่อไทยในการแก้ไขสนธิสัญญาไม่เป็นธรรมต่างๆ เมื่อครั้งการประชุมที่ปารีสกลายเป็นปรากฏการณ์สำคัญในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของสหรัฐและไทยในช่วงระหว่างสองสงครามใหญ่ และตอกย้ำภาพลักษณ์ของสหรัฐในฐานะมิตรประเทศที่แท้จริงในสายตาของไทย ทว่าตั้งแต่ค.ศ. 1929 เป็นต้นมาทั้งสหรัฐและไทยต่างก็ประสบกับปัญหาภาวะเศรษฐกิจตกต่ำครั้งยิ่งใหญ่ (Great Depression) ต่อมาในค.ศ. 1932 ก่อนหน้าที่ประธานาธิบดีสหรัฐคนใหม่แฟรงคลิน ดี รูสเวลท์ (Franklin D. Roosevelt) จะเข้ารับตำแหน่งเพียง 1 ปีก็เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญขึ้นในการเมืองไทยซึ่งหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน

⁵ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, "เอกสารรัชกาลที่ 7 ป.1.3/32 เลขที่ 47 ส่วนพระองค์สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ แผนกอภิรัฐมนตรี เรื่องบันทึกการปกครอง 23 กรกฎาคม-1 สิงหาคม 2469," ed. กรมศิลปากร, อ้างถึงใน แฉมสุข นุมนนท์ "ที่ปรึกษาราชการชาวอเมริกันในประเทศไทย พ.ศ. 2446- พ.ศ. 83," ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา, 153-154.อ้างถึงใน จันทรา บุรณฤกษ์ และ ปิยนาด บุณนาค, รายงานผลการวิจัย เรื่องการศึกษาผลกระทบทางการเมืองจากความสัมพันธ์ไทย-สหรัฐอเมริกา (พ.ศ. 2463-2506) (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), 26

⁶ Federico Ferrara, *The Political Development of Modern Thailand*(Cambridge: Cambridge University Press, 2015), 79.

⁷ ชัยอนันต์ สมุทวณิช, การเมือง-การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไทย พ.ศ. 1893-2475(พระนคร: คณะรัฐศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519), 226-52.อ้างถึงใน จันทรา บุรณฤกษ์ และ ปิยนาด บุณนาค, รายงานผลการวิจัย เรื่องการศึกษาผลกระทบทางการเมืองจากความสัมพันธ์ไทย-สหรัฐอเมริกา (พ.ศ. 2463-2506) (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), 26

ไทยเมื่อค.ศ. 1932 ระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ถูกแทนที่ด้วยการปกครองในแบบประชาธิปไตยตะวันตกอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข อย่างไรก็ตามนอกจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองในค.ศ. 1932 จะหมายถึงการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองภายในประเทศแล้ว และหากพิจารณาบริบทความสัมพันธ์ระหว่างประเทศการเปลี่ยนแปลงการปกครองของไทยยังหมายถึงระบบขุนนางเก่าและเจ้าที่มีความใกล้ชิดกับมหาอำนาจอังกฤษได้ถูกไล่ออนอำนาจลง และสิทธิในการปกครองประเทศได้ตกอยู่ในมือของชนชั้นกลางที่จัดตั้งในนามรัฐบาลโดยมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการบริหารประเทศ จึงเป็นที่น่าสนใจศึกษาว่าตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อมหาอำนาจอังกฤษถูกลดบทบาทลง ความสัมพันธ์ที่ปรากฏระหว่างสหรัฐและไทยขึ้นอยู่กับปัจจัยใดบ้าง

จากการทบทวนวรรณกรรมในเบื้องต้นจะพบได้ว่าหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองในไทยเป็นต้นมาความสัมพันธ์สหรัฐและไทยห่างเหินกันมากขึ้น มีแต่เพียงบทบาทของที่ปรึกษาชาวอเมริกันที่ยังคงดำเนินอยู่อย่างต่อเนื่องเพื่อช่วยแก้ไขสนธิสัญญาไม่เป็นธรรมตามคำเรียกร้องของรัฐบาลไทย แต่แล้วความสัมพันธ์ก็กลับมาใกล้ชิดอีกครั้งหลังเหตุการณ์โจมตีที่เพิร์ลฮาร์เบอร์ (Pearl Harbor) สหรัฐให้การสนับสนุนขบวนการเสรีไทยของไทย และไม่ถือว่าไทยเป็นประเทศศัตรู เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 จบลงสหรัฐได้ช่วยให้ไทยไม่ตกเป็นผู้แพ้สงครามและเข้าเขตขวางมิให้อังกฤษกำหนดบทบาทโทซันรุนแรงต่อรัฐบาลไทย อาทิ ในประเด็นเกี่ยวกับกองทัพและประเด็นข้าว ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศแน่นแฟ้นมากขึ้นตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 2 จบลง โดยที่สหรัฐถือว่าไทยเป็นพันธมิตรที่ดีโดยตลอด และไทยเข้าร่วมรบกับสหรัฐในสงครามสำคัญๆ ทุกครั้ง

ดังนั้นวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้จึงเลือกศึกษาช่วงเวลาก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์สหรัฐและไทยว่าแท้ที่จริงแล้วปัจจัยในการดำเนินนโยบายต่างประเทศของสหรัฐต่อไทยในช่วงเวลาดังกล่าวคืออะไร อันจะชี้ให้เห็นถึงวิวัฒนาการของความสัมพันธ์อันถูกกำหนดโดยปัจจัยภายในรัฐซึ่งถูกเชื่อมโยงเข้ากับปัจจัยสถานภาพอำนาจของรัฐในระบบระหว่างประเทศ โดยที่ในขณะนั้นสหรัฐต้องการที่จะก้าวเข้ามามีบทบาทในภูมิภาคอันอุดมไปด้วยวัตถุดิบนี้มากขึ้น แต่ยังไม่สามารถกระทำได้อย่างเต็มตัว สืบเนื่องมาจากความพยายามของมหาอำนาจเก่าและเจ้าอาณานิคมของหลายประเทศในภูมิภาคนี้อย่างอังกฤษที่พยายามรักษาสถานภาพอำนาจในระบบไว้อย่างเหนียวแน่นจนสหรัฐไม่สามารถกอบโกยประโยชน์ทางธุรกิจได้มากนัก แต่แล้วการที่ญี่ปุ่นได้แผ่ขยายอำนาจลงมายังดินแดนทางใต้ซึ่งเป็นฐานการผลิตปัจจัยทางเศรษฐกิจที่สำคัญต่อการพัฒนาทางอุตสาหกรรม

ของประเทศส่งผลให้อังกฤษในภาวะสงคราม ณ เวลานั้นประสบปัญหาอย่างมากเมื่อต้องเผชิญศึกสองด้านทั้งในซีกโลกตะวันตกและซีกโลกตะวันออก และท้ายที่สุดจำต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาที่แข็งแกร่งพอจะช่วยเหลืออังกฤษได้ จึงนำไปสู่การดึงสหรัฐเข้ามาเกี่ยวข้องกับภูมิภาคอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งหมดจึงนำไปสู่คำถามของวิทยานิพนธ์ที่ว่า **“อะไรคือปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินนโยบายต่างประเทศของสหรัฐต่อไทยก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2”**

วิทยานิพนธ์ชิ้นนี้พยายามอธิบายถึงปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศของสหรัฐต่อไทยก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยศึกษาช่วงเวลาตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในไทย จนกระทั่งถึงเหตุการณ์ที่ญี่ปุ่นโจมตีเพิร์ลฮาร์เบอร์ ซึ่งหลังจากนั้นสหรัฐได้เข้าสู่สงครามอย่างเป็นทางการกับญี่ปุ่น และไทยกลายเป็นประเทศในภูมิภาคที่สหรัฐเริ่มให้ความสนใจเรื่อยมาจนกระทั่งหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลงซึ่งไทยได้รับการสนับสนุนโดยรัฐบาลสหรัฐให้พ้นจากการลงโทษของอังกฤษ จนในที่สุดความสัมพันธ์สหรัฐและไทยได้พัฒนาไปสู่การเป็นพันธมิตรทางทหารที่สำคัญในช่วงเวลาต่อมาคือ ในยุคสงครามเย็นซึ่งปรากฏการณ์ในความสัมพันธ์หลังจากการโจมตีเพิร์ลฮาร์เบอร์ จะไม่ได้กล่าวถึงในวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้

1.2 คำถาม

“อะไรคือปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินนโยบายต่างประเทศของสหรัฐต่อไทยก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2”

1.3 การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่างานเขียนเกี่ยวกับความสัมพันธ์สหรัฐ-ไทยระหว่างและหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ถูกผลิตออกมาเป็นจำนวนมาก แต่ปรากฏว่ามีงานเขียนเพียงไม่กี่ชิ้นนักศึกษาความสัมพันธ์ดังกล่าวหลังจากไทยเปลี่ยนแปลงการปกครอง จนกระทั่งถึงตอนที่สหรัฐถูกถล่มฐานทัพอากาศที่เพิร์ลฮาร์เบอร์อันเป็นปฐมบทของรูปแบบความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นมากขึ้น การอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐและไทยในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้นจำเป็นต้องอาศัยพื้นฐานความเข้าใจในบริบทความสัมพันธ์ยุคเริ่มต้นตั้งแต่ที่สหรัฐเข้ามาয়ภูมิภาคซึ่งนำไปสู่การวิเคราะห์ความเป็นมาของความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศก่อนญี่ปุ่นโจมตีเพิร์ลฮาร์เบอร์ โดยวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้ได้ค้นคว้าและรวบรวมงานเขียนที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ในช่วงเวลาดังกล่าว ดังต่อไปนี้

วิทยานิพนธ์ เรื่อง Thai Foreign Policy, 1932-1946 โดย Charivat Santaputra ตีพิมพ์เมื่อค.ศ. 1985 มีส่วนช่วยให้เข้าใจถึงบทวิเคราะห์ในการดำเนินนโยบายต่างประเทศของผู้นำไทยใน

ช่วงเวลาดังกล่าว โดย Charivat ได้ชี้ให้เห็นว่า รัฐบาลที่ปกครองโดยใช้รูปแบบประชาธิปไตยเป็นประโยชน์ต่อนโยบายต่างประเทศของไทยในช่วงค.ศ. 1932- 1941⁸ และความอยู่รอดปลอดภัยและการดำรงไว้ซึ่งอธิปไตยของชาติคือหลักการสูงสุดและวิถีทางในการบรรลุเป้าหมายของการดำเนินนโยบายต่างประเทศของผู้นำไทยในช่วงค.ศ. 1932-1946 อย่างไรก็ตามนโยบายต่างประเทศของไทยถูกกำหนดโดยระบบระหว่างประเทศ ความสัมพันธ์แบบพหุภาคีหรือแบบทวิภาคี เช่น ไทยและมหาอำนาจในภูมิภาคอย่างอังกฤษและฝรั่งเศสคือองค์ประกอบสำคัญเพราะมันส่งผลกระทบต่อ การตัดสินใจของผู้มีอำนาจของไทย อย่างไรก็ตามนอกจากปัจจัยด้านระบบแล้ว ปัจจัยภายในประเทศก็มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศ โดยปัจจัยภายในอาจแบ่งได้เป็น 5 ประเด็น ดังนี้

1. ขีดความสามารถทางการทหาร
2. ศักยภาพด้านเศรษฐกิจ
3. โครงสร้างทางการเมือง
4. กลุ่มผลประโยชน์
5. การแข่งขันกันของกลุ่มชนชั้นนำ

หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองในไทยความสัมพันธ์ระหว่างไทยและสหรัฐ ห่างเหินกันมากขึ้นเมื่อเทียบกับช่วงก่อนหน้าทำงานของมิชชันนารี และที่ปรึกษาอเมริกันต่างก็มีส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า โดยทศวรรษที่ 1930 นโยบายต่างประเทศของสหรัฐต่อไทยไม่ได้มีความเฉพาะเจาะจงหากแต่เป็นนโยบายโดยรวมต่อภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกเท่านั้น และประเทศที่สหรัฐให้ความสำคัญมากกว่าประเทศอื่นๆ คือ ญี่ปุ่นและจีน แต่ยังคงเป็นไปในลักษณะความสัมพันธ์ทางการค้า⁹ สำหรับความสัมพันธ์กับไทยก็เป็นเพียงการสนับสนุนด้านกำลังใจ (morale support)¹⁰ แต่

⁸ Charivat Santaputra, *Thai Foreign Policy 1932-1946*(Bangkok: Thai Khadi Institute, 1985), 421.

⁹ Ibid., 99,111.

¹⁰ Frank C. Darling, "American Influence on the Evolution of Constitutional Government in Thailand" (American University, 1961), 144.cited in Charivat Santaputra, *Thai Foreign Policy 1932-1946*, 111

เมื่อเกิดกรณีพิพาทขึ้นระหว่างรัฐบาลไทยและฝรั่งเศส สหรัฐเตือนรัฐบาลไทยถึงความสำคัญของการรักษาสถานภาพเดิม (status quo)¹¹ ของระบบระหว่างประเทศ

นอกเหนือจากประเด็นที่สหรัฐช่วยพัฒนาไทยให้เจริญตามแบบชาติตะวันตกผ่านทางการค้าและงานของคริสเตียนแล้ว ผลงานวิจัยของจันทรา บุรณฤกษ์ และปิยนาด บุนนาค ในค.ศ. 1978 แสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างไทยกับสหรัฐในระยะก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นไปในลักษณะที่สหรัฐได้เป็นฝ่ายช่วยเหลือปลดปล่อยข้อผูกมัดจากสนธิสัญญาไม่เสมอภาคที่ไทยทำกับนานาประเทศไว้ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 จนกระทั่งประเทศไทยพ้นจากข้อผูกมัดของสนธิสัญญาดังกล่าวกับนานาประเทศอย่างสมบูรณ์ในสมัยรัชกาลที่ 8 โดยที่ผู้ซึ่งมีส่วนช่วยเหลืออันสำคัญยิ่งในการเจรจาต่อรองจนกระทั่งการแก้ไขสนธิสัญญาประสบความสำเร็จก็คือ บรรดาที่ปรึกษาราชการต่างประเทศชาวอเมริกันซึ่งเข้ามารับราชการในประเทศไทย ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 จนกระทั่งเมื่อไทยได้รับเอกราชจากสนธิสัญญาอย่างสมบูรณ์แล้วที่ปรึกษาชาวอเมริกันคนสุดท้ายจึงได้ลาออกราชการไทยไปในที่สุด¹²

เช่นเดียวกับกับงานวิจัยของจันทรา บุรณฤกษ์ และปิยนาด บุนนาค บทความของ Wiwat Mungkandi เน้นย้ำถึงความสำคัญของบทบาทที่ปรึกษาอเมริกันในไทย หากพิจารณาจากงานของบุคคลเหล่านี้จะพบได้ว่างานที่ปรึกษาไม่ใช่แค่เพียงงานด้านวิชาการ (technical) เท่านั้น แต่ยังมีประเด็นด้านความมั่นคงของประเทศด้วย ซึ่งที่ปรึกษาชาวอเมริกันพยายามปกป้องไทยจากการกลืนกินของจักรวรรดินิยมและคืนเอกราชให้แก่ไทยด้วยการแก้ไขสนธิสัญญาอันไม่เป็นธรรม นับเป็นจุดเริ่มต้นของการรับประกันความมั่นคงของไทยในภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2¹³ นอกจากนี้ R. Sean Randolph ยังได้กล่าวเสริมอีกว่าก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ชาวอเมริกันที่อาศัยอยู่ในไทยมีส่วนช่วยในการเสริมสร้างแนวคิดต่อต้านจักรวรรดิ (anti-colonial) แต่ในช่วงระหว่างสองสงครามใหญ่

¹¹ Santaputra, *Thai Foreign Policy 1932-1946*, 224.

¹² จันทรา บุรณฤกษ์ and ปิยนาด บุนนาค, รายงานผลการวิจัย เรื่องการศึกษาผลกระทบทางการเมืองจากความสัมพันธ์ไทย-สหรัฐอเมริกา (พ.ศ. 2463-2506)(กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), 27.

¹³ Wiwat Mungkandi, "Thai-American Relations in Historical Perspective," in *United States-Thailand Relations*, ed. Karl D. Jackson and Wiwat Mungkandi (Berkeley: University of California Press, 1986), 12.

อิทธิพลของสหรัฐอเมริกาในไทยถดถอยลงเนื่องจากปัจจัยทั้งในด้านความเสื่อมถอยทางการค้าและงานของมิชชันนารี และปัจจัยภายในของไทยที่มาจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองและระบอบระชาธิปไตย¹⁴ ซึ่งงานเขียนทั้ง 3 ชิ้นนี้เป็นการสรุปภาพรวมของความสัมพันธ์ช่วงก่อนเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ว่าเป็นความสัมพันธ์อันดีที่เกิดมาจากการทุ่มเทและความจริงใจของที่ปรึกษาชาวอเมริกันที่ช่วยเหลือไทยแก้ไขสนธิสัญญา และความเสียหายของมิชชันนารีในการเสริมสร้างความเจริญให้แก่ประเทศไทย

งานวิจัยในค.ศ. 1981 ของ Songsri Foran ช่วยวิเคราะห์ถึงตัวแสดงที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศของไทย สหรัฐ และอังกฤษ ในช่วงค.ศ. 1940-1946 โดยงานชิ้นนี้ได้ชี้ให้เห็นถึงความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างอังกฤษและสหรัฐเนื่องจากผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจของชาติอันพันผูกอยู่กับประเด็นความมั่นคงและสถานะของไทย และพยายามชี้ให้เห็นถึงปรากฏการณ์ในความสัมพันธ์สามขั้วที่เกิดขึ้นระหว่างอังกฤษ สหรัฐ และไทยในการบรรลุเป้าหมายของผลประโยชน์แห่งชาติ โดยที่แต่ละประเทศใช้วิธีการทางการทูตแตกต่างกันออกไปโดยการคุกคามและการเตือน หรือการยื่นคำขาด ยกตัวอย่างความพยายามของอังกฤษในการทำลายการเจรจาสันติภาพหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ของไทย โดยการจำกัดทางเลือกของไทย แต่สหรัฐก็สามารถกดดันให้อังกฤษและไทยตอบสนองตามที่สหรัฐต้องการได้ ในที่สุดไทยในฐานะเป็ยกลางถูกบังคับให้หาทางประนีประนอมความเสียหายให้บางเบาที่สุดด้วยการยินยอมและการประวิงเวลา หลังอังกฤษตระหนักดีว่าสหรัฐต้องการให้รูปแบบความสัมพันธ์และสถานะของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ออกมาเป็นอย่างไร กระทรวงการต่างประเทศของอังกฤษจึงตอบสนองโดยการปรับเปลี่ยนนโยบายต่อไทยจากแข็งกร้าวตามรูปแบบของ Josiah Crosby ทูตอังกฤษประจำประเทศไทย ที่ให้ปลดอาวุธไทยเหลือแค่เพียงสำหรับรักษาความสงบภายในเท่านั้น เพื่อไม่ให้เป็นภัยคุกคามในภูมิภาคอีก และต้องการให้ไทยโอนถ่ายรัฐปัตตานีให้แก่มาลายาตามแนวคิดของเจ้าหน้าที่อังกฤษในอินเดีย เพราะถือว่าปัตตานีเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ที่ควรอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของอังกฤษ รวมไปถึงห้ามมิให้ไทยชุดตัดคอคออดกระอันเป็นแนวคิดที่สนับสนุนโดยฝ่ายญี่ปุ่น อย่างไรก็ตามที่สุดท้ายแล้วอังกฤษก็ไม่สามารถกำหนดนโยบายที่ชัดเจนต่อไทยได้ เนื่องจากความขัดแย้งภายในระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

¹⁴ R. Sean Randolph, "Thai-American Relations in Historical Perspective," in *Thai-American Relations in Perspective*, ed. Karl D. Jackson and Wiwat Mungkandi (Berkeley: University of California Press, 1986), 25.

และกลุ่มผลประโยชน์ และความล้มเหลวในการปรองดองเป้าประสงค์กับสหรัฐ ทั้งนี้การที่สหรัฐไม่มีผลประโยชน์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยเฉพาะอย่างยิ่งในไทยมากนัก ทำให้สหรัฐสามารถดำเนินนโยบายต่อไทยได้คล่องตัวกว่าอังกฤษ ดังนั้นนโยบายลับของสหรัฐต่อไทยคือการรักษาเอกราชทางการทูตเช่นนี้ไว้ เพราะหากไทยแพ้สงคราม หรือสูญเสียอธิปไตยย่อมกระทบถึงผลประโยชน์แห่งชาติของสหรัฐด้วย¹⁵

ยิ่งไปกว่านั้น Thailand and the United States เขียนโดย Frank C. Darling ช่วยชี้ให้เห็นว่าก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 จะเกิดขึ้น การเข้ามาของสหรัฐในไทยมีส่วนอย่างมากในการเสริมสร้างผลประโยชน์แห่งชาติด้านความมั่นคงของไทยด้วยการแก้ไขสนธิสัญญาต่างๆ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวไทยผ่านงานของมิชชันนารี โดย Darling เสนอข้อโต้แย้งว่า การที่สหรัฐช่วยเหลือให้ไทยไม่ให้ถูกบีบบังคับจากอังกฤษหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ไม่ใช่เป็นการสร้างเงื่อนไขที่เอื้อประโยชน์ต่อเผด็จการทหารในไทยที่เริ่มตั้งแต่ปี ค.ศ. 1951 โดยอ้างว่าหลายๆ เงื่อนไขมันมีในรูปแบบของสังคมไทยอยู่แล้ว เพียงแต่ถูกทำให้เป็นรูปเป็นร่างมากขึ้นโดยประวัติศาสตร์ในระบบระหว่างประเทศ ก่อนที่สหรัฐจะก้าวขึ้นมาเป็นประเทศมหาอำนาจของโลกเสียอีก และในส่วนของนโยบายของสหรัฐต่อไทยก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 Darling กล่าวว่า มันเป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ใหญ่ของสหรัฐในภูมิภาค ในการส่งเสริมความมั่นคงและความก้าวหน้าของทั้งไทยและเพื่อนบ้านผ่านการเข้ามาของที่ปรึกษาอเมริกันโดยพยายามช่วยยกเลิกสนธิสัญญาที่ไม่เป็นธรรมให้แก่ไทย¹⁶

และงานเขียนที่ช่วยชี้ให้เห็นถึงสถานภาพของไทยในบริบทของระบบระหว่างประเทศ ได้แก่ งานของ Richard J. Aldrich ซึ่งกล่าวว่าสถานะของไทยในฐานะประเทศเดียวในภูมิภาคที่ไม่ตกเป็นอาณานิคมของชาติตะวันตกคือ ปัจจัยสำคัญในการกำหนดการตอบสนองต่อการแผ่ขยายเขตอิทธิพลลงใต้ของญี่ปุ่นของมหาอำนาจตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐและอังกฤษ เพราะทั้งสหรัฐ อังกฤษ

¹⁵ USNA, DS. 892.00/1-1045, Top Secret Policy Paper: Postwar Status of Thailand, January 10, 1945 cited in Songsri Foran, *Thai-British-American Relations During World War II and the Immediate Postwar Period, 1940-1946*(Bangkok: Thai Khadi Research Institute, 1981).

¹⁶ โปรดดู Frank C. Darling, *Thailand and the United States*(Washington D.C.: Public Affair Press, 1965).

และญี่ปุ่นต่างก็ถือว่าไทยคือ “กุญแจสู่ดินแดนทางใต้” ของภูมิภาค¹⁷ นอกจากนี้ยังมีงานเขียนที่สอดคล้องกับข้อเสนอลักษณะคือ งานของ E. Bruce Reynolds โดยงานชิ้นนี้ได้รวบรวมข้อมูลในชั้นปฐมภูมิไว้จำนวนมาก Thailand’s Secret War พยายามชี้ให้เห็นว่าประเด็นร่วมที่ทั้งสหรัฐ และอังกฤษต่างให้ความสำคัญในการดำเนินนโยบายต่างประเทศต่อไทยคือ ไทยเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการเข้าถึงแหล่งทรัพยากรของภูมิภาคอันเป็นดินแดนในอาณานิคมของอังกฤษ แต่สิ่งที่เป็นประเด็นความขัดแย้งระหว่างสองประเทศเกี่ยวกับไทยคือ สหรัฐต้องการปลดปล่อยอาณานิคมต่างๆ เพื่อเข้าถึงทรัพยากรในประเทศเหล่านั้นได้อย่างเสรีและเท่าเทียมกับชาติอื่นๆ ขณะที่อังกฤษ พยายามจะรักษาสถานภาพเดิมของตนเอาไว้ ทำให้ปฏิบัติการในไทยระหว่างสงครามเต็มไปด้วยปัญหาและอุปสรรคอันเนื่องมาจากผลประโยชน์แห่งชาติที่แตกต่างระหว่างมหาอำนาจทั้งสองประเทศ¹⁸

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นในประเด็นเกี่ยวกับนโยบายต่างประเทศของสหรัฐต่อไทยช่วงก่อนเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 จะเห็นได้ว่ายังขาดการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐและไทยในช่วงเวลาดังกล่าวตั้งแต่เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองในไทยจนกระทั่งถึงเหตุการณ์ญี่ปุ่นโจมตีเพิร์ลฮาร์เบอร์ของสหรัฐอย่างเป็นระบบ กล่าวคือการวิเคราะห์ในมิติระดับบุคคล มิติระดับรัฐ และมิติระดับระบบโดยยึดโยงเข้ากับความเข้มข้นของเหตุปัจจัย 3 ระดับ คือ ปัจจัยระดับฉับพลัน ระดับกลาง และระดับลึกตามกรอบการวิเคราะห์ของ Joseph Nye โดยเชื่อมโยงเข้ากับ Levels of Analysis ของ Kenneth Waltz ซึ่งวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้จะได้ประยุกต์ใช้ อย่างไรก็ตามก็ตีวรรณกรรมที่ได้ทบทวนข้างต้นเพียงแต่เน้นย้ำถึงบทบาทของที่ปรึกษาในการแก้ไขสนธิสัญญาอันไม่เป็นธรรม และบทบาทในการพัฒนาประเทศให้แก่ไทยเท่านั้น ดังนั้นวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงมีคุณูปการในการช่วยเติมเต็มช่องว่างเพื่อให้เข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศอย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้น

1.4 สมมติฐาน

วิทยานิพนธ์เรื่องนโยบายของสหรัฐต่อไทยก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 มีสมมติฐานว่า “ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินนโยบายต่างประเทศของสหรัฐต่อไทยก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 คือความพยายามของสหรัฐในการเข้ามาเพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก”

¹⁷ Richard Aldrich, *The Key to the South: Britain, the United States, and Thailand During the Approach of the Pacific War, 1929-1942*(Singapore: Oxford University Press, 1993).

¹⁸ โปรตดู E. Bruce Reynolds, *Thailand’s Secret War Oss, Soe, and the Free Thai Underground During World War Two*(Cambridge: Cambridge University Press, 2005).

ในการตอบคำถามได้กระทำโดยอาศัยกระบวนการของการวิจัยเชิงคุณภาพโดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

1.ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารระดับปฐมภูมิและทุติยภูมิที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทราบถึงที่มา และพัฒนาการของความสัมพันธ์ โดยในส่วนของข้อมูลปฐมภูมิ ผู้เขียนได้อาศัยคำกล่าว และคำชี้แจง ของบุคคลต่างๆ ทั้งฝ่ายไทย และสหรัฐซึ่งปรากฏอยู่ในเอกสารของรัฐบาลไทย และสหรัฐตลอดจน สิ่งพิมพ์ต่างๆ ในส่วนของข้อมูลทุติยภูมิ ผู้เขียนได้ประมวลมาจากเอกสารงานวิจัย งานเขียนทาง วิชาการ และวารสารภาษาอังกฤษ

2.รวบรวม ประเมิน วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้

3.ตอบคำถามงานวิจัยและสรุปผล

1.5 วัตถุประสงค์ในการศึกษา

เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินนโยบายต่างประเทศของสหรัฐต่อไทยในค.ศ. 1932 จนกระทั่งก่อนเหตุการณ์โจมตีเพิร์ลฮาร์เบอร์ อันเป็นการเปิดฉากของสงครามโลกครั้งที่ 2 ในภูมิภาค เอเชียแปซิฟิก ภายใต้กรอบการวิเคราะห์ของ Nye เพื่อค้นหาเหตุปัจจัยในทั้ง 3 ระดับ ซึ่งแบ่งตาม ความเข้มข้นของเหตุปัจจัยอันได้แก่ เหตุปัจจัยในระดับลึก เหตุปัจจัยในระดับกลาง และเหตุปัจจัยใน ระดับฉับพลัน โดยเชื่อมโยงเข้ากับมิติ 3 ระดับของ Waltz ได้แก่ มิติระดับปัจเจกบุคคล มิติระดับรัฐ และมิติระดับระบบระหว่างประเทศ และพิจารณาร่วมกับแนวคิดผลประโยชน์แห่งชาติทางเศรษฐกิจ

1.6 กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐและไทย ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 เพื่อหาเหตุปัจจัยที่ก่อให้เกิดความร่วมมือและความขัดแย้ง อันนำไปสู่การ วิเคราะห์ภาพรวมและแบบแผนของความสัมพันธ์โดยเน้นปัจจัยสำคัญที่เป็นตัวกำหนดนโยบายของ สหรัฐต่อไทยในช่วงประมาณหนึ่งทศวรรษก่อนเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ในภาคพื้นแปซิฟิก โดยใช้ แนวคิด **Three Levels of Analysis** ของ Joseph Nye เพื่อวิเคราะห์ถึงความเข้มข้นของเหตุปัจจัย ในความสัมพันธ์สหรัฐ-ไทยก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยเหตุปัจจัยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ เหตุ ปัจจัยในระดับลึก (deep causes) เหตุปัจจัยในระดับกลาง (intermediate causes) รวมถึงเหตุ ปัจจัยในระดับฉับพลัน (precipitating causes)¹⁹ โดยเชื่อมโยงความเข้มข้นของเหตุปัจจัยในระดับ

¹⁹ Joseph Nye, *Understanding International Conflict*(New York: Longman Publishing, 2007), 207.

ต่างๆ เข้ากับมิติทั้ง 3 มิติดังนี้ มิติระดับระบบ (systemic level) มิติระดับภายในประเทศ (domestic level) และมิติระดับบุคคล (individual level) ของ Kenneth Waltz กล่าวคือ มิติระบบระหว่างประเทศประกอบด้วย ความสัมพันธ์เชิงอำนาจในระบบ รูปแบบความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจในระบบระหว่างประเทศ และปัจจัยควบคุมพฤติกรรมระหว่างประเทศ มิติภายในประเทศหรือมิติระดับรัฐประกอบไปด้วยการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมและวัฒนธรรม และปัจจัยระดับบุคคลประกอบด้วย ลักษณะและธรรมชาติของมนุษย์ ภาวะผู้นำ คุณสมบัติของผู้นำ และค่านิยม ความเชื่อ ทักษะ และอุดมการณ์

และอีกหนึ่งแนวคิดที่มีประโยชน์สำหรับวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้คือ แนวคิดเรื่อง**ผลประโยชน์แห่งชาติ**ซึ่งเป็นหัวใจหลักในการดำเนินนโยบายต่างประเทศของชาติของทุกประเทศ โดยผลประโยชน์แห่งชาติจะเป็นตัวกำหนดปฏิสัมพันธ์ระหว่างรัฐต่างๆ ภายในระบบการเมืองระหว่างประเทศ และเป็นปัจจัยนำเข้า (input) ให้รัฐกำหนดนโยบายออกมาเพื่อกำหนดพฤติกรรมของรัฐในเวทีการเมืองโลก แต่จะมีลักษณะอย่างไรขึ้นกับการตีความของแต่ละชาติ William Reitzel ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับผลประโยชน์แห่งชาติว่า เป็นสิ่งที่ผู้ทำการตัดสินใจของประเทศยึดถือว่ามี ความสำคัญต่อเอกราช ความมั่นคง ความกินดีอยู่ดี และเกียรติภูมิของประเทศ ส่วนผลประโยชน์แห่งชาติตามทัศนะของ George F. Kennan ขึ้นอยู่กับมนทัศน์และการตีความของผู้นำทางการเมืองและนักการทูตมืออาชีพซึ่งมีความเข้าใจเกี่ยวกับความสลับซับซ้อนของการเมืองระหว่างประเทศมากกว่าประชาชนทั่วไป ตลอดจนมีอิสระพอสมควรในการตีความและกำหนดว่าผลประโยชน์แห่งชาติคืออะไร ซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์และมุมมองของผู้มีบทบาทในการกำหนดนโยบายต่างประเทศ²⁰ ขณะที่ Ole R. Holsti เห็นว่าแก่นแท้ของนิยามผลประโยชน์แห่งชาติไม่อาจพิจารณาได้จากกระบวนระหว่างประเทศ (international system) หรือโครงสร้าง (structure) แต่ต้องควบรวมไปถึงการเมืองภายในด้วย²¹

²⁰ จุฑาทิพ คล้ายทับทิม, หลักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ(กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2553).

²¹ Ole R. Holsti, *Theories of International Relations and Foreign Policy: Realism and Its Challenges*, ed. Charles W. Kegley Jr, *Controversies in International Relations Theory: Realism and the Neoliberal Challenge* (New York: St. Martin's Press, 1995).

นอกจากนี้ปัจจัยที่มีส่วนในการกำหนดผลประโยชน์แห่งชาติสามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเด็น ดังนี้

1. ความอยู่รอดและความมั่นคงของชาติ
2. ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ
3. การขยายอำนาจของประเทศ
4. เกียรติภูมิของประเทศ²²

ซึ่งนักคิดแนว Classical Realism อย่าง Hans J. Morgenthau, John Herz หรือ Henry Kissinger งานเขียนของบุคคลเหล่านี้ตามความเห็นของ Robert G. Gilpin จะไม่มีการกล่าวถึงผลประโยชน์แห่งชาติด้านเศรษฐกิจเลย เพราะส่วนใหญ่งานเขียนถูกผลิตออกมาในช่วงสงครามเย็น (Cold War) จึงมุ่งเน้นไปในด้านความมั่นคงของชาติเสียมาก แต่แรงกระตุ้นในการต่อสู้กับข้อจำกัดดังกล่าวทำให้พวกนักคิดแนว New Realism ได้รับแรงบันดาลใจจากเหตุการณ์สมัยสงครามเย็น และดึงค่าความสำคัญของการค้า เงินตรา และการลงทุนในต่างชาตินั้นมาได้สำเร็จ โดย Robert Gilpin เชื่อว่านักคิดแนว New Realism เหล่านี้ได้หวนกลับไปสู่รากของสำนัก Realism อีกครั้ง แต่แท้ที่จริงแล้วย้อนกลับไปในยุคประวัติศาสตร์ (historical epoch) นักคิดแนว Classic Realism ได้ให้ความสำคัญกับมิติด้านเศรษฐกิจมาโดยตลอด ดังนั้นงานเขียนของ Thucydides จึงสามารถตีความได้ว่าเป็นการอธิบายถึงผลกระทบของการปฏิวัติเชิงพาณิชย์อย่างที่สุดของระบบระหว่างประเทศที่ค่อนข้างนิ่งหรือคงที่ การขยายตัวทางการค้า การแลกเปลี่ยนโดยใช้เงินตรา (monetization) ของชุมชนเกษตรกรรม และการขึ้นสู่อำนาจของมหาอำนาจทางการค้าใหม่ เช่น Athens และ Corinth ซึ่งในความคิดของ Thucydides ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้เป็นการปฏิรูประบบเมืองของกรีกในศตวรรษที่ 5 ก่อนคริสตศักราช และยังเป็นสาเหตุพื้นฐานของการทำสงครามระหว่างกันที่ซึ่งทำลายความเป็นอารยธรรมของกรีกอีกด้วย ดังนั้นสำหรับ Gilpin แล้วจึงกล่าวได้ว่า Thucydides คือนักเศรษฐศาสตร์การเมืองคนแรกของโลกเลยก็ว่าได้ นอกจากนี้ ตามทัศนะของ Gilpin ยังมีนักคิดที่ให้ความสำคัญกับอำนาจและตัวแปรทางเศรษฐกิจตามขนบของ Classical Realism อีกท่านหนึ่งคือ Edward H. Carr งานเขียนที่มีความสำคัญและโดดเด่นของเขาคือ The Twenty Years' Crisis, 1919-1939 เรียกร้องให้ใช้ศาสตร์ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเข้ามาแก้ปัญหาสงคราม และจัดตั้งกลไกที่นำไปสู่ความ

²² โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, พื้นฐานรัฐศาสตร์กับการเมืองในศตวรรษที่ 21 (นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2546).

เปลี่ยนแปลงโดยสันติ²³ จึงอาจกล่าวได้ว่าแนวคิดเรื่องผลประโยชน์แห่งชาติทางด้านเศรษฐกิจเป็นสิ่ง ที่รัฐได้ให้ความสำคัญ และเป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมของรัฐในระบบระเบียบระหว่างประเทศมาโดย ตลอด อย่างไรก็ตามแม้ผลประโยชน์แห่งชาติทางด้านเศรษฐกิจจะเป็นสิ่งสำคัญต่อความอยู่รอดของ ประเทศชาติ แต่ก็ไม่สามารถแยกออกจากผลประโยชน์แห่งชาติทางด้านความมั่นคงได้ เพราะการจะ รักษาและส่งเสริมผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจได้จำเป็นต้องรักษาผลประโยชน์ด้านความมั่นคงควบคู่ กันไปด้วย

1.7 ขอบเขตของการศึกษา

วิทยานิพนธ์เรื่องนโยบายของสหรัฐอเมริกาต่อไทยก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 มีขอบเขต การศึกษาตั้งแต่ค.ศ. 1932 ซึ่งถือเป็นช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งสำคัญของไทย จนกระทั่งถึงค.ศ. 1941 เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 ในภาคพื้นเอเชียแปซิฟิกเริ่มต้นขึ้นจากการที่กองทัพ ญี่ปุ่นบุกโจมตีเพิร์ลฮาร์เบอร์

1.8 ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาค้นคว้าในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ใช้ระเบียบวิธีการทางประวัติศาสตร์ (historical approach) ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้านเอกสาร (documentary research) เป็นหลัก และนำเสนอ ผลการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์ (descriptive analysis) โดยใช้เอกสารหลักฐานชั้นปฐมภูมิ (primary sources) อาทิ เอกสารราชการ รายงาน สุนทรพจน์ จดหมาย และบันทึกส่วนตัว และใช้ เอกสารหลักฐานชั้นทุติยภูมิ (secondary sources) ได้แก่ ตำราที่ให้ความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์สหรัฐ และไทย และนโยบายต่างประเทศของสหรัฐและไทย รวมถึงวิทยานิพนธ์ และสารนิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง งานเขียน บทความในวารสารต่างๆ เป็นต้น แหล่งค้นคว้าที่สำคัญได้แก่ Thailand Information Center หอสมุดคณะรัฐศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ หอสมุดกลางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รวมถึง ห้องสมุดอื่นๆ เช่น ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สื่อ ออนไลน์ของหน่วยงานของไทยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์สหรัฐ-ไทย โดยเฉพาะกระทรวงการ ต่างประเทศ กระทรวงกลาโหมและสื่อออนไลน์ของห้องสมุดในสหรัฐที่เป็นศูนย์รวบรวมข้อมูล ความสัมพันธ์สหรัฐ-ไทย เป็นต้น

²³ Robert G. Gilpin, "The Richness of the Tradition of Political Realism," *International Organization* 38, no. 2 (Spring 1984).

1.9 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นการเพิ่มพูนองค์ความรู้ที่กว้างขวางและลึกซึ้งซึ่งเกี่ยวกับการดำเนินนโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาภายใต้สภาพแวดล้อมต่างๆ อันมีอิทธิพลต่อการกำหนดความสัมพันธ์ในช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองจนถึงการโจมตีเพิร์ลฮาร์เบอร์

2. เป็นการกระตุ้นให้เกิดความสนใจในการวิจัยค้นคว้ารายละเอียดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐและไทยในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 มากขึ้น

1.10 ขั้นตอนการนำเสนอผลการศึกษา

เนื้อหาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แบ่งการนำเสนอออกเป็น 5 บทดังนี้

บทที่หนึ่งบทนำกล่าวถึงที่มา สภาพปัญหา กรอบความคิดในการวิจัย คำถามการวิจัย สมมติฐาน แนวทางการวิจัย ขอบเขตการศึกษา และวิธีการนำเสนอ

บทที่สองกล่าวถึงนโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาต่อเอเชียแปซิฟิกโดยรวม โดยจะกล่าวถึงรากฐานแนวคิดของนโยบาย ความเป็นมาของการเข้ามามีผลประโยชน์ในภูมิภาค และผลประโยชน์แห่งชาติของสหรัฐในภูมิภาค

บทที่สามกล่าวถึงนโยบายต่างประเทศของสหรัฐต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในค.ศ. 1932-1941 ภายใต้ข้อจำกัดของมิติในระบบระหว่างประเทศอย่างลัทธิจักรวรรดินิยม

บทที่สี่กล่าวถึงความสัมพันธ์สหรัฐและไทยก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ และกล่าวถึงพัฒนาการของการเปลี่ยนแปลงการปกครองในไทย และผลกระทบต่อการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยต่อสหรัฐ รวมถึงเศรษฐกิจไทยและบทบาทของสหรัฐหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง และการวิเคราะห์ปัจจัยในการกำหนดนโยบายต่างประเทศของสหรัฐต่อไทยในทั้ง 3 ระดับ

บทสุดท้าย สรุป ประกอบด้วย การสรุปผลและข้อเสนอแนะ

บทที่ 2

นโยบายต่างประเทศของสหรัฐต่อภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

2.1 บทนำ

บทที่สองจะกล่าวถึงนโยบายต่างประเทศของสหรัฐต่อภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก โดยแบ่งการนำเสนอออกเป็นสี่ส่วนดังนี้ ความเป็นมาของนโยบายต่างประเทศของสหรัฐในภูมิภาค การขานรับ การเข้ามาของสหรัฐ การเจริญรอยตามสหรัฐในรูปแบบของญี่ปุ่นและความหายนะทางเศรษฐกิจของประเทศ ผลประโยชน์แห่งชาติของสหรัฐในภูมิภาค ต้นเหตุของความขัดแย้งสหรัฐ-ญี่ปุ่น และการป้องปรามญี่ปุ่นของสหรัฐในทศวรรษที่ 1930

อะไรคือผลประโยชน์แห่งชาติที่แท้จริงของสหรัฐในไทย และความสัมพันธ์ในลักษณะใดที่สหรัฐต้องการ การค้นหาคำตอบนั้นเราจำเป็นต้องพิจารณาย้อนกลับไปยังต้นตอของความสัมพันธ์ เราจึงจะทราบว่าอะไรที่นำพาทั้งสองประเทศมาสู่ความสัมพันธ์ในรูปแบบปัจจุบัน และอะไรคือรูปแบบที่ปรากฏในการดำเนินนโยบายต่างประเทศของสหรัฐต่อไทย นโยบายต่างประเทศของสหรัฐนั้นไม่เพียงแต่จะต้องมีประสิทธิภาพมากในเวทีระหว่างประเทศ แต่ต้องได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดีจากเสียงภายในประเทศด้วย²⁴ จึงจะถือได้ว่าตอบสนองต่อผลประโยชน์แห่งชาติอย่างสมบูรณ์

ในทางหนึ่งผลประโยชน์แห่งชาติของสหรัฐมีลักษณะที่เฉพาะตัวกล่าวคือ มีความเป็นสากลและแพร่หลายในระดับโลก และมีองค์ประกอบของจริยธรรมในเชิงของเนื้อหา สหรัฐจึงมีความรู้สึกถึงความเกี่ยวข้องของตนในแทบทุกที่บนโลก แต่อีกด้านหนึ่งสหรัฐก็ไม่ได้รู้สึกที่ตนควรจะไปพัวพันกับพื้นที่ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นอยู่ทั่วทุกมุมโลก โดยวัดจากความตั้งใจในการเข้าสู่สงคราม หรือการกระทำใดไปในทางที่เล็งเห็นผลของสงครามได้ในที่สุด²⁵ ซึ่งความรู้สึกถึงความเกี่ยวข้องนี้เองที่เป็นตัวชี้วัดถึงข้อจำกัดและความชัดเจนในท่าทีของสหรัฐในการดำเนินนโยบายต่างประเทศต่อภูมิภาคที่ยึดโยงอยู่กับตัวผลประโยชน์แห่งชาติ อันได้แก่ ยุโรป เอเชียตะวันออก และลาตินอเมริกา อย่างไรก็ตามแม้แต่ในภูมิภาคที่มีความสำคัญด้านผลประโยชน์เหล่านี้ การจัดลำดับความสำคัญที่จะดึงดูดให้สหรัฐเข้าสู่สงครามนั้นก็แตกต่างกันออกไป เพราะว่ามันหมายถึงการที่สหรัฐจะต้องระดมทั้งกำลังพลและเงินทุนในการทำสงคราม ไม่เพียงเท่านั้นหากผู้นำสหรัฐต้องการเข้าสู่สงครามแล้ว แรงสนับสนุน

²⁴ Bernard K. Gordon, *Toward Disengagement in Asia: A Strategy for American Foreign Policy* (New Jersey: Prentice Hall, 1969), 2.

²⁵ *Ibid.*, 10.

และฉันทามติภายในประเทศก็เป็นสิ่งสำคัญอย่างมากต่อการตัดสินใจของผู้นำ แต่การโน้มน้าวใจประชาชนและการขออนุมัติผ่านความเห็นชอบจากสภาเป็นเรื่องที่ยากยิ่งสำหรับประเทศประชาธิปไตย ประชาธิปไตยอย่างสหรัฐ เพราะการพ่ายแพ้ในสงครามไม่ใช่หมายถึงแค่ความล้มเหลวในการตัดสินใจ แต่ยังหมายถึงการสั่นคลอนเสถียรภาพของรัฐบาลอีกด้วย ดังนั้นการเข้าสู่สงครามของสหรัฐจึงจำเป็นต้องเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมากจริงๆ ในแง่ของผลประโยชน์แห่งชาติ กล่าวโดยสรุปคือ เราจะสามารถอธิบายการดำเนินนโยบายต่างประเทศของสหรัฐต่อเอเชียแปซิฟิกได้เมื่อเราเข้าใจความหมายที่แท้จริงของผลประโยชน์แห่งชาติของสหรัฐในภูมิภาคนี้เสียก่อน

เอเชียแปซิฟิกในฐานะภูมิภาคที่มีความเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์แห่งชาติของสหรัฐ ทำให้สหรัฐไม่ชอบใจนักหากความมั่นคงของภูมิภาคตกอยู่ภายใต้การครอบงำของชาติใดชาติหนึ่ง²⁶ โดยตัวอย่างที่เห็นได้ชัดจนที่สุดคือ เริ่มตั้งแต่การดำเนินนโยบายเปิดประตูการค้า (open door) ของสหรัฐ ในจีนซึ่งเป็นนโยบายที่เอื้อให้สหรัฐมีสิทธิและเสียงในการจัดสรรส่วนแบ่งทางธุรกิจในจีน เช่นเดียวกับประเทศมหาอำนาจยุโรปอื่นๆ จนกระทั่งถึงตอนที่ญี่ปุ่นพยายามขึ้นสู่การเป็นมหาอำนาจในภูมิภาค (regional dominance) ซึ่งการกระทำดังกล่าวของญี่ปุ่นกระทบต่อนโยบายเปิดประตูการค้าของสหรัฐโดยตรงยกตัวอย่าง ในค.ศ. 1915 สหรัฐขัดขวางและปฏิเสธข้อเรียกร้อง 21 ประการ (twenty-one demands) อันเผยให้เห็นถึงความพยายามครั้งแรกของญี่ปุ่นในการเข้าครอบครองเงิน การอธิบายการต่อต้านของสหรัฐในครั้งนี้อาศัยการพิจารณาความสำคัญของภูมิภาคในฐานะที่เป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรมนุษย์ ของสหรัฐ ดังนั้นการที่ภูมิภาคถูกครอบงำโดยมหาอำนาจใดมหาอำนาจหนึ่ง จึงนำไปสู่หายนะต่อความมั่นคงของประเทศ²⁷ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเอเชียแปซิฟิกมีความเกี่ยวข้องกับ 3 ภูมิภาคย่อยที่เป็นแหล่งวัตถุดิบสำคัญของโลก อันได้แก่ จีนและแมนจูเรีย ญี่ปุ่น และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยมีไทยเป็นประตูสู่ภูมิภาค

2.2 ความเป็นมาของนโยบายต่างประเทศของสหรัฐในภูมิภาค

พัฒนาการด้านความสัมพันธ์ภายในภูมิภาคเริ่มต้นขึ้นตั้งแต่กลางศตวรรษที่ 19 จากความสนใจทางการค้ากับจีนและญี่ปุ่น แต่ค.ศ. 1898 สหรัฐได้เข้ายึดครองฮาวายและฟิลิปปินส์ (Philippines) ซึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการก้าวเข้ามาในภูมิภาคนี้อย่างเต็มตัว โดยที่สหรัฐได้เข้ามา

²⁶ โปรดดู Fred Green, *U.S. Policy and the Security of Asia* (New York: McGraw-Hill Book Company, 1968).

²⁷ Gordon, *Toward Disengagement in Asia: A Strategy for American Foreign Policy*, 13.

มีบทบาททางการเมืองและการทหารในภูมิภาคนอกเหนือจากประเด็นการค้าเพียงอย่างเดียว ต่อมาใน ค.ศ. 1899 กองทัพเรือสหรัฐก็เข้ายึดครองหมู่เกาะเวก (Wake) ซึ่งถูกใช้เป็นฐานทัพเรือและฐานทัพอากาศที่สำคัญของสหรัฐในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 อีกด้วย²⁸ และในเวลาหนึ่งปีถัดมาสหรัฐก็สร้างฐานทัพขึ้นที่ซามัว (Samoa) ในค.ศ. 1900²⁹ และที่ฮาวาย (Hawaii) ในค.ศ. 1908³⁰ ช่วงเริ่มต้นของการก้าวเข้ามาในภูมิภาค สหรัฐดำเนินนโยบายต่างประเทศเช่นเดียวกันกับมหาอำนาจเก่าอย่าง อังกฤษ ฝรั่งเศส และเนเธอร์แลนด์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดประตูสู่ความสัมพันธ์ทางการค้าในภูมิภาค

อย่างไรก็ตามนักสังเกตการณ์มองว่าการเข้ามาในเอเชียครั้งนี้ ถือเป็นการผจญภัยที่ไม่คาดคิด แต่เป็นที่ต้อนรับของทั้งรัฐบาลและกองทัพเรือสหรัฐ ซึ่งการเข้ามาในภูมิภาคเป็นผลลัพธ์อันน่ายินดีจากการมีชัยชนะเหนือสเปนจากการทำสงครามในแถบแคริบเบียน (Caribbean) อย่างไรก็ตามนักสังเกตการณ์บางคนกลับให้ความเห็นว่าการที่ประธานาธิบดี William McKinley ตัดสินใจส่งนายพล George Dewey ไปฟิลิปปินส์นั้นเป็นเพียงเรื่องบังเอิญเนื่องมาจากความอ่อนแอทางด้านภาวะผู้นำของเขาเอง ที่ปรึกษาจึงมีอิทธิพลอย่างมากต่อการตัดสินใจ และที่ปรึกษาคอนสันทซึ่งดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกองทัพเรือ (Secretary of the Navy) ในขณะนั้นคือ Theodore Roosevelt ได้ตระหนักถึงความจำเป็นในการเร่งพัฒนาขีดความสามารถทางทะเลให้ทัดเทียมกับประเทศอื่น โดยมีเยอรมนี และญี่ปุ่นเป็นคู่แข่งที่สำคัญ เมื่อขึ้นดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี T. Roosevelt เล็งเห็นว่ากองทัพเรือญี่ปุ่นจะก้าวขึ้นสู่อำนาจหลังจบสงครามรัสเซีย-ญี่ปุ่น (Russo-Japan war) ค.ศ. 1904-1905 ดังนั้นสหรัฐจำเป็นต้องเพิ่มแสนยานุภาพให้แก่กองทัพเรือเพื่อปกป้องผลประโยชน์แห่งชาติของตนในต่างแดน นอกจากนี้ความเหนือกว่า (superiority) ของอังกฤษทั้งในด้านเศรษฐกิจและการทหารอันเป็นเครื่องรับประกันเสถียรภาพของระบบโลกได้ถูกสั่นคลอนหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 1 และถูกตอกย้ำอีกครั้งเมื่อเกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำครั้งยิ่งใหญ่ทำให้อังกฤษไม่สามารถปกป้องคุ้มครองสหรัฐได้อีกต่อไป ประกอบกับการที่พวกนักคิด Neo-colonialist ได้ผลักดัน

²⁸ Central Intelligence Agency, "The World Fact Book: Wake Island," <https://www.cia.gov>.

²⁹ Naval Historical Foundation, "Defending the Flag at the Fourteenth Latitude: American Samoa, Fitafta, and the United States Navy," <http://www.navyhistory.org>.

³⁰ U.S. Department of the Interior, "United States Naval Base," <https://www.nps.gov>.

กระแสการล่าอาณานิคมขึ้นในสหรัฐ ฉะนั้นจึงไม่น่าแปลกใจที่สภาวะการณ์และเงื่อนไขในระบบโลกข้างต้น จะส่งผลให้กองทัพเรือสหรัฐมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น

Akira Iriye นักประวัติศาสตร์ชาวญี่ปุ่นด้านการทูตสหรัฐกล่าวถึงทัศนะของสหรัฐในการเข้ามาแย่งเอเซียแปซิฟิกว่า สำหรับสหรัฐฝั่งเอเซียแปซิฟิกถูกมองว่าเป็นตัวแทนของการค้าในรูปแบบชาวตะวันออก (oriental trade) ที่สหรัฐจำเป็นต้องผูกสัมพันธ์ไมตรี ทั้งนี้เพื่อรับประกันความปลอดภัยของท่าเรือที่สำคัญในรัฐแคลิฟอร์เนีย (California) และเพื่อปกป้องคู่แข่งจากการสร้างฐานที่มั่นทางธุรกิจซึ่งจะเป็นผลเสียต่อโอกาสทางการค้าของสหรัฐในภูมิภาค จากทัศนะข้างต้นทำให้เอเซียแปซิฟิกกลายเป็นส่วนสำคัญของระบบการค้าโลกที่สหรัฐกระตือรือร้นต้องการจะเป็นผู้เล่นหลัก แต่ทั้งนี้ก็เป็นผลสืบเนื่องมาจากความคิดเห็นเกี่ยวกับธรรมชาติทางสังคมของสหรัฐเองด้วยมุมมองฝั่งนิยมการเดินทางทะเล (maritime view) ยึดคติในแบบอังกฤษเป็นสังคมนิรันดรว่า การค้าโดยการเดินเรือเปรียบเหมือนกับกระดูกสันหลังของชาติ ในขณะที่มุมมองฝั่งนิยมกสิกรรม (agrarian view) อ้างว่าการพัฒนาประเทศต้องมาจากการขยายดินแดนออกไปให้มากที่สุดเท่านั้น ซึ่งแนวคิดนี้มีพื้นฐานมาจากแนวคิด Manifest Destiny นิยามโดย John O'Sullivan บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ในค.ศ. 1845³¹ รัฐบาลสหรัฐตระหนักดีถึงธรรมชาติทางสังคมดังกล่าว การดำเนินนโยบายต่างประเทศจึงสามารถตอบโจทย์ของทั้ง 2 แนวคิด กล่าวคือรัฐบาลขยายดินแดนโดยการซื้อกรรมสิทธิ์ที่ดินจากมหาอำนาจยุโรป เช่น การซื้อหลุยส์เซียนา (Louisiana) จากฝรั่งเศส กาสเดน (Gadsden) จากเม็กซิโก³² หรืออะแลสกา (Alaska) จากรัสเซีย เป็นต้น ควบคู่ไปกับการพาณิชย์นาวีในต่างประเทศทั้งฝั่งแอตแลนติกและแปซิฟิก

นอกจากนี้ Iriye ยังพยายามชี้ให้เห็นอีกว่า ตลาดในเอเซียตะวันออกมีความสามารถในการดูดซับสินค้าที่ผลิตเกินความต้องการในประเทศ ซึ่งรัฐบาลให้ความสำคัญเป็นอย่างมากในฐานะเครื่องมือในการดำเนินเศรษฐกิจของประเทศ โดยอธิบายว่าความมั่นคงของชาติจำเป็นต้องอาศัยการส่งเสริมทางด้านอุตสาหกรรมและการเพิ่มขีดความสามารถของกองทัพในประเทศ อันรวมไปถึงการขยายจักรวรรดิออกไปในดินแดนใหม่ๆ กล่าวคือจักรวรรดินิยมบูรณาการการทหารเข้ากับระบบความมั่นคงของชาติ การมีฐานทัพในดินแดนอาณานิคม และในเขตอิทธิพล (sphere of influence) เป็น

³¹ Catherine Denial, "Manifest Destiny: Creating an American Identity," <http://teachinghistory.org>.

³² Gadsden เป็นพื้นที่เล็กๆ บริเวณพรมแดนสหรัฐและเม็กซิโกสำหรับรายละเอียดโปรดดู Department of the State, "Gadsden Purchase, 1853-1854," <https://history.state.gov>.

การเสริมสร้างความแข็งแกร่งและเกียรติภูมิให้แก่ชาติอันจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจในประเทศตามมา ดังนั้น Iriye จึงมองว่าดินแดนอาณานิคมใหม่เป็นผลพวงที่สำคัญของการทำให้เป็นสมัยใหม่ (modernization) และนี่คือแรงจูงใจที่ดึงดูดสหรัฐเข้ามายังภูมิภาค อย่างไรก็ตามที่ภาพลักษณ์ทางเศรษฐกิจของจีนและญี่ปุ่นในทัศนะของสหรัฐมีความลึกซึ้งมากกว่านั้น นั่นคือสหรัฐต้องการสานสัมพันธ์ของมิตรภาพ นอกเหนือจากการค้าอันเป็นปกติสุขแล้ว³³ โดยเห็นได้จากงานของคณะมิชชันนารีด้านพัฒนาการคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ไม่ว่าจะเป็นด้านการสาธารณสุข หรือการศึกษาของคนท้องถิ่น เช่นเดียวกันกับงานของมิชชันนารีในไทยซึ่งจะกล่าวต่อไปในบทที่สี่ของวิทยานิพนธ์ โดย Kenneth S. Lattourette นักประวัติศาสตร์อเมริกันผู้เชี่ยวชาญด้านจีน ญี่ปุ่น และงานของมิชชันนารีได้กล่าวเสริมอีกว่าตลาดในจีนดึงดูดสหรัฐเข้ามาในภูมิภาค จากจำนวนประชากรและอุตสาหกรรมครอบครัวขนาดใหญ่ ทำให้สหรัฐมองว่าจีนคือตลาดที่สามารถพัฒนาได้ขนาดใหญ่ที่สุดในภูมิภาค ซึ่งในช่วงทศวรรษที่ 1930 จีนค้าขายกับสหรัฐมากที่สุดก่อนที่สหรัฐจะมีนโยบายเปิดประตูการค้าเสียอีก³⁴

นอกจากนี้ Willard L. Thorp ได้กล่าวถึงทัศนะของเขาต่อนโยบายต่างประเทศของสหรัฐก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 อีกว่า ความสนใจของสหรัฐต่อเอเชียตะวันออกเฉียงไกล คือประเด็นทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจมากกว่าประเด็นทางการเมือง คนอเมริกันแนะนำให้คนจีนและญี่ปุ่นรู้จักกับคริสตศาสนา องุ่นคอนคอร์ด (Concord grapes) และเครื่องคิดเงินในขณะที่คนอเมริกันสวมใส่ผ้าไหม ต้มชาจีน และประดับตกแต่งบ้านด้วยภาพเขียนญี่ปุ่น และหยกจากเมืองจีน³⁵ และงานของคริสตจักรก็ประสบความสำเร็จอย่างงดงามในการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนท้องถิ่น โดยผ่านทางการศึกษาในโบสถ์นิกายโปรเตสแตนต์ (Protestant Church)³⁶ อย่างไรก็ตามการค้าของสหรัฐในเอเชียถือว่าน้อยมากไม่ถึงร้อยละ 2 เมื่อเทียบกับภาพรวมการค้าของประเทศ ในขณะที่ประชากรอเมริกันนับพันสร้างความเจริญให้แก่ภูมิภาคนี้ แต่เมื่อเวลาผ่านไปบทบาทด้านทหารและ

³³ โปรตดู Akira Iriye, *Across the Pacific: An Inner History of American–East Asian Relation*(New York: Harbinger Book-Harcourt, Brace & World, 1967), ch. 1-2.

³⁴ Kenneth Scott LaTourette, *The American Record in the Far East, 1945-1951*(New York: Macmillan Company, 1952), 11.

³⁵ American Assembly, *The United States and the Far East*(New York: American Assembly Graduate School of Business Columbia University, 1956), 4.

³⁶ LaTourette, *The American Record in the Far East, 1945-1951*, 12.

เศรษฐกิจของสหรัฐในภูมิภาคก็เริ่มเด่นชัดขึ้น ดังเห็นได้จากบทบาทกองกำลังของสหรัฐในการต่อสู้ในฟิลิปปินส์ การปราบปรามกบฏนักมวยในจีน และการที่สหรัฐและญี่ปุ่นต่างก็มีธุรกิจฝ่ายที่สร้างผลกำไรจำนวนมากในแมนจูเรีย ทำให้เกิดการแข่งขันระหว่างสองประเทศขึ้น โดยสหรัฐต้องการปกป้องผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของตนไปไปพร้อมๆ กับการกีดกันไม่ให้ญี่ปุ่นเข้ามามีอิทธิพลในแมนจูเรีย ขณะเดียวกันสหรัฐก็ค้าขายกับญี่ปุ่น สินค้าญี่ปุ่นถูกส่งออกไปยังสหรัฐถึงร้อยละ 30 จากสัดส่วนการส่งออกทั้งหมด และสหรัฐยังได้อนุมัติเงินกู้ยืมถึง 100 ล้านดอลลาร์สหรัฐให้แก่ญี่ปุ่นเมื่อครั้งที่ญี่ปุ่นเข้าสู่สงครามต่อต้านรัสเซีย³⁷

แม้ว่าประเด็นทางด้านยุทธศาสตร์ และเศรษฐกิจจะเป็นประเด็นที่รัฐบาลให้ความสนใจ อย่างไรก็ตามประเด็นด้านวัฒนธรรมก็ยังคงเข้มข้น นักปฏิรูปชาวอเมริกัน (American reformists) ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพวกมิชชันนารีในเอเชียต่างพยายามเปลี่ยนแปลงประเทศเหล่านี้ไปสู่การเป็นรัฐสมัยใหม่ (modern state) โดยผ่านทางการศึกษา เพราะสหรัฐเชื่อว่าการศึกษานำพาไปสู่การปฏิรูปในด้านอื่นๆ และความเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้คนได้รับการศึกษาที่ดีเท่านั้น สำหรับในไทยเองก็ปรากฏแนวคิดเช่นนี้ขึ้นเช่นเดียวกันในสมัยยุคเริ่มต้นของความสัมพันธ์สหรัฐ-ไทยโดยมีงานของมิชชันนารีเป็นแกนหลัก ในจีนเองเมื่อราชวงศ์แมนจูล่มสลาย นักปฏิรูปชาวจีนก็หันหาแนวคิดแบบประชาธิปไตยของสหรัฐในการนำพาไปสู่ความอยู่รอดของประเทศ และในส่วนของญี่ปุ่นกระแสดอรับแนวคิดแบบอเมริกันชนได้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท นักปฏิรูปส่วนหนึ่งฝึกฝนแนวคิดทุนนิยมแบบสหรัฐ ขณะที่นักปฏิรูปหัวรุนแรง (radical reformists) กลับเบี่ยงเบนไปทางสังคมนิยม ดังนั้นในขณะที่ความรู้สึกผูกพันทางวัฒนธรรมเจริญเติบโตขึ้น สิ่งที่ขาดหายไปในความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐและชาติในเอเชียนั้นคือ ความรู้สึกของความมีระบบระเบียบ (order) ทำให้การถ่วงดุลอำนาจการค้า และการเคลื่อนไหวเพื่อปฏิรูปดำเนินอยู่โดยปราศจากการจัดลำดับความสำคัญก่อนและหลัง (priority)³⁸

ความสัมพันธ์สหรัฐกับประเทศในเอเชียแปซิฟิกโดยรวมกำหนดโดย 3 ปัจจัย กล่าวคือ ปัจจัยด้านที่ตั้งของภูมิภาคอันเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการปกป้องชายฝั่งแปซิฟิกของสหรัฐ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจอันเกี่ยวกับตลาดและแหล่งลงทุน และปัจจัยด้านสังคมที่แสดงให้เห็นถึงความต้องการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผ่านทางคริสเตียนเหล่านี้ ซึ่งนโยบายเปิดประตูการค้าก็ตอบโจทย์เหล่านี้ได้เป็น

³⁷ Robert G. Sutter, *East Asia and the Pacific: Challenges for Us Policy* (Colorado: Westview Press, 1992), 16.

³⁸ *Ibid.*, 16-17.

อย่างดี โดยที่ตัวนโยบายเองทำให้สหรัฐมีโอกาสที่เท่าเทียมกับจีนในการแข่งขันทางการค้า ควบคู่ไปกับการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน กล่าวคือสหรัฐส่งเสริมให้ชาวจีนมีสิทธิในการเลือกผู้ปกครองของตนเอง แต่ Lattourette เสนอข้อโต้แย้งที่น่าสนใจว่า นโยบายเปิดประตูการค้าไม่ได้มาจากความต้องการของนักธุรกิจอเมริกัน หากแต่เป็นความต้องการของรัฐบาลเอง เพราะอันที่จริงแล้วสหรัฐไม่ได้สนใจส่วนแบ่งของเงินมากเท่าใดนักจนกระทั่งสหรัฐยึดครองฟิลิปปินส์ และฮาวาย ในค.ศ. 1898 จึงเป็นสาเหตุให้สหรัฐกังวลเกี่ยวกับสถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างมหาอำนาจยุโรปที่เกิดขึ้นในจีน เพราะถ้าจีนถูกแบ่งสรรปันส่วนออกไปผลประโยชน์แห่งชาติของสหรัฐก็จะได้รับผลกระทบไปด้วยโดยที่มหาอำนาจยุโรปยอมให้สิทธิพิเศษทางการค้าแก่ประชาชนของตนก่อน และเมื่อครั้งเกิดกบฏนักมวยขึ้นในค.ศ. 1900 John Hay ซึ่งอยู่ในตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของสหรัฐจึงได้เรียกร้องให้รัฐบาลยื่นมือเข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาเพื่อสันติสุขระยะยาวในจีนและเพื่อรักษาบูรณภาพทางดินแดนและปกครองของชนชาวจีน ทั้งนี้วัตถุประสงค์ก็เพื่อปกป้องชีวิต ทรัพย์สินของชาวอเมริกันเอง และเป็นครั้งแรกที่รัฐบาลสหรัฐกล่าวถึงความสำคัญของชีวิตและทรัพย์สินของชาวจีน³⁹ ดังนั้นเพื่อปกป้องผลประโยชน์แห่งชาติของสหรัฐในภูมิภาคนี้ รัฐบาลสหรัฐจึงได้ส่งกองกำลังเข้ามาช่วยปราบปราม และต่อมากองทหารสหรัฐจำนวนหนึ่งก็ได้ถูกตรึงกำลังไว้ที่ปักกิ่ง (Peking) และเทียนสิน (Tianjin)

นอกจากนี้ต้นตอของนโยบายเปิดประตูการค้าของสหรัฐยังเป็นผลมาจากความต้องการในการช่วยเหลืออังกฤษ ทั้งนี้เพราะสหรัฐเคยได้รับการประกันเสรีภาพในการดำเนินนโยบายต่างประเทศตามแนวทาง Monroe Doctrine จากอังกฤษเนื่องจากต้องการให้ลาตินอเมริกาห่างไกลเงื้อมมือมหาอำนาจอื่นในยุโรป ในปลายศตวรรษที่ 1800 สหรัฐจึงตระหนักดีว่าถ้าไม่ยื่นมือเข้ามาช่วยอังกฤษในการป้องกันการแบ่งแยกจีนที่สุ่มหาอำนาจอื่นในยุโรปจะเข้ามากลืนกินอำนาจเดิมของอังกฤษที่มีอยู่ในภูมิภาค และฉนวนที่ปกป้องสหรัฐและลาตินอเมริกาจากยุโรปก็จะถูกทำลายลงไปด้วย เวลานั้นสถานการณ์ระหว่างสหรัฐ อังกฤษและจีน เปรียบได้กับโคมระย้า (chandelier) ที่ต้องพยายามรักษาน้ำหนักของมันให้อยู่ในสภาวะมั่นคงและสมดุลให้ได้

ในปลายค.ศ.1897 และช่วงต้นค.ศ. 1898 ความกลัวที่ว่าจีนจะถูกแบ่งแยกเริ่มชัดเจนมาก และกำลังกลายเป็นความจริง เพราะช่วงเวลานั้นภัยคุกคามจากมหาอำนาจยุโรปอย่างรัสเซียได้แสดงให้เห็นถึงความกระหายในการเข้ายึดครองแผ่นดินแมนจูเรีย รวมถึงท่าเรือพอร์ต อาเธอร์ (Port

³⁹ LaTourette, *The American Record in the Far East*, 1945-1951, 14-15.

Arthur) และไดเรน (Dairen) ซึ่งมีความสำคัญทั้งด้านยุทธศาสตร์ทางทหารและเศรษฐกิจ โดยท่าเรือทั้งสองแห่งนี้จะเชื่อมต่อกับทางรถไฟสายทรานไซบีเรีย ส่วนเยอรมันเริ่มคุมเข้มท่าเรือในกวางโจว (Guangzhou) และคาบสมุทรซานตง (Shandong) และฝรั่งเศสก็กำลังแผ่ขยายเขตอิทธิพลของตนจากอินโดจีนขึ้นมาทางตอนใต้ของจีน ทั้งนี้เป็นผลมาจากความสำเร็จในการเจรจาเข้าทำเรือระหว่างฝรั่งเศสและรัฐบาลจีน สัมปทานสร้างทางรถไฟ การจ้างชาวฝรั่งเศสในการไปรษณีย์ของจีน เป็นต้น เช่นเดียวกับในไทย อังกฤษมีผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจจำนวนมากในจีน อำนาจทางเศรษฐกิจในจีนเกือบร้อยละ 80 อยู่ในการกำกับดูแลของนักธุรกิจชาวอังกฤษ ดังนั้นอังกฤษจึงเป็นผู้สนับสนุนหลักของนโยบายเปิดประตูการค้าในจีนเพื่อส่งเสริมให้มีการแข่งขันอย่างเท่าเทียมกันและเพื่อป้องกันมิให้จีนตกอยู่ภายใต้การครอบงำของชาติใดชาติหนึ่ง

การเจรจาระหว่างรัฐบาลอังกฤษและประธานาธิบดีสหรัฐได้ถูกเปิดเผยในเดือนมีนาคม 1898 โดยมีใจความสำคัญเกี่ยวกับความพยายามยึดครองเงินของมหาอำนาจยุโรป หรือความพยายามให้ประเทศตนได้รับสิทธิประโยชน์เหนือกว่าประเทศอื่นๆ ในจีน รัฐบาลอังกฤษได้ถามถึงความร่วมมือของสหรัฐในการป้องกันสถานการณ์ดังกล่าวมิให้เกิดขึ้น อันจะส่งผลกระทบต่อธุรกิจของอังกฤษในจีน และแน่นอนว่าพ่อค้าชาวอังกฤษย่อมไม่พอใจอย่างมากหากรัฐบาลของพวกเขาไม่ยื่นมือเข้ามาจัดการกับภัยคุกคามนี้ด้วยตนเอง ฤดูร้อนของค.ศ. 1888 John Hay เข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ (Secretary of State) ด้วยความร่วมมือระหว่างเขาและกลุ่มเพื่อน William W. Rockhill ทูตประจำกรีซผู้มีประสบการณ์การทำงานในจีนมาก่อน และด้วยความช่วยเหลือของ John Hippisley เพื่อนชาวอังกฤษ Rockhill ประสบความสำเร็จในการกำหนดนโยบายใหม่ต่อจีน นั่นคือนโยบายเปิดประตูการค้าซึ่งในทัศนะของ George F. Kennan เขาเชื่อมั่นคือชัยชนะของหลักการแบบอเมริกันชนในสังคมโลก⁴⁰

2.3 การขานรับการเข้ามาของสหรัฐ

อย่างไรก็ตามอิทธิพลของสหรัฐต่อภูมิภาคในช่วงทศวรรษที่ 1880 เมื่อเปรียบเทียบกับมหาอำนาจยุโรปแล้วยังนับว่าไม่มากนัก แต่สิ่งที่เป็นประเด็นสำคัญในช่วงเวลานี้ คือ การตอบสนองต่อการเข้ามาของต่างชาติ ในรูปแบบของกระแสการยอมรับและต่อต้านลัทธิจักรวรรดิ (anti-

⁴⁰ George F. Kennan, *American Diplomacy '1900-1950'* (New York: The New American Library, 1964),

imperialism)⁴¹ ซึ่งผลกระทบแตกต่างกันออกไปในแต่ละประเทศ สำหรับญี่ปุ่นการยอมรับอารยธรรมตะวันตกเป็นไปโดยง่ายซึ่งต่างจากจีน เนื่องจากความสมัครใจของจักรพรรดิญี่ปุ่นในการเปิดรับการพัฒนารูปแบบใหม่ตามสังคมตะวันตก

ภาพลักษณ์ของสหรัฐในหมู่ชาวจีนไม่สดใสเท่ากับในญี่ปุ่น ทั้งนี้เป็นผลมาจากปฏิสัมพันธ์ที่ไม่ค่อยราบรื่นเท่าใดนักของสหรัฐต่อชาวจีน นับตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1850-1890 ที่ชาวจีนเข้ามาตั้งรกรากในสหรัฐเพื่อทำงานเก็บเงินส่งกลับไปให้ครอบครัว ซึ่งเหมือนกันทั่วทุกที่ที่ชาวจีนมักจะตั้งชุมชนของตนเอง อุปนิสัยของคนงานชาวจีนเมื่อเลิกงานมักจะมาชงสุ่มกันเล่นการพนัน และสูบบุหรี่ ก่อเกิดเป็นกระแสต่อต้านเชื้อชาติจีนขึ้นในสหรัฐทำให้รัฐบาลสหรัฐจำต้องออกนโยบายจำกัดการเข้าเมืองของชาวจีนในค.ศ. 1879 เหลือเพียง 15 คนต่อเรือ 1 ลำเท่านั้น นอกจากนั้นสหรัฐได้เข้ากวาดล้างชาวจีนในประเทศเมื่อปลายทศวรรษที่ 1870 ซึ่งการกระทำเช่นนี้ถือเป็นการละเมิด Burlingame-Seward treaty⁴² ที่สองประเทศทำขึ้นในค.ศ. 1868 อันเป็นการตอกย้ำว่าความเคารพของสหรัฐต่อชาวจีนได้สิ้นสุดลงแล้ว จนท้ายที่สุดรัฐบาลสหรัฐได้ออก Chinese Exclusion Act ในค.ศ. 1882 และกฎหมาย Alien Contract Labor laws ในค.ศ. 1885 และ 1887⁴³ เพื่อแก้ไขปัญหาคัดค้านที่เพิ่มขึ้น⁴⁴

ในทางตรงกันข้ามญี่ปุ่นนำแนวความคิดจักรวรรดินิยมตามแบบตะวันตกมาใช้ ผู้นำญี่ปุ่นวางนโยบายและแผนงานออกมาในรูปแบบของการพัฒนาประเทศตามแบบตะวันตก (westernization) โดย Inoue Kaoru รัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศกล่าว “ทั้งชาติและผู้คนต่างถูกทำให้ดูเหมือนชาติตะวันตก” รัฐบาลญี่ปุ่นนิยามนโยบายดังกล่าวว่าเป็นการทำให้เป็นสมัยใหม่ทางการเมืองและเศรษฐกิจ (political and economic modernization) ในค.ศ. 1888 Yamagata Aritomo ผลิตงานเขียนที่มีอิทธิพลมากขึ้นหนึ่ง กล่าวถึง การพัฒนาการคมนาคมและการสื่อสารทำให้การขยายกำลังของกองทัพเป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานที่มีความสำคัญมากที่สุดของประเทศ โดยสะท้อนให้เห็นว่า

⁴¹ Iriye, *Across the Pacific: An Inner History of American–East Asian Relation*, 57.

⁴² Department of State, "The Burlingame-Seward Treaty, 1868," <https://history.state.gov>.

⁴³ Department of Homeland Security, "Early American Immigration Policies," <https://www.uscis.gov>.

⁴⁴ สำหรับทัศนะของชาวจีนต่อสหรัฐโปรดดู Ssu-yu Teng and John K. Fairbank, *China's Response to the West, a Documentary Survey, 1839-1923*(Cambridge: Harvard University Press, 1945).

การค้า การพัฒนาประเทศ ความเจริญทางเทคโนโลยี และความเข้มแข็งทางการทหารเป็นวิถีทางนำไปสู่ความมั่นคงของชาติ ยิ่งไปกว่านั้นในค.ศ. 1897 Kurino Shinchiro นักการทูตคนสำคัญของญี่ปุ่น เตือนว่าความสนใจด้านอำนาจของตะวันตกกำลังหันมาทางเอเชียมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งจีน และมีแนวโน้มที่เป็นไปได้ว่าชาติเหล่านี้จะเข้าแทรกแซงทางการเมืองและเศรษฐกิจในจีน ดังนั้นการตอบโต้ต่อภัยคุกคามนี้จึงตกเป็นหน้าที่ของผู้นำญี่ปุ่น ที่จะพัฒนาประเทศให้มีขีดความสามารถทัดเทียมกับประเทศมหาอำนาจยุโรปอื่นๆ ไม่ใช่ผู้นำเหล่านี้เห็นความตึงเครียดในการเป็นตะวันตก แต่เพราะไม่มีทางเลือกอื่นใดที่ดีกว่าอีกแล้ว

2.4 การเจริญรอยตามสหรัฐในรูปแบบของญี่ปุ่น และความหายนะทางเศรษฐกิจของประเทศ

2.4.1 สาเหตุแห่งพฤติกรรมรุนแรงของญี่ปุ่น

ในช่วงกลางศตวรรษที่ 19 ระหว่างค.ศ. 1853-1854 ญี่ปุ่นถูกกองทัพเรือสหรัฐนำโดย Matthew Perry บังคับให้เปิดประเทศเพื่อทำการค้า ต่อมาประสบความสำเร็จอย่างมากในการพัฒนาประเทศไปสู่สมัยใหม่ โดยที่ผู้นำญี่ปุ่นพยายามดำเนินรอยตามมหาอำนาจตะวันตกโดยการเข้าร่วม Washington Conference ในค.ศ. 1921-1922 ของญี่ปุ่นคือจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการก้าวขึ้นสู่อำนาจของญี่ปุ่น ผลประชุมกำหนดให้อัตรากำลังของกองทัพเรือสหรัฐ อังกฤษ และญี่ปุ่นอยู่ที่ 5 : 5 : 3 ตามลำดับ และต่อมาในค.ศ. 1930 Washington Conference ได้ถูกจัดขึ้นอีกครั้งในอังกฤษ ภายใต้ London Naval Treaty⁴⁵ โดยมีผู้เข้าร่วมคือ สหรัฐ อังกฤษ ฝรั่งเศส อิตาลี และญี่ปุ่น เพื่อการแก้ไขความขัดแย้งเรื่องการแข่งขันทางอาวุธที่ไม่สามารถประนีประนอมกันได้ในการประชุมครั้งก่อนระหว่างอังกฤษและสหรัฐ ในการประชุมครั้งนี้ Henry Stimson ครึ่งดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของประธานาธิบดี Herbert Hoover ผู้นำการประชุมพยายามชี้ให้เห็นว่าปัญหาความขัดแย้งเรื่องขนาดกองทัพเป็นผลมาจากความจำเป็นที่สหรัฐต้องป้องกันแนวชายฝั่งสองด้านของประเทศ และการที่สหรัฐผ่อนปรนของข้อตกลงตาม Washington Conference ตลอดช่วงทศวรรษที่ 1920 ในขณะที่ญี่ปุ่นได้ปฏิบัติตามภาระผูกพันของสัญญาตาม Washington Conference เป็นอย่างดีมาตลอด อย่างไรก็ตามในการประชุมย่อยครั้งถัดมาที่

⁴⁵ สำหรับรายละเอียดเกี่ยวกับการประชุมโปรดดู Zara S. Steiner, *The Light That Failed: European International History, 1919-1933* (Oxford: Oxford University Press, 2005), และ Office of the Historian, U.S. Department of State, Washington Conference.

London ที่ประชุมเกิดคำถามที่ว่าญี่ปุ่นจะสามารถดำเนินการแนวทางปฏิบัติเดิมได้อยู่หรือไม่ ซึ่ง London Naval Treaty ไม่ได้ลดแสนยานุภาพทางทะเลของอังกฤษ หรือเป็นอันตรายต่อเสถียรภาพของสหรัฐและดินแดนในครอบครองแถบแปซิฟิกเลย แต่ทว่ากลับบั่นทอนหลักการในการสร้างกองทัพที่แข็งแกร่งในน่านน้ำของญี่ปุ่น⁴⁶

ในญี่ปุ่นเองกระแสการต่อต้านสนธิสัญญาดังกล่าวได้ทวีความรุนแรงขึ้น จนเป็นเหตุให้เกิดความสั่นคลอนในความนิยมรัฐบาลพลเมือง และนำไปสู่การสังหารผู้นำทางการเมืองจากฝั่งพลเรือนอย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มจากการลอบสังหารนายกรัฐมนตรี Osachi Hamuguchi ในค.ศ. 1930 แต่ไม่ประสบความสำเร็จโดยกลุ่มที่เรียกตนเองว่า “Patriotic Youth” ต่อด้วยการสังหารนายกรัฐมนตรี Inukai Tsuyoshi โดยการนำของทหารเรือรุ่นใหม่ Noam Chomsky ได้กล่าวโดยสรุปถึงสนธิสัญญาฉบับนี้ว่าเป็นหนึ่งในสาเหตุสำคัญของสงครามโลกในเวลาต่อมา⁴⁷ โดยที่ญี่ปุ่นรู้สึกว่าคุณิภาคนี้กลายเป็นแหล่งการค้าและการลงทุนของชาติตะวันตก และเปิดโอกาสให้แก่ชาติมหาอำนาจอย่างเท่าเทียมกัน ดังนั้นจึงไม่ได้สนใจสร้างความสัมพันธ์พิเศษกับญี่ปุ่นหรือจีนเลย⁴⁸ นอกจากนี้ London Naval Treaty จากมุมมองของรัฐบาลทหารญี่ปุ่นได้บั่นทอนความมั่นคงทางการทหารของประเทศเป็นอย่างมาก ผู้นำทหารญี่ปุ่นมองว่าการทูตในทศวรรษที่ 1920 ไม่สามารถตอบสนองต่อผลประโยชน์แห่งชาติ และสิทธิของประชาชนชาวญี่ปุ่นในการพัฒนาประเทศได้ ประกอบกับภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกส่งผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจของญี่ปุ่น และในเวลาเดียวกันนั่นเอง สหภาพโซเวียตได้ขยายกำลังทหารเข้ามาจรดชายแดนของแมนจูเรีย (Manchuria) ซึ่งญี่ปุ่นถือว่าเป็น

⁴⁶ สำหรับนโยบายต่างประเทศและความมั่นคงของญี่ปุ่นในทศวรรษที่ 1930 โปรดดู James Crowley, *Japan's Quest for Autonomy: National Security and Foreign Policy, 1930-1938*(New Jersey: Princeton University Press, 1966), ch. 1.

⁴⁷ Noam Chomsky, "On the Background of the Pacific War," <https://chomsky.info>.

⁴⁸ Masamichi Rōyama, *Foreign Policy of Japan: 1914-1939*(Connecticut: Greenwood Press, 1941), 8.

พื้นที่ที่ตนเองมีผลประโยชน์ อันได้แก่ กิจการเดินรถไฟของบริษัท Mantetsu หรือ Southern Manchurian Railways กิจการอันเป็นผลมาจากชัยชนะของญี่ปุ่นในสงครามรัสเซีย-ญี่ปุ่นอยู่⁴⁹

รัฐบาลแก้ไขปัญหาค่าเงินประชาชนในประเทศโดยการสนับสนุนให้ทั้งเกษตรกรชาวญี่ปุ่นและเกาหลีอพยพเข้าไปตั้งถิ่นฐานในแมนจูเรีย เพื่อสร้างความชอบธรรมของกองทัพกว๋านตง⁵⁰ (Kwantung Army) ในแมนจูเรีย อย่างไรก็ตามอนาคตของบริษัท Southern Manchurian Railways กิจการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และสวัสดิการของผู้อพยพชาวญี่ปุ่นและเกาหลีก็ยังไม่เป็นห่วง เนื่องจากกระแสต่อต้านจากทั้งชาวจีนในพื้นที่และภายนอกพื้นที่ ญี่ปุ่นและจีนได้ร่วมกันทำข้อตกลงในค.ศ. 1905 ว่าจีนห้ามสร้างทางรถไฟใดๆ คู่ขนานกับทางรถไฟของบริษัท Southern Manchurian Railways หรือสร้างเส้นทางใดๆ ที่กีดขวางต่อการเดินรถไฟ⁵¹ ทว่าจีนก็ไม่ได้เคารพกฎเกณฑ์ดังกล่าว และการเจรจาในประเด็นปัญหาก็ไม่เป็นผลสำเร็จ เนื่องจากความพยายามของพรรคก๊กมินตั๋ง (Kuomintang) เพื่อผนวกแมนจูเรียเข้ากับจีนและกำจัดญี่ปุ่นออกไปจากแมนจูเรียซึ่งชาวจีนส่วนใหญ่ก็เห็นด้วยกับการกระทำของพรรค

ในขณะที่ญี่ปุ่นใช้กำลังทางทหารในแมนจูเรียเพื่อปกป้องผลประโยชน์แห่งชาติ สมาคมธุรกิจของสหรัฐก็ยังคงค้าขายกับญี่ปุ่นต่อไปตราบเท่าที่การใช้กำลังเหล่านั้นไม่กระทบต่อพวกเขา ค.ศ. 1928 กงสุลสหรัฐอเมริกาอำนวยความสะดวกแก่กองทัพญี่ปุ่นในการบุกเข้าจีน การกระทำดังกล่าวได้สร้างความโล่งใจให้แก่ชาวจีนในพื้นที่เป็นอย่างมาก⁵² เนื่องจากสมาคมธุรกิจชาวจีนถูกกดขี่มาโดยตลอดภายใต้การปกครองของรัฐบาลจีน ต่อมาได้เกิดเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดโดยมีประเด็นกองทหารญี่ปุ่นและผู้อพยพชาวเกาหลีเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยอย่างต่อเนื่อง แต่แล้วเหตุการณ์ก็เริ่มรุนแรงและบานปลาย

⁴⁹ Kiyofumi Kato, "The Comprehensive History of South Manchurian Railways Company[**滿鉄全史**]," <http://www.japansociety.org.uk>.

⁵⁰ กองทัพกว๋านตง (Kwantung Army) หรือคันทอ (Kantogun Army) แปลเป็นไทยว่า กองทัพประตูตะวันออก ก่อตั้งขึ้นเพื่อต่อต้านกองทัพรัสเซียในแมนจูเรีย ซึ่งหลังจากญี่ปุ่นมีชัยชนะเหนือรัสเซียในสงครามรัสเซีย-ญี่ปุ่น ค.ศ. 1905 ญี่ปุ่นกลายเป็นประเทศที่มีอิทธิพลในแมนจูเรียภายใต้การควบคุมดูแลของกองทัพกว๋านตง โดยในค.ศ. 1927 กองทัพญี่ปุ่นถูกส่งไปจีนเพื่อขัดขวางความพยายามในการรวมประเทศของพรรคก๊กมินตั๋ง และความพยายามนี้ได้นำไปสู่สงครามกับจีนในที่สุด

⁵¹ Crowley, *Japan's Quest for Autonomy: National Security and Foreign Policy, 1930-1938*, 103.

⁵² Cited in Akira Iriye, *After Imperialism*(Massachusetts: Harvard University Press, 1965), 218.

ขึ้นเมื่อค.ศ. 1931 เกิดเหตุการณ์ที่เจ้าหน้าที่ชาวญี่ปุ่นคนหนึ่งถูกฆ่าตาย จึงเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์กันอย่างมากในหมู่ประชาชนญี่ปุ่นถึงอนาคตของประเทศในการเป็นผู้นำของเอเชียตะวันออกกว่าจะเป็นไปในรูปแบบที่ความมั่นคงของชาติถูกรับประกันโดยกองทัพญี่ปุ่น หรือจะยืนหยัดในการทูตแบบใหม่ที่กำหนดตามแบบชาติตะวันตก⁵³

กระแสความรู้สึกชาตินิยมจัดของคนญี่ปุ่นก่อปรกกับการที่รัฐบาลพลเรือนไม่สามารถควบคุมทหารได้ ทำให้ทหารมีความเป็นอิสระในการตัดสินใจและปฏิบัติการ จนนำไปสู่เหตุการณ์ต่างๆ กล่าวคือ กองทัพวันตงของญี่ปุ่นได้ระเบิดเส้นทางรถไฟสายแมนจูเรียใกล้เมืองมุกเดน (Mukden) และได้โยนความผิดแก่ผู้บ่อนทำลายชาวจีน ในเดือนกันยายน 1931 ซึ่งรัฐบาลจีนยืนยันว่าจะไม่มีการเจรจาใดๆ ทั้งสิ้นพร้อมทั้งยื่นกรานให้ญี่ปุ่นถอยออกไปจากแมนจูเรีย⁵⁴ จึงเกิดการเผชิญหน้ากันขึ้นระหว่างกองทัพของสองประเทศ ผลปรากฏว่าโซคเข้าข้างญี่ปุ่น กองทัพวันตงได้รับชัยชนะในค.ศ. 1932 รัฐบาลญี่ปุ่นใช้เหตุการณ์นี้เป็นข้ออ้างเข้ายึดเมืองมุกเดนและยึดแมนจูเรียในเวลาต่อมา และจัดตั้งรัฐบาลแมนจูกุว (Manchukuo) ขึ้นได้สำเร็จ และประชาชนญี่ปุ่นกว่าล้านคนได้อพยพเข้ามาตั้งรกรากในดินแดนนี้ ซึ่งเปรียบเสมือนการได้ชีวิตใหม่ที่มีคุณภาพชีวิต และสถานะทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้นกว่าในญี่ปุ่น ชาวญี่ปุ่นอพยพต่างนิยมชมชอบการสร้างบ้านแบบตะวันตกและวิถีชีวิตใหม่ในแบบอาณานิคมตะวันตก (western colonial lifestyle) ในวันหยุดพวกเขาใช้เวลาว่างไปกับการตีกอล์ฟและพักผ่อนหย่อนในสวนสาธารณะ โดยการรุกรานจีนของญี่ปุ่นในครั้งนี้ก่อให้เกิดแรงต่อต้านจากประชาคมโลก โดยเฉพาะจากสมาชิกในสันนิบาตชาติซึ่งทำให้ญี่ปุ่นตัดสินใจลาออกจากสันนิบาตชาติเตรียมพร้อมสำหรับปฏิบัติขั้นต่อไปโดยไม่ต้องสนใจกระแสกดดันจากภายนอกอีกต่อไป

จุดเปลี่ยนสำคัญในการดำเนินนโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่น เกิดขึ้นในค.ศ. 1936 ในเดือนพฤศจิกายน ญี่ปุ่นได้ทำสนธิสัญญาต่อต้านขบวนการคอมมิวนิสต์ (anti-comintern pact) กับเยอรมัน โดยนัยสำคัญของสนธิสัญญานี้คือ ญี่ปุ่นสามารถขยายอำนาจเข้าไปในจีนได้ง่ายขึ้น เนื่องจากเยอรมันจะยุติการแสวงหาผลประโยชน์ในจีนและจะเปิดโอกาสให้แก่ญี่ปุ่นอย่างเต็มที่ นอกจากนี้ยังเป็นการปูทางให้ญี่ปุ่นสามารถขยายดินแดนในภูมิภาคได้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งต่อมาในค.ศ. 1937 อิตาลีก็ได้

⁵³ Ibid., 110.

⁵⁴ Ibid., 140.

เข้าร่วมสนธิสัญญาดังกล่าวนี้ด้วย⁵⁵ ในวันที่ 7 กรกฎาคม 1937 ญี่ปุ่นได้เปิดฉากทำสงครามกับจีนจริงจัง มีการสู้รบอย่างดุเดือดที่สะพานมาร์โคโพล หรือที่เรียกกันว่า อุบัติการณ์ที่สะพานมาร์โคโพล (Marco Polo Bridge Incident) บริเวณชานกรุงปักกิ่ง ตามมาด้วยเหตุการณ์ที่น่าอัปยศจากการกระทำอันเหี้ยมโหดของทหารญี่ปุ่นที่นานจิง (Nanjing) ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับญี่ปุ่นมาจนถึงปัจจุบันนี้ โดยสงครามครั้งนี้ได้ลุกลามขยายตัวเป็นสงครามใหญ่และดำเนินมาจนกระทั่งสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2

การกระทำของญี่ปุ่นก่อให้เกิดความกังวลใจแก่สหรัฐเป็นอย่างมากแม้ว่าในขณะนั้นสหรัฐยังไม่ได้เข้าร่วมสงคราม พยายามดำเนินนโยบายความเป็นกลางและพยายามมีความสัมพันธ์อย่างสันติและเป็นมิตรกับทั้งญี่ปุ่นและจีน แต่แล้วที่สุดสหรัฐก็ต้องสลัดจุดยืนความเป็นกลางของตน และเริ่มให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและการเมืองแก่จีนในการต่อต้านญี่ปุ่น ขณะเดียวกันก็ใช้มาตรการลงโทษญี่ปุ่น โดยการขัดขวางการส่งยุทธปัจจัย⁵⁶ นโยบายของสหรัฐและการทูตของญี่ปุ่นได้ดำเนินไปในทิศทางที่ปะทะกันมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งไม่ใช่เฉพาะประเด็นผลประโยชน์ในจีนเท่านั้น เนื่องจากสหรัฐได้เล็งเห็นแล้วว่า ญี่ปุ่นจะไม่หยุดเพียงจีนแต่จะขยายอิทธิพลและดินแดนต่อไปเรื่อยๆ โดยเฉพาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งท้ายที่สุดจะส่งผลกระทบต่อประโยชน์ของสหรัฐอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และแล้วสิ่งที่สหรัฐคาดการณ์ไว้ก็เป็นจริง ในค.ศ. 1938 ญี่ปุ่นได้ประกาศว่าจะสร้างระเบียบใหม่ในมหาเอเซียบูรพา ด้วยการสร้างวงไพบูลย์มหาเอเซียบูรพาขึ้น⁵⁷ นอกจากนี้ กองทัพญี่ปุ่นยังได้รุกกล้าเข้าไปในพรมแดนของสหภาพโซเวียตในวันที่ 11 พฤษภาคม 1939 โดยญี่ปุ่นหวังจะทดสอบกำลังในการป้องกันเขตแดนของฝ่ายสหภาพโซเวียต แต่จากเหตุการณ์ดังกล่าวนี้ได้ส่งผลให้เกิดสงครามอย่างรวดเร็วขึ้นที่คาลคินโกล (battle of Khalkhin Gol)

ดังนั้นเมื่อสภาวะเศรษฐกิจภายในประเทศตกต่ำ การเข้ายึดครองจีนจึงเป็นการปลดปล่อยญี่ปุ่นออกจากการพึ่งพาชาติตะวันตก ผู้นำญี่ปุ่นได้ย้ำหลายต่อหลายครั้งว่า กองทัพญี่ปุ่นไม่ได้ต้องการ

⁵⁵ ไชยวัฒน์ คำชู, นโยบายต่างประเทศญี่ปุ่น: ความเปลี่ยนแปลงและความต่อเนื่อง(กรุงเทพฯ: เลคแอนฟาร์เท่นพริ้นติ้งจำกัด, 2549), 19.

⁵⁶ Haruo Iguchi, *Japanese Foreign Policy and the Outbreak of the Asia-Pacific War: The Search for a Modus Vivendi in Us-Japanese Relations after July 1941.* cited in Frank McDonough, ed., *The origins of the Second World War: An International Perspective* (New York: Continuum International Publishing Group, 2011), 466-467.

⁵⁷ คำชู, นโยบายต่างประเทศญี่ปุ่น: ความเปลี่ยนแปลงและความต่อเนื่อง, 23.

ยึดครองดินแดนจากจีน แต่เพราะญี่ปุ่นสูญเสียไปเยอะกับการทำสงครามในจีน เพราะฉะนั้นจึงเป็นสิทธิ์ของญี่ปุ่นที่จะได้คืนบ้าง⁵⁸ แต่แล้วนายพล Hideki Tojo ก็ต้องพบกับความผิดหวัง เพราะระเบียบใหม่⁵⁹ (new order) ไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจาก Chiang Kai-shek ได้รับการสนับสนุนทางอาวุธ และกำลังรบจากชาติตะวันตก ในเดือนกรกฎาคม 1940 สหรัฐปฏิเสธการส่งออกน้ำมันมายังญี่ปุ่น และญี่ปุ่นก็ไม่สามารถหาน้ำมันจากแหล่งอื่นได้อีก ต่อมาในเดือนกันยายนสหรัฐก็หยุดส่งออกเหล็กกล้ามายังญี่ปุ่น ขณะที่ความช่วยเหลือของสหรัฐต่อจีนก็เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ผู้นำญี่ปุ่นไม่มีทางเลือกใด นอกจากการหวังพึ่งพิงศาสตร์ของฝ่ายพันธมิตรโดยการลงนามสัญญาสามฝ่าย กับเยอรมนี และอิตาลี และกองทัพญี่ปุ่นก็เคลื่อนทัพเข้าสู่ทางเหนือของอินโดจีน และในเดือนกันยายน 1940 ญี่ปุ่นได้แสดงให้สหรัฐเห็นว่า ญี่ปุ่นจะไม่เข้าเป็นพันธมิตรมิตรกับสหรัฐอย่างแน่นอน ด้วยการลงนามในข้อตกลงไตรภาคี (Tripartite) กับฝ่ายอักษะ อันประกอบด้วยเยอรมันกับอิตาลี และในปีเดียวกันนี้เมื่อฝรั่งเศสพ่ายแพ้ให้แก่เยอรมัน ญี่ปุ่นเห็นโอกาสเคลื่อนทัพลงใต้สู่อินโดจีนของฝรั่งเศส และเตรียมเข้าควบคุมประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งหมด ส่งผลให้สหรัฐใช้มาตรการทางเศรษฐกิจลงโทษญี่ปุ่นหนักขึ้น ด้วยการยกเลิกสนธิสัญญาพาณิชย์ที่ทำกันมาช้านาน ซึ่งหมดอายุไปเมื่อเดือนมกราคมของปีนั้นเอง โดยสหรัฐประกาศว่าจะไม่ต่ออายุสนธิสัญญาดังกล่าว หากญี่ปุ่นไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข⁶⁰ นอกจากนี้ในค.ศ. 1941 สหรัฐได้ให้สินเชื่อ (Credit) แก่เงินเป็นจำนวนถึง 170 ล้านดอลลาร์สหรัฐเพื่อต่อสู้สงครามกับญี่ปุ่น และยังได้จำกัดการส่งออกสินค้าอุปโภคที่สำคัญไปยังญี่ปุ่น และเดือนกรกฎาคม

⁵⁸ Cited in R. J. C. Butow, *Tojo and the Coming of War* (New Jersey: Princeton University Press, 1961), 122,34. โดยงานเขียนชิ้นนี้กล่าวถึงทัศนะและบทบาทของ Tojo ต่อการก่อสงครามภาคพื้นแปซิฟิก

⁵⁹ ระเบียบใหม่ (New Order) คือ ความพยายามของผู้นำญี่ปุ่นในการสร้างระบบระเบียบใหม่ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในภูมิภาค เพื่อเอื้อประโยชน์แก่ประเทศต่างๆ ในแง่ของเศรษฐกิจ และเป็นการจัดอธิปไตยของชาติตะวันตกออกจากภูมิภาค โดยที่ญี่ปุ่นมีผู้นำในการรักษาระบบระเบียบใหม่นี้ โดยต่อมาในค.ศ. 1940 รัฐมนตรีต่างประเทศของญี่ปุ่น Matsuoka Yosuke ประกาศนโยบายในการสร้าง “วงไพบูลย์ร่วมกันแห่งมหาเอเชียบูรพา” (Greater East Asia Co-prosperity Sphere) โดยนอกจากภูมิภาคหลักที่รวมญี่ปุ่น จีน และแมนจูเรียแล้ว วงไพบูลย์ร่วมกันแห่งมหาเอเชียบูรพายังรวมไปถึงเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทางตะวันออกของไซบีเรีย และอาจจะควรรวมถึงออสเตรเลีย อินเดีย และหมู่เกาะแปซิฟิกด้วย โปรดดู Janis Mimura, “Japan’s New Order and Greater East Asia Co-Prosperity Sphere: Planning for Empire,” <http://apjif.org/2011/9/49/Janis-Mimura/3657/article.html>

⁶⁰ Iguchi, *Japanese Foreign Policy and the Outbreak of the Asia-Pacific War: The Search for a Modus Vivendi in Us-Japanese Relations after July 1941*, 466.

1941 อังกฤษ เนเธอร์แลนด์ และสหรัฐพากันอายัดทรัพย์สินของญี่ปุ่นทั้งหมดและระงับการค้าขายกับญี่ปุ่นโดยสิ้นเชิง ในช่วงแรกญี่ปุ่นได้มีการเจรจาทางการทูตกับสหรัฐเนื่องจากญี่ปุ่นตระหนักว่าประเทศยังต้องพึ่งพาการขายน้ำมันจากสหรัฐถึงร้อยละ 80 แต่การเจรจาก็ดำเนินไปแบบไร้ผล โดยสหรัฐได้เรียกร้องให้ญี่ปุ่นถอนทหารทั้งหมดออกจากจีน และได้ลงนามใน Six Power non-Aggression Agreement ประกอบด้วยสหรัฐ อังกฤษ เนเธอร์แลนด์ จีนและไทย เพื่อรับรองความเป็นกลางของอินโดจีน⁶¹

อย่างไรก็ตาม นายพล Tojo รัฐมนตรีกองทัพบกได้ประกาศให้การเจรจายุติ เพราะญี่ปุ่นไม่สามารถรับข้อเรียกร้องหลายประการของสหรัฐได้ โดยเฉพาะการบังคับให้ญี่ปุ่นถอนกำลังทั้งหมดออกจากจีนและอินโดจีน ให้ญี่ปุ่นถอนตัวออกจากสนธิสัญญาไมตรีภาคี และญี่ปุ่นต้องไม่ยอมรับรัฐบาลใดในจีนนอกจากรัฐบาลที่นำโดย Chiang Kai-shek ซึ่งต่อมาไม่นานนายกรัฐมนตรีนาม Fumimano Konoye ซึ่งเป็นพลเรือนได้ลาออกและนายพล Tojo ได้ขึ้นมาดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรีแทน และญี่ปุ่นก็ได้ตัดสินใจอย่างเด็ดขาดแล้วว่าจะต้องทำสงครามกับสหรัฐอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ทั้งนี้เพื่อป้องกันและเพื่อความอยู่รอดของตัวเอง⁶² จนนำไปสู่เหตุการณ์สำคัญในเช้าวันอาทิตย์ที่ 7 ธันวาคม 1941 ญี่ปุ่นได้เปิดฉากโจมตีฐานทัพอเมริกันที่เพิร์ลฮาร์เบอร์ และลุกลามไปสู่สงครามที่ชาวญี่ปุ่นเรียกว่า “สงครามมหาเอเชียบูรพา” หรือที่สหรัฐเรียกว่า “สงครามภาคพื้นแปซิฟิก” การโจมตีเพิร์ลฮาร์เบอร์ของญี่ปุ่นในครั้งนี้ ญี่ปุ่นคาดหวังว่าจะเป็นผลให้สหรัฐเสียขวัญ ไม่อยากที่จะเข้าร่วมสงครามอย่างเต็มรูปแบบและตัดสินใจเจรจาสงบศึกด้วย ซึ่งเป็นการคาดการณ์ที่ผิดอย่างใหญ่หลวง เนื่องจากวันต่อมาประธานาธิบดีรูสเวลท์ ได้ประกาศสงครามกับญี่ปุ่นอย่างเป็นทางการ และในวันที่ 11 ธันวาคม เยอรมันกับอิตาลีก็ได้ประกาศสงครามกับสหรัฐเป็นที่แน่ชัดแล้วว่าสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ครอบคลุมพื้นที่ทวีปเอเชียแล้วและได้นำเอเชียไปผูกโยงกับภูมิภาคยุโรปอย่างไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงได้

กล่าวโดยสรุปการวิเคราะห์ตัวแปรของความพยายามในการก้าวขึ้นสู่ความเป็นผู้นำในภูมิภาคของญี่ปุ่นตามทัศนะของ Joseph S. Nye ประกอบไปด้วยหลายตัวแปรด้วยกัน หากพิจารณาจากมิติรัฐแล้วจะพบว่า การขึ้นสู่อำนาจของญี่ปุ่นได้ถูกกระตุ้นให้รุนแรงมากขึ้นจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำภายในญี่ปุ่น การดำเนินแนวทางตามลัทธิอยู่โดดเดี่ยว (isolationism) ของสหรัฐ และความวุ่นวายภายในของจีนซึ่งส่งผลให้การเมืองภายในขาดเสถียรภาพจึงถูกผนวกเข้ามาเป็นดินแดนในอาณานิคม

⁶¹ Ibid., 47.

⁶² คำชู, นโยบายต่างประเทศญี่ปุ่น: ความเปลี่ยนแปลงและความต่อเนื่อง, 24.

ของญี่ปุ่นโดยง่าย นอกจากสามตัวแปรในมิติระดับรัฐข้างต้นแล้ว ยังมีอีกสองตัวแปรสำคัญในมิติระดับระบบคือ สนธิสัญญาแวร์ซายที่ทำให้ญี่ปุ่นรู้สึกผิดหวังต่อผลประโยชน์ที่ตนเองควรจะได้ในจีน ในขณะที่ภาวะเศรษฐกิจกำลังประสบปัญหาขาดแคลนวัตถุดิบหลักเพื่อมาหล่อเลี้ยงอุตสาหกรรมภายในประเทศ ซึ่งญี่ปุ่นไม่สามารถพึ่งพาการนำเข้าได้เพียงอย่างเดียวอีกต่อไป และตัวแปรที่สอง คือ ความล้มเหลวของสันนิบาตชาติในการจัดการประเด็นความมั่นคงร่วมกัน (collective security) ในทวีปเอเชียทำให้ญี่ปุ่นมองเห็นช่องโหว่ของกฎเกณฑ์ทางสถาบันที่จะลงโทษต่อผู้กระทำผิด อันเป็นเหตุให้กลุ่มทหารชั้นนำของญี่ปุ่นอาศัยจุดอ่อนภายในระบบนี้เข้ารุกรานประเทศเพื่อนบ้าน ส่วนตัวแปรในมิติความเป็นปัจเจกบุคคล Nye กล่าวว่ามิระดับความเข้มข้นไม่ชัดเจนและน้อยกว่าในทวีปยุโรป ทั้งนี้เนื่องมาจากการปกครองของประเทศญี่ปุ่น การตัดสินใจดำเนินนโยบายใดๆ ต้องได้รับความเห็นชอบจากสภาเสียก่อน ลำพังเพียงแนวคิดอุดมการณ์ของตัวผู้นำไม่สามารถทำให้เกิดการบังคับใช้อย่างเป็นรูปธรรมได้เหมือนในทวีปยุโรป ซึ่งตัวผู้นำจะมีหน้าที่รองรับแนวคิดและปฏิบัติตามนโยบายของกลุ่มนายทหารชั้นสูงเท่านั้น แต่แน่นอนว่าทหารชั้นสูงซึ่งมีอำนาจในการกำหนดและวางแผนทิศทางของประเทศเหล่านี้ ต้องการที่จะเป็นผู้นำในภูมิภาค และต้องการขยายดินแดนและอาณาเขตของตนตามแนวคิดแบบ expansionism เช่นเดียวกันกับบรรดาผู้นำในทวีปยุโรป อย่างไรก็ตาม Nye ได้ชี้ให้เห็นว่ามิติความเป็นปัจเจกบุคคลของประธานาธิบดีสหรัฐ มีผลที่นำไปสู่การเกิดขึ้นของสงครามในเอเชีย กล่าวคือ การตัดสินใจที่กักกันสินค้าต่อญี่ปุ่นในเดือนกรกฎาคม 1941 เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ญี่ปุ่นตัดสินใจทำสงครามกับสหรัฐในเวลาต่อมา⁶³

2.4.2 ทักษะของสหรัฐและญี่ปุ่นต่อการบุกจีน

2.4.2.1 ทักษะชาวญี่ปุ่นต่อการบุกจีน

แม้ว่าเหตุการณ์ในแมนจูเรีย และเซียงไฮ้ ในค.ศ. 1931-1932 จะผ่านไปแล้ว แต่สมาคมธุรกิจชาวจีนยังคงให้การสนับสนุนการกระทำของกองทัพญี่ปุ่น เพราะถือว่าเป็นการต่อสู้แทนพวกเขาในการต่อต้านการปกครองที่ไม่เป็นธรรมของรัฐบาลจีน⁶⁴ โดย Masao Maruyama นักรัฐศาสตร์คนสำคัญ ได้สรุปถึงสาเหตุของความพยายามในการเจริญรอยตามแบบตะวันตกของญี่ปุ่น โดยแบ่งที่มาและรากฐานของแนวคิดแบบอำนาจนิยมไว้ 3 ประเด็น ดังนี้

⁶³ โปรดดู Nye, *Understanding International Conflict*.

⁶⁴ โปรดดู William C. Johnstone, *The United States and Japan's New Order* (New York: Oxford University Press, 1941), 124,26.

1. ความมกตตันภายในประเทศ

2. เหตุการณ์ในแมนจูเรีย (Manchurian Incident) และเหตุการณ์ในเซี่ยงไฮ้ (Shanghai Incident)

3. การถอนตัวออกจากสันนิบาตชาติ⁶⁵

นอกจากนี้ยังมีประเด็นการละเมิดสิทธิของผู้นำทหารสูงสุดซึ่งเพิ่มสูงขึ้นเมื่อรัฐบาลพลเรือนมีอำนาจเหนือรัฐบาลทหารและดำเนินนโยบายฝักใฝ่ตะวันตกอย่างเด่นชัดคือ การลงนามสัญญา London Naval Treaty แต่แล้วต่อมาในค.ศ. 1932 รัฐบาลพลเรือนก็เสื่อมถอยลง พร้อมกับการขึ้นสู่อำนาจของรัฐบาลทหารญี่ปุ่น ความสำเร็จของ กองทัพอากาศ ในกรณีของแมนจูเรียทำให้เกิดรอยร้าวในความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นและสหรัฐ โดยที่รัฐบาลญี่ปุ่นหันมาดำเนินนโยบายการทูตอิสระ ไม่สนใจเสียงคัดค้านจากภายนอกประเทศ อีกทั้งยังสนับสนุนการใช้กำลังเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของประเทศอีกด้วย

อย่างไรก็ตามจุดประสงค์ที่แท้จริงของการดำเนินนโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่นต่อจีนตามทัศนะของ Masamichi Royama ไม่ใช่การได้มาซึ่งดินแดน หากแต่เป็นความร่วมมือในการสร้างระเบียบใหม่ระหว่างจีน และแมนจูเรีย ซึ่งจะส่งเสริมให้ภูมิภาคนี้สามารถพึ่งพาตนเองได้ปราศจากอำนาจแทรกแซงจากภายนอก โดยในที่สุดญี่ปุ่นจะเป็นผู้ได้รับประโยชน์ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจจากความร่วมมือนี้ เหมือนอย่างที่ญี่ปุ่นเคยโดนกระทำเมื่อตกอยู่ภายใต้เงื้อมมือของมหาอำนาจยุโรป แต่ทว่าความฝันนี้ก็ไม่เป็นไปตามที่คาดคิด เพราะการต่อต้านของสหรัฐ และกระแสชาตินิยมของจีน⁶⁶

นอกจากนี้ Sadako Otaga นักวิชาการและนักการทูตชาวญี่ปุ่น ยังเสนออีกว่า Kwantung Army ไม่เคยคิดที่จะสร้างความเหนือกว่าของญี่ปุ่น (Japanese supremacy) ในจีน หรือคิดที่จะแทรกแซงชีวิตประจำวันของชาวแมนจูเรียเลยแม้แต่น้อย กองทัพเพียงต้องการให้อำนาจแก่รัฐบาลท้องถิ่นในการปกครองตนเองเท่านั้น และถือว่าชาวบ้านเหล่านี้ทุกข์ทรมานจากการปกครองอันฉ้อฉล ไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ และพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่เท่าที่ควร ยิ่งไปกว่านั้นสำหรับกองทัพแล้ว

⁶⁵ Ivan Morris, *Thought and Behaviour in Modern Japanese Politics*(London: Oxford University Press, 1963), 30.cited in Noam Chomsky, *American Power and The New Mandarins: Historical and Political Essays* (New York:Pantheon Books, 1969), 27

⁶⁶ Rōyama, *Foreign Policy of Japan: 1914-1939*, 11-12.

แมนจูเรียเป็นปรากฏการณ์ที่ดีสำหรับป้องกันการรุกรานลงใต้ของกองทัพรัสเซียอีกด้วย⁶⁷ ดังนั้น เบื้องหลังของการยึดครองแมนจูเรียจึงเป็นความพยายามในการปกป้องผลประโยชน์แห่งชาติและสิทธิของญี่ปุ่น

นักประวัติศาสตร์อเมริกัน Yasaka Takagi ได้ตั้งข้อสังเกตว่าการกระทำเช่นนี้ของญี่ปุ่น คล้ายคลึงกับ Manifest Destiny ของสหรัฐฯ เมื่อครั้งเข้ายึดครองฟลอริดา (Florida) เท็กซัส (Texas) แคลิฟลอเนีย (California) คิวบา (Cuba) และฮาวาย (Hawaii) รวมถึงตั้งคำถามว่าทำไมสหรัฐฯต้องมี Monroe Doctrine ในทวีปอเมริกาและมีนโยบายเปิดประตูการค้าในทวีปเอเชีย อย่างไรก็ตาม Joseph Grew นักการทูตสหรัฐฯประจำประเทศญี่ปุ่นกลับเสนอข้อโต้แย้งว่าญี่ปุ่นเป็นพวกหลอกหลวงตัวเอง ไม่คำนึงถึงความเป็นจริงที่ปรากฏ นอกจากนี้ Toynbee ยังกล่าวว่า ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นในแมนจูเรียไม่ได้เฟื่องฟูนัก แต่กลับสำคัญมากต่อสถานภาพของญี่ปุ่นในเวทีโลก ซึ่งกำลังสั่นคลอนมากในเวลานั้นอย่างไรก็ตามนักวิชาการสหรัฐฯได้ว่า Monroe Doctrine ใช้กับญี่ปุ่นไม่ได้ เพราะ Monroe Doctrine ไม่ได้ต้องการสิทธิพิเศษทางการค้า⁶⁸

ยิ่งไปกว่านั้นเมื่อเกิด Great Depression ความล้มเหลวของรัฐบาลพลเรือนในการบริหารประเทศได้ถูกตอกย้ำอีกครั้ง โดยเสียงส่วนใหญ่เชื่อว่าเป็นเพราะการพึ่งพิงชาติตะวันตกมากเกินไป เพราะญี่ปุ่นเป็นประเทศเพียงเล็กๆ แต่กำลังพัฒนาอย่างรวดเร็วตามอย่างเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่ได้รับอิทธิพลมาจากสหรัฐฯ อุตสาหกรรมภายในประเทศก็จำเป็นต้องพึ่งพาจากการนำเข้าวัตถุดิบซึ่งญี่ปุ่นไม่มี ดังนั้นเมื่อเศรษฐกิจของโลกย่ำแย่ ญี่ปุ่นจึงเป็นประเทศที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด อีกทั้งใน ค.ศ. 1931 สหรัฐ ประสบความสำเร็จในการครอบครองส่วนแบ่งตลาดที่ใหญ่ที่สุดในจีนแทนที่ญี่ปุ่น ขณะเดียวกันการส่งออกของญี่ปุ่นไปยังตลาดในสหรัฐก็ตกต่ำลงอย่างมาก เนื่องจาก Smoot-Hawley Tariff เดือนมิถุนายน 1930 อีกทั้ง Ottawa Conference ก็ทำให้ญี่ปุ่นส่งออกไปอินเดีย

⁶⁷ โปรดดู Sadako Ogata, *Defiance in Manchuria: The Making of Japanese Foreign Policy, 1931-1932* (Berkeley: University of California Press, 1964).

⁶⁸ โปรดดู Noam Chomsky, *American Power and the New Mandarins* (New York: The New Press, 2002), 192-94.

ไม่ได้⁶⁹ สหรัฐขณะนั้นก็ดำเนินนโยบายพึ่งพาตนเอง⁷⁰ และราคาผ้าไหมญี่ปุ่นก็ตกต่ำลงอย่างรุนแรงสำหรับประเทศอุตสาหกรรมที่แทบจะไม่มีทรัพยากรทางธรรมชาติเลย สภาพเศรษฐกิจที่ย่ำแย่ทั่วโลกจึงถือเป็นหายนะของประเทศ⁷¹ อย่างไรก็ตามก็รัฐบาลญี่ปุ่นรู้ว่าทางตอนใต้ของภูมิภาคซึ่งเป็นเขตอาณานิคมของตะวันตกเต็มไปด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ ญี่ปุ่นจึงให้ความสนใจกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มามาก แต่แม้จะสนใจทรัพยากรในภูมิภาคญี่ปุ่นก็ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งวัตถุดิบในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้⁷² ดังนั้นการกระทำของญี่ปุ่นในทัศนะของนักการทูตและรัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศญี่ปุ่น Yosuke Matsuoka ถือเป็นการหาทางออกให้ประเทศ ญี่ปุ่นมองดูการกระทำของสหรัฐด้วยความชื่นชม และอ้างว่าญี่ปุ่นดำเนินนโยบายตามแบบสหรัฐ⁷³

2.4.2.2 ทัศนะชาวอเมริกันต่อการรุกรานจีนของญี่ปุ่น

Joseph Grew คิดว่าควรจะยอมรับทฤษฎีที่ญี่ปุ่นเป็นเจ้า (hegemon) และจีนเป็นเหยื่อ⁷⁴ อย่างไรก็ตามทูตสหรัฐประจำประเทศจีนดำรงตำแหน่งในค.ศ. 1935-1941 Nelson T. Johnson ไม่ได้คิดเช่นนั้น เขากลับเห็นว่าผลประโยชน์แห่งชาติของสหรัฐ กำหนดให้คนอเมริกันไม่ควรเข้าข้างจีนหรือเข้าข้างญี่ปุ่น สหรัฐควรสนใจแต่อนาคตของผลประโยชน์แห่งชาติเป็นหลัก⁷⁵ และในค.ศ. 1939 Grew ยังกล่าวอีกว่าเขาไม่เห็นด้วยกับหลักการ New Order ของญี่ปุ่นเพราะขัดแย้งกับสิทธิ์

⁶⁹ Bruno Lasker and W. L. Holland, *Problems of the Pacific, 1933*(Chicago: University of Chicago Press, 1934), 10.cited in Noam Chomsky, "On the Background of the Pacific War," <https://chomsky.info>

⁷⁰ โปรตดูRobert F. Smith, *The United States and Cuba: Business and Diplomacy, 1917-1960*(New York: Bookman Associates, 1960), cited in Noam Chomsky, "On the Background of the Pacific War," <https://chomsky.info>.

⁷¹ Iriye, *After Imperialism*, 260-78.

⁷² Ogata, *Defiance in Manchuria: The Making of Japanese Foreign Policy, 1931-1932*, 35.

⁷³ Mamoru Shigemitsu, "Japan and Her Destiny: My Struggle for Peace," ed. 1958(London: Hutchison), 221.

⁷⁴ Cited in Dorothy Borg, *The United States and the Far Eastern Crisis of 1933-1938: From the Manchurian Incident through the Initial Stage of the Undeclared Sino-Japanese War*(Massachusetts: Harvard University Press, 1964), 590.

⁷⁵ *Ibid.*, 42.

ของสหรัฐที่มีต่อจีนมานาน แต่ Grew ก็ถูกวิจารณ์ว่าเห็นแก่ตัวเนื่องจากไม่มีการอ้างเหตุผลที่เกี่ยวกับความเป็นอธิปไตยของจีนเลย กล่าวคือ ตราบใดที่ญี่ปุ่นไม่ทำให้เกิดผลเสียต่อธุรกิจของสหรัฐ รัฐบาลก็จะไม่เข้ามาเกี่ยวข้องกับกรกระทำของญี่ปุ่นเลย⁷⁶ ความจริงก็คือ สหรัฐยังคงค้าขายอย่างต่อเนื่องกับญี่ปุ่นจนกระทั่งก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2

ยิ่งไปกว่านั้น John Toland⁷⁷ ยังกล่าวอีกว่าการก่อสงครามของญี่ปุ่นเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้ยาก เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรพร้อมกับความเจริญในแบบตะวันตกก่อให้เกิดผลเสียชนิดที่คาดไม่ถึงต่อสังคมไร้ภูมิคุ้มกันของญี่ปุ่น ระบบเศรษฐกิจภายในประเทศกำลังพัฒนาอย่างญี่ปุ่นไม่สามารถรองรับอุปสงค์อุปทานจากการขยายตัวของประชากรควบคู่ไปกับความเจริญก้าวหน้าทางสังคมได้ ชวนาชาวไรประท้วงเพราะราคาผลผลิตการเกษตรตกต่ำ ผู้คนจำนวนมากไม่มีงานทำ และผลที่ตามมาคือ ประชาชนสนับสนุนให้พวกปีกซ้ายในญี่ปุ่นขึ้นสู่อำนาจ ประชาชนชาวญี่ปุ่นเชื่อว่าฝ่ายทหารและชาตินิยมจะสามารถจัดการทุจริตและแก้ไขปัญหาสังคมให้สำเร็จได้ด้วยวิถีแห่งการใช้กำลังเข้าปราบปราม แต่เมื่อเวลาผ่านไปความรุนแรงต่างๆ ที่เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยพวกนิยมซ้ายได้พิสูจน์ให้เห็นว่าความเชื่อดังกล่าวเป็นสิ่งที่ผิด ชาวญี่ปุ่นจึงต้องการให้รัฐบาลพลเรือนกลับมาบริหารประเทศ แต่เมื่อรัฐบาลพลเรือนนำโดยนาย Koki Hirota ชนะการเลือกตั้ง อำนาจส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในมือทหารปีกซ้ายของญี่ปุ่น ซึ่งทหารเหล่านี้ตระหนักดีว่าไม่สามารถตอบสนองความปรารถนาของเหล่านายทหารหนุ่มโดยการแก้ไขปัญหามากท้องให้หมดไปได้ พวกเขาจึงหาทางออกโดยการกำจัดต้นตอของความไม่พอใจนั้น และแมนจูเรียคือทางออกที่ดีที่สุด แมนจูเรียคือแหล่งวัตถุดิบอันอุดมสำหรับประเทศอุตสาหกรรมแต่ขาดแคลนวัตถุดิบเป็นของตัวเองอย่างญี่ปุ่น แม้ว่าจะมีเสียงคัดค้านแผนการบุกแมนจูเรีย ด้วยเหตุที่ว่าญี่ปุ่นมีศัตรูตัวสำคัญอย่างรัสเซียอยู่แล้วโดย Noam Chomsky กล่าวว่า Washington Conference เปรียบเสมือนฟางเส้นสุดท้ายของญี่ปุ่นในการรับรองแรงกดดันที่ภายนอกกระทำต่อญี่ปุ่น และการให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมกันด้านความมั่นคง

⁷⁶ Johnstone, *The United States and Japan's New Order*, 290.

⁷⁷ โปรดดู John Toland, *The Rising Sun: The Decline and Fall of the Japanese Empire, 1936-1945*(London: Cassell & Company Ltd., 1971).

(equality of security) ของสหรัฐมากกว่าที่จะให้ความสำคัญความเท่าเทียมกันด้านกำลังทางทหาร (equality of armaments) ขัดต่อจุดประสงค์หลักของญี่ปุ่นในการสร้างชาติ⁷⁸

2.5 ผลประโยชน์แห่งชาติของสหรัฐในภูมิภาค ต้นเหตุของความขัดแย้งสหรัฐ-ญี่ปุ่น และการป้องปรามญี่ปุ่นของสหรัฐในทศวรรษที่ 1930

Charles Wolf, Jr. ได้เสนอข้อโต้แย้งเกี่ยวกับคำนิยามของผลประโยชน์แห่งชาติในเอเชียของสหรัฐว่าเป็นการป้องกันมิให้ภูมิภาคนี้ตกอยู่ภายใต้การครอบงำของกลุ่มมหาอำนาจ หรือมหาอำนาจใดมหาอำนาจหนึ่ง ซึ่ง Hans J. Morgenthau ได้เสนอเพิ่มเติมอีกว่าผลประโยชน์แห่งชาติคือการถ่วงดุลอำนาจ (Balance of Power)⁷⁹ ของสหรัฐในภูมิภาค แต่วัตถุประสงค์ของสหรัฐในเอเชียแปซิฟิกยังเป็นสิ่งที่คลุมเครือเมื่อเปรียบเทียบกับกรกระทำของสหรัฐต่อยุโรป ทั้งนี้เพราะสหรัฐมักจะถูกดึงเข้าไปทำสงครามถึงหลายครั้งในยุโรป ได้แก่ Napoleon war และสงครามโลกครั้งที่ 1 แต่เมื่อสงครามสิ้นสุด สหรัฐก็ถอนตัวออกจากยุโรปโดยเกือบสมบูรณ์ ทั้งนี้นโยบายต่างประเทศของสหรัฐต่อยุโรปที่ชัดเจนที่สุดคือการไม่เข้ามายุ่งเกี่ยวกับยุโรป อันเป็นตัวแทนเป็นโลกเก่าในทัศนะของอเมริกัน และที่สำคัญในช่วงของสงครามโลกครั้งที่ 2 สหรัฐแบกรับภาระสงครามในแปซิฟิกมากกว่าในทวีปยุโรปมาก⁸⁰ Morgenthau ยังกล่าวอีกว่าสหรัฐตระหนักอย่างจริงจังถึงความสำคัญของเอเชียก็เมื่อช่วงต้นของศตวรรษที่ 20 เท่านั้นเอง และธรรมชาติของผลประโยชน์แห่งชาติในภูมิภาคยังขาดการนิยามความหมายที่ชัดเจน จึงส่งผลให้นโยบายต่างประเทศไม่มีความแน่นอน ซึ่งแตกต่างนโยบายต่างประเทศต่อยุโรปที่มีความชัดเจนและคงที่ นั่นก็คือ Monroe Doctrine และ Morgenthau ได้กล่าวสรุปโดยเน้นย้ำว่า นโยบายต่างประเทศสหรัฐต่อเอเชียแปซิฟิกถึงจะสับสน กลับไปกลับมา และมักจะอ้างอิงเหตุผลทางจริยธรรมแต่มันก็สะท้อนผลประโยชน์แห่งชาติอันถาวรของสหรัฐในเอเชียอย่างต่อเนื่องแม้ว่าจะค่อนข้างคลุมเครือ⁸¹ อย่างไรก็ตามในส่วนนี้วิทยานิพนธ์ชิ้นนี้กลับเห็นว่าการ

⁷⁸ Chomsky, "On the Background of the Pacific War".

⁷⁹ Jr. Charles Wolf, United States Interest in Asia, vol. P-3311(RAND Corporation Monograph, 1966), 1. cited in Gordon, *Toward Disengagement in Asia: A Strategy for American Foreign Policy*, 28.

⁸⁰ LaTourette, *The American Record in the Far East, 1945-1951*, 24-25.

⁸¹ Hans Morgenthau, *In Defense of the National Interest: A Critical Examination of American Foreign Policy*(New York: Alfred A. Knopf, 1952), 5, 88.

ถ่วงดุลของสหรัฐเป็นเพียงวิธีการ (Mean) ในการรักษาผลประโยชน์แห่งชาติซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ (Objectives) เท่านั้น

ความต่อเนื่องอันสะท้อนผลประโยชน์แห่งชาติถาวรของสหรัฐนั้น พิจารณาได้จากจุดเริ่มต้นของการเข้ามาในภูมิภาคอย่างเต็มตัว กล่าวคือเมื่อสหรัฐได้ครอบครองฟิลิปปินส์ และการดำเนินนโยบาย เปิดประตูการค้า⁸² จุดเริ่มต้นของการเข้ามามีบทบาทในภูมิภาคอย่างเต็มตัวของสหรัฐยังเป็น ที่ถกเถียงกันมากในแวดวงนักประวัติศาสตร์ อย่างไรก็ตามนักประวัติศาสตร์เห็นพ้องกันว่า การเข้ามาของ สหรัฐในภูมิภาคประกอบไปด้วย 3 ปัจจัยดังนี้

1. เอเชียเริ่มเป็นที่สนใจในเวทีการเมืองโลก
2. มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นของจีน
3. วัตถุประสงค์หลักของนโยบายต่างประเทศที่ไม่ต้องการให้ภูมิภาคนี้ตกอยู่ภายใต้การครอบงำ ของกลุ่มมหาอำนาจ หรือมหาอำนาจใดมหาอำนาจหนึ่งโดยมีข้อบ่งชี้คือการเปลี่ยนข้างไปมา ระหว่างจีน และญี่ปุ่น⁸³

หลายเหตุการณ์สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามในการถ่วงดุลของสหรัฐตัวอย่างเมื่อค.ศ. 1894 จีนและญี่ปุ่นทำสงครามกัน ทักษะของ John Fairbank ต่อเหตุการณ์ดังกล่าวคือ “อเมริกันชน สนับสนุนให้ญี่ปุ่นมีชัยเหนือจีน”⁸⁴ แต่แล้วไม่กี่ปีต่อมาสหรัฐ ก็หันไปสนับสนุนจีน ดังเห็นได้ชัดใน เนื้อหาของนโยบายเปิดประตูการค้าของ John Hay เมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 1900 ที่กล่าวถึง นโยบาย ต่างประเทศของสหรัฐในการธำรงไว้ซึ่งบูรณภาพทางดินแดนและทางปกครอง ของชนชาวจีน (territorial and administrative integrity)⁸⁵ ซึ่งนโยบายเปิดประตูการค้าเองที่ถึงแม้ว่าจุดประสงค์ หลักของนโยบายเป็นไปเพื่อการค้า แต่ทว่าก็มีจุดประสงค์ทางการเมืองแอบแฝงอยู่เช่นกัน Fairbank กล่าวถึงนโยบายนี้ว่าเป็นมาตรการป้องกัน (defensive measures) ในทางการเมืองอำนาจ (power

⁸² Gordon, *Toward Disengagement in Asia: A Strategy for American Foreign Policy*, 31.

⁸³ โปรดดู Dorothy Borg, *Historians and American Far Eastern Policy*(New York: The East Asian Institute, Columbia University, 1966).ซึ่งเป็นงานเขียนที่รวบรวมความเห็นแย้งของนักประวัติศาสตร์ต่อ นโยบายต่างประเทศของสหรัฐในเอเชีย

⁸⁴ John K. Fairbank, *The United States and China*(Cambridge: Harvard University Press, 1949), 317.

⁸⁵ โปรดดู Dorothy B. Goebel, *American Foreign Policy: A Documentary Survey, 1776-1960*(New York: Holt, Rinehart and Winston, 1961).

politics) ของสหรัฐและอังกฤษเท่านั้น โดยที่ไม่ได้คำนึงผลประโยชน์ที่จีนจะได้รับเท่าใดนัก⁸⁶ โดยสหรัฐต้องการเปิดท่าเรือเพื่อให้ธุรกิจอเมริกันเข้ามาแข่งขันได้ และอังกฤษก็ต้องการให้สหรัฐเข้ามาคานอำนาจกับมหาอำนาจอื่น

ในทีแรกสหรัฐยังมีท่าทีลังเลในการดำเนินนโยบายนี้กับจีน แต่ทว่าเมื่อสหรัฐได้ครอบครองฟิลิปปินส์ ประกอบกับแรงสนับสนุนจากอังกฤษที่ต้องการให้สหรัฐเข้ามารับประกันความเป็นปึกแผ่นของจีน⁸⁷ ความลังเลจึงเปลี่ยนเป็นท่าทีที่กระตือรือร้นมากขึ้นเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในภูมิภาคเบื้องหลังของนโยบายเปิดประตูการค้าอยู่บนพื้นฐานที่ว่า การครอบครองจีนโดยมหาอำนาจจะส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในการกระจายขีดความสามารถของรัฐ (distribution of power) ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า แม้วัตถุประสงค์ตั้งต้นของนโยบายจะถูกอธิบายบนบริบทเชิงเศรษฐกิจ แต่แรงผลักดันหลักของนโยบายคือการป้องกันจีนจากการช่วงชิงอำนาจของมหาอำนาจยุโรปทั้งหลาย และสหรัฐเองคัดค้านการแบ่งแยกจีน เพราะรัฐบาลเชื่อว่าความเสื่อมถอยของอำนาจเชิงเปรียบเทียบ (relative power) ของอังกฤษในระดับโลก ถือเป็นผลเสียต่อผลประโยชน์แห่งชาติของสหรัฐด้วย⁸⁸ นอกเหนือจากป้องกันการแบ่งแยกจีนแล้ว รัฐบาลสหรัฐยังได้นำนโยบายเปิดประตูการค้ามาขยายผลโดยอ้างสิทธิในการต่อต้านมหาอำนาจจากการเข้ายึดครองจีน⁸⁹

อย่างไรก็ตามเมื่อเกิดสงครามระหว่างรัสเซียและญี่ปุ่นขึ้นในค.ศ. 1904-5 สหรัฐก็ต่อต้านรัสเซียและเข้าข้างญี่ปุ่นอีกครั้ง เป็นต้น นักประวัติศาสตร์วิจารณ์กล่าวเกี่ยวกับการกระทำเช่นนี้ของประธานาธิบดี T. Roosevelt ว่าสหรัฐ “ตั้งใจจะให้รัสเซียที่อ่อนแอและญี่ปุ่นที่แข็งแกร่งหลังสงครามเผชิญหน้ากันเอง ซึ่งที่สุดแล้วจะถ่วงดุลกับจีนได้ไปในตัว”⁹⁰ ถึงกระนั้นหากวิเคราะห์ทัศนคติ และพฤติกรรมของ T. Roosevelt แล้ว เป็นที่น่าสังเกตว่าเขาชื่นชมในเอกลักษณ์ของชาวญี่ปุ่นอย่างไม่น่าสงสัย แต่อย่างไรก็ตาม T. Roosevelt ก็ไม่เคยต้องการจะสนับสนุนให้ญี่ปุ่นก้าวขึ้นสู่การเป็นมหาอำนาจในภูมิภาค ดังที่ Fairbank กล่าวไว้ว่าสหรัฐ “จะต่อต้านญี่ปุ่นก็ต่อเมื่อญี่ปุ่นต้องการจะเป็น

⁸⁶ Fairbank, *The United States and China*, 321.

⁸⁷ Samuel F. Bemis, *A Short History of American Foreign Policy and Diplomacy* (New York: Holt, Rinehart and Winston, Inc., 1959), 348.

⁸⁸ Gordon, *Toward Disengagement in Asia: A Strategy for American Foreign Policy*, 34.

⁸⁹ *Ibid.*, 35.

⁹⁰ *Ibid.*, 37.

ผู้ชนะในภูมิภาค”⁹¹ ต่อมาเมื่อสหรัฐเข้าสู่สงครามกับญี่ปุ่นอย่างเต็มตัวหลังจากที่ถูกโจมตีฐานทัพเรือที่เพิร์ลฮาร์เบอร์สหรัฐได้พยายามสนับสนุนให้จีน เป็น 1 ใน 4 ของ “Four Polices”⁹² นอกจากนี้ Tyler Dennet ยังได้กล่าวเสริมในประเด็นการถ่วงดุลอำนาจอีกว่าเป็นไปไม่ได้เลยที่เมื่อศึกษานโยบายต่างประเทศของสหรัฐ ในช่วงค.ศ. 1898-1904 แล้วจะรู้สึกว่าคุณี้นกำลังต่อสู้กับการละเมิดดุลแห่งอำนาจของรัสเซียแทนสหรัฐในสงครามแมนจูเรีย⁹³

แต่หลังค.ศ. 1915 เป็นต้นมาญี่ปุ่นประสบความสำเร็จในการดำเนินนโยบายตามความเชื่อที่ว่าญี่ปุ่นมีศักยภาพเป็นมหาอำนาจได้ และสหรัฐก็เป็นเพียงประเทศเดียวที่สามารถขัดขวางพฤติกรรมอันแข็งกร้าวของญี่ปุ่นในเวลานั้นได้ เนื่องจากมหาอำนาจเก่าพัวพันอยู่กับสงครามในยุโรป จึงค่อยๆ ล่าถอยออกจากจีน จนในที่สุดเหลือแต่เพียงญี่ปุ่นเท่านั้น สิ่งที่ตามมาก็คือความเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างอำนาจในภูมิภาค จากเดิมปฏิสัมพันธ์ระหว่างรัฐเป็นไปแบบถ่วงดุลซึ่งกันละกันกลายมาเป็นความสัมพันธ์ในเชิงสองขั้วอำนาจ (Bipolarity) คือ สหรัฐและญี่ปุ่น ต่อมาในช่วงทศวรรษที่ 1930 ได้ปรากฏความพยายามหลายต่อหลายครั้งของสหรัฐในการขัดขวางญี่ปุ่น จนนำมาสู่การทำสงครามเต็มรูปแบบระหว่างกันในที่สุด

เมื่อเกิดเหตุการณ์รุนแรงขึ้นในจีนช่วงค.ศ. 1931-1932 ทำให้สหรัฐมองชัยชนะของญี่ปุ่นเหนือจีนด้วยความกังวลถึงความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ที่จะเกิดขึ้นในการเมืองโลก เพราะสิ่งนี้หมายถึงอิทธิพลของญี่ปุ่นที่กำลังจะกลืนกินภูมิภาคอันเป็นผลประโยชน์แห่งชาติที่สำคัญด้วย Henry Stimson จึงได้ออกประกาศหลักการไม่รับรู้ (nonrecognition doctrine) ในค.ศ. 1932 โดยกล่าวว่าสหรัฐจะไม่รับรู้สนธิสัญญาหรือข้อตกลงใดๆ ที่กระทบกระเทือนต่อสิทธิของสหรัฐตามที่ระบุไว้ในสัญญารวมถึงต่ออำนาจอธิปไตยเอกราช หรือบูรณภาพทางดินแดนและทางปกครองของจีน หรือนโยบายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับจีน ซึ่งรู้จักกันดีว่าหมายถึงนโยบายเปิดประตูการค้า⁹⁴ หลักการดังกล่าว

⁹¹ Ibid.

⁹² โปรดดู William. Roger Louis, *Imperialism at Bay 1941-1945: The United States and the Decolonization of the British Empire*(Oxford: Oxford University Press, 1977); Reynolds, *Thailand's Secret War Oss, Soe, and the Free Thai Underground During World War Two*.

⁹³ Edward H. Zabriskie American-Russian Rivalry in the Far East cited in William W. William, *The Shaping of American Diplomacy*(Illinois: Rand McNally and Co., 1960), 474.

⁹⁴ W. W. Willoughby, *The Sino-Japanese Controversy and the League of Nations*(Baltimore: The John Hopkins Press, 1935), 206.

ของ Stimson แม้ว่าจะไม่ประสบผลสำเร็จในทางปฏิบัติ แต่ก็ได้นับย้ำให้เห็นถึงร้อยร้าวในความสัมพันธ์สหรัฐ-ญี่ปุ่น 2 ประการ คือ สหรัฐถือว่าญี่ปุ่นเป็นชาติศัตรู และสองคือ เอเชียได้ถูกแบ่งแยกออกเป็นสองขั้วอำนาจแล้ว⁹⁵ อย่างไรก็ตามก่อนการโจมตีเพิร์ลฮาร์เบอร์ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของสงครามร้อน (hot war) ความขัดแย้งระหว่างสองประเทศก็เป็นแค่เพียงสงครามน้ำลายเพราะสิ่งจำเป็นเร่งด่วนที่สุดในยุคที่ขั้วอำนาจทางการเมืองเปลี่ยนฝั่งมาเป็นพรรคเดโมแครต และรัฐบาลสหรัฐภายใต้การนำของรูสเวลท์ ในเวลานั้นคือ ชุดนโยบาย New Deal เพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศ ยกตัวอย่าง ในค.ศ. 1934-1935 หลายต่อหลายครั้งญี่ปุ่นได้ยกคำว่า “สันติสุขในเอเชียตะวันออก” ขึ้นมาอ้างขอขบธรรมเนียมในการทำสงครามกับจีน เพราะญี่ปุ่นถือว่ามันเป็น “ภารกิจและความรับผิดชอบอันพิเศษในเอเชียตะวันออก”⁹⁶ ของญี่ปุ่น ทางฝ่ายสหรัฐออกมาตอบโต้โดยการกล่าวกับสาธารณชนว่า “ไม่มีชาติใดจะสามารถบรรลุความตั้งใจของตนได้ หากไม่ได้รับความยินยอมจากอีกชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมันเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ด้านสิทธิ หน้าที่ และความชอบธรรมของชาติอธิปไตยของชาตินั้น”⁹⁷

ต่อมาในค.ศ. 1935 รัฐบาลสหรัฐได้ออกประกาศใช้กฎหมายว่าด้วยความเป็นกลาง (Neutrality Act) และมีการแก้ไขตามมาอีกสองครั้งในค.ศ. 1937 และ 1939 นอกจากนี้ค.ศ. 1937 การออกสุนทรพจน์กักกันชาติผู้รุกราน (quarantine speech) ของประธานาธิบดีรูสเวลท์ แสดงให้เห็นถึงความพยายามในการรณรงค์ให้ประชาชนรับรู้ถึงความเข้าใจของรัฐบาลที่ว่า การที่ญี่ปุ่นกลับเข้าสู่สงครามอย่างเปิดเผยกับจีนอีกครั้งถือเป็นการละเมิดสนธิสัญญากับสหรัฐ และเป็นภัยคุกคามต่อผลประโยชน์แห่งชาติของสหรัฐในเอเชียการกระทำเช่นนี้เปรียบได้กับโรคภัยที่ต้องถูกกักกันไว้ไม่ให้แพร่กระจาย นอกจากนั้นรูสเวลท์ยังเปิดเผยถึงความต้องการในการดำเนินนโยบายต่างประเทศในแบบสันติ และจะทำทุกวิถีทางเพื่อหลีกเลี่ยงการเข้าสู่สงคราม⁹⁸

⁹⁵ Gordon, *Toward Disengagement in Asia: A Strategy for American Foreign Policy*, 39.

⁹⁶ The New York Times, April 21, 1934 cited in *ibid.*

⁹⁷ State Department announcement of April 30, 1934 cited in Willoughby, *The Sino-Japanese Controversy and the League of Nations*, 638.

⁹⁸ โปรดดู Basil Rauch, *The Roosevelt Reader; Selected Speeches, Messages, Press Conferences and Letters of Franklin D. Roosevelt*(New York: Rinehart and Co., Inc., 1957), 187-92.

อย่างไรก็ตามการออกสุนทรพจน์กักกันได้อีกทำให้เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์ต่อตัวนโยบายต่างประเทศของสหรัฐในเอเชียแปซิฟิกในหมู่สื่อมวลชนอเมริกันอย่างรุนแรง ตัวอย่างเช่น *The New York Herald Tribune* วิจารณ์ว่าสุนทรพจน์อ่อนไหวฉบับนี้ไม่ได้เอ่ยถึงอะไรที่เฉพาะเจาะจงเลยว่าจะหมายถึงประเทศใด แต่คนฟังก็สามารถคาดเดาได้ว่าหมายถึงญี่ปุ่น การกักกันของรัสเซียอาจหมายถึงการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจ หรืออาจจะไม่ได้และการละเมิดสัญญาที่กล่าวถึงก็ไม่ได้หยิบยกข้อใดที่จะสามารถบ่งชี้ได้เลยว่าเป็นสัญญาฉบับใด และการที่รัสเซียไม่ได้เจาะจงหมายถึงประเทศใดนั้น ทำให้สุนทรพจน์ฉบับนี้กลายเป็นคำสั่งอันอ่อนไหวทางอารมณ์ที่ได้รับความนิยมของประธานาธิบดีในการกระทำใดๆ เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เขาเห็นว่าเหมาะสมที่สุด *The Washington Post* กล่าวถึงสุนทรพจน์ฉบับนี้ว่าเป็นลางบอกเหตุถึงจุดเปลี่ยนของหน้าประวัติศาสตร์โดยประธานาธิบดีได้ให้ความมั่นใจว่าเขาจะต่อสู้เพื่อปกป้องสิทธิเสรีภาพ ความปลอดภัย และสันติสุขของมวลมนุษยชาติ ซึ่งสุนทรพจน์กักกันนี้ได้สะท้อนความต้องการดังกล่าวของรัสเซียได้อย่างชัดเจนกว่าสุนทรพจน์อื่นๆ ที่เคยกล่าวมาตั้งแต่ค.ศ. 1931 นอกจากนี้ *The Boston Herald* ยังพาดหัวข่าวโจมตีสุนทรพจน์กักกันอีกว่าความรับผิดชอบของอดีตประธานาธิบดี Woodrow Wilson บัดนี้ได้ตกมาเป็นที่ของรัสเซียแล้ว มันอาจจะจริงที่ว่ารากฐานแห่งความดีวิไลซ์ได้ถูกคุกคามแล้ว แต่สหรัฐจะไม่ข้ามน้ำข้ามทะเลกว่า 3,000 ไมล์ เพื่อปกป้องมันการทำสงครามเพื่อปราบสิ่งชั่วร้ายควรเกิดขึ้นแค่เพื่ออเมริกันชนเท่านั้น⁹⁹

แต่หลังจากการเจรจาอันต่อเนื่องยาวนานไม่เป็นผลในค.ศ. 1938 สหรัฐจึงหันกลับมาให้ความสำคัญกับนโยบายความมั่นคงทางทหารเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของยุทธศาสตร์ทางทะเลอีกครั้ง โดยริ้วฟ้าโครงการสร้างกองเรือรบ และปฏิเสธระเบียบใหม่ในเอเชียโดยญี่ปุ่นทางแถลงการณ์อย่างเป็นทางการของ Joseph Grew ทูตสหรัฐประจำญี่ปุ่น เมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 1938¹⁰⁰ ต่อมาในค.ศ. 1939 รัฐบาลสหรัฐบอกเลิกสนธิสัญญาการพาณิชย์ระหว่างสหรัฐและญี่ปุ่น และต่อมาในค.ศ. 1940 การนำเข้าและส่งออกระหว่างสองประเทศเป็นอันหยุดชะงักลง

การหันมาพิจารณาประเด็นสาระสำคัญของคนอเมริกันถึงความคุ้มค่าที่จะเสี่ยงกับสงครามในเอเชียนั้น เป็นอีกประเด็นที่ไม่ควรละเลย วุฒิสมาชิก John Nance Garner ถามถึง ตัวเลขมูลค่าการ

⁹⁹ The Abraham Lincoln Brigade Archive, "The Spanish Civil War: U.S. Foreign Policy between the World Wars," <http://www.alba-valb.org>.

¹⁰⁰ ถ้อยแถลงฉบับเต็ม โปรดดู U.S. Foreign Relations, Annexes, 459-63.

ลงทุนและประชากรอเมริกันในจีนว่าเพียงพอหรือไม่ที่จะนำพาประเทศเข้าสู่สงคราม ซึ่ง Cordell Hull รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของสหรัฐกล่าวชี้แจงว่า ผลประโยชน์แห่งชาติของสหรัฐไม่ได้ถูกยึดโยงอยู่แต่เพียงกับผลประโยชน์ทางการค้าอย่างที่เคยเป็นมาเท่านั้น และผลประโยชน์แห่งชาติไม่ได้ชี้วัดได้จากจำนวนของชาวอเมริกันที่อาศัยอยู่ในจีน หรือเม็ดเงินของการลงทุน เขายังอ้างต่ออีกว่า ผลประโยชน์ที่กว้างกว่าและเป็นสิ่งที่เป็นรากฐานมากกว่าคือ “การดำรงไว้ซึ่งกระบวนการที่เป็นระบบระเบียบในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ”¹⁰¹ ในครั้งนี้ Hull ได้เปิดเผยให้เห็นถึงเจตนารมณ์อันชัดเจนของรัฐบาลในการเข้าสู่สงครามในเอเชีย ภายใต้นิยามปฏิบัติการที่คลุมเครือที่อาจตีความไปได้ว่าสหรัฐพร้อมทุกเมื่อที่จะทำสงครามถ้าเห็นว่ามันขัดกับหลักการว่าด้วยเรื่องผลประโยชน์แห่งชาติดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม William Johnstone สรุปรูประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวผลประโยชน์แห่งชาติก่อนที่สงครามโลกครั้งที่ 2 ในเอเชียจะเปิดฉากขึ้นว่า รัฐบาลและชาวอเมริกันล้มเหลวในการเห็นพ้องต้องกันถึงความหมายของผลประโยชน์แห่งชาติที่แท้จริงในเอเชีย¹⁰² ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากนโยบายที่เน้นย้ำการปฏิบัติและเฉพาะกิจ ทำให้ผลประโยชน์แห่งชาติและวัตถุประสงค์ของสหรัฐไม่มีความชัดเจนและตรงตัว¹⁰³ ในขณะที่ญี่ปุ่นซึ่งเข้าใจผลประโยชน์แห่งชาติที่แท้จริงของสหรัฐ และผลประโยชน์แห่งชาติของตนเป็นอย่างดี จึงตัดใจสัจใจมติเพิร์ลฮาร์เบอร์ของสหรัฐ ดังที่ Walter Lippmann นักวิจารณ์หนังสือพิมพ์ชาวอเมริกันได้กล่าวไว้ว่า “ญี่ปุ่นโจมตีเพิร์ลฮาร์เบอร์ของเรา ก็เพราะเราไม่ยอมรับข้อเสนอของญี่ปุ่น ไม่ใช่เพียงเพราะต้องการจมกองเรือของเราในแปซิฟิกญี่ปุ่นจมกองเรือของเราก็เพราะเราขัดขวางความตั้งใจของเขา...เมื่อทำยที่สุดแล้วสหรัฐก็ยังขัดขวางการบุกเข้าเงินของญี่ปุ่น...

¹⁰¹ See Department of State, Press Releases, January 15, 1938, 100-105, cited in T.A. Bisson, *American Foreign Policy in the Far East, 1931-1941* (New York: Institute of Pacific Relations, 1941), 151 cited in Gordon, *Toward Disengagement in Asia: A Strategy for American Foreign Policy*, 45.

¹⁰² William D. Johnstone, *The United States and Japan's New Order*(New York: Oxford University Press, 1941), 345.

¹⁰³ Gordon, *Toward Disengagement in Asia: A Strategy for American Foreign Policy*, 50.

ญี่ปุ่นก็ต้องสร้างสงคราม”¹⁰⁴ กว่าที่สหรัฐจะรู้ถึงวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของตนเองนั้น ก็เมื่อหลังสงครามจบไปแล้ว และเงินก็ถูกยึดครองโดยพวกปีกซ้าย¹⁰⁵

ดังนั้นจึงเป็นที่ประจักษ์ว่าการถ่วงดุลในภูมิภาคเพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติกำหนดให้นโยบายต่างประเทศของสหรัฐต้องมาปะทะกับผลประโยชน์แห่งชาติของญี่ปุ่นในที่สุด และเช่นเดียวกัน Nicholas Spykman คาดการณ์ถึงภาวะโลกหลังสงครามว่า “อันตรายจากการเข้ายึดครองเงินของญี่ปุ่นจะต้องถูกกำจัดให้หมดไป แต่มันก็ไม่ได้หมายความว่าเป็นการขจัดอำนาจทางทหารของญี่ปุ่นโดยสมบูรณ์และการยอมจำนนผลประโยชน์แห่งชาติของสหรัฐในพื้นที่แปซิฟิกตะวันตกให้แก่จีนหรือรัสเซีย” เขายังกล่าวเพิ่มเติมด้วยอีกว่า “ปัญหาหลังจากสงครามจบจะไม่ได้มาจากญี่ปุ่นอีกต่อไป หากแต่เป็นเงิน และแน่นอนว่าศักยภาพของเงินจะยิ่งใหญ่และทรงพลังยิ่งกว่าญี่ปุ่น”¹⁰⁶ และก็เป็นไปตามที่ Spykman คาด ครั้นสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลงได้ไม่นาน สหรัฐก็ต้องกลับเข้าสู่ยุคแห่งการเป็นคู่ปรปักษ์อีกครั้ง เมื่อเงินภายใต้การนำของ Mao Zedong แต่ไม่ใช่เพราะเขาเป็นข้าวมืดรغامของอุดมการณ์ทางการเมือง หากแต่เป็นเพราะทิศทางในการดำเนินนโยบายต่างประเทศโดยมีเป้าประสงค์คือการขึ้นสู่อำนาจในภูมิภาคของเขา

สรุป

ในขณะที่ญี่ปุ่นได้มีบทบาทสำคัญในเวทีการเมืองระหว่างประเทศและได้รับการยอมรับว่าเป็นมหาอำนาจหนึ่งนับตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 1 เป็นต้นมา และเป็นประเทศที่มีศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจ โดยในค.ศ.1920 ญี่ปุ่นกลายเป็นแหล่งอุตสาหกรรมของเอเชีย มีอุปกรณ์และเครื่องจักรที่ทันสมัย และมีศักยภาพทางการทหาร โดยมีขนาดกองทัพเรือใหญ่เป็นลำดับที่ 3 ของโลก มีกองทัพบกที่มีแสนยานุภาพ ฝึกฝนมาอย่างดี อย่างไรก็ตาม ญี่ปุ่นได้เผชิญกับปัญหาการเพิ่มขึ้นของประชากร ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาการขาดแคลนพื้นที่อยู่อาศัย ขาดแคลนสินค้าอุปโภคบริโภค โดยเฉพาะ

¹⁰⁴ Walter Lippmann, "The Mystery of Our China Policy," in *Reading in American Foreign Policy*(New York: Oxford University Press, 1959).cited in Chomsky, "On the Background of the Pacific War".

¹⁰⁵ Gordon, *Toward Disengagement in Asia: A Strategy for American Foreign Policy*, 53.

¹⁰⁶ Nicholas J. Spykman, *American's Strategy in World Politics* (New York: Harcourt, Brace and World, Inc., 1942), 460, 69.cited in Gordon, *Toward Disengagement in Asia: A Strategy for American Foreign Policy*, 41.

อย่างยิ่งตลอดทศวรรษที่ 1920 ญี่ปุ่นต้องเผชิญกับแรงกดดันที่เพิ่มขึ้น อันเป็นผลมาจากจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ภาคอุตสาหกรรมที่กำลังขยายตัวต้องพึ่งพาการนำเข้าเชื้อเพลิงและวัตถุดิบ การขาดความสามารถในการพึ่งตนเองได้อย่างเพียงพอทางด้านอาหารหลักอย่าง ข้าวและถั่วเหลืองก่อให้เกิดแรงกดดันภายในประเทศให้รัฐบาลใช้วิธีการที่นอกเหนือจากวิธีการทางด้านเศรษฐกิจและทางการทูต เพื่อให้ได้มาซึ่งแหล่งวัตถุดิบจากภายนอกประเทศ และพื้นที่สำหรับระบายประชากรของญี่ปุ่นและตลาดสำหรับรองรับสินค้าญี่ปุ่น¹⁰⁷ และในปลายทศวรรษ 1920 ทหารได้เข้ามามีบทบาทในการกำหนดนโยบายต่างประเทศมากขึ้น โดยเฉพาะ กองทัพวันตง ที่ประจำอยู่ในแมนจูเรียซึ่งนายทหารกลุ่มนี้มีแนวคิดที่แมนจูเรีย และมองโกเลีย เป็นฐานยุทธศาสตร์สำหรับการขยายอำนาจ ญี่ปุ่นจะต้องเปลี่ยนภูมิภาคนี้ให้เป็นดินแดนของญี่ปุ่น เพราะผลผลิตทางเกษตรกรรมของภูมิภาคนี้เพียงพอที่จะแก้ปัญหาเรื่องอาหารของประชากรญี่ปุ่น และอุตสาหกรรมจำนวนมากของภูมิภาคนี้จะสามารถรองรับประชากรญี่ปุ่นที่กำลังตกงานอยู่ได้

เป้าหมายของญี่ปุ่นข้างต้นได้ส่งเสริมให้นายทหารเข้ามามีอิทธิพลทางการเมืองและในที่สุดก็สามารถกุมอำนาจทางการเมืองได้อย่างเบ็ดเสร็จ จนได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่ปกครองด้วยลัทธิทหารนิยม และในค.ศ.1938 ญี่ปุ่นมุ่งเน้นการสร้างชาติพันธุ์ญี่ปุ่นให้ยิ่งใหญ่ ขยายดินแดนโดยใช้ยุทธศาสตร์รุกลงทางใต้ เพื่อที่จะสร้าง “วงไพบูลย์มหาเอเชียบูรพา” (Greater East Asia Co-Prosperty Sphere) ขึ้น อันประกอบด้วย ญี่ปุ่น แมนจูเรีย จีนและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยจะมีการบูรณาการทางการเมืองและเศรษฐกิจภายใต้การนำของญี่ปุ่น เพื่อต่อต้านการครอบงำของประเทศตะวันตก¹⁰⁸ ซึ่งนโยบายดังกล่าวนี้ได้นำพาญี่ปุ่นไปสู่สนามรบในสงครามโลกครั้งที่ 2 อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

การเข้ามาในภูมิภาคเอเชียของสหรัฐอเมริกามีจุดเริ่มต้นมาจากการได้มาซึ่งดินแดนใหม่ๆ ในแปซิฟิก และพัฒนาจนนำไปสู่การดำเนินนโยบายเปิดประตูการค้าในภูมิภาค ในต้นช่วงทศวรรษที่ 1930 รัฐบาลสหรัฐ พยายามหลีกเลี่ยงความขัดแย้งกับต่างชาติและหมกมุ่นอยู่กับแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ แต่ในปลายทศวรรษการขึ้นสู่อำนาจของญี่ปุ่นถือเป็นภัยคุกคามต่อนโยบายเปิดประตูการค้าของสหรัฐในจีน และความมั่นคงของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ซึ่งเป็นแหล่งทรัพยากรสำคัญของภูมิภาค

¹⁰⁷ คำชู, นโยบายต่างประเทศญี่ปุ่น: ความเปลี่ยนแปลงและความต่อเนื่อง, 15-16.

¹⁰⁸ Ibid., 23.

หากพิจารณาจากปรากฏการณ์ของความสัมพันธ์ของสหรัฐในภูมิภาคแล้วอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่ารากฐานในการดำเนินนโยบายต่างประเทศของสหรัฐต่อเอเชียแปซิฟิกประกอบด้วย 3 ประเด็นหลักดังนี้

1. ความพยายามของสหรัฐในการรักษาดุลยภาพแห่งอำนาจในภูมิภาค เพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติ และต่อต้านความพยายามในการสร้างอิทธิพลในภูมิภาค (regional dominance) โดยมหาอำนาจอื่น
2. ความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ อันสืบเนื่องมาจากการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและการค้าการลงทุนที่มากขึ้นของประเทศ
3. ค่านิยม และวัฒนธรรมของสหรัฐในการส่งเสริมประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน กระแสการพัฒนาทางวัฒนธรรมในเอเชียไปพร้อมกับส่วนอื่นๆของโลก

อย่างไรก็ตามการจัดลำดับความสำคัญในแต่ละด้านก็แตกต่างกันไปตามสภาวะการณ์บนโลก และแรงกดดันภายในประเทศขณะนั้น ความสัมพันธ์ระยะแรกของสหรัฐในภูมิภาคเริ่มต้นด้วยจุดประสงค์ทางยุทธศาสตร์เศรษฐกิจและวัฒนธรรม แต่ประเด็นด้านวัฒนธรรมกลายเป็นประเด็นที่เด่นชัดและประสบความสำเร็จมากที่สุด¹⁰⁹

จากรากฐานของความสัมพันธ์ดังกล่าวข้างต้นทำให้สรุปได้ว่าความสัมพันธ์สหรัฐกับประเทศในเอเชียแปซิฟิกโดยรวมยังถูกกำหนดโดย 3 ปัจจัย กล่าวคือ ปัจจัยด้านที่ตั้งของภูมิภาคอันเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการปกป้องชายฝั่งแปซิฟิกของสหรัฐ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจอันเกี่ยวกับตลาดและแหล่งลงทุน และปัจจัยด้านสังคมที่แสดงให้เห็นถึงความต้องการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผ่านทางคริสเตียน โดยที่ทิศทางของความสัมพันธ์ดังกล่าวในแต่ละช่วงเวลาขึ้นอยู่กับความต้องการในการขยายดินแดน การค้าและเศรษฐกิจ และอิทธิพลของทั้งสองกระแสกล่าวคือ การอยู่ร่วมกันระหว่างประเทศ (Internationalism) และการอยู่โดดเดี่ยว

¹⁰⁹ Sutter, *East Asia and the Pacific: Challenges for Us Policy*, 15.

บทที่ 3

นโยบายต่างประเทศสหรัฐต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และบทบาทของสหรัฐในทศวรรษที่ 1930

3.1 บทนำ

จากบทที่แล้วจะพบได้ว่านโยบายต่างประเทศโดยรวมของสหรัฐต่อเอเชียแปซิฟิกผูกโยงอยู่กับปัจจัยด้านความมั่นคงในเรื่องที่ตั้งของภูมิภาคอันเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการปกป้องชายฝั่งแปซิฟิกของสหรัฐ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจอันเกี่ยวกับตลาดและแหล่งลงทุนที่สหรัฐดำเนินผ่านทางนโยบายเปิดประตูการค้าโดยมีญี่ปุ่นและจีนเป็นคู่ค้าทางเศรษฐกิจที่สำคัญ และปัจจัยด้านสังคมในเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิต อย่างไรก็ตามการวิเคราะห์ปัจจัยในการกำหนดนโยบายต่างประเทศของสหรัฐต่อไทยจำเป็นต้องศึกษานโยบายต่างประเทศสหรัฐต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อันเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายต่างประเทศโดยรวมต่อเอเชียแปซิฟิกด้วย ซึ่งในบทนี้จะกล่าวถึงนโยบายต่างประเทศของสหรัฐในทศวรรษที่ 1930 ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ภาวะพื้นแปซิฟิกจะเริ่มตื้นเขินและนโยบายต่างประเทศของสหรัฐต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ลักษณะของนโยบายต่างประเทศสหรัฐในทศวรรษที่ 1930 และอิทธิพลของรูสเวลต์ต่อนโยบายต่างประเทศสหรัฐ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภูมิภาคแห่งความขัดแย้ง และการต่อต้านจักรวรรดินิยมของสหรัฐ

หลังสงครามโลกครั้งที่ 1 จบลงประธานาธิบดี Woodrow Wilson ได้พยายามจัดสรรระเบียบในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศผ่าน 3 มิติ ได้แก่ ทหาร เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมในแบบองค์รวมโดย Wilson เชื่อมั่นว่าสันติภาพบนโลกจะบังเกิดขึ้นผ่านรูปแบบของความมั่นคงร่วมกัน (collective security) การพึ่งพากันทางเศรษฐกิจ (economic interdependence) และการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างค่านิยมประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชน แต่การจะบรรลุวัตถุประสงค์ข้างต้น สหรัฐจำเป็นต้องมีบทบาททางการทหารในการร่วมมือกับประเทศอื่น แหล่งทรัพยากรของสหรัฐจะต้องสามารถเข้าถึงได้ง่ายเพื่อช่วยเพิ่มขีดความสามารถทางเศรษฐกิจให้แก่นานาชาติ ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของการให้กู้ยืม การลงทุน หรือการถ่ายทอดเทคโนโลยี พร้อมๆ กับการใช้ค่านิยมสากลของสหรัฐ เปลี่ยนแปลงสภาพโลกปัจจุบันให้ดีขึ้น ดังนั้นแนวคิดนี้จึงเป็นการผสมผสานกันระหว่างกิจการภายในและต่างประเทศให้ไปในทิศทางส่งเสริมสนับสนุนผลประโยชน์แห่งชาติของสหรัฐอย่างไรก็ตามหลักการในการสร้างสันติภาพบนโลกของสหรัฐเป็นแค่เพียงความพยายามที่

ปราศจากการผูกมัด เพราะแม้ว่าสหรัฐจะผลักดันให้เกิดการจัดตั้งสันนิบาตชาติและศาลโลกขึ้น แต่สหรัฐก็ไม่ได้มีสมาชิกภาพกับทั้งสองสถาบัน

เมื่อพิจารณานโยบายต่างประเทศสหรัฐพบว่ารูปแบบที่ครอบงำความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในช่วงเวลาระหว่างสองสงครามใหญ่ (interwar period) ตามทัศนะของ Benjamin Rhodes คือ การหลีกเลี่ยงการกระทำใดๆ อันเกี่ยวข้องกับการเมือง แต่ยังคงรักษาไว้ซึ่งความสัมพันธ์เชิงเศรษฐกิจและวัฒนธรรม¹¹⁰ ซึ่งในช่วงเวลานี้ทั้งตัวประธานาธิบดีเองหรือแม้แต่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของสหรัฐต่างก็ให้ความสนใจกับประเด็นปัญหาภายในประเทศมากกว่า โดยถือว่าประเด็นระหว่างประเทศเป็นประเด็นที่มีความสำคัญรองลงมา¹¹¹ ทั้งนี้ เพราะบทเรียนจากสงครามโลกครั้งที่ 1 ได้สอนให้ผู้นำประเทศหลีกเลี่ยงกระแสต่อต้านการเข้าไปยุ่งเกี่ยวทางการเมืองกับประเทศอื่น ซึ่งเมื่อสงครามโลกครั้งที่ 1 สิ้นสุดได้ไม่นานในปลายทศวรรษที่ 1920 ทั่วโลกก็ประสบกับปัญหาสถานะเศรษฐกิจตกต่ำ แม้กระทั่งเป็นเหตุเจ้าหนี้รายใหญ่ของโลกอย่างสหรัฐก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงภัยครั้งนี้ได้ ทศวรรษที่ 1930 จนถึง 1940 จึงเปรียบได้กับช่วงที่สำคัญอย่างยิ่งของชาวอเมริกัน ประเทศต้องประสบกับทั้งภาวะเศรษฐกิจตกต่ำและภัยคุกคามจากสงคราม การจะเข้าใจการบริหารประเทศของรูสเวลต์ได้จำเป็นต้องอาศัยความเข้าใจพื้นฐานของความคิด ความหวัง และประสบการณ์ของช่วงสมัยนี้ก่อน

3.2 ลักษณะของนโยบายต่างประเทศสหรัฐ ในทศวรรษที่ 1930 และอิทธิพลของรูสเวลต์ต่อนโยบายต่างประเทศสหรัฐ

ช่วงต้นทศวรรษที่ 1930 เปรียบได้ช่วงเวลาแห่งความสิ้นหวังของชาวอเมริกัน จำนวนของคนไร้บ้านและคนอดอยากเพิ่มมากขึ้นทุกวันเนื่องจากสถานะเศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่ในค.ศ. 1929 ซ้ำร้ายไปกว่านั้นปัญหาภัยแล้งในค.ศ. 1930 ตอกย้ำปัญหาการว่างงานและความอดอยากภายในประเทศให้ทวี ความรุนแรงมากขึ้น ฤดูร้อนอันยาวนานของปีทำให้การปลุกสัตว์ในพื้นที่ตะวันตกเฉียงใต้เสียหาย

¹¹⁰ โปรดดู Benjamin D. Rhodes, *United States Foreign Policy in the Interwar Period, 1918-1941: The Golden Age of American Diplomatic and Military Complacency*(Connecticut: Greenwood Publishing Group, 2001).

¹¹¹ Robert A. Divine, *The Reluctant Belligerent: American Entry into World War Two*, 2 ed.(New York: Wiley, 1979), 4.

เป็นอย่างมาก พี่ขผลทางการเกษตรก็พลอยตกต่ำลงไปด้วย¹¹² แต่กระนั้นปริมาณโดยรวมของผลผลิตไม่ได้ลดลงมากนักเมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า ดังนั้นการจัดการปัญหาที่ถูกต้องคือการแก้ไขที่ราคาของผลผลิตไม่ใช่ที่ปริมาณการผลิตเพียงอย่างเดียว¹¹³ ในช่วงเวลาที่สหรัฐกำลังเผชิญกับปัญหาเศรษฐกิจนี้เองก็เกิดกระแสคอมมิวนิสต์ขึ้นในสหรัฐที่ว่าจำนวนของผู้สนับสนุนมีปริมาณไม่มากนักและแล้วแนวคิดแบบสากลนิยมที่เคยโดดเด่นในช่วงทศวรรษที่ 1920 สมัยอดีตประธานาธิบดี Wilson ก็ถูกแทนที่ด้วยแนวคิดการอยู่โดดเดี่ยวครั้งใหม่ (new isolationism)¹¹⁴ ในที่สุด ประธานาธิบดี Herbert Hoover จึงให้ความสนใจกับการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศก่อนเป็นสิ่งแรก เช่นเดียวกันกับในสหรัฐ ความต้องการของเหล่ามหาอำนาจในยุโรปเพื่อปกป้องสถานภาพการเมืองไม่ให้สั่นคลอนทำให้บรรดาผู้นำประเทศมุ่งความสนใจไปที่การแก้ไขสภาพเศรษฐกิจในประเทศมากกว่าที่จะสนใจวิกฤตแดนไกลที่เกิดขึ้นระหว่างญี่ปุ่นและจีนในขณะนั้น¹¹⁵ เมื่อญี่ปุ่นบุกจีนนักกฎหมายอย่าง Henry Stimson ในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศทำได้เพียงการประกาศปรามให้ญี่ปุ่นกลับมาเห็นแก่ศีลธรรมและรู้จักแยกแยะผิดถูก¹¹⁶ โดย Stimson กล่าวแก่ญี่ปุ่นและจีนว่าเขาจะไม่รับรู้การกระทำอันก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อดินแดนใดๆ ของญี่ปุ่นอันเกิดจากการใช้กำลังและถือว่าญี่ปุ่นกำลังละเมิดสนธิสัญญาเคลล็อก-บริยอง (Kellogg-Briand Pact)¹¹⁷ หรือเรียกอีกชื่อ ว่า สนธิสัญญาทั่วไปว่าด้วยการยกเลิกสงคราม¹¹⁸ แต่สุดท้ายเมื่อเป็นที่แน่ชัดแล้วว่าญี่ปุ่นจะไม่ยอมฟัง

¹¹² Jr. Arthur M. Schlesinger, *The Age of Roosevelt: The Crisis of the Old Order, 1919-1933*(Boston: Houghton Mifflin Company, 1957), 170.

¹¹³ Ibid., 174.

¹¹⁴ David M. Kennedy, *Freedom from Fear: The American People in the Depression and War* (New York: Oxford University Press, 1999), 84-88.

¹¹⁵ Christopher Thorne, *The Limits of Foreign Policy: The West, the League and the Far Eastern Crisis of 1931-1933*(California: Hamilton, 1972), 37-38.

¹¹⁶ Ibid., 245.

¹¹⁷ George C. Herring, *From Colony to Superpower: U.S. Foreign Relation since 1776*(New York: Oxford University Press, 2008), 489.

¹¹⁸ สนธิสัญญาเคลล็อก-บริยอง (Kellogg-Briand Pact) กระทำขึ้นในค.ศ. 1928 ระหว่างสหรัฐ เยอรมนี ฝรั่งเศส อิตาลี ญี่ปุ่น อังกฤษ และประเทศอื่นๆ อีกหลายประเทศ ทั้งนี้เพื่อประณามการแก้ไขความขัดแย้งโดยการทำ

เสียงคัดค้านจากภายนอกและคำประกาศของเขาไม่ได้ผล Stimson จึงหันไปพึ่งพา Nine-Power Treaty โดยในจดหมายถึงวุฒิสมาชิก William Borah เขากล่าวว่าเขาจะจัดการกับการกระทำของญี่ปุ่นโดยอ้างข้อสัญญาฉบับนี้ และสหรัฐจะกลับมาเพิ่มขีดความสามารถทางการทหารอีกครั้ง อย่างไรก็ตาม Stimson ยอมรับว่าเขามีแค่เพียงหอกฟางและดาบน้ำแข็ง (spears of straw and swords of ice) ซึ่งไม่สามารถทำให้ญี่ปุ่นเกรงกลัวได้เลย¹¹⁹

ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำครั้งนี้สร้างความเสียหายแก่เศรษฐกิจของสหรัฐอย่างมาก แม้สหรัฐจะมีฐานะเป็นเจ้าหนี้รายใหญ่ของยุโรป แต่ความเชื่อมโยงกันทางเศรษฐกิจทำให้สหรัฐไม่สามารถหลีกเลี่ยงปัญหาภาวะเศรษฐกิจตกต่ำที่เกิดขึ้นในยุโรปได้ เนื่องจากนักลงทุนในยุโรปต่างหวาดกลัว พวกกันโอนย้ายเงินทุน และยกเลิกกิจการในยุโรปมายังสหรัฐ ทำให้สหรัฐไม่สามารถทำตลาดในยุโรปและสินค้าไม่สามารถส่งออกได้ กลายเป็นผลเสียย้อนกลับมาในประเทศ แม้ประธานาธิบดี Herbert Hoover จะกล่าวอ้างในเดือนตุลาคม 1930 ว่าภาวะเศรษฐกิจตกต่ำอย่างรุนแรงนั้นมีต้นตอมาจากภายนอกประเทศ โดยสาเหตุหลักคือ การผลิตวัตถุดิบในสัดส่วนที่มากเกินไปของตลาดต่างประเทศ ทำให้ราคาวัตถุดิบถูกลงและลดอำนาจในการซื้อของประเทศเหล่านั้นลงไปด้วย ดังนั้นจึงส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจขนาดใหญ่ของสหรัฐ แต่ทว่าการถดถอยที่แท้จริงของสมดุลทางการค้านั้น ต่ำกว่า 60 ล้านดอลลาร์สหรัฐเสียอีก ซึ่งเป็นจำนวนที่น้อยมากจนไม่สามารถอธิบายการล่มสลายของระบบได้เลย¹²⁰ “เราเดินมาจนสุดทางแล้ว เราทำอะไรไปมากกว่าไม่ได้อีกแล้ว” ประธานาธิบดี Hoover กล่าวเมื่อวันที่ 3 มีนาคม 1933 ในวันสุดท้ายของการทำงานในฐานะประธานาธิบดีแห่งสหรัฐ¹²¹ “ฉันทิ้งไปหมด” Henry Stimson เขียนบรรยายถึงความรู้สึกต่อสถานการณ์ขณะนั้นลงในบันทึกส่วนตัวของเขา แต่ Arthur M. Schlesinger, Jr. เห็นว่าข้อความในบันทึกเหล่านั้นก็เป็นเหมือนเช่นสุนทรพจน์ใน

สงครามเว้นแต่เพื่อการป้องกันตนเอง และเพื่อธำรงไว้ซึ่งระบบระเบียบระหว่างประเทศ นอกจากนี้นานาชาติยังเชื่อว่าหากแต่ละมหาอำนาจเคารพกฎกติกาตามสนธิสัญญาฉบับนี้ อันตรายจากญี่ปุ่นหรือมหาอำนาจอื่นๆ ในการละเมิดอธิปไตยของจีนก็จะไม่เกิดขึ้น

¹¹⁹ David F. Schmitz, *Henry L. Stimson: The First Wise Man*(Wilmington: SR Books, 2001).-111 cited in George C. Herring, *From Colony to Superpower: U.S. Foreign Relation Since 1776*, 490.

¹²⁰ Historical Statistics, Ser. M 55; Hoover, *State Papers*, I, 376, 429, 574 cited in Arthur M. Schlesinger, *The Age of Roosevelt: The Crisis of the Old Order, 1919-1933*, 174.

¹²¹ Theodore G. Joslin, *Hoover off the Record* (New York: Ayer Company Publishers, 1934), 366 cited in *ibid*.

อดีตที่เต็มไปด้วยคำหวานหลอกล่อให้ผู้คนคล้อยตาม และทำให้ Stimson ได้ในสิ่งที่ต้องการเสมอ¹²² คำกล่าวของทั้งประธานาธิบดี Hoover และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศแสดงให้เห็นถึงความสิ้นหวังของรัฐบาลในการต่อสู้กับปัญหาภายในประเทศเรียกได้ว่าช่วงเปลี่ยนตัวประธานาธิบดี เศรษฐกิจสหรัฐก็กำลังเข้าขั้นวิกฤตอย่างหนัก

ไม่นานหลังจากญี่ปุ่นลาออกในที่ประชุมใหญ่องค์การสันนิบาตชาติ เดือนกุมภาพันธ์ 1933 โดยมีไทยเป็นประเทศเดียวที่งดออกเสียงคัดค้านการบุกยึดแมนจูเรียของญี่ปุ่นและเหตุการณ์ในแมนจูเรียก็จบลงเมื่อกองทัพญี่ปุ่นจัดตั้งรัฐบาลหุ่นแมนจูก้าวขึ้น ประธานาธิบดีสหรัฐคนใหม่ก็ขึ้นรับตำแหน่ง รูสเวลท์เป็นบุคคลที่มองโลกในแง่ดีซึ่งลักษณะนิสัยเช่นนี้เป็นประโยชน์ต่อทั้งตนเองและประเทศทั้งในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจภายในประเทศและภาวะสงคราม และแม้ว่ารูสเวลท์จะมีเพื่อนสนิทไม่มากนัก แต่เขาก็เป็นคนที่มีความมั่นใจและมีทักษะทางการเมืองสูงมาก นอกจากนี้โทนเสียงที่ทรงพลังแต่นุ่มนวลทำให้เขาสามารถใช้ประโยชน์จากการออกกระจายเสียงทางวิทยุเป็นหนทางในการเชื่อมต่อกับประชาชน และด้วยการเลี้ยงดู หรือการที่เขาต้องต่อสู้กับโรโคโพลิโอทำให้เขามีความรู้สึกอ่อนไหวแต่ผู้ที่ไร้โอกาสและโชคร้าย เขามีอิทธิพลและสามารถสอดแทรกแนวคิดเกี่ยวกับเสรีภาพจากความต้องการ (freedom from want) เสรีภาพจากความกลัว (freedom from fear) แก่ผู้คนนับล้านทั่วโลกได้แม้ในช่วงเวลาที่ยากลำบาก¹²³

ก่อนหน้านั้นเมื่อวันที่ 23 กันยายน 1932 ในช่วงหาเสียงก่อนการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐคนใหม่ รูสเวลท์กล่าวปราศรัยหาเสียงที่ Commonwealth Club ณ เมืองซานฟรานซิสโก (San Francisco) สุนทรพจน์ในวันนั้นสะท้อนนโยบายสำคัญในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของรูสเวลท์ รู้จักกันในชื่อ New Deal ออกมาอย่างชัดเจนเรียกได้ว่าเป็นสุนทรพจน์ทางปรัชญาการเมืองที่สำคัญที่สุดที่ทำได้ โดยเนื้อหาสำคัญอ้างอิงถึงสิทธิเสรีภาพในการดำเนินชีวิตโดยมีรัฐเป็นตอบสนองต่อความต้องการทางเศรษฐกิจของประชาชนผ่านทางการบุกเบิกสู่แหล่งทรัพยากรใหม่ๆ ซึ่งประเด็นสำคัญของหลักการ New Deal คือความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและหน่วยเศรษฐกิจรูสเวลท์เชื่อว่ารัฐต้องตอบสนองต่อความต้องการของคนในชาติ รัฐต้องจัดสรรสวัสดิการและให้ความเป็นธรรมแก่ประชาชนอย่าง

¹²² Ibid., 8.

¹²³ โปรดดูงานเขียนทั้งสองชิ้นของ James MacGregor Burns, *Roosevelt: the Lion and the Fox* (New York: Mariner Books, 2002) และ *Roosevelt: the Soldier of Freedom* (New York: Harcourt Brace Jovanovich, 1970) และงานเขียนของ Robert Dallek, *Franklin D. Roosevelt and American Foreign Policy, 1932-1945* (New York: Oxford University Press, 1979).

ทั่วถึง โดยมีเครื่องมือที่สำคัญ คือการผลิตและการกระจายรายได้ แต่ถึงกระนั้นหลักการ New Deal ของรูสเวลท์ก็ไม่ได้เป็นที่ต้อนรับของผู้คนอย่างที่รูสเวลท์คาดหวังไว้ New Deal คือจุดอ่อนที่สำคัญของรัฐบาลรูสเวลท์ในการบริหารประเทศ ชาวอเมริกันจากหลายสาขาโดยอาชีพโดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกรต่างก็ได้รับผลกระทบจากนโยบายนี้ แม้ว่าพวกเขาจะพอใจกับแนวคิดเรื่องความยุติธรรมทางสังคม (social justice) แต่การประท้วงนโยบาย New Deal ของรัฐบาลก็เกิดขึ้นตลอดช่วงทศวรรษ 1930 โดย Greer อ้างว่านโยบาย New Deal ที่เป็นปัญหาก็เพราะความไม่เข้าใจและความไม่รู้ถึงสภาพเศรษฐกิจและกลไกตลาดที่แท้จริงของรูสเวลท์¹²⁴ Greer ยังอ้างต่ออีกว่ารูสเวลท์เป็นผู้ที่ไม่มีความเชื่อในหลักเศรษฐศาสตร์ เขาปฏิเสธทฤษฎีและกฎต่างๆ ในความคิดของรูสเวลท์ นักเศรษฐศาสตร์คือพวกที่ชอบเปลี่ยนนิยามทุกๆ 5 หรือ 10 ปี กระนั้นประสบการณ์อันยาวนานในฐานะประธานาธิบดี ทำให้รูสเวลท์ได้เรียนรู้พฤติกรรมและพลวัตทางเศรษฐกิจของสหรัฐ¹²⁵ และสามารถรับมือกับปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นได้ และกลายเป็นผู้ที่มองเห็นความเชื่อมโยงของปัญหาเศรษฐกิจระหว่างตัวแสดงต่างๆ ในรัฐ อาทิ กลุ่มผลประโยชน์ บริษัท เกษตรกร หรือชนชั้นใช้แรงงาน โดยความเชื่อมโยงนี้ได้ปรากฏให้เห็นในหลายภาคส่วนของนโยบาย New Deal ที่เน้นการบูรณาการแต่ละภาคเศรษฐกิจเข้าด้วยกัน เช่น ภาคการธนาคาร ภาคการเกษตร และภาคแรงงาน¹²⁶ และหากพิจารณาใจความในสุนทรพจน์วันเข้ารับตำแหน่งของรูสเวลท์ เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 1933 จะพบว่าผู้นำสหรัฐหมกมุ่นอยู่กับการแก้ไขปัญหาภาวะเศรษฐกิจตกต่ำในประเทศซึ่งเป็นความสำคัญอันดับแรก สำหรับ

¹²⁴ Thomas H. Greer, *What Roosevelt Thought: The Social and Political Idea of Franklin D. Roosevelt* (Michigan: Michigan University Press, 1958), 45.

¹²⁵ Fireside Chat, July 24, 1933. cited in *ibid.*

¹²⁶ *Ibid.*, 46-47.

กิจการในต่างประเทศเขากล่าวถึงแค่เพียงนโยบายเพื่อนบ้านที่ดี¹²⁷ (good neighbor policy) เท่านั้น¹²⁸

ทั้งนี้สำหรับการกำหนดนโยบายต่างประเทศสหรัฐผู้ที่มีส่วนสำคัญได้แก่ ประธานาธิบดีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของสหรัฐ โดยมีสถาบันที่สำคัญคือทำเนียบขาว และกระทรวงการต่างประเทศ¹²⁹ Rhodes กล่าวว่า การดำเนินนโยบายต่างประเทศในช่วงระหว่างสองสงครามใหญ่ของสหรัฐเป็นผลสืบเนื่องมาจากรัฐมนตรีต่างประเทศที่ล้วนแล้วแต่เป็นผลผลิตของโรงเรียนกฎหมาย ตั้งแต่ Robert Lansing (ค.ศ. 1915-1920) ไหลลงมาจนถึง Cordell Hull (ค.ศ. 1933-1944) แนวคิดในแบบของนักกฎหมายเหล่านี้จึงให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามและรักษาไว้ซึ่งระเบียบกฎเกณฑ์ และศีลธรรมจรรยาทางสังคมเท่านั้น¹³⁰ ถึงกระนั้นรัฐมนตรีต่างประเทศก็เป็นเพียงตัวละครหนึ่งในการกำหนดนโยบายต่างประเทศของสหรัฐเท่านั้น เพราะตัวประธานาธิบดีเองคือผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการตัดสินใจและกำหนดผลประโยชน์แห่งชาติ เพราะช่วงเวลาที่รัฐเวลท์ขึ้นรับตำแหน่งประธานาธิบดี ประเทศกำลังเผชิญหน้ากับเศรษฐกิจตกต่ำขั้นรุนแรงที่สุดเท่าที่เคยประสบมาในประวัติศาสตร์สหรัฐเลยก็ว่าได้ เมื่อรัฐเวลท์ขณะการเลือกตั้งจึงให้ความสนใจกับการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจในประเทศมาเป็นอันดับแรก แต่ด้วยความสามารถของรัฐบาลภายใต้การบริหารของรัฐเวลท์ทำให้ประเทศสามารถฟื้นตัวจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำอย่างหนักได้ภายในเวลาไม่กี่ปี ตรงกันข้ามกับประเทศญี่ปุ่นที่รัฐบาลไม่สามารถเอาชนะภัยครั้งนี้ได้ ทำให้ต้องถูกลากเข้าไปสู่วังวนแห่งสงครามครั้ง

¹²⁷ นโยบายเพื่อนบ้านที่ดี (good neighbor policy) มีวัตถุประสงค์หลักคือ สหรัฐจะไม่เข้าไปแทรกแซงกิจการภายในของลาตินอเมริกา สหรัฐจะปฏิบัติตนต่อประเทศแถบนี้ในฐานะเพื่อนบ้านที่ดีต่อกัน โดยรัฐเวลท์หวังว่าจะใช้นโยบายนี้เป็นเครื่องมือในการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจครั้งใหม่ในภูมิภาค อีกทั้งนโยบายยังทำให้สหรัฐ 1. ถอนทหารออกจากเฮติ 2. สนธิสัญญาฉบับใหม่กับคิวบา 3. ยกเลิกสิทธิในการตรวจตรารัฐบาลปานามาในค.ศ. 1939 4. ยกเลิกสิทธิในการควบคุมทางการเงินของโดมินิกัน และประท้วงแบบเบาบางต่อรัฐบาลเม็กซิโกในการเข้ายึดน้ำมันและฟาร์มของพลเรือนอเมริกันในเม็กซิโกของรัฐบาลเม็กซิโก

¹²⁸ Basil Rauch, ed. *The Roosevelt Reader, Selected Speeches, Messages, Press Conferences and Letters of Franklin D. Roosevelt*(New York: Rinehart and Co., Inc., 1957), 93.

¹²⁹ Stephen D. Krasner, *Defending the National Interest: Raw Materials Investments and U.S. Foreign Policy*(New Jersey: Princeton University Press, 1957), 11.

¹³⁰ โปรตดู Rhodes, *United States Foreign Policy in the Interwar Period, 1918-1941: The Golden Age of American Diplomatic and Military Complacency*.

ยิ่งใหญ่ของมวลมนุษยชาติอีกครั้ง¹³¹ ผู้นำหลายประเทศทั่วโลกต่างพยายามทุกวิถีทางเพื่อรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศตนเองเอาไว้ให้มากที่สุด แต่ผลจากการตั้งกำแพงภาษีของสหรัฐและการกีดกันทางการค้าของจักรวรรดิยุโรปเพื่อปกป้องเศรษฐกิจของประเทศตนเองทำให้ประเทศเหล่านี้ต้องมาปะทะกันเองและเกิดเป็นสงครามใหม่อีกครั้ง¹³² โดย Charles P. Kindleberger ได้ให้ข้อสรุปเกี่ยวกับสถานการณ์ของระบบเศรษฐกิจโลกในช่วงนี้ว่า “อังกฤษหมดความสามารถ (ในการพยุงระบบเศรษฐกิจโลก) และสหรัฐเองก็ไม่ต้องการจะทำ (the British couldn’t and the United States wouldn’t)”¹³³

วิกฤตเศรษฐกิจภายในสหรัฐเริ่มต้นมาจากการที่ประธานาธิบดี Calvin Coolidge คิดว่าอดีตประธานาธิบดี Wilson คิดผิดที่เชื่อว่า กำแพงภาษีสูงๆ กับความเฟื่องฟูของการส่งออกจะเข้ากันไม่ได้ แต่แล้วผลกลับกลายเป็นว่า แท้ที่จริงแล้วความเชื่อของ Coolidge คือหายนะทางเศรษฐกิจที่แท้จริงของสหรัฐ การจัดเก็บภาษีนำเข้าในอัตราที่สูงเกินไปทำให้ประเทศคู่ค้าไม่สามารถส่งออกมายังสหรัฐได้ ทำให้เงินหมุนเวียนในประเทศดังกล่าวมีจำนวนจำกัดและที่สุดส่งผลเสียต่อการส่งออกของสหรัฐเอง ยิ่งไปกว่านั้นยังมีประเด็นที่ว่า Coolidge ไม่เชื่อในอำนาจจับจ่ายของกลุ่มเกษตรกรซึ่งเป็นคนส่วนมากของประเทศ อดีตประธานาธิบดีกล่าวกับประธานคณะกรรมการบริหารเงินกู้ยืมเพื่อการเกษตรว่า เกษตรกรไม่เคยทำเงินให้แก่รัฐ¹³⁴ แต่เขาล้มค่านึงถึงอำนาจการซื้อของผู้คนจำนวนมากเหล่านี้ของประเทศ และไม่ใช่แค่เพียงชาวนาเท่านั้นที่อยู่นอกวงโคจรของของนักธุรกิจอเมริกัน ชาวอเมริกันที่หาเข้ากินค่าต่างๆ ก็กำลังเผชิญปัญหาความลำบากทางการเงินในภาวะเศรษฐกิจหลังสงครามโลกครั้งที่ 1

¹³¹ สำหรับการวิเคราะห์เหตุปัจจัยของการเข้าสู่สงครามของญี่ปุ่นอันมาจากสภาพเศรษฐกิจตกต่ำโปรดดู Nye, *Understanding International Conflict*.

¹³² โปรดดู Robert S. McElvaine, *The Great Depression: America, 1929-1941*(New York: Times Books, 1984).

¹³³ Charles P. Kindleberger, *The World in Depression, 1929-1939*(Berkeley: University of California Press, 1986), 294.

¹³⁴ Congressional Hearing; Clinch Calkins, *Some Folk Won’t Work* (New York: Harcourt, Brace & Company, 1930) and Bruce Bliven, “No Money, No Work,” *New Republic*, Nov. 19, 1930 cited in Arthur M. Schlesinger, *The Age of Roosevelt: The Crisis of the Old Order, 1919-1933*, ch.13-14.

อยู่เช่นเดียวกัน¹³⁵ ก่อนที่สถานการณ์ฟองสบู่แตกภายในสหรัฐกำลังจะเกิดขึ้น เศรษฐกิจของประเทศเติบโตขึ้นขึ้นอย่างน่าประหลาดใจ มีการเพิ่มขึ้นอย่างผิดปกติของประสิทธิภาพการผลิตและความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี นอกจากนี้ผลผลิตของแรงงานต่อชั่วโมงยังเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 40 เทียบจากในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา อีกทั้งการลงทุนในตลาดหุ้นก็ขยายตัว ซึ่งการขยายตัวนี้สะท้อนให้เห็นถึงการขยายตัวของอุตสาหกรรมโดยองค์รวมด้วย ยกตัวอย่างเม็ดเงินลงทุนจำนวนมากในภาคอุตสาหกรรมยานยนต์ได้กระตุ้นภาคการผลิตอื่นควบคู่ไปด้วย เช่น อุตสาหกรรมการผลิตเหล็ก เครื่องมือเครื่องใช้ในอุตสาหกรรมต่างๆ น้ำมัน ยาง ถนน และการก่อสร้างถนน

ทั้งนี้ รูสเวลท์เชื่อว่าปัญหาเศรษฐกิจภายในประเทศจำเป็นต้องอาศัยการจัดการที่เป็นระบบของภาครัฐ Great Depression ได้สอนบทเรียนให้แก่ชาวอเมริกันว่า ไม่ว่าธุรกิจนั้นจะแข็งแกร่งและมีอำนาจสักเพียงใดก็ไม่อาจช่วยพยุงเศรษฐกิจของชาติทั้งระบบได้ ดังนั้นรูสเวลท์จึงเรียกร้องให้มีการจัดระบบโครงสร้างทางเศรษฐกิจขึ้นเสียใหม่ โดยให้ความสำคัญมากขึ้นกับภาคครัวเรือนและอำนาจในการจับจ่ายของประชาชน (purchasing power)¹³⁶ เพราะรูสเวลท์เชื่อว่าต้นตอที่แท้จริงของปัญหามาจากการสร้าง/ผลิตที่เกินความต้องการ ปัจจัยด้านอุปสงค์และอุปทานที่ไม่สอดคล้องกันในตลอดช่วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา ซึ่งต่อมาในระหว่างค.ศ. 1933 เมื่อเข้ารับตำแหน่ง รูสเวลท์ได้ปฏิวัติระบบการค้าและเศรษฐกิจภายในประเทศให้พึ่งพาตนเองมากขึ้น และพึ่งพิงความร่วมมือจากชาติอื่นๆ ให้น้อยที่สุด¹³⁷

เมื่อเกิด Great Depression ขึ้นสหรัฐต้องประสบปัญหาทางเศรษฐกิจภายในประเทศ ประชาชนจำนวนมากอดอยากและไม่มียานทำ ทำให้เกิดการประท้วงกลายเป็นการจลาจลในประเทศ เพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลลงมือแก้ไขปัญหามากมายอย่างจริงจังยกตัวอย่างเหตุการณ์ดังต่อไปนี้ ในเดือนตุลาคมกรมสุขภาพของรัฐนิวยอร์ก (New York City Health Department) รายงานว่ามากกว่า 1 ใน 5 ของเด็กนักเรียนในโรงเรียนรัฐบาลประสบปัญหาทุพโภชนาการ ส่วนในเขตชนบทเหตุการณ์ไม่สงบก็ทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ เกษตรกรโค่นมออกมาจอดรถขนนมตามถนนสายต่างๆ ในรัฐ

¹³⁵ Ibid., 111.

¹³⁶ Rauch, *The Roosevelt Reader, Selected Speeches, Messages, Press Conferences and Letters of Franklin D. Roosevelt*, 74.

¹³⁷ Greer, *What Roosevelt Thought: The Social and Political Idea of Franklin D. Roosevelt*, 58.

ไอโอวา (Iowa) และเริ่มเอานมออกมาเททิ้งเพื่อประท้วงราคาผลผลิตตกต่ำ นอกจากนี้ผู้งานก็ออกมาประท้วงตามท้องถนนเพื่อขับไล่นายธนาคารและบริษัทประกันภัยออกนอกเมือง และเมื่อบริษัทนายหน้าในรัฐเนแบรสกา (Nebraska) บุกรุกฟาร์มและยึดรถบรรทุกสองคัน ชาวนาในนิวแมน โกรฟว์ (Newman Grove) ก็จัดตั้งกองทัพแดง (Red Army) ขึ้นต่อต้านและบุกชิงรถคืน ส่วนทางตะวันตกของรัฐเวอร์จิเนีย (Virginia) ครอบครัวชาวเหมืองขายบ้านออกมาอาศัยตามท้องถนน ยิ่งไปกว่านั้นจากสถานการณ์รุนแรงภายในประเทศอันเกิดมาจากปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำส่งผลให้กลุ่มนักธุรกิจและนักการเมืองออกมากดดันรัฐบาลมากขึ้น โดย William Green ประธานสหภาพแรงงานของสหรัฐอเมริกา (American Federation of Labor) กล่าวว่าในที่ประชุมสภาว่า ถ้าสภาไม่จัดการแก้ไขโดยออกกฎหมายปรับชั่วโมงแรงงานเป็น 30 ชั่วโมง ผู้ใช้แรงงานจะต้องลุกขึ้นประท้วงอย่างแน่นอนและจะนำมาซึ่งความวุ่นวายภายในประเทศอย่างไม่มีที่สิ้นสุด¹³⁸ และ Elmer Davis บรรณาธิการ The New York Times ได้รายงานต่อรัฐสภาว่าประชาชนในเมืองอุตสาหกรรมเดย์ตัน (Dayton) ของรัฐโอไฮโอ (Ohio) เตรียมจัดตั้งคณะกรรมการรับมือเหตุการณ์ฉุกเฉินเช่น ถูกตัดไฟ และรถไฟหยุดให้บริการแล้ว นักธุรกิจอเมริกันต่างลือกันว่าควรออกไปทำธุรกิจนอกประเทศให้เร็วที่สุด เพราะจะมีปฏิวัติ ชาวนาและแรงงานจะลุกฮือ และกองทัพแดงจะปกครองประเทศหรือไม่ก็พวกเผด็จการ ถ้ารัฐสภาไม่ทำอะไรสักอย่าง¹³⁹ เหล่านี้แสดงให้เห็นถึงผลกระทบอย่างหนักต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนอเมริกัน ซึ่งการเรียกร้องและการประท้วงอย่างรุนแรงของพวกเขาสามารถสั่นคลอนเสถียรภาพของรัฐบาลได้ทุกเมื่อ

Edmund Wilson นักหนังสือพิมพ์คนสำคัญของพาดหัวข่าวบน The New Republic เป็นสัญญาณเตือนถึงสิ่งที่กำลังจะเกิดตามมาในประเทศต่อจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำนั้นก็คือ การเผด็จการ¹⁴⁰ แนวคิดที่มีอิทธิพลต่อการบริหารประเทศของรัฐสภา ส่วนใหญ่มาจากแนวคิดของ T.

¹³⁸ Senate Agriculture and Forestry Committee, Agricultural Adjustment Relief Plan: Hearings, 72 Cong., 2 Sess. (1933); Senate Judiciary Committee, Thirty-Hour Work Week: Hearings, 72 Cong., 2 Sess. (1933), 21-22 cited in Arthur M. Schlesinger, *The Age of Roosevelt: The Crisis of the Old Order, 1919-1933*, 8.

¹³⁹ Elmer Davis, "the Collapse of Politics," Harper's, September 1932 cited in *ibid.*

¹⁴⁰ *Ibid.*, 8.

Roosevelt ญาติของเขาเอง และ Woodrow Wilson ที่รูสเวลท์เคยทำงานใกล้ชิดมาก่อนที่จะเป็นประธานาธิบดี แนวคิด New Nationalism ของ T. Roosevelt เกิดมาจากความพยายามในการปลูกจิตสำนึกแห่งความรับผิดชอบของคนในชาติโดยการสร้างรัฐบาลแห่งชาติที่มีอำนาจเป็นตัวผลักดันนโยบาย และด้วยวิธีการข้างต้น T. Roosevelt สามารถทำให้เป้าประสงค์ของทั้งภายในรัฐและระหว่างรัฐมาบรรจบกันได้อย่างลงตัว ดังที่ Stimson มักชอบกล่าวถึงรัฐบาลในเชิงที่ว่า รัฐบาลไม่ใช่เพียงแค่กองกำลังตำรวจชั่วร้าย หากแต่เป็นตัวแทนยืนย่นถึงสังคมที่ดีกว่าและความก้าวหน้าของชาติ ส่วนแนวคิดแบบ New Freedom ของ Woodrow Wilson เป็นผลผลิตจากวิสัยทัศน์ของเขาที่ว่าไม่มีสังคมใดที่พัฒนาจากบนสู่ล่าง และเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า Wilson เติบโตจากความฝันแบบ Jeffersonian ที่ว่ารัฐจะไม่เข้าแทรกแซงกิจการทางเศรษฐกิจใดๆ ของประเทศ และเขาก็เห็นด้วยว่ารัฐบาลไม่ควรใช้นโยบายผูกขาดทางเศรษฐกิจ หากแต่ควรกระตุ้นให้เกิดการแข่งขันภายใต้การบริหารจัดการของรัฐ ซึ่งเวลานั้นรูสเวลท์ก็เป็นหนึ่งในคณะทำงานภายใต้ต้นนโยบายดังกล่าวด้วย อย่างไรก็ตาม ทั้งสองแนวคิดได้มีลักษณะร่วมที่สำคัญคือ รัฐต้องมีบทบาทสำคัญในการดำเนินเศรษฐกิจของประเทศ¹⁴¹ ซึ่งเป็นแนวคิดที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการตัดสินใจของรูสเวลท์

กล่าวได้ว่าต้นทศวรรษที่ 1930 รูสเวลท์ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศเป็นอันดับแรก และประเด็นกิจการต่างประเทศเป็นประเด็นรอง โดยการประชุมเศรษฐกิจโลก (World Economic Conference) ที่กรุงลอนดอนได้แสดงให้เห็นถึงการเลือกสิ่งสำคัญมาก่อน (putting of first thing first) ของเขา¹⁴² เนื่องจากเป็นช่วงเวลาระหว่างลาพักผ่อนเขาจึงส่งวุฒิสมาชิก Key Pittman และ Cordell Hull ไปเข้าร่วมประชุมซึ่งนักการเมืองทั้งสองคนนี้มีแนวคิดที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง โดย Pittman คือผู้ที่ฝักใฝ่แนวคิดอยู่โดดเดี่ยว (isolationism) ในขณะที่ Hull เป็นบุคคลที่จงรักภักดีต่อแนวคิดในแบบ Wilson มาก และแน่นอนว่าการหาข้อสรุปในที่ประชุมจะต้องเป็นไปด้วยความยากลำบาก แต่แล้วเมื่อการประชุมดูท่าจะสิ้นสุดลงด้วยการคงการรักษาค่าเงินตราระหว่างประเทศไว้ รูสเวลท์จึงส่งข้อความจากเรือรบหลวง USS Indianapolis ไปยังผู้แทน

¹⁴¹ Ibid., 19.

¹⁴² Herring, *From Colony to Superpower: U.S. Foreign Relation since 1776*, 494.

สหรัฐทั้งสองแสดงการคัดค้านแผนการรักษาค่าเงินดอลลาร์และความตั้งใจแน่วแน่ของเขาในการแก้ไขปัญหภายในประเทศเองมากกว่า¹⁴³

อย่างไรก็ตามสำหรับการดำเนินนโยบายต่างประเทศในครึ่งทศวรรษก่อนเกิดสงคราม รัสเซียเป็นทั้งนักการสงคราม (crusader) และนักปฏิบัตินิยม (pragmatist) โดยให้ความสำคัญกับแนวคิดสันติในแบบ Wilson ขณะเดียวกันก็คำนึงถึงผลประโยชน์ในแบบ Machiavelli ควบคู่กันไป ด้วยกล่าวคือเขาต้องการชนะสงครามและรักษาสันติสุขไปพร้อมกัน (win the war and save peace)¹⁴⁴ การทำงานเกี่ยวกับด้านการป้องกันประเทศในฐานะรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกองทัพเรือมาก่อนไม่เพียงเป็นการฝึกฝนทักษะด้านการป้องกันประเทศเท่านั้นยังทำให้รัสเซียเรียนรู้การสั่งสมอำนาจเฉพาะตัวด้วย ฉะนั้นเมื่อขึ้นดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี รัสเซียก็มักจะมีส่วนในการตัดสินใจในประเด็นที่เกี่ยวกับกองทัพเรือทุกครั้ง โดยมียุทธศาสตร์ที่ซึมซับจาก Mahan เป็นตัวขับเคลื่อนนโยบายในการสู้รบและสงครามกับต่างประเทศ ซึ่งยุทธศาสตร์ตามแนวทางของ Mahan¹⁴⁵ นั้นได้สอนเขาเกี่ยวกับความจำเป็นของการส่งกำลังบำรุงในภาวะสงครามและปัญหาเกี่ยวกับการทูต และในส่วนของกิจการต่างประเทศเอง รัสเซียตระหนักดีว่าสหรัฐควรสร้างความสัมพันธ์แบบใหม่กับโลก ความหายนะจะเกิดขึ้นแก่ตนเองและประเทศอื่นบนโลก หากเขากลับไปใช้ลัทธิยูโดดเดี่ยวเหมือนเดิมอีก¹⁴⁶ ช่วงปลายทศวรรษที่ 1930 เมื่อการรุกรานของญี่ปุ่นรุนแรงขึ้นตามลำดับ

¹⁴³ David M. Kennedy, *Freedom from Fear*, 155-157; William E. Leuchtenburg, *Franklin D. Roosevelt and the New Deal: 1932-1940*(New York: Harper & Row, 1963), 200-01.

¹⁴⁴ โปรดดูการวิเคราะห์รายละเอียดใน John G. Stoessinger, *Crusaders and Pragmatists: Movers of Modern American Foreign Policy*(New York: W.W. Norton & Co., 1979).

¹⁴⁵ ในค.ศ. 1890 กัปตัน Alfred Thayer Mahan ผู้บรรยายเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ทางกองทัพและการเดินเรือและอิทธิพลของวิทยาลัย United States Naval War ตีพิมพ์หนังสือชื่อ *The Influence of Sea Power upon History, 1660-1783* วิเคราะห์ความสำคัญของอำนาจของกองทัพเรือในฐานะที่เป็นปัจจัยในการขึ้นสู่อำนาจของจักรวรรดิอังกฤษ โดย Mahan เสนอข้อโต้แย้งว่าการที่อังกฤษควบคุมทะเลเมดิเตอร์เรเนียนและการล้อมของถอยกองทัพเรือคู่แข่งทำให้อังกฤษกลายเป็นประเทศที่มีอิทธิพลทางทหาร การเมือง และเศรษฐกิจของโลก Mahan นักการเมืองอเมริกันหลายคนเชื่อว่า บทพิสูจน์นี้ของอังกฤษสามารถนำมาปรับใช้กับสหรัฐได้เช่นเดียวกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับภารกิจในการขยายตลาดในต่างประเทศของสหรัฐ อันจะนำไปสู่ความมั่งคั่งและมั่นคงของประเทศ

¹⁴⁶ Arthur M. Schlesinger, *The Age of Roosevelt: The Crisis of the Old Order, 1919-1933*, 357.

รูสเวลท์จึงตัดสินใจดำเนินนโยบายต่างประเทศไปในทางที่แข็งกร้าวต่อญี่ปุ่น โดยเขากล่าวว่าการจัดการเพื่อรับมือกับสงครามของสหรัฐควรเริ่มต้นจากบนลงล่าง¹⁴⁷ นอกจากนี้ รูสเวลท์เห็นว่าการสัมพันธไมตรีระหว่างนโยบายต่างประเทศและกลยุทธ์ทางการทหารมีความใกล้ชิดกันมาก จึงควรที่จะมีกลไกควบคุมและอำนวยความสะดวกในการปรึกษาหารือกันระหว่างกัน และเขายังกล่าวอีกว่าภารกิจใหม่ของสหรัฐในตอนนี้ไม่ใช่การหาแหล่งวัตถุดิบให้แก่ประเทศ หรือการเพิ่มผลผลิตให้มากขึ้น หากแต่เป็นการหาตลาดในต่างประเทศให้แก่ผลผลิตที่มากเกินไปเกินความต้องการ¹⁴⁸ และผู้ที่จะมาสานต่อแนวความคิดของเขาคือควรจะเป็น Jesse I. Straus ผู้ซึ่งเป็นพันธมิตรทางการเมืองคนสำคัญของรูสเวลท์เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีนครนิวยอร์กและทูตสหรัฐประจำฝรั่งเศส แต่แล้วรูสเวลท์ก็เจอแรงกดดันจากกลุ่มอำนาจเก่าของประธานาธิบดี Wilson และอดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง William G. McAdoo ของ Wilson ให้เลือก Dan Roper ผู้ซึ่งเคยทำงานร่วมกับรูสเวลท์ในสมัยประธานาธิบดี Wilson มาดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์แทน¹⁴⁹

ตลอดระยะเวลา 12 ปีแห่งการณรงค์หาเสียงเพื่อชิงตำแหน่งประธานาธิบดีรูสเวลท์ค้นพบว่าหน้าที่ของประธานาธิบดีในฐานะผู้นำของชาติคือ การแปลสานต์ความต้องการของประชาชนและการตอบสนองต่อความต้องการเหล่านั้นได้อย่างทันท่วงที ขณะเดียวกันผู้นำก็ต้องอาศัยแรงสนับสนุนจากประชาชนในการบริหารประเทศควบคู่กันไป การทำงานร่วมกับประธานาธิบดีมาหลายสมัยตอกย้ำความเชื่อในภาวะผู้นำของเขา และความเชื่อมั่นในสังคมเสรีของอเมริกันทำให้เขาได้เรียนรู้ว่าควรบริหารประเทศอย่างไร แนวคิดของ Wilson และ T. Roosevelt มีอิทธิพลต่อการบริหารประเทศของรูสเวลท์พอสมควรแม้ว่าจะไม่พอใจนักเมื่อถูกนำไปเปรียบเทียบกับ T. Roosevelt แต่อย่างไรก็ตามอดีตประธานาธิบดีสหรัฐทั้งสองได้สอนให้รูสเวลท์เรียนรู้ความเชื่อที่ว่าคนอเมริกันตอบสนองต่อวิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์ที่ถูกต้องทางศีลธรรม และเขายังค้นพบความแตกต่างระหว่างแนวคิดของอดีตผู้นำทั้งสอง ดังที่เขาเขียนไว้ว่า T. Roosevelt ขาดความตั้งใจในสิ่งที่เป็นพื้นฐานของ Wilson อีกทั้งยังล้มเหลวในการปลูกฝังความเชื่อเชิงสังคมและศีลธรรม ในทางตรงกันข้าม Wilson ล้มเหลว

¹⁴⁷ F. D. R., speech at the Worcester Polytechnic Institute, June 25, 1919, and F. D. R., “Memorandum for Captain Thomas G. Frothingham” (n.d., ca. 1925), Roosevelt Papers; Freidel, *Apprenticeship*, 319 cited in *ibid.*, 357-58.

¹⁴⁸ *Ibid.*, 425.

¹⁴⁹ *Ibid.*, 470.

ขณะที่ T. Roosevelt ประสบความสำเร็จในการปลุกกระแสความตื่นตัวในผู้คนที่ตอบสนองต่อภัยคุกคามต่างๆ ได้โดยง่ายดาย แม้ว่าเหตุการณ์เหล่านั้นจะเป็นแค่เพียงเปลือกนอกของสิ่งที่เปี่ยมแก่นแท้หรือพื้นฐานสำคัญ ดังนั้นในช่วงวิกฤต รัสเวลท์รู้ดีว่าเขาต้องใช้ทั้งทักษะของทั้ง Wilson และ T. Roosevelt ¹⁵⁰ เพื่อโน้มน้าวใจประชาชน

นักวิชาการต่างก็วิพากษ์วิจารณ์ถึงนโยบายต่างประเทศของสหรัฐในช่วงระหว่างสองสงครามใหญ่ว่าดำเนินไปในทางที่มีความเสี่ยงต่ำและหลีกเลี่ยงการกระทำอันนำไปสู่ความขัดแย้ง ¹⁵¹ ส่วนคนอเมริกันส่วนใหญ่ในปิตศวรรษที่ 1930 ก็ไม่แยแสต่อสถานการณ์ในโลกเท่าใดนัก ¹⁵² โดย Benjamin Rhodes พยายามชี้ให้เห็นว่าสิ่งที่ถือเป็นชัยชนะของการทูตสหรัฐในยุคนี้มีเพียง

1. การจำกัดจำนวนเรือรบ (the limitation of battleship) ที่เกิดขึ้นใน Washington conference ค.ศ. 1921 แต่ในทางปฏิบัติเป็นสิ่งที่ล้าสมัยมาก
2. นโยบายเพื่อนบ้านที่ดีต่อกัน (good neighbor policy) อันเป็นการตัดไฟเสียแต่ต้นลมโดยขจัดภัยที่อาจจะเกิดขึ้นใกล้บ้าน
3. การลงนามข้อตกลงว่าด้วยการประณามการทำสงคราม ซึ่งในตอนหลังได้พิสูจน์แล้วว่า มันไม่ได้ผล

แต่ในส่วนที่เห็นได้ชัดว่าเป็นความล้มเหลวของการทูตสหรัฐ คือ

1. การไม่เข้าร่วมเป็นสมาชิกองค์การสันนิบาตชาติ และศาลโลก
2. การไม่รักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับอังกฤษ ฝรั่งเศสและโซเวียตเพื่อช่วยประเทศเหล่านี้ต่อต้านสงครามกับฝ่ายอักษะ

¹⁵⁰ Ibid., 482-83.

¹⁵¹ สำหรับการค้นคว้าเพิ่มเติมเกี่ยวกับงานเขียนในช่วง Interwar โปรดดู “Reaching for the Brass Ring: the Recent Historiography of Interwar American Foreign Relations,” *Diplomatic History* 15 (Fall, 1991), 565-598; L. Ethan Ellis, *Republican Foreign Policy, 1921-1933* (New Brunswick: Rutgers University Press, 1968); Selig Adler, *the Uncertain Giant, 1921-1941: American Foreign Policy between the Wars* (New York: Macmillan, 1965) และ ‘the Isolation Impulse: its Twentieth Century Reaction’ (New York: Collier Books, 1957) และ Akira Iriye, *the Globalization of America 1913-1945* (New York, 1993).

¹⁵² Divine, *The Reluctant Belligerent: American Entry into World War Two*, 12.

3. การไม่พยายามหาทางออกให้แก่ปัญหาต่างๆ เช่น การลดอาวุธ (disarmament) ปัญหาหนี้สินจากสงคราม (war debt) ค่าปฏิกรรมสงคราม (reparation) หรือสร้างควมมั่นคงร่วมกัน (collective security) ให้เป็นรูปธรรม

Robert A. Divine กล่าวว่า รัฐเวลท์ปฏิเสบทบาทของสหรัฐในเวทีโลกโดยสิ้นเชิง และลักษณะของนโยบายต่างประเทศของสหรัฐในสมัยนั้นเริ่มมาจากความไม่ใส่ใจปฏิบัติตามข้อตกลงแวร์ซายส์ตามมาด้วยการประกาศใช้กฎหมายว่าด้วยความเป็นกลาง (Neutrality Act) ทั้งสองครั้งในค.ศ. 1935 และ 1937 และเมื่อโลกเข้าใกล้สงครามมากขึ้น แทนที่ผู้นำสหรัฐจะพยายามมีอิทธิพลเหนือความรุนแรงที่กำลังเกิดขึ้นในเวลานั้นกลับดำเนินนโยบายในแบบที่นักกฎหมายท่านหนึ่งเปรียบเทียบไว้ คือ นโยบายวิ่งหนีหัวซุกหัวซุนเข้าหาที่หลบภัย (policy of scuttle and run to the storm cellar)¹⁵³ นอกจากนี้การนิยามลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในช่วงต้นทศวรรษที่ 1930 ตามทัศนะของ Waldo H. Heinrichs, Jr. คือความสัมพันธ์อันเป็นไปในลักษณะที่ความกังวลและพลังทั้งหมดถูกทุ่มเทไปเพื่อการแก้ไขปัญหภายในประเทศ¹⁵⁴

Dorothy Borg ได้เสนอข้อโต้แย้งเกี่ยวกับลักษณะสำคัญของนโยบายต่างประเทศสหรัฐ ต่อเอเชีย ในปีแรกๆ ของการเข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดีว่า การดำเนินนโยบายต่างประเทศของสหรัฐที่ค่อนข้างจะเอื่อยเฉื่อย¹⁵⁵ และงานเขียนเกี่ยวนโยบายต่างประเทศสหรัฐ ในช่วงค.ศ. 1933-1937 ก็เห็นพ้องตรงกันว่ารัฐเวลท์ไม่สนใจเอเชียแปซิฟิกมากเท่าใดนัก¹⁵⁶ ทั้งนี้เนื่องมาจากสภาวะ

¹⁵³ *Proceeding of the American Society of International Law, 1937 (Washington, 1937), 179 cited in Jr. Waldo H. Heinrichs, "1931-1937," in American-East Asian Relations: A Survey (Massachusetts: Harvard University Press, 1972).*

¹⁵⁴ *Ibid.*, 244.

¹⁵⁵ Borg, *The United States and the Far Eastern Crisis of 1933-1938: From the Manchurian Incident through the Initial Stage of the Undeclared Sino-Japanese War*, 250.

¹⁵⁶ *Ibid.*, 251-252. สำหรับงานเขียนเพิ่มเติมโปรดดู Edgar B. Nixon, ed., *Franklin D. Roosevelt and Foreign Affairs, 1933-1937*, 3 vols. (Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1969); Arnold A. Offner, *American Appeasement: United States Foreign Policy and Germany, 1933-1938* (Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1969); Robert A. Divine, *The Illusion of Neutrality* (Chicago: University of Chicago Press, 1962) and Bernard Sternsher, "the Stimson Doctrine: F.D.R. versus Moley and Tugwell," *Pacific Historical Review*, 31 (August 1962), 281-289.

เศรษฐกิจตกต่ำในประเทศ และบทเรียนจากสงครามโลกครั้งที่ผ่านมา ซึ่งตามทัศนะของรูสเวลท์ ปัญหาและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในจีนควรปล่อยให้ป็นฐานะของรัฐบาลจีนจะดีที่สุดในที่สุด และญี่ปุ่นเองถึงแม้ว่าจะมีท่าทีที่ก้าวร้าว แต่ก็ยังจำเป็นต้องพึ่งพาวัตถุดิบจากต่างประเทศอยู่ อีกทั้งญี่ปุ่นก็ตระหนักดีว่าสหรัฐเหนือกว่ามากในด้านขีดความสามารถทางอุตสาหกรรม การขยายขนาดกองทัพนั้น จะทำให้ญี่ปุ่นต้องเผชิญกับข้อจำกัดของตนเองในที่สุด¹⁵⁷

นอกจากนี้ในส่วนของการบริหารประเทศด้านการต่างประเทศในปลายทศวรรษที่ 1930 เป็นที่น่าสังเกตว่ารัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของสหรัฐแม้ว่าทั้งหมดมาจากโรงเรียนกฎหมายแล้ว แต่พวกเขาก็ทำงานภายใต้ข้อจำกัดด้านบุคลิกลักษณะเฉพาะตนที่แตกต่างกันออกไป กล่าวคือ Stimson จริงอยู่ที่เขามีความขยันขันแข็งมากแต่คณะทำงานและที่ปรึกษาของเขาก็เป็นเพียงคนกลุ่มเล็กๆ ที่ไม่มีตำแหน่งทางการใดๆ ในกระทรวง ในขณะที่ Hull เป็นคนกระตือรือร้นแต่มักลังเล ไม่มั่นใจ ทำงานร่วมกับคนมีตำแหน่งสูงๆ ในรัฐบาลจนบางครั้ง Hull เองดูเหมือนนักโทษของคนเหล่านี้¹⁵⁸ จากข้อสังเกตข้างต้นทำให้สรุปได้ว่าช่วงค.ศ. 1931-1937 การขาดผู้นำที่แข็งแกร่งในการผลักดันนโยบาย การจัดการองค์การที่ดี และการพิจารณาทบทวนใหม่ถึงความสำคัญของภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ทำให้นโยบายต่างประเทศของสหรัฐ ถูกผลักดันโดยกลุ่มผลประโยชน์ อันได้แก่ กองทัพบก กองทัพเรือ กระทรวงการคลัง เป็นต้น ประกอบกับปัจจัยสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำขณะนั้น ทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานของเจ้าหน้าที่อเมริกันในกองตะวันออกไกล (Far Eastern Division) ต่ำลงเนื่องจากขาดแคลนทรัพยากรด้านบุคคลและการเงิน¹⁵⁹

กองทัพบกและกองทัพเรือสหรัฐมีความเห็นแย้งกันในประเด็นเกี่ยวกับเอเชียตะวันออก กองทัพเรือมองว่าสหรัฐ ยังมีผลประโยชน์ในภูมิภาคนี้อยู่ ขณะที่กองทัพบกเห็นว่าสหรัฐ ควรจะถอนกองกำลังที่ตรึงไว้ในจีนออกเสีย ในส่วนของกระทรวงการคลังสหรัฐ Henry Morgenthau ในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังคนสนิทของรูสเวลท์เห็นว่าจีนยังเป็นตลาดที่สำคัญของสหรัฐอยู่ และสหรัฐต้องปกป้องแม้จะเสี่ยงต่อการทำสงครามกับญี่ปุ่นก็ตาม จากความไม่ลงรอยกันระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ในสหรัฐ อีกทั้งตัวประธานาธิบดีเองก็ไม่ได้ให้ความสนใจกับเรื่องภายนอกประเทศ

¹⁵⁷ Franklin D. Roosevelt, "Shall We Trust Japan?," *Asia* 23, no. July 1923: 475.

¹⁵⁸ Waldo H. Heinrichs, "1931-1937," 254.

¹⁵⁹ *Ibid.*, 252-53.

Heinrichs จึงสรุปว่านโยบายต่างประเทศของสหรัฐ ในช่วงเวลา ค.ศ. 1931-1937 เปรียบได้กับการ ทูตที่ไม่ทำอะไรเลย (Do-Nothing Diplomacy)¹⁶⁰

ตลอดระยะเวลาที่อยู่ในตำแหน่งสำคัญสูงสุดในการบริหารจัดการประเทศของรูสเวลท์ คือ การแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำภายในประเทศซึ่งส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลกทั้งระบบ แม้ว่าจะ ยอมรับถึงความสำคัญของการค้าในระบบโลก รูสเวลท์ในทางตรงกันข้ามกับอดีตประธานาธิบดี Hoover เชื่อว่าต้นตอของปัญหาที่แท้จริงมาจากในประเทศ ไม่ใช่การค้าขายกับต่างชาติ แม้แต่ในช่วง สงครามโลกรูสเวลท์ก็ไม่เคยละเลยเรื่องปัญหาเศรษฐกิจภายใน โดยสองอาทิตย์ก่อนที่เขาจะจากโลกนี้ ไป รูสเวลท์ให้สัมภาษณ์กับสื่อมวลชนโดยเปิดใจว่านโยบายการจัดการรายได้คือนโยบายที่เขา พยายามต่อสู้ดิ้นรนมาตลอดช่วง 10 กว่าปีที่ผ่านมา¹⁶¹ เนื่องจากรูสเวลท์หมกมุ่นกับการแก้ไขปัญหา ในประเทศมาโดยตลอด เขาเชื่อมั่นว่าสหรัฐ ต้องออกกฎหมายเพื่อที่จะป้องกันไม่ให้ประเทศถูกดึงเข้าสู่ สงครามแบบใน ค.ศ. 1917 อีก ใน ค.ศ. 1935 เขาจึงสนับสนุนให้บรรดาวุฒิสภาที่นิยมลัทธิยูโดด เตี้ยวพลักดันกฎหมายดังกล่าวขึ้น¹⁶² เมื่อสถานการณ์โลกเปลี่ยนไปเมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้นเมื่ออิตาลี รุกรานเอธิโอเปีย¹⁶³ ความกลัวภัยสงครามก็ยิ่งทวีความรุนแรงขึ้น รูสเวลท์จึงออกกฎหมายว่าด้วยความ เป็นกลางขึ้นในเดือนกรกฎาคม 1935 และอีกครั้งใน ค.ศ. 1937 ซึ่งสองเดือนถัดมาเหตุการณ์ที่ สะพานมาร์โค โปโล (Marco Polo bridge) ก็ทำให้ภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกร้อนแรงขึ้น อย่างไรก็ตาม รูสเวลท์กลับไม่ได้กังวลต่อทำที่อันก้าวร้าวของผู้นำญี่ปุ่นเท่าใดนัก เพราะญี่ปุ่นต้องพึ่งพาทางเศรษฐกิจ จากสหรัฐ เป็นหลักจึงทำให้รูสเวลท์มั่นใจว่าการบีบบังคับทางเศรษฐกิจจะทำให้ญี่ปุ่นยอมลด พฤติกรรมรุนแรงลง แต่สถานการณ์กลับไม่เป็นเช่นนั้น และในการรายงานต่อที่ประชุมสภาใน ค.ศ. 1939 สะท้อนให้เห็นถึงจุดหักเหในการบริหารประเทศของรูสเวลท์ ถึงเวลาแล้วที่รัฐบาลสหรัฐต้อง แสดงท่าทีอันแข็งกร้าวอย่างจริงจังในการต่อต้านยับยั้งการกระทำอันรุนแรงของญี่ปุ่นในภูมิภาค โดย การบีบบังคับเศรษฐกิจของญี่ปุ่น เมื่อผู้นำทหารของญี่ปุ่นเห็นว่าไม่มีทางออกอื่นใดในการแก้ไขปัญหา

¹⁶⁰ Ibid., 253-54.

¹⁶¹ Press Conference#997, March 20, 1945. cited in Greer, *What Roosevelt Thought: The Social and Political Idea of Franklin D. Roosevelt*, 70.

¹⁶² Divine, *The Reluctant Belligerent: American Entry into World War Two*, 19.

¹⁶³ สำหรับรายละเอียดเกี่ยวกับเหตุการณ์ระหว่างสหรัฐและญี่ปุ่นก่อนการโจมตีเพิร์ลฮาร์เบอร์ โปรดดูงานเขียนของ Justus D. Doenecke and John E. Wilz, *From Isolation to War, 1931-1941* (Massachusetts: John Wiley & Sons, 2015).

ของประเทศแล้วจึงอาศัยช่วงสุญญากาศที่มหาอำนาจยุโรปต่างพัวพันอยู่กับสงครามในละแวกบ้านบุก
ลงใต้มายังแหล่งทรัพยากรในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

3.3 เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภูมิภาคแห่งความขัดแย้ง

เมื่อกองทหารญี่ปุ่นเคลื่อนทัพเข้ายึดแมนจูเรีย น้ำมัน และยุทธโศปกรณ์ของกองทัพส่วนใหญ่
ต้องนำเข้าจากสหรัฐ แม้จะไม่ยินดีแต่สหรัฐก็จำเป็นต้องทำการค้ากับญี่ปุ่น เนื่องด้วยสหรัฐและญี่ปุ่นมี
การตกลงทางการค้าร่วมกันตั้งแต่ค.ศ. 1911 แต่ต่อมาค.ศ. 1939 สหรัฐได้แจ้งขอยกเลิกสัญญาซื้อ
ขายฉบับนี้กับญี่ปุ่นโดยมีผลในเดือนมกราคม 1940 หลังจากถูกกีดกันทางการค้าจากสหรัฐ ญี่ปุ่นต้อง
ประสบปัญหาขาดแคลนน้ำมันอย่างหนัก รัฐบาลญี่ปุ่นจึงตัดสินใจหาทางออกให้แก่ประเทศโดยการ
บุกลงใต้เพื่อเข้าถึงแหล่งทรัพยากรน้ำมันในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อันเป็นเขตอิทธิพลของมหาอำนาจ
ยุโรป ภายหลังจากการเข้าควบคุมเนเธอร์แลนด์ของกองทัพนาซีแล้วในเดือนพฤษภาคม 1940 ญี่ปุ่น
ได้ฉวยโอกาสเข้ากดดันชาวตัดซ์ในอีสต์ อินดีส (East Indies) ญี่ปุ่นได้เปิดการเจรจาโดยมีข้อเรียกร้อง
ดังนี้

1. ต้องการให้บริษัทอินเดียตะวันออกของเนเธอร์แลนด์ส่งออกวัตถุดิบไปยังญี่ปุ่นมากขึ้น
โดยเฉพาะอย่างยิ่งน้ำมันซึ่งจำเป็นอย่างมากสำหรับกองทัพ และอุตสาหกรรม
ภายในประเทศ
2. เปิดโอกาสให้ญี่ปุ่นเข้ามาทำธุรกิจ
3. ให้สิทธิเสรีภาพแก่ชาวญี่ปุ่นในการเดินทางเข้าออกเขตอาณานิคม

ตลอดช่วงเวลาของการเจรจาดังแต่ค.ศ. 1940-1941 ข้อเรียกร้องของญี่ปุ่นไม่ได้รับการ
เยียวยาใดๆ จากบริษัทตัดซ์ในปัตตาเวีย จนวันที่ 25 กรกฎาคม 1941 ญี่ปุ่นแจ้งแก่ Grew ทูต
อเมริกันว่าการเจรจาไม่ประสบผลสำเร็จ ทั้งนี้ บริษัทตัดซ์ถูกทำให้เชื่อว่าการยอมรับข้อเสนอดังกล่าว
ของญี่ปุ่นเท่ากับการตกเป็นอาณานิคมของญี่ปุ่น ในขณะที่ญี่ปุ่นเชื่อว่าเนเธอร์แลนด์ต้องการกีดกัน
ญี่ปุ่น¹⁶⁴ ประธานาธิบดีรูสเวลท์ออกแถลงการณ์ เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม 1941 ว่าสหรัฐจะยังคง
ส่งออกน้ำมันให้แก่ญี่ปุ่น แม้จะมีเสียงคัดค้านจากภายในประเทศ ทั้งนี้ก็เพื่อป้องกันมิให้ญี่ปุ่นบุกเข้า
ยึดบริษัทอินเดียตะวันออกของเนเธอร์แลนด์ และวันเดียวกันนั่นเอง รูสเวลท์ได้แจ้งแก่ทูตญี่ปุ่นว่า ถ้า
ญี่ปุ่นพยายามบีบบังคับเอาน้ำมันโดยการเข้าบุกยึดอินเดียตะวันออกของเนเธอร์แลนด์ แน่แน่นอนว่าตัดซ์

¹⁶⁴ Russell H. Fifield, *Americans in Southeast Asia: The Roots of Commitment*(New York: Thomas
Y. Crowell Company, 1973), 20.

จะต้องสู้เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตนเองและอังกฤษก็จะไม่ยอมปล่อยให้เนเธอร์แลนด์ต่อสู้เพียงลำพังเป็นแน่ และถ้าอังกฤษจะต้องรบ สหรัฐก็จะเข้าร่วมรบด้วย¹⁶⁵ การกักน้ำมันไม่ส่งออกไปยังญี่ปุ่น รวมถึงการอายัดทรัพย์สินต่างๆ ของญี่ปุ่นในสหรัฐนั้น แสดงถึงการเจตนาที่แน่วแน่ของสหรัฐเพื่อปกป้องบริษัท Netherlands East Indies¹⁶⁶

ผู้นำสหรัฐแสดงความพยายามที่ชัดเจนมากขึ้นในการรักษาผลประโยชน์แห่งชาติซึ่งเกิดขึ้นหลังจากการล่มสลายของฝรั่งเศส ในขณะนั้นเองญี่ปุ่นเห็นชัยชนะของเยอรมนีในยุโรป จึงถือโอกาสเข้าร่วมเป็นพันธมิตรกับเยอรมนี รัฐบาลพลเรือนลูกโคโนและรัฐบาลทหารขึ้นสู่อำนาจ รัฐบาลญี่ปุ่นบีบบังคับเอาตอนเหนือของอินโดจีนมาเป็นของตน และร้องขอให้อังกฤษปิดเส้นทางในพม่าอันมีความสำคัญในฐานะท่อน้ำเลี้ยงกองกำลังของ Chiang Kai-shek ในจุงกิง (Chungking) ของจีน และเส้นทางนี้ยังเป็นเส้นทางหลักที่สหรัฐใช้ในการคมนาคมและขนส่งสินค้าต่างๆ ไปยังจีน อันเป็นส่วนหนึ่งของ Lend-Lease Act ซึ่งอังกฤษยินยอมประกาศปิดเส้นทางเป็นเวลา 3 เดือน ในเดือนกรกฎาคม แต่สหรัฐก็บีบบังคับให้อังกฤษเปิดเส้นทางดังกล่าว โดยอ้างเหตุผลด้านผลประโยชน์อันชอบธรรมทางการค้าว่าเส้นทางนี้เปรียบเสมือนหลอดเลือดแดงใหญ่หล่อเลี้ยงการค้าของโลก¹⁶⁷ อย่างไรก็ตามเส้นทางนี้ได้ถูกเปิดขึ้นอีกครั้งใน 3 เดือนถัดมา แต่แล้วการลงนามข้อตกลงระหว่างญี่ปุ่นและรัฐบาล Vichy¹⁶⁸ ในเดือนกรกฎาคม ทำให้ญี่ปุ่นสามารถเข้าถึงท่าเรือสำคัญและสนามบินต่างๆ ในอินโดจีนได้ ซึ่งสหรัฐมองว่าเป็นภัยคุกคามผลประโยชน์แห่งชาติทางเศรษฐกิจของสหรัฐ ในภูมิภาคเอเชีย ดังนั้นการตัดเส้นทางในพม่าจึงกลายเป็นชนวนความขัดแย้งระหว่างสหรัฐ และญี่ปุ่น ประธานาธิบดีรูสเวลต์ได้สั่งห้ามไม่ให้ส่งออกเหล็กกล้า และน้ำมัน ไปยังญี่ปุ่น และช่วยเหลือจีนโดยการให้เงินกู้ยืม พร้อมทั้งส่งเครื่องบินรบพร้อมนักบิน โดยมี Clair Chennault เป็นผู้บังคับฝูงบิน เป็นที่รู้จักกันในชื่อของ Flying Tigers นอกจากนั้น รูสเวลต์ได้ตอบโต้การยึดครองบูกะรุคของญี่ปุ่นในอินโดจีนโดย 1. การเข้าควบคุมเงินของญี่ปุ่นในสหรัฐ 2. จัดตั้งกองทัพในฟิลิปปินส์ภายใต้การนำของสหรัฐ และ 3. ปิดคลองปานามาอันเป็นเส้นทางขนส่งที่สำคัญของญี่ปุ่น โดยที่ฝั่งรัฐบาลพลเรือนญี่ปุ่นภายใต้การนำของ

¹⁶⁵ *Foreign Relations of the United States, Japan: 1931-1941, Vol. II, 527 cited in ibid.*

¹⁶⁶ *Ibid.*

¹⁶⁷ *Ibid.*, 21.

¹⁶⁸ รัฐบาล Vichy คือรัฐบาลฝรั่งเศสฝั่งที่ร่วมมือกับกองทัพนาซีเยอรมันในสงครามโลกครั้งที่ 2

นายกรัฐมนตรี Konoye หวังจะคลี่คลายสถานการณ์ด้วยการเจรจา แต่ฝั่งทหารเห็นว่าเป็นเวลาอันดีที่จะหยุดการครอบงำของอำนาจตะวันตกในเอเชีย

ในฝั่งของรัฐบาลไทยเองเข้าใจถึงความล้มเหลวของสหรัฐ และอังกฤษในการช่วยเหลือไทยหากเกิดสงครามขึ้น จึงพยายามช่วยเหลือตนเองโดยการเจรจาลับเกี่ยวกับสถานภาพความเป็นกลางของไทยกับสหรัฐ และอังกฤษ จนนำมาสู่การลงนามสัญญาไม่รุกรานซึ่งกันและกัน (Nonaggression Treaty) ระหว่างอังกฤษ ไทย และฝรั่งเศส เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 1940 แต่ท่าทีที่แข็งกร้าวขึ้นของญี่ปุ่นในเขตตอนใต้ของอินโดจีนทำให้ไทยต้องการการรับประกันความปลอดภัยที่เข้มข้นและชัดเจนมากขึ้น ต่อมากลางเดือนกรกฎาคม 1941 จอมพล ป. พิบูลสงครามเล็งเห็นแล้วว่าไทยคือประเทศต่อไปที่ญี่ปุ่นต้องการเข้ายึดครอง จึงได้ร้องขอความช่วยเหลือทางอาวุธจากสหรัฐแต่กลับได้รับคำตอบจากสหรัฐว่าจะให้ความช่วยเหลือแก่ไทยเช่นเดียวกับที่ให้ความช่วยเหลือจีนเมื่อถูกรุกราน ซึ่งไทยมองว่าไม่เพียงพอเพราะประเทศเล็กอย่างไทยไม่สามารถป้องกันตนเองได้ดีเท่ากับประเทศที่มีทั้งศักยภาพด้านกำลังคน อาวุธและทรัพยากรอย่างจีน

เมื่อญี่ปุ่นเคลื่อนทัพเข้าสู่ดินแดนอินโดจีน สหรัฐจึงตระหนักถึงความอ่อนไหวทางภูมิศาสตร์ของไทยและต้องการใช้ไทยสกัดกั้นการขยายอำนาจของญี่ปุ่นในภูมิภาค ต่อมาจึงได้หันมาดำเนินนโยบายต่างประเทศที่สนใจไทยมากขึ้น เนื่องจากสหรัฐมองว่าไทยเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญของญี่ปุ่นในการบุกเข้าโจมตีส่วนอื่นของดินแดนอาณานิคมของชาติตะวันตก กระทั่งเดือนกรกฎาคม 1941 ประธานาธิบดีรูสเวลต์ได้วางแผนอย่างลับๆ เกี่ยวกับสถานภาพของไทยและอินโดจีน ร่วมกับอังกฤษ จีน เนเธอร์แลนด์ และญี่ปุ่น โดยมุ่งหมายให้ไทยและอินโดจีนมีสถานะเหมือนกับสวิตเซอร์แลนด์ ญี่ปุ่นจะได้รับอนุญาตให้เข้าถึงแหล่งทรัพยากรในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้โดยอยู่บนเงื่อนไขว่าญี่ปุ่นต้องถอนกองกำลังออกจากอินโดจีน และจะไม่บุกเข้าไทย ทางฝ่ายอังกฤษเห็นด้วยกับข้อเสนอนี้ ในขณะที่ญี่ปุ่นบอกปิด เป็นที่น่าประหลาดใจมากที่ไทยไม่เคยได้รับการบอกกล่าวในประเด็นนี้เลย¹⁶⁹ การเจรจาล่วงเลยไปจนกระทั่งเดือนสุดท้ายของค.ศ. 1941 จากการถอดรหัสลับ (Magic Intercepts) ของกองทัพสหรัฐรายงานว่าญี่ปุ่นมีแผนจะบุกลงใต้ ซึ่งการบุกลงใต้นี้เองรูสเวลต์ถือว่าญี่ปุ่นตั้งใจจะทำสงครามกับสหรัฐอย่างแน่นอน ทั้งนี้รัฐบาลสหรัฐเข้าใจว่ากองทัพญี่ปุ่นจะไม่เข้าโจมตีสหรัฐ แต่จะโจมตีประเทศที่เป็นพันธมิตรแทน และแล้วการโจมตีที่เพิร์ลฮาร์เบอร์ได้

¹⁶⁹ สำหรับรายละเอียดของข้อเสนอโปรดดู *Papers Relating to the Foreign Relations of the United States, Japan: 1931-1941*, Vol. 2 (Washington: Government Printing Office, 1943), 552-553.

สร้างความตกใจแก่สหรัฐเป็นอย่างมากอย่างไรก็ตามการตัดสินใจโจมตีฐานทัพเรือสหรัฐของผู้นำญี่ปุ่น ได้มีการทบทวนเป็นอย่างดีแล้ว เนื่องจากกองทัพเรือของสหรัฐในแปซิฟิกคืออันตรายเดียวที่ กองทัพเรือญี่ปุ่นเกรงกลัว ในบันทึกถึง Hull รัฐมนตรีต่างประเทศและ Sumner Welles รองรัฐมนตรี ต่างประเทศเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 1941 ประธานาธิบดีกล่าวว่า “พฤติกรรมก้าวร้าวของญี่ปุ่นเป็นที่ รับรู้ได้ว่าญี่ปุ่นตั้งใจจะโจมตีฟิลิปปินส์ อีสต์ อินดีส มาลายา หรือแม้กระทั่งจะปะทะ หรือใช้กำลังต่อสู้ เพื่อเข้ายึดครองไทย”¹⁷⁰ และแล้ววันที่ 6 ธันวาคม 1941 เป็นที่แน่ชัดแล้วว่าประธานาธิบดีรูสเวลท์ให้ ความสำคัญแก่ไทยอย่างมากทางด้านยุทธศาสตร์ ในข้อความถึงสมเด็จพระจักรพรรดิญี่ปุ่น รูสเวลท์ หวังว่าการเจรจากับประมุขของประเทศจะช่วยบรรเทาความร้อนแรงของสถานการณ์ในขณะนั้นได้ เขากล่าวกับสมเด็จพระจักรพรรดิ Hirohito ว่า “เป็นที่ประจักษ์ต่อสายตาสายตาชาวโลกแล้วว่าการเคลื่อน ทัพทั้งทัพบก ทัพเรือ และทัพอากาศของญี่ปุ่นลงมายังทางใต้ของอินโดจีนไม่ใช่เป็นไปเพื่อการป้องกัน ตนเอง เพราะว่าการระดมพลในภูมิภาคนี้ไปอย่างเข้มข้นและมหาศาล และเพราะว่ากองทัพ เหล่านี้กระจายตัวเข้าไปทั้งทางตะวันตกและตะวันออกของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มันจึง สมเหตุสมผลที่ประชาชนทั้งในฟิลิปปินส์ อีสต์ อินดีส มาลายา และไทยจะตั้งคำถามว่าญี่ปุ่นกำลัง ตั้งใจจะโจมตีประเทศใดประเทศหนึ่งหรือมากกว่านั้น จากหลายทิศทางหรือไม่”¹⁷¹ ขณะเดียวกันใน ส่วนของไทย สหรัฐผลักดันการอนุมัติเงินกู้ยืมจำนวนหนึ่งแก่ไทย แต่แล้วสงครามภาคพื้นแปซิฟิกก็ อุบัติขึ้นเสียก่อนที่ความช่วยเหลือใดๆ จะหลั่งไหลเข้ามายังไทย¹⁷²

นอกจากนี้ ในการเจรจาล่าสุดทำก่อนสงครามจะเกิดขึ้น ประเด็นของอินโดจีนก็ถูกหยิบ ยกขึ้นมาอีกครั้ง ในเดือนพฤศจิกายน Hull ยื่นข้อเสนอแก่ญี่ปุ่น โดยในข้อเสนอรวมถึงการเห็นชอบ ร่วมกันระหว่างสหรัฐ อังกฤษ ญี่ปุ่น เนเธอร์แลนด์ จีน และไทย เรื่องการเคารพบูรณภาพทางดินแดน และความเท่าเทียมกันทางการค้าในอินโดจีน¹⁷³ ซึ่งจะพบได้ว่าภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็น ภูมิภาคที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจของหลายประเทศ รวมถึงสหรัฐด้วย แต่แม้ว่าสหรัฐจะคัดค้าน ลัทธิล่าอาณานิคมของมหาอำนาจ ความพยายามที่จะปลดปล่อยชาติอาณานิคมทั้งหลายให้เป็นอิสระ

¹⁷⁰ Rauch, *The Roosevelt Reader, Selected Speeches, Messages, Press Conferences and Letters of Franklin D. Roosevelt*, 294.

¹⁷¹ Ibid., 296-97.

¹⁷² Fifield, *Americans in Southeast Asia: The Roots of Commitment*, 16.

¹⁷³ Ibid., 22.

ได้มาถึงจุดสูงสุดหลังจากสงครามสิ้นสุดไปแล้วเนื่องด้วยสหรัฐยังต้องการแนวร่วมในการรับมือกับญี่ปุ่น อย่างไรก็ตามกล่าวโดยสรุปได้ว่าการเข้ามามีส่วนร่วมของสหรัฐในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สะท้อนให้เห็นถึงผลประโยชน์แห่งชาติทางการเมืองและเศรษฐกิจของสหรัฐ¹⁷⁴ ก่อนเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 การค้าและการลงทุนของสหรัฐในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังอยู่ในระดับที่ต่ำ แม้แต่ในกรณีของน้ำมันยกเว้นเพียงกรณียางและดีบุกจากดัตช์และอังกฤษ และแม้ว่าสหรัฐจะมีศักยภาพในการค้าผ่านการเดินเรือสมุทร แต่ประเด็นการเปิดเส้นทางการบินในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็เป็นสิ่งที่รัฐบาลคาดหวังให้เกิดขึ้นในอนาคตโดยมีไทยเป็นจุดเชื่อมต่อของเส้นทางการบินของภูมิภาค¹⁷⁵

3.4 การต่อต้านจักรวรรดินิยมของสหรัฐ

นับตั้งแต่สิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 1 รัฐบาลสหรัฐได้หันกลับไปสู่นโยบายโดดเดี่ยว (Isolation) อีกครั้งโดยได้เน้นย้ำว่าสหรัฐจะไม่เข้าร่วมสงครามใดๆ อีกในอนาคต สหรัฐได้ออกกฎหมายว่าด้วยความเป็นกลาง (Neutrality Act) ค.ศ. 1935-1937 มีสาระสำคัญว่า ห้ามส่งอาวุธกระสุน เครื่องบินไปในประเทศที่กำลังทำสงครามกันอยู่ และยังออกกฎหมายภายในประเทศ ห้ามคนอเมริกันเดินทางโดยสารพาหนะของประเทศที่กำลังทำสงครามกันอยู่ และห้ามติดอาวุธบนเรือสินค้าสหรัฐอเมริกา¹⁷⁶ อีกทั้งยังห้ามมิให้มีการกู้ยืมแก่ประเทศที่อยู่ในภาวะสงคราม ซึ่งรวมไปถึงสงครามกลางเมือง (Civil War) ด้วย¹⁷⁷ อย่างไรก็ตามประธานาธิบดีรูสเวลท์ ได้แก้ไขกฎหมายว่าด้วยความเป็นกลางดังกล่าวซึ่งยังไม่ได้ประกาศใช้ และแก้ไขได้สำเร็จพร้อมทั้งประกาศใช้ในเดือนพฤศจิกายน 1939 โดยมีใจความว่า สหรัฐจะไม่เข้าร่วมสงครามใดๆ แต่ทุกประเทศสามารถแล่นเรือมายังสหรัฐและซื้ออาวุธต่างๆที่ต้องการได้ด้วยเงินสด และนำกลับไปใช้ได้ (Cash-and-Carry Section) แต่เรือ

¹⁷⁴ Ibid., 17-24.

¹⁷⁵ โปรดดู Arlene Becker Neher, *Prelude to Alliance: The Expansion of American Economic Interest in Thailand during the 1940s* (Illinois: Northern Illinois University Press, 1980).

¹⁷⁶ มณีมัย รัตนมณี, "หน่วยที่ 3 ประวัติความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ," in เอกสารการสอนชุดวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หน่วยที่ 1-7(กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2545), 154.

¹⁷⁷ Department of State, "The Neutrality Acts, 1930s," <https://history.state.gov>.

อเมริกันห้ามขนอาวุธหรือผู้โดยสารไปยังเขตที่มีการรบกัน¹⁷⁸ และเมื่อนาซีเยอรมันได้ขยายอิทธิพลรุกรานประเทศต่างๆทั้งที่เป็นกลางอย่างเดนมาร์ก เบลเยียม เนเธอร์แลนด์ ลักแซมเบิร์ก รวมไปถึงฝรั่งเศสและมีที่ท่าว่านาซีกำลังจะมีชัยชนะเหนือนาซีเยอรมันยุโรปทั้งหลายทำให้สหรัฐตระหนักถึงภัยคุกคามที่เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการที่เยอรมันโจมตีเกาะอังกฤษ สหรัฐจึงเริ่มส่งอาวุธให้อังกฤษไปใช้ในการรบ และลงนามในข้อตกลงเรื่องฐานทัพเรือพิฆาตกับอังกฤษ ซึ่งมีสาระสำคัญว่าสหรัฐตกลงส่งเรือพิฆาตจำนวน 50 ลำให้อังกฤษและอังกฤษตกลงให้สหรัฐเข้าฐานทัพเรืออังกฤษในแอตแลนติกเป็นเวลา 99 ปี รวมทั้งออกกฎหมายเช่ายืม (Lend-Lease Act)¹⁷⁹ ในวันที่ 11 มีนาคม ค.ศ. 1941 เพื่อสนับสนุนด้านอาวุธแก่อังกฤษ ทั้งนี้สภาองเกรสได้ให้อำนาจแก่ประธานาธิบดีสหรัฐอย่างเต็มที่ในการพิจารณาอนุมัติให้ความช่วยเหลืออาวุธแก่ชาติที่มาขอโดยไม่ต้องผ่านความเป็นชอบจากสภาองเกรสอีกต่อไป ซึ่งต่อมากฎหมายเช่ายืมนี้ได้ขยายถึงจีนและสหภาพโซเวียต อันส่งผลให้สหรัฐอเมริกากับอังกฤษกลายเป็นพันธมิตรกับสหภาพโซเวียตร่วมรบในสงครามต่อต้านฝ่ายอักษะในภายหลังโดย รัสเวลท์ได้สร้างเงื่อนไขแก่อังกฤษในการขอใช้สำหรับ Lend-Lease Policy โดยการให้อังกฤษยกเลิกสิทธิพิเศษของจักรวรรดิ (Imperial Preference) ซึ่งสนับสนุนการค้าเฉพาะภายในและตั้งกำแพงภาษีกีดกันสินค้าของประเทศภายนอกจักรวรรดิที่อังกฤษเคยใช้ในช่วงภาวะเศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่ในค.ศ. 1929

รัสเวลท์ประสบความสำเร็จบ่อนทำลายเขตอิทธิพลของอังกฤษในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยการให้เงื่อนไขในการเข้าสู่สงครามตามคำร้องขอของอังกฤษ วางข้อเสนอต่อเจ้าอาณานิคมเกี่ยวกับสถานะของโลกภายหลังสงคราม โดยเขากล่าวแก่ Churchill ว่ากฎบัตรแอตแลนติก (Atlantic Charter) จะต้องไม่รวมถึงสนธิสัญญาอันเกี่ยวเนื่องกับดินแดนใดๆ ดังที่เคยปรากฏในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 อีก¹⁸⁰ โดยในเดือนสิงหาคม 1941 หลังจากการประชุมลับบนเรือรบ USS Augusta ประธานาธิบดี รัสเวลท์ และนายกรัฐมนตรี Winston Churchill ของอังกฤษได้ร่วมกันร่างกฎบัตรแอตแลนติกซึ่งครอบคลุม 8 ประเด็นสำคัญ อันประกอบด้วย

¹⁷⁸ บรรพต กำเนิดศิริ, ประวัติศาสตร์การทูต ตั้งแต่การประชุมที่กรุงเวียนนา ค.ศ. 1815 จนถึงจุดเริ่มต้นของสงครามเย็นปี ค.ศ. 1947, 1 ed.(กรุงเทพฯ: โครงการตำราและสิ่งพิมพ์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551), 289.

¹⁷⁹ Ibid., 290-91.

¹⁸⁰ Department of State, "The Atlantic Charter, 1941," <https://history.state.gov>.

1. สหรัฐและสหราชอาณาจักรจะไม่แสวงหาดินแดนใหม่ใดๆ (Territorial Expansion)
2. การปรับเปลี่ยนเขตแดนจะต้องเป็นไปตามความปรารถนาของพลเมือง
3. พลเมืองจะต้องสามารถกำหนดความมุ่งหมายได้ด้วยตนเอง (Self-determination) กำหนดการปกครองด้วยการเลือกตั้งอย่างอิสระ
4. ลดการกีดกันทางการค้า
5. สร้างความเสมอภาคและความร่วมมือทางเศรษฐกิจ และเสริมสร้างสวัสดิการและความมั่นคงทางสังคม
6. สร้างเสรีภาพให้เกิดขึ้นในการพูดและแสดงความคิดเห็นของพลเมืองทุกคน (Freedom from Fear and Want)
7. เสรีภาพในน่านน้ำมหาสมุทร
8. ยับยั้งการใช้กำลังทหารปลดอาวุธชาติผู้รุกรานและการปลดอาวุธทั่วไปหลังสงคราม¹⁸¹

แต่แม้ว่าการประกาศกฎบัตรจะเป็นที่พอใจของทั้งสองฝ่าย แต่ผลลัพธ์กลับไม่เป็นไปตามที่รัฐเวลท์ต้องการคือ นอกเหนือจากประเด็นการบันทอนอำนาจของอังกฤษในอาณานิคมแล้ว รัฐเวลท์ต้องการใช้กฎบัตรเป็นแรงจูงใจให้ได้เสถียรสันติภาพจากประชาชนในการเข้าสู่สงครามกับฝ่ายอักษะ¹⁸² ประชาชนชาวอเมริกันยังคงต้องการให้รัฐบาลดำเนินนโยบายที่เป็นกลางต่อไป และหันมาสนใจแก้ไขปัญหภายในประเทศมากกว่าที่จะนำทรัพยากรของสหรัฐ ออกไปใช้เพื่อประโยชน์ของประเทศอื่นในทางตรงกันข้าม Churchill หวังว่าการออกกฎบัตรร่วมกันกับสหรัฐครั้งนี้สหรัฐจะเพิ่มความช่วยเหลือแก่อังกฤษ ในสงครามยุโรป และป้องปรามทำที่อันก้าวร้าวของญี่ปุ่นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้¹⁸³ แต่รัฐเวลท์ก็ยังคงปฏิเสธการกระทำใดๆ โดยใช้กำลังทางทหารที่จะดึงสหรัฐเข้าสู่สงคราม อย่างไรก็ตามแม้ว่าสหรัฐจะแสดงให้เห็นว่าไม่ได้ดำเนินนโยบายเป็นกลางแล้ว แต่สหรัฐก็ได้เข้าสู่สงครามอย่างเป็นทางการ เพียงแต่เล่นบทบาทเป็นกองหลังสนับสนุนประเทศพันธมิตรต่อสู้กับนาซีในยุโรปและญี่ปุ่นในเอเชีย จนกระทั่งวันที่ 7 ธันวาคมของปีเดียวกันนี้ สหรัฐต้องเข้าสู่สงครามอย่างเป็นทางการ

¹⁸¹ Ibid.

¹⁸² Ibid.

¹⁸³ Ibid.

ทางการด้วยการประกาศสงครามกับญี่ปุ่น เมื่อญี่ปุ่นได้บุกโจมตีฐานทัพอากาศที่เพิร์ลฮาร์เบอร์ ในระหว่างที่สงครามยังดำเนินอยู่สหรัฐ อังกฤษ สหภาพโซเวียต จีนและอีก 22 ประเทศ ได้ร่วมกันประกาศแถลงการณ์แห่งสหประชาชาติ (Declaration by United Nations) รวมทั้งประกาศรับรองกฎบัตรแอตแลนติก

กฎบัตรแอตแลนติกเป็นตัวอย่างที่ชัดเจนอีกข้อหนึ่งที่สะท้อนอุดมการณ์ในแบบ Wilsonian ของรัฐเวสต์ได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมการค้าแบบเสรีมากขึ้น การกำหนดความมุ่งหมายได้ด้วยตนเองของประชาชน การลดการใช้อาวุธ และการเสริมสร้างความมั่นคงร่วมกัน (Collective Security) และท้ายที่สุดเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดความตระหนักในการลุกขึ้นเรียกร้องสิทธิในการปกครองตนเองของประเทศโลกที่ 3 รวมถึงประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อย่างเช่น เวียดนาม ด้วยการเจรจาถูกรกลายเป็เหตุการณ์ที่สำคัญประการหนึ่งที่เกิดขึ้นในระหว่างสงครามอันมีผลต่อการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในยุคหลังสงคราม ตลอดจนยังเป็นพื้นฐานของการร่างกฎบัตรสหประชาชาติอีกด้วย¹⁸⁴

ประธานาธิบดีรัฐเวสต์เกลียดจักรวรรดินิยมของมหาอำนาจยุโรปและต้องการให้แทนที่ด้วยภาวะทรัสตี (trusteeship) แต่ทว่าทัศนคติของเขาเกี่ยวกับการแทนที่ด้วยภาวะทรัสตีกลับยังคงคลุมเครือและซับซ้อนแม้กระทั่งกับที่ปรึกษาของรัฐเวสต์เอง โดยที่ภาวะทรัสตีตามความหมายของเจ้าหน้าที่นิวซีแลนด์รายหนึ่งอ้างโดย C. G. R. McKay คือการต่อต้านจักรวรรดินิยม¹⁸⁵ ยิ่งไปกว่านั้น รัฐเวสต์เชื่อว่าการดำรงอยู่ของลัทธิจักรวรรดินิยมคือสาเหตุที่จะทำให้เกิดสงคราม ในขณะที่อดีตประธานาธิบดี Wilson เชื่อว่าสาเหตุของสงครามเกิดมาจากการต่อสู้กันรนกันในตลาดต่างประเทศและการขาดแคลนวัตถุดิบ¹⁸⁶ Wilson มองว่าผู้คนในดินแดนด้อยพัฒนาอย่างเอเชียและแอฟริกาจำเป็นต้องได้สิทธิในการปกครองตนเองซึ่งรัฐเวสต์เห็นด้วยกับแนวคิดของ Wilson โดยมองการว่าหลักการของการกำหนดความมุ่งหมายได้ด้วยตนเองจะเป็นหนทางสู่การปลดปล่อยอาณานิคมเหล่านี้

¹⁸⁴ Laurence H. Shoup and William Minter, *Imperial Brain Trust*(New York: Monthly Review Press, 1977).

¹⁸⁵ C. G. R. McKay, Secretary of the Island Territories Department, Miscellaneous Notes, June 1945 to July 1946, NZ IT 25/1/3 cited in William. Roger Louis, *Imperialism at Bay 1941-1945: The United States and the Decolonization of the British Empire*, 3.

¹⁸⁶ Ibid., 1.

ออกจากประเทศแม่¹⁸⁷ การปะทะกันในประเด็นเกี่ยวกับอาณานิคมเกิดขึ้นตลอดช่วงการประชุมเพื่อร่างกฎบัตรแอตแลนติก¹⁸⁸ ความขัดแย้งในประเด็นเกี่ยวกับลัทธิจักรวรรดินิยมดังกล่าวมีจุดเริ่มต้นมาจากทัศนะของรัสเซียที่อันยืนหยัดในเสรีภาพทางการค้าในฐานะที่เป็นตัวรักษาสันติภาพของโลก¹⁸⁹ ซึ่งความขัดแย้งในประเด็นเกี่ยวกับเศรษฐกิจระหว่างรัสเซีย และ Churchill ปรากฏขึ้นตั้งแต่ก่อนที่สหรัฐจะถูกดึงเข้าสู่สงครามอย่างเต็มตัวเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 1941 เรื่อยมาจนกระทั่งช่วงหลังสงคราม

รัสเซียมองว่าฝรั่งเศสเป็นเจ้าของอาณานิคมที่ไม่เคยพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของคนในอาณานิคมเลย เขาถึงกับกล่าวกับ Elliot Roosevelt ว่า “ไม่ว่าอะไรก็ย่อมดีกว่าการตกอยู่ภายใต้อาณานิคมของฝรั่งเศสอยู่แล้ว”¹⁹⁰ แต่เพื่อสนับสนุนให้ฝรั่งเศสต่อสู้กับเยอรมนี รัสเซียมักจะกล่าวแก่ฝรั่งเศสอยู่เสมอว่าอินโดจีนจะกลับไปเป็นของฝรั่งเศสอีกครั้งหลังสงครามจบ อย่างไรก็ตามนายคาของอังกฤษ Churchill นายพล Chiang Kai-shek ของจีน ผู้นำรัสเซียอย่าง Joseph Stalin หรือแม้กระทั่งประธานาธิบดี Charles de Gaulle ของฝรั่งเศสเองก็รู้ความตั้งใจที่แท้จริงของรัสเซียซึ่งไม่มีวันยอมให้ฝรั่งเศสกลับไปปกครองอินโดจีนอีกแน่นอน ทั้ง de Gaulle และ Churchill เองต่างก็มองว่านี่คือแผนการขยายดินแดนของสหรัฐ (American Expansion)¹⁹¹ นอกจากนี้แม้จะรู้ว่าสหรัฐต้องการให้ดินแดนอาณานิคมต่างๆ อยู่ภายใต้การดูแลของภาวะทรัสตีแต่ในหมู่เจ้าหน้าที่ของอังกฤษก็ยังสงสัยว่าสหรัฐพยายามใช้สงครามเพื่อต่อรองผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของตนเอง ดังที่เจ้าหน้าที่ระดับสูงในกระทรวงอาณานิคม (Colonial Office) Gerald Gent กล่าวว่า “ไม่น่าสงสัยเลยว่าคำถามเกี่ยวกับแหล่งวัตถุดิบในมาลาयाและอินเดียตะวันออกของเนเธอร์แลนด์จะได้รับการดูแลเป็นอย่างดีจากนิวยอร์กและวอชิงตัน”¹⁹² Leo Amery รัฐบุรุษของอังกฤษท่านนี้มองว่าสหรัฐอาจจะเข้ามาเป็นเจ้าอาณานิคมแทนที่อังกฤษ โดยเขากล่าวเตือนว่าหลังสงครามจบ Hitler จะต้องไม่ถูกแทนที่โดย

¹⁸⁷ Ibid., 4-5.

¹⁸⁸ Department of State Publication 1732, Executive Agreement Series 236, Cooperation War Effort, 4; 55 Stat. 1603; 3 Bevans 686 cited in *ibid.*

¹⁸⁹ Ibid., 121.

¹⁹⁰ Elliot Roosevelt, *As He Saw It* (New York: Duell, Sloan, and Pearce, 1946), 115.

¹⁹¹ William. Roger Louis, *Imperialism at Bay 1941-1945: The United States and the Decolonization of the British Empire*, 28.

¹⁹² Minute by Gent, June 29, 1942, CO 825/35/55104 cited in *ibid.*

รัสเซีย จีน หรือแม้กระทั่งสหรัฐอเมริกา¹⁹³ นอกจากนี้ผลการศึกษาโดยสำนักงานฝ่ายยุทธศาสตร์ (Office of Strategic Services: OSS) ระบุว่าแม้แต่ในหมู่เจ้าหน้าที่อังกฤษเองยังเชื่อว่าสหรัฐอเมริกาใช้กฎบัตรแอตแลนติกเพื่อปลดปล่อยแอฟริกา และดินแดนในอาณานิคมอื่นๆ ของอังกฤษ¹⁹⁴

เนื่องจากสหรัฐมองว่าภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เต็มไปด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติที่สหรัฐ ต้องการ การปลดปล่อยประเทศอาณานิคมเหล่านี้ในภูมิภาคจึงช่วยให้สหรัฐสามารถเข้าถึงทรัพยากรได้อย่างเสรีและส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจมากขึ้น โดยที่ Stephen D. Krasner ได้หยิบยกกรณีตัวอย่างขึ้นมาศึกษาจำนวน 15 กรณี ผลการศึกษาพบว่าแท้ที่จริงแล้วประเด็นวัตถุดิบในตลาดโลกที่ถูกกำหนดโดยบริษัทเอกชนของสหรัฐมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการดำเนินนโยบายต่างประเทศของสหรัฐในศตวรรษที่ 20 รวมไปถึงการเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่ 1 และ 2 โดยนโยบายต่างประเทศของสหรัฐ มักถูกตั้งคำถามอยู่เสมอในประเด็นเกี่ยวกับวัตถุดิบ¹⁹⁵ เนื่องจากสหรัฐไม่สามารถผลิตยางได้เองในประเทศแต่ด้วยปริมาณความต้องการจำนวนมากในประเทศ สหรัฐจึงกลายเป็นผู้นำเข้ายางรายใหญ่ที่สุดของโลก โดยในทศวรรษที่ 1920 สหรัฐนำเข้ายางมากที่สุดถึงร้อยละ 74 ของการส่งออกยางทั่วโลก และร้อยละ 67 ของการส่งออกทั้งหมดมาจากเขตอาณานิคมของอังกฤษซึ่งกว่าครึ่งหนึ่งมาจากมาลายา¹⁹⁶ และร้อยละ 25 มาจากอินเดียตะวันออกเฉียงเหนือ นอกจากนี้จากการขาดแคลนยางประเด็นปัญหาการขาดแคลนนํ้ามันยังเป็นสิ่งที่สหรัฐประสบมาตลอดในช่วงศตวรรษที่ 20¹⁹⁷ ดังนั้นความต้องการขยายฐานการผลิตของเอกชนสหรัฐจึงสอดคล้องกับความต้องการในการสร้างความมั่นคงทางพลังงานของชาติอันเป็นจุดประสงค์หลักของรัฐบาล¹⁹⁸ แต่เมื่อใดที่สหรัฐพยายามจะขยายตลาดและฐานการผลิตในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็มักจะได้รับ

¹⁹³ Amery to Cranborne, August 26, 1942 cited in *ibid.*

¹⁹⁴ OSS, R&A No. 1972, "British and American Views on the Applicability of the Atlantic Charter to Department Areas," August 30, 1944, USSD Notter Files Box 37 cited in *ibid.*

¹⁹⁵ Krasner, *Defending the National Interest: Raw Materials Investments and U.S. Foreign Policy*, 7-10.

¹⁹⁶ Klaus E. Knorr, *World Rubber and Its Regulation*(California: Stanford University Press, 1945), 248-49.

¹⁹⁷ Krasner, *Defending the National Interest: Raw Materials Investments and U.S. Foreign Policy*, 106.

¹⁹⁸ *Ibid.*, 109.

ต่อต้านจากทั้งอังกฤษและเนเธอร์แลนด์ โดยมีบริษัท Shell และบริษัท Anglo-Persian เป็นคู่แข่งที่สำคัญ¹⁹⁹ ดังนั้นในประเด็นเกี่ยวกับการเข้าถึงวัตถุดิบซึ่งเป็นผลประโยชน์แห่งชาติทางเศรษฐกิจของสหรัฐในภูมิภาคทำให้ผู้นำของประเทศจำเป็นต้องส่งเสริมให้มีการค้าขายและลงทุนในลักษณะที่เสรีมากขึ้น

สรุป

จุดเริ่มต้นของการเข้ามาภูมิภาคของสหรัฐเริ่มมาตั้งแต่ก่อนการปฏิวัติในสหรัฐ และประเทศในเอเชียแปซิฟิกที่สหรัฐให้ความสนใจทำการค้าด้วยคือ จีน เนื่องจากสหรัฐเล็งเห็นถึงศักยภาพของตลาดและแหล่งทรัพยากรจำนวนมหาศาลในจีน แต่กระนั้นในช่วงแรกสหรัฐสามารถซื้อขายเครื่องเทศและสินค้าต่างๆ กับจีนได้ผ่านทางการค้ากับบริษัท British East India เท่านั้น แต่หลังจากนั้นในค.ศ. 1784 นักธุรกิจจากสหรัฐจึงสามารถค้าขายได้โดยตรงกับจีน เมื่อการค้าขายระหว่างสองประเทศเจริญเติบโตขึ้นพ่อค้าอเมริกันจึงต้องการค้นหาเส้นทางเดินเรือใหม่ๆ เพื่อที่จะย่นระยะทางจากจีนกลับไปยังอเมริกาใต้ จากความต้องการดังกล่าวทำให้พ่อค้าสหรัฐจำต้องเดินเรือผ่านทางทวีปแอฟริกา และเส้นทางนี้เองที่พาพ่อค้าสหรัฐมายังซีกใต้ของภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกอันเป็นที่ตั้งของหมู่เกาะอินเดียตะวันออกของเนเธอร์แลนด์ซึ่งเต็มไปด้วยเครื่องเทศ พริกไทย การบูร ที่เป็นที่ต้องการอย่างมากของตลาดทั้งในจีนและสหรัฐ James V. Martin มองว่าการค้าของสหรัฐในอินเดียตะวันออกเติบโตอย่างรวดเร็วในค.ศ. 1832 เรือสัญชาติสหรัฐ ถึง 101 ลำจอดเทียบท่าที่ท่าเรือ 2 แห่งในชวา และการค้าของสหรัฐกับ Penang ก็มีมูลค่าสูงถึง 1 ล้านเหรียญสหรัฐ²⁰⁰

โดยจากทั้งหมดที่กล่าวมานี้จะพบได้ว่าจุดประสงค์แรกของการเข้ามาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือความสนใจทางด้านประเด็นทางด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าจำพวก ยาง ดีบุกและน้ำมันที่สหรัฐต้องพึ่งพาการนำเข้าเป็นหลัก สหรัฐได้ให้ความสนใจในประเด็นนี้มาโดยตลอด อย่างไรก็ตามสหรัฐยังเผชิญกับข้อจำกัดทางการค้าในภูมิภาคอยู่ เนื่องด้วยภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเขตอาณานิคมของชาติตะวันตกระบบเศรษฐกิจของภูมิภาคจึงตกอยู่ภายใต้การ

¹⁹⁹ Ibid., 111.

²⁰⁰ Pensri Duke, "Historical Perspective: 1833-1940," in *A Century and a Half of Thai-American Relation*, ed. Wiwat Mungkandi and William Warren (Bangkok: Chulalongkorn University Press, 1982), 9.

ครอบงำมาอย่างยาวนานและต่อมาได้รับการอุปการะโดยญี่ปุ่น แม้แต่ไทยเองที่ไม่เคยตกเป็นอาณานิคมของใคร หรือกระทั่งฟิลิปปินส์ของสหรัฐต่างก็ได้รับผลกระทบจากลัทธิล่าอาณานิคมทั้งสิ้น

เมื่อประธานาธิบดีรูสเวลท์ของสหรัฐขึ้นรับตำแหน่งประเทศกำลังประสบปัญหาอย่างหนักเกิดความวุ่นวายและการประท้วงเรียกร้องให้รัฐบาลรีบเข้ามาจัดการกับหายนะทางเศรษฐกิจที่มีจุดกำเนิดในปี ค.ศ. 1929 การดำเนินนโยบายต่างประเทศในช่วงต้นทศวรรษที่ 1930 จึงมีความสำคัญรองลงมาจากการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจภายในประเทศ เรียกได้ว่าสหรัฐหวนคืนสู่ลัทธิอยู่โดดเดี่ยวอีกครั้ง สหรัฐภายใต้การนำของประธานาธิบดีรูสเวลท์เป็นอีกประเทศหนึ่งที่กระหายอยากเข้ามามีส่วนแบ่งในภูมิภาคนี้แต่ไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรได้อย่างเต็มที่เนื่องจากอิทธิพลลัทธิจักรวรรดินิยม แม้ว่าในตอนช่วงต้นทศวรรษที่ 1930 รูสเวลท์ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจในประเทศมาก่อนเนื่องมาจาก Great Depression แต่แล้วความก้าวร้าวของญี่ปุ่นในจีนสังคมโลกกดดันให้รัฐบาลสหรัฐต้องออกมาดำเนินการคลี่คลายปมความขัดแย้งดังกล่าว ทว่ายิ่งรัฐบาลสหรัฐพยายามบีบบังคับญี่ปุ่นเท่าไรก็ไม่เป็นผล การกระทำของสหรัฐ ช้ำร้ายเป็นการตอกย้ำสภาพเศรษฐกิจของญี่ปุ่นที่แย่อยู่แล้วจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำครั้งยิ่งใหญ่ให้แย่ขึ้นไปอีก ในที่สุดรัฐบาลญี่ปุ่นต้องหาทางรอดให้แก่ตนเองและชาติโดยการบุกลงมายังภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งเป็นอาณานิคมของมหาอำนาจยุโรปและแหล่งทรัพยากรที่สหรัฐถือเป็นผลประโยชน์แห่งชาติทางเศรษฐกิจ แต่การบุกลงใต้ของญี่ปุ่นสร้างความกังวลใจแก่สหรัฐเป็นอย่างมากทำให้สหรัฐต้องเข้ามาพัวพันกับการต่างประเทศในภูมิภาคนี้อย่างต่อเนื่อง โดยความกังวลประธานาธิบดีสหรัฐต่อสถานภาพของภูมิภาคพิจารณาได้จากบทสัมภาษณ์ของรูสเวลท์ เมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 1941

“การรุกรานใต้ของญี่ปุ่นมายังอินโดจีนดินแดนอันซึ่งห่างไกลทำให้สหรัฐ เป็นกังวลอย่างมากเนื่องจากมันสมเหตุสมผลที่จะแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นเหตุเป็นผลกันระหว่างวิธีการของ Hitler ในยุโรป”²⁰¹

อย่างไรก็ตามไม่เพียงแต่ประเด็นเศรษฐกิจเท่านั้นที่สหรัฐให้ความสนใจ Robert J. McMahon ได้เสนอข้อโต้แย้งทางการเมืองในประเด็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของสหรัฐต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยรวมว่า ความสนใจของสหรัฐในภูมิภาคเป็นผลพวงมาจากสงครามโลกครั้งที่ 2

²⁰¹ Rauch, *The Roosevelt Reader, Selected Speeches, Messages, Press Conferences and Letters of Franklin D. Roosevelt*, 292.

สงครามไม่ได้เพียงแต่เปลี่ยนบทบาทและสถานภาพของสหรัฐในแปซิฟิกเท่านั้น แต่ยังเปลี่ยนแปลงการเมืองภายในภูมิภาคด้วย แนวคิดต่อต้านจักรวรรดินิยมและการส่งเสริมให้ปกครองตนเองของสหรัฐมีส่วนทำให้เกิดปรากฏการณ์กระแสนิยมเรียกร้องอิสรภาพอย่างรุนแรงขึ้นในพม่า และเวียดนาม โดยที่เจ้าอาณานิคมในเวลานั้นอย่างอังกฤษ และฝรั่งเศสพยายามดิ้นรนอย่างหนักในการรักษาดินแดนอาณานิคมเหล่านี้ไว้²⁰² นอกจากนี้ Russell Fifield ได้เสนอเพิ่มเติมอีกว่าความเกี่ยวข้องของสหรัฐในภูมิภาคนี้เริ่มต้นมาจากประการแรก การได้มาซึ่งฟิลิปปินส์ ประการที่สองคือ การเล่นสลับฉาก (interlude) ของรัฐบาลญี่ปุ่น และประการสุดท้ายความสัมพันธ์แบบเงียบๆ ของสหรัฐกับไทยที่พันผูกอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างมหาอำนาจยุโรป ได้แก่ อังกฤษ ฝรั่งเศส และเนเธอร์แลนด์²⁰³

²⁰² ในประเด็นความช่วยเหลือของสหรัฐ ต่อการเรียกร้องอิสรภาพในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โปรดดู Robert J. McMahon, *The Limits of Empire: The United States and Southeast Asia since World War Two* (New York: Columbia University Press, 1999).

²⁰³ Fifield, *Americans in Southeast Asia: The Roots of Commitment*, 1.

บทที่ 4

การดำเนินนโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาต่อไทย

4.1 บทนำ

หลังจากการพิจารณาปัจจัยในการกำหนดนโยบายต่างประเทศโดยรวมของสหรัฐอเมริกาต่อภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก รวมถึงภูมิภาคย่อยอย่างเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในทั้งสองบทก่อนหน้าแล้ว ซึ่งนโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาต่อทั้งภูมิภาคโดยรวมและภูมิภาคย่อยต่างก็เน้นย้ำถึงความสำคัญของประเด็นผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอันเป็นแกนหลักในการดำเนินนโยบาย มาถึงบทที่ 4 ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้จะเป็นการวิเคราะห์ปัจจัยในการกำหนดนโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาต่อไทยในช่วงเวลา ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2

เนื้อหาในบทนี้จะกล่าวถึงนโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาต่อไทยในค.ศ. 1932 จนถึงค.ศ. 1941 โดยจะเริ่มต้นจากปฐมบทของความสัมพันธ์ที่มาจากประเด็นด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และต่อมาจะเป็นการชี้ให้เห็นถึงจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาที่ไม่ใช่แต่เพียงประเด็นเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมเท่านั้นที่สหรัฐให้ความสนใจ แต่ยังมีประเด็นการเมืองและความมั่นคงเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยซึ่งความสนใจทางการเมืองและความมั่นคงนี้ได้เริ่มขึ้นตั้งแต่ก่อนเหตุการณ์โจมตีฐานทัพเรือของสหรัฐที่เพิร์ลฮาร์เบอร์ การนำเสนอจะแบ่งออกเป็น 3 หัวข้อ ดังนี้ ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของความสัมพันธ์ เศรษฐกิจไทยและบทบาทของสหรัฐหลังการเปลี่ยนแปลง และการปกครองการฝึกฝนญี่ปุ่นรอยร้าวในความสัมพันธ์

จริงอยู่ที่ในบางครั้งเพื่อความมั่นคงของตนเอง และ/หรือเพื่อความช่วยเหลือในการพัฒนาประเทศ ชาติเล็กๆ จำต้องนำตัวเข้าไปเกี่ยวข้องหรือผูกพันกันมหาอำนาจชาติใดชาติหนึ่งหรือหลายชาติ แต่ก็มิได้อยู่บางครั้งที่พฤติกรรมของมหาอำนาจได้เข้ามามีผลกระทบต่อรัฐเล็กในลักษณะที่รัฐเหล่านี้ไม่พึงปรารถนาเลย ซึ่งทั้งสองสถานการณ์ปรากฏในความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐและไทยในช่วงก่อนเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศไทยให้ความสนใจและดำเนินนโยบายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับชาติมหาอำนาจมาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นจีนยุคจักรวรรดิ มหาอำนาจยุโรปโดยเฉพาะ อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมนี และรัสเซีย ในศตวรรษที่ 19 ญี่ปุ่นในช่วงก่อนและระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 หรือสหรัฐภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เท่าที่ผ่านมาปัญหาว่าไทยจะมีความสัมพันธ์เป็นพิเศษกับ

มหาอำนาจชาติใด ขึ้นอยู่กับว่ามหาอำนาจชาติใดมีบทบาทโดดเด่นในภูมิภาค และ/หรือความสามารถในการสนับสนุนด้านความมั่นคงปลอดภัยและการพัฒนาประเทศแก่ไทยมากที่สุด²⁰⁴

จากมุมมองของไทย อาจจะมองว่าสหรัฐเป็นมิตรประเทศที่มีความเป็นกลางไม่เอารัดเอาเปรียบเยี่ยงประเทศตะวันตกอื่นๆ ทั้งยังไม่มุ่งแสวงหาอำนาจทางดินแดนเหนืออาณาจักรที่เล็กกว่า และมีงานด้านศาสนาเป็นแกนหลักของกิจกรรมทางวัฒนธรรม²⁰⁵ หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จบลงความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐและไทยอาจพิจารณาได้จากคำกล่าวของสุนทร หงส์สตารมภ์ เอกอัครราชทูตไทยประจำสหรัฐได้กล่าวกับประธานหอการค้าสหรัฐในค.ศ. 1966 (มีการลงนามแก้ไขสนธิสัญญาฉบับใหม่) ว่า “สหรัฐ คือประเทศแรกที่นำเครื่องพิมพ์เข้ามาในไทย และคนชาติแรกที่ช่วยไทยแก้ไขสนธิสัญญาที่ไม่เป็นประโยชน์กับต่างชาติ หากปราศจากความช่วยเหลือและการเข้าแทรกแซงอย่างถูกต้องเวลาของสหรัฐ เมื่อหลังสงครามนั้น ป่านนี้ไทยคงต้องส่งออกข้าวฟรีเป็นเวลาหลายปีเพื่อเป็นค่าปฏิกรรมสงคราม”²⁰⁶

ขณะที่จากมุมมองของนักปฏิบัติการในฐานะทูตสหรัฐ การถูกส่งมาประจำที่กรุงเทพฯ ถือว่าเป็นการเนรเทศ²⁰⁷ อย่างไรก็ตามภาพลักษณ์ของสหรัฐในฐานะมิตรประเทศของไทยนั้นล้วนเป็นผลสืบเนื่องมาจากรากเหง้าเดิมทางความคิดของอเมริกันชนเอง ย้อนกลับไปตั้งแต่ยุคการก่อร่างสร้างชาติสหรัฐ ที่แตกตัวออกมาจากวิวัฒนาการของระบบทุนนิยมในยุโรป เริ่มจากพวกแสวงบุญ (Pilgrims) ถึงภัยการเมืองทางศาสนามาจากอังกฤษ ในค.ศ. 1620 ตามมาด้วยพวก Puritans ใน 20 ปีให้หลัง โดยกลุ่มหลังนี้เป็นผู้วางรากฐานทางความคิดในแบบอเมริกันยุคบุกเบิกในการสร้างสถาบันทางการเมืองและสถาบันทางเศรษฐกิจที่เน้นเสรีภาพส่วนบุคคลกล่าวคือ เน้นการยึดมั่นในพระเจ้า สอนคนให้

²⁰⁴ วิวัฒน์ มุ่งการดี, นโยบายต่างประเทศสหรัฐอเมริกา: โครงสร้าง กระบวนการ และรูปแบบ(กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬา, 2533), 4.

²⁰⁵ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ, "5 ทศวรรษการต่างประเทศของไทยจากความขัดแย้งสู่ความร่วมมือ," ed. ชัยโชค จุลศิริวงศ์(กรุงเทพฯ: ฟรีสเกล, 2536), 6.

²⁰⁶ Chuachart Kangwaan, "American-Thai Economic and Trade Ties," in *A Century and a Half of Thai-American Relation*, ed. Wiwat Mungkandi and William Warren(Bangkok: Chulalongkorn University Press, 1982), 186.

²⁰⁷ Reynolds, *Thailand's Secret War Oss, Soe, and the Free Thai Underground During World War Two*, 5.

ทำงานหนักพึ่งตัวเอง และมีมโนธรรมในการกระทำต่างๆ เชื่อถือในกฎหมายและไม่ยอมรับอำนาจโดยพลการของบุคคลหนึ่งบุคคลใด ในท้ายที่สุดนำไปสู่การแยกตัวเป็นอิสระจากการปกครองของอังกฤษในค.ศ. 1776²⁰⁸ แต่กระนั้นก็มีอีกปัจจัยหนึ่งนอกเหนือจากปัจจัยด้านอุดมการณ์ที่ทำให้สหรัฐแยกออกมาปกครองตัวเองนั้น คือการใช้ระบบประเทศแม่ที่บีบบังคับและกดขี่ควบคุมให้สหรัฐเป็นเพียงแค່แหล่งวัตถุดิบ และตลาดสำหรับประเทศแม่²⁰⁹ นอกจากนี้แนวคิดแบบอเมริกันชนในยุคสร้างชาติ ลัทธิอยู่โดดเดี่ยว (isolationism) ที่กล่าวถึงการที่ “สหรัฐไม่ควรดำเนินนโยบายต่างประเทศผูกพันเป็นพันธมิตรกับชาติใดชาติหนึ่ง หรือย่านใดย่านหนึ่งของโลกอย่างถาวร...ควรมุ่งแต่การค้าพาณิชย์กรรม และรับวิทยาการใหม่เข้ามา ก็พอ”²¹⁰ และลัทธิมอนโร (Monroe doctrine) อันมีใจความสำคัญคือต่อต้านและยับยั้ง ความพยายามของชาติยุโรปที่จะเข้ามามีอิทธิพลเหนือชาติเกิดใหม่ในทวีปอเมริกา²¹¹ ต่างก็มีอิทธิพลอย่างมากในการดำเนินนโยบายต่างประเทศของสหรัฐ ดังนั้นรากเหง้านโยบายต่างประเทศของสหรัฐจึงแฝงไปด้วยประเด็นทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมและวัฒนธรรม

4.2 ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของความสัมพันธ์

4.2.1 การพาณิชย์และสนธิสัญญาระหว่างสองประเทศ

ในขณะที่เรือ Empress of China เดินทางไปค้าขายกับชาวจีนตั้งแต่เมื่อครั้งที่สหรัฐได้รับเอกราชจากอังกฤษใหม่ๆ โดยออกจากท่าเมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 1784 ซึ่งตรงกับวันเกิดของประธานาธิบดี George Washington พอดีการค้าขายระหว่างสหรัฐและไทยเพิ่งจะเริ่มต้นขึ้นจากการแลกเปลี่ยนน้ำตาลและข้าวกับยุทธภัณฑ์ของสหรัฐ²¹² ในค.ศ. 1818 เรียกได้ว่าเป็นยุคบุกเบิกของความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศเลยก็ว่าได้เรือพาณิชย์สัญชาติอเมริกันลำนี้มาพร้อมทั้งสารจากประธานาธิบดี James Monroe เพื่อเปิดสัมพันธ์ไมตรีกับราชสำนักไทย และสินค้าที่เป็นที่ต้องการของ

²⁰⁸ ถาวร สุขากันยา, นโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต(กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัย คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527), 17.

²⁰⁹ Ibid., 18.

²¹⁰ รายละเอียดดู Arthur M. Schlesinger, *The Age of Roosevelt: The Crisis of the Old Order*, 1919-1933.

²¹¹ สุขากันยา, นโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต, 19.

²¹² Kangwaan, "American-Thai Economic and Trade Ties," 177.

ราชอาณาจักรในสมัยนั้นคือปืนคาบศิลาจำนวน 300 กระบอก กัปตันเรือได้รับการต้อนรับอย่างดีจาก พระมหากษัตริย์ไทย ซึ่งในสมัยนั้นตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย นับได้ว่าเป็นเรือสัญชาติอเมริกันลำแรกที่เข้ามาเยือนสยามประเทศและนับเป็นจุดเริ่มต้นของความสัมพันธ์ สหรัฐ-ไทย

จากจุดเริ่มต้นนี้เองความสัมพันธ์ของสหรัฐและไทยเริ่มก่อตัวขึ้นและดำเนินไปจนกระทั่งมาถึงในค.ศ. 1821 เรือพาณิชย์อเมริกันเข้ามาค้าขายในน่านน้ำสยามถึง 12 ลำ²¹³ แต่หลักฐานที่ปรากฏรายละเอียดเด่นชัดคือช่วงที่นายเรือชาวอเมริกันแล่นเรือกำปั่นบรรทุกสินค้านานาชนิดรวมทั้งปืนคาบศิลาซึ่งเป็นที่ต้องการของไทยในขณะนั้นเข้ามาตามแม่น้ำเจ้าพระยาจนถึงกรุงเทพมหานคร โดยปืนคาบศิลาทั้ง 500 กระบอกได้ถูกทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระเจ้าแผ่นดินผู้ซึ่งปกครองประเทศไทยอยู่ในขณะนั้น ว่ากันว่าเป็นที่พอพระราชหฤทัยมากถึงกับพระราชทานสิ่งของตอบแทน และพระราชทานบรรดาศักดิ์ให้เป็น “ขุนภักดีราช” นอกจากนั้นสินค้าที่กัปตันชาวอเมริกันผู้นี้นำมาก็ยังได้รับการยกเว้นภาษีอีกด้วย แต่การค้ากับไทยก็ลดความสำคัญลง เนื่องจากไทยไม่อยู่ในการผ่านไปยั้งเงิน ไม่มีเครื่องเทศ และสหรัฐไม่คุ้นกับการค้าแบบผูกขาด ต่างจากอังกฤษที่เข้ามาเกี่ยวข้องในภูมิภาคนี้เป็นเวลายาวนานเข้าใจถึงสภาพเศรษฐกิจและการเมืองของไทย จึงทำให้หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มีความเห็นที่ต่างจากสหรัฐในการจัดการกับประเด็นทางเศรษฐกิจและการเมืองในไทย อย่างไรก็ตามจากปัจจัยทั้ง 3 ที่กล่าวมาข้างต้นจึงเป็นเหตุให้การค้าขายกับไทยไม่ประสบความสำเร็จมากนัก จะมีก็แต่กิจการของมิชชันนารีที่ยังดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง และนำไปสู่การลงนามสนธิสัญญาในค.ศ. 1833

ย้อนกลับไปในปีค.ศ. 1826 ข้าหลวงอังกฤษในอินเดียได้แต่งตั้งให้กัปตัน Henry Burney เป็นทูตอังกฤษเข้ามาเจรจาสนธิสัญญากับรัชกาลที่ 3 (ค.ศ. 1824-1851) และด้วยความเกรงต่ออิทธิพลในพม่า และรัฐมาเลย์ รัชกาลที่ 3 จำต้องเป็นมิตรกับอังกฤษ โดยในวันที่ 20 มิถุนายน 1826 ไทยและอังกฤษได้ ลงนามสนธิสัญญาไมตรีและพาณิชย์ เนื้อหาของสัญญาคือ อังกฤษจะถือว่าเกดะห์ (Kedah) กลันตัน (Kelantan) และตรังกานู (Trengganu) เป็นรัฐบริวารของไทย แต่ไทยจะต้องอำนวยความสะดวกทางการค้าให้แก่พ่อค้าอังกฤษในรัฐทั้ง 3 ในทางการค้าระหว่างสองประเทศจะเป็นการค้าเสรีแต่อังกฤษจะไม่ได้รับอนุญาตให้นำเข้าฝิ่นมายังไทย หรือส่งออกข้าวไทยไปยังต่างประเทศ และ

²¹³ โปรดดู Ammar Siamwala, *One Hundred and Seventy Five Years of Thai-U.S. Economic Relations (1833-2008)*(Bangkok: Ministry of Foreign Affairs, 2009).

ไม่ใช่เพียงแคในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เท่านั้นอังกฤษสมัยนั้นยังมีอิทธิพลมากในเอเชียตะวันออกเฉียงไกล (Far East Asia) จึงส่งผลต่อการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยในขณะนั้นมาก ไทยจึงต้องการมหาอำนาจอื่นมาคานกับอังกฤษรวมถึงฝรั่งเศส ทั้งนี้ก็เพื่อรักษาอธิปไตยของไทยเอาไว้

ต่อมาในค.ศ. 1832 ทางฝั่งสหรัฐ ประธานาธิบดี Andrew Jackson ได้ส่งคณะทูตจำนวน 15 คน นำโดย Edmund Roberts มายังไทยโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำสนธิสัญญาไมตรีและพาณิชย์ (Treaty of friendship and commerce) สหรัฐและไทยได้ลงนามสัญญาในปีต่อมาเมื่อวันที่ 20 มีนาคม 1833 และสนธิสัญญาไมตรีและพาณิชย์ฉบับนี้ถือเป็นสนธิสัญญาฉบับแรกที่สหรัฐทำกับประเทศในเอเชีย ซึ่งสาระสำคัญของสัญญาอยู่ที่เนื้อหาในบทที่ 2 ของสัญญาที่กล่าวถึง “การค้าที่เป็นไปอย่างเสรีระหว่างทั้งสองประเทศ การขาย หรือการซื้อ หรือการแลกเปลี่ยน ตามเงื่อนไขการค้า และราคาที่เจ้าของคิดว่าเหมาะสม” โดยการเจรจาทางการค้าครั้งนี้คณะทูตกระทำบนพื้นฐานของความเชื่อที่ว่า สัญญาจะเป็นตัวช่วยรักษาสถานเศรษฐกิจที่มีค่าของสหรัฐซึ่งก่อนนั้นเคยถูกทำลายไปจนสิ้น²¹⁴ ทั้งนี้เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าการที่ไทยตอบรับการเข้ามาของสหรัฐอย่างเป็นทางการเป็นมิตร เพราะต้องการให้สหรัฐถ่วงดุลกับมหาอำนาจอื่นในภูมิภาค เนื่องด้วยเวลานั้นอังกฤษเข้าบุกยึดพม่าได้เป็นที่เรียบร้อยแล้วในค.ศ. 1826 อีกทั้งสนธิสัญญาฉบับนี้ไม่มีการอ้างสิทธิ์ในสิทธิสภาพนอกอาณาเขต และจำกัดอัตราภาษีศุลกากรขาเข้า การเจรจาจึงประสบความสำเร็จได้โดยง่าย²¹⁵

หลังจากลงนามสัญญาได้ไม่นาน ในค.ศ. 1838 พ่อค้าสหรัฐรู้สึกว่าการค้าขายกับไทยไม่เกิดการแข่งขันอย่างเป็นธรรม สัญญาไม่สามารถทำให้การค้าระหว่างสองประเทศพัฒนาไปได้ดีเท่าที่ควร เช่นเดียวกับกรณีของอังกฤษ และราชสำนักไทยก็ละเมิดสัญญาโดยการกลับไปผูกขาดอีกครั้งในช่วงหลังค.ศ. 1840 เป็นต้นมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าส่งออกที่สำคัญของไทยของ น้ำตาล ไม้สัก รัฐบาลสหรัฐ จึงส่งทูตพิเศษ Joseph Balestier ซึ่งขณะนั้นเป็นเจ้าหน้าที่ด้านการค้าของสหรัฐ ณ สิงคโปร์ Balestier เดินทางมาถึงกรุงเทพฯ วันที่ 24 มีนาคม 1850 เพื่อแก้ไขสนธิสัญญาฉบับปี 1833 แต่กลับประสบความล้มเหลวในการเจรจา เนื่องจากเกิดความไม่พอใจขึ้นระหว่างราชสำนักไทยกับ Balestier ทูตที่ทางสหรัฐ ส่งมาเจรจาทำสนธิสัญญาฉบับใหม่โดยมีหมอสอนศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย

²¹⁴ Kangwaan, "American-Thai Economic and Trade Ties," 178-79. สำหรับรายละเอียดโปรดดู James v. Marin, Jr., A History of The Diplomatic Relations between Siam and The United States of America 1833-1929 (Massachusetts, United States, 1977).

²¹⁵ Pensri Duke, "Historical Perspective: 1833-1940," *ibid.*, 11.

เป็นอันว่าตั้งแต่นั้นมาไม่ว่าทูตอังกฤษหรือทูตอเมริกันก็ไม่ได้รับอนุมัติให้เข้าเฝ้า²¹⁶ อย่างไรก็ตาม Pensri Duke กล่าวสรุปเกี่ยวกับความล้มเหลวในการเจรจาครั้งนี้ว่ามาจาก 3 ปัจจัยต่อไปนี้

1. ไทยไม่ต้องการเสียผลประโยชน์โดยการยกเลิกระบบผูกขาด
2. รัฐบาลไทยเชื่อว่าอำนาจของอังกฤษในจีนกำลังเข้มแข็งขึ้น และกิจกรรมในจีนก็กำลังดำเนินไปอย่างเข้มข้น และอาจจะไม่เชื่อว่าอำนาจทางการเมืองของสหรัฐจะมีประโยชน์ต่อไทยในตอนนั้น
3. พิธีการทูตที่แย่งของ Balesier ซึ่งตัวทูตเองที่ขาดความเข้าใจในขนบธรรมเนียมประเพณีแบบไทยในการเข้าเฝ้าพระมหากษัตริย์ เช่นการนำสาสน์มาถวายโดยมีผู้ติดตามเพียงคนเดียว คือ หมอ Samuel J. Smith ซึ่งเป็นมิชชันนารีอเมริกันและโดยที่ Smith ถือสาสน์มือเดียว และอีกมือถือร่มของ Balesier ทำให้ขาดความน่าเชื่อถืออย่างมากในสายตาราชสำนักไทย²¹⁷ อีกทั้งรัชกาลที่ 3 สงสัยว่าสหรัฐเป็นมหาอำนาจหรือไม่ เนื่องจากสหรัฐ เป็นประเทศใหม่และไม่มีกษัตริย์ และเป็นที่น่าลือกันว่าบุคคลที่ประจำอยู่ ณ กรุงสหรัฐเป็นพวกที่ไม่มีคุณภาพนัก เงินเดือนค่าตอบแทนก็อยู่ในระดับต่ำ²¹⁸

สรุปได้ว่าสหรัฐเข้ามาทำการค้ากับไทยและช่วยพ่อค้าสหรัฐให้ได้รับสิทธิพิเศษเช่นเดียวกับอังกฤษ โดยไม่มีวัตถุประสงค์ทางการเมืองเลย แต่ราชสำนักไทยกลับต้องการใช้สหรัฐเป็นเครื่องมือทางการเมืองในการคานอำนาจกับอังกฤษ หลังจากค.ศ. 1833 มีเรือสัญชาติสหรัฐเพียงลำเดียวที่เข้ามาทำการค้ากับไทย รัชกาลที่ 3 จึงไม่เห็นความสำคัญนักและกลับไปสู่การค้าแบบผูกขาดเหมือนเดิมในปลายรัชกาล และก่อนสิ้นพระชนม์ ได้เตือนราชสำนักไทยเกี่ยวกับภัยคุกคามจากมหาอำนาจยุโรป ซึ่งความหวั่นเกรงที่เกิดขึ้นในราชสำนักไทยจากภัยนี้สะท้อนได้จากความล้มเหลวในการเจรจาสัญญากับ James Brooke จากอังกฤษ ในค.ศ. 1850 หลังสิ้นรัชกาลพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ได้

²¹⁶ เอ็ม.ดี จอร์จ บรัดเลย์ แมคฟาร์แลนด์, *หนึ่งศตวรรษในสยาม ค.ศ. 1828-1928*, trans. จิตราภรณ์ ตันรัตนกุล (นนทบุรี: เฟิสท์ออฟเซท, 2555), 51.

²¹⁷ Duke, "Historical Perspective: 1833-1940," 13-14.

²¹⁸ D.S., Bangkok, V. 3, Hood to F.M. Seward 40, 26 July, 1866 cited in James V. Martin, Jr., A History, 117 cited in *ibid*.

ตระหนักถึงความจำเป็นในการเปิดประเทศ สืบเนื่องมาจากภัยคุกคามของอังกฤษ เนเธอร์แลนด์ และฝรั่งเศสที่ต่างแย่งชิงอาณานิคมในหลายส่วน²¹⁹ รวมถึงคาบสมุทรอินโดจีน อังกฤษได้ชัยชนะในสงครามกับพม่าถึงสองครั้งในค.ศ. 1824-1826 และ 1852-1854

เมื่ออังกฤษได้รับชัยชนะในการปราบกบฏในพม่าด้วยความหวั่นเกรงถึงภัยใกล้บ้าน ในค.ศ. 1855 รัชกาลที่ 4 ของไทยจึงยินยอมลงนามสัญญาอันไม่เป็นธรรมกับอังกฤษ ซึ่งอังกฤษบังคับให้ไทยยกเลิกการค้าขายแบบผูกขาด และระบบภาษี และรวมถึงการให้สิทธิสภาพนอกอาณาแก่คนในบังคับของอังกฤษให้ได้รับการตรวจไม่ต้องขึ้นศาลไทย สหรัฐไม่ปล่อยให้โอกาสในการเข้ามามีผลประโยชน์ในภูมิภาคหลุดลอยไปโดยเสียเปล่า ค.ศ. 1856 Townsend Harris ระหว่างเดินทางไปปฏิบัติหน้าที่ในฐานะกงสุลสหรัฐ ประจำญี่ปุ่น ก็ถูกร้องขอโดยรัฐบาลให้มาเจรจาแก้ไขสนธิสัญญากับไทย สนธิสัญญาระหว่างสหรัฐ และไทยฉบับนี้มีเนื้อหาเทียบได้กับฉบับที่อังกฤษผูกพันต่อไทย ระหว่างการเจรจาแก้ไขสัญญาไทยขอให้สหรัฐ เป็นพันธมิตร หรือผู้อารักขาของไทยจากอังกฤษ แต่การร้องขอก็ถูกปฏิเสธจาก Harris ดังที่เขาอ้างถึงความต้องการของไทยว่า “ร้อนรนใจอยากให้สหรัฐรับไทยเข้าเป็นดินแดนในอารักขา พวกเขาถึงกับกล่าวว่าถ้าสหรัฐยอมลงนามสัญญาเป็นพันธมิตรกับไทย พวกเขาจะยอมทำตามแต่สหรัฐปรารถนายอมแม้กระทั่งสิทธิ์ผูกขาดทางการค้า”²²⁰

การลงนามสนธิสัญญาครั้งใหม่เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม 1856 ในชื่อสนธิสัญญาไมตรีพาณิชย์ และการเดินเรือ (Treaty of friendship, commerce and navigation) Harris ได้กล่าวกับเจ้าหน้าที่อาวุโสของไทยท่านหนึ่งว่า “วัตถุประสงค์ของภารกิจครั้งนี้ คือ การเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางการค้าอย่างสันติที่ให้ผลประโยชน์แก่ทั้งสองฝ่ายอย่างเท่าเทียมกัน อันเป็นสิ่งที่ประธานาธิบดีสหรัฐ คาดหวังว่าจะเกิดขึ้นระหว่างสหรัฐและไทย” หลังจากสัญญาของ Harris บริษัทสัญชาติอเมริกันชื่อ Russell and Company ก็เข้ามาเปิดสาขาในไทย การค้าก็เริ่มเป็นไปในทิศทางที่ดีมากขึ้น ในค.ศ. 1856-1859 บริษัทสัญชาติสหรัฐถือว่าเป็นบริษัทต่างชาติขนาดใหญ่ที่สุด ที่อาศัยในไทย ขณะนั้น บาทหลวง Stephen Mattoon เป็นกงสุลสหรัฐประจำประเทศไทยคนแรกถึงกับกล่าวว่า การค้าขายระหว่างสองประเทศเพิ่มขึ้นอย่างเหนือความคาดหมาย บางทีอาจจะเท่าๆ กันกับประเทศ

²²⁰ อ้างโดย Tyler Dennett, *American in Eastern Asia: A Critical Study of the Policy of the United States with Reference to China, Japan and Korea in the 19th Century*(New York: Macmillan, 1922), 352.

อื่นๆ เลยกี่ว่าได้แต่ผลประกอบการในปีต่อๆ มากี่ไม่ดีเท่าที่ควร อาจเนื่องมาจากท่าเรือที่เปิดใหม่ในจีน เมื่อค.ศ. 1858²²¹

แม้ว่าการลงนามสนธิสัญญาจะไม่บรรลุเป้าหมายตามที่คาดหวังไว้ แต่ผลของการลงนามสนธิสัญญาครั้งนี้นอกจากจะเป็นการเปิดการค้าเสรีแล้ว ยังทำให้เกิดการจัดตั้งสถานกงสุลสหรัฐขึ้นในไทยอีกด้วย Frank C. Darling ตั้งข้อสังเกตว่า “ความสัมพันธ์ทางการค้าของสหรัฐและไทยได้ขยายตัวมากขึ้นเป็นเวลาหลายปี ก่อนที่จะมีสงครามกลางเมือง (Civil War) ในสหรัฐ โดยเติบโตสูงสุดในค.ศ. 1858 ซึ่งมากกว่าประเทศคู่ค้าอื่นๆ ของไทย ยกเว้นเพียงอังกฤษแต่ก็อยู่ในปริมาณที่ไม่ต่างกันมากนัก” โดยช่วงเวลานั้นไทยได้นำเข้าเรือพาณิชย์ และเครื่องจักรไอน้ำเป็นจำนวนมากจากสหรัฐเพื่อนำมาใช้ในโรงสีข้าว²²² ความสัมพันธ์สหรัฐ-ไทย ในช่วงเวลานั้นอาจดูได้จากคำกล่าวของทูตอเมริกัน Harris ที่ว่า “สยามผลิตสินค้าหลายสิ่งที่ไม่สามารถผลิตได้ในสหรัฐ และสหรัฐก็ยินดีที่จะแลกเปลี่ยนสินค้า ทองคำ เงิน สำหรับสินค้าที่มีมากล้นของสยามและการค้าขายนี้ก็จะยังประโยชน์ให้แก่ทั้งสองประเทศด้วย” แต่ต่อม.ศ. 1862 การค้าขายระหว่างสองประเทศก็ลดลงอีกเนื่องจากสินค้าของไทยไม่เป็นที่ต้องการในจีนอีกต่อไป จีนเองก็ถูกบีบบังคับให้เปิดท่าเรือเพิ่ม ส่วนอังกฤษและไทยก็หันมาร่วมมือกันผลิตเครื่องจักรไอน้ำโดยไม่ต้องพึ่งพาการนำเข้าจากสหรัฐ และค่าประกันภัยในไทยก็มีมูลค่าค่อนข้างสูง ทำให้สหรัฐ หันไปลงทุนกับประเทศอื่นแทน²²³ อย่างไรก็ตามการค้าเสรีในรูปแบบของไทยมีอิทธิพลมากต่อการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจของทั้งสหรัฐและไทย ตลอดช่วงครึ่งหลังของศตวรรษที่ 19²²⁴ เป็นผลให้การค้าขายระหว่างสองประเทศไม่เฟื่องฟูอย่างที่สหรัฐตั้งใจไว้ เนื่องจากราชสำนักไทยไม่ทำตามข้อตกลงและยังคงใช้วิธีการเดิมๆ ในการทำการค้าอยู่

ต้นศตวรรษที่ 20 จนกระทั่งถึงจุดเริ่มต้นของสงครามโลกครั้งที่ 2 การค้าระหว่างสหรัฐและไทยเติบโตไปอย่างแข็งแกร่ง ไม่ปรากฏการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจอย่างเป็นทางการแก่ไทย แต่มีบันทึกการลงทุนครั้งแรกของสหรัฐค.ศ. 1892 คือ ธุรกิจค้าไม้สักของ M. A. Cheek ต่อมา Cheek ได้ประสบปัญหาด้านการค้ากับรัฐบาลไทยซึ่งเกิดจากความเข้าใจผิดแต่ก็จบลงได้ด้วยดีแต่ก็เป็นชนวนให้รัฐบาลไทยต้องการแก้ไขสนธิสัญญาในข้อที่เกี่ยวกับสิทธิสภาพนอกอาณาเขต โดยมีที่ปรึกษา

²²¹ Duke, "Historical Perspective: 1833-1940," 18-19.

²²² โปรดดู Darling, *Thailand and the United States*.

²²³ Duke, "Historical Perspective: 1833-1940," 18-19.

²²⁴ Chuachart Kangwaan, "American-Thai Economic and Trade Ties," *ibid.*, 180.

แผ่นดินชาวอเมริกัน²²⁵เป็นผู้ให้คำปรึกษา และใช้เวลาถึง 5 ปี ในการเจรจาเพื่อแก้ไขปัญหา²²⁶ การตัดสินใจเข้าร่วมสงครามกับฝ่ายพันธมิตรของรัชกาลที่ 6 ส่งผลให้ไทยกลายเป็นประเทศผู้ชนะสงคราม ทำให้ไทยมีอำนาจในการต่อรองเพื่อยกเลิกสิทธิสภาพนอกอาณาเขตในเวทีการประชุมสันติภาพปารีส ในค.ศ. 1920 ซึ่งประธานาธิบดี Wilson เห็นด้วยและยินยอมให้ยกเลิกสิทธิสภาพนอกอาณาเขต และประเด็นเล็กๆ ที่เกี่ยวกับการปรับปรุงกฎหมายของไทยและคืนอิสระในการเก็บภาษีแก่ไทย แต่ข้อนี้จะมีผลก็ต่อเมื่อประเทศมหาอำนาจอื่นๆ ที่ทำสัญญากับไทยปฏิบัติตาม จึงเกิดสนธิสัญญาไมตรีพาณิชย์และการเดินเรือ (Treaty of friendship, commerce and navigation) ฉบับใหม่ในค.ศ. 1920 และกติกาสัญญาฉบับนี้ถูกนำมาใช้เป็นต้นแบบในการแก้ไขสัญญากับประเทศมหาอำนาจอื่นต่อไป²²⁷ ซึ่ง Francis B. Sayre ที่ปรึกษาอเมริกันของไทยและบุตรเขยของอดีตประธานาธิบดี Wilson ก็ได้ช่วยไทยยกเลิกสนธิสัญญาอื่นๆ ที่ไม่เป็นธรรมกับมหาอำนาจยุโรปได้สำเร็จในเดือนมีนาคม 1927 และหนึ่งปีก่อนเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครอง สหรัฐได้ส่งนักการทูตด้านพาณิชย์เข้ามาประจำที่กรุงเทพฯ พร้อมทั้งขยายสาขาของสำนักงานการพาณิชย์ภายในและต่างประเทศ (Bureau of Foreign and Domestic Commerce) มาในไทยด้วย ซึ่งทางการไทยเองในตอนนั้นได้จัดตั้งสำนักงานเพื่อเก็บรวบรวมเอกสารเกี่ยวการค้าของไทยในสหรัฐและแคนาดาด้วย²²⁸

ในเวลาต่อมาสหรัฐได้มีการแก้ไขสัญญาอีกครั้งเมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน 1937 โดยสนธิสัญญาฉบับนี้ยังคงสาระสำคัญเดิมทั้งหมด เพียงแต่ยกเว้น Panama zone ของสหรัฐ ทั้งนี้การแก้ไขในครั้งนี้เกิดขึ้นเพราะ Great Depression เป็นสาเหตุทำให้สหรัฐจำเป็นต้องสร้างการค้าแบบทวิภาคี (Bilateral trade) ซึ่งในตอนนั้นเองสินค้าส่งออกที่สำคัญของสหรัฐ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์จากปิโตรเลียม บุหรี่ เครื่องบิน รถยนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้า นมกระป๋อง ปลา และผลิตภัณฑ์จากเหล็กและโลหะ สินค้าส่งออกของไทย ได้แก่ อัญมณี ข้าว ไม้สัก และเหตุผลอีกประการที่ทำให้สหรัฐ ขอแก้ไข

²²⁵ สำหรับงานของที่ปรึกษาชาวอเมริกันโปรดดู Young Kennett T., "The Special Role of American Advisor in Thailand (1902-1949)", *The Asia Society* (New York No. 14, Spring, 1969) และบทความของ Thamsook Numnonda, "The American Foreign Affairs Advisers in Thailand 1917-1940".

²²⁶ Darling, *Thailand and the United States*, 205-09.

²²⁷ Francis Bowes Sayre, *Glad Adventure* (New York: Macmillan, 1957), 106-23. cited in Duke, "Historical Perspective: 1833-1940."

²²⁸ Virginia Thompson, *Thailand: The New Siam*, 2 ed. (New York: Paragonbook Reprint Corporation, 1967), 200.

สัญญาคือ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของนักธุรกิจอเมริกันในการมีกรรมสิทธิ์ถือครองที่ดินในไทย ซึ่งปัญหาการถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินมีมาตั้งแต่สมัยที่หมอสอนศาสนาอเมริกันเข้ามาในไทย สิ่งที่พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 3 ทรงเป็นกังวลและเข้มงวดอย่างมากที่สุดคือ การจับจองเป็นเจ้าของที่ดินของชาวต่างชาติ ดังกรณีที่คณะมิชชันนารีของหมอ Dan B. Bradley พยายามที่จะมีที่ดินเป็นของตนเอง แต่ไม่มีใครกล้าขายให้จนกระทั่งมีผู้กล้าคนหนึ่งตกลงที่จะขายให้แต่แม้จะมีการชำระเงินกันเป็นที่เรียบร้อยแล้วก็มีคำสั่งยกเลิกการซื้อขายจากเจ้าหน้าที่ระดับสูง พร้อมชี้แจงเหตุผลว่าที่ดินแห่งนี้อยู่น้ำ ซึ่งอยู่เหนือพระบรมมหาราชวัง²²⁹ และเพื่อแก้ปัญหาอันเป็นผลพวงมาจากนโยบายของไทยในการโอนกิจการมาเป็นของรัฐ (nationalization) อันเกี่ยวข้องกับ การแก้ไขปัญหกรรมสิทธิ์ที่ดินของสหรัฐในไทยและการค้าแบบผูกขาดของไทยที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจน้ำมันของบริษัทน้ำมันสหรัฐ การแก้ไขเรื่องกรรมสิทธิ์การถือครองที่ดินในไทยทำให้บริษัทน้ำมันสหรัฐและบรรดามิชชันนารีสามารถเป็นเจ้าของที่ดินในไทยได้

James V. Martin ให้ความเห็นว่าบริษัทน้ำมัน Standard Oil Company of New York (SOCONY) เปิดตัวครั้งแรกในค.ศ. 1894 เป็นธุรกิจเดียวที่สหรัฐมีส่วนได้ส่วนเสียอย่างแท้จริงในไทย เนื่องจากสหรัฐมีผลประโยชน์ในไทยน้อยมาก การแก้ไขสนธิสัญญาที่ไม่เป็นธรรมแทบไม่กระทบเลยต่อการค้าของสหรัฐในไทยเลย และการแก้ไขสัญญาในครั้งต่างๆ ก็เป็นเพราะทางสหรัฐเป็นผู้เรียกร้องมีเพียงครั้งเดียวเท่านั้นที่ไทยขอให้สหรัฐช่วยแก้ไขนั่นคือ เรื่องเกี่ยวกับสิทธิสภาพนอกอาณาเขต นอกจากนี้สนธิสัญญาฉบับนี้ยังให้กรรมสิทธิ์ในการถือครองทรัพย์สินพวกสังหาริมทรัพย์แก่คนทั่วไปและนิติบุคคลได้ ทั้งในแผ่นดินไทยและสหรัฐ รวมถึงการรับรู้ถึงสิทธิของบริษัทฯ ต่างชาติ และระบบภาษีอากร และลิขสิทธิ์ เป็นต้น นอกจากนี้การให้กรรมสิทธิ์ที่กล่าวมาข้างต้น สนธิสัญญาฉบับนี้ยังให้กรรมสิทธิ์การเป็นเจ้าของสังหาริมทรัพย์ต่างๆ ทั้งในไทยและในสหรัฐแก่บุคคลทั่วไป และนิติบุคคลทั้งชาวไทยและชาวสหรัฐ และอีกประเด็นหนึ่งที่เป็นสาระสำคัญของสนธิสัญญาฉบับนี้คือ การแก้ไขในเรื่องการขนส่งสินค้าตามแนวชายฝั่ง (coastal logistic) ซึ่งผู้ประกอบการเหล่านี้จะได้รับสิทธิในฐานะผู้ประกอบการชาวต่างชาติ อันรวมไปถึงเรื่องพิธีการด้านภาษีศุลกากร ลิขสิทธิ์ และสิทธิบัตรด้วย เป็นต้น โดยสนธิสัญญาฉบับแก้ไขนี้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่ค.ศ. 1938 เป็นต้นไป สนธิสัญญาฉบับค.ศ. 1938 ให้อำนาจอธิปไตยคืนแก่ไทยอย่างแท้จริง ทั้งในด้านการศาลและภาษีศุลกากร²³⁰ นับเป็นครั้งสุดท้ายที่

²²⁹ จอร์จ บรัดเลย์ แมคฟาร์แลนด์, หนึ่งศตวรรษในสยาม ค.ศ. 1828-1928, 49.

²³⁰ เพ็ญศรี ติ๊ก, การต่างประเทศกับเอกราชและอธิปไตยของไทย (ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสิ้นสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม)(กรุงเทพฯ: เจ้าพระยาการพิมพ์, 2527), 128.

มีการแก้ไขสนธิสัญญาฉบับปี 1833 ระหว่างสหรัฐ และไทย ดังนั้นตลอดทศวรรษที่ 19 ความสัมพันธ์ สหรัฐและไทยที่ปรากฏผ่านทางสนธิสัญญาคือการให้ความสำคัญกับประเด็นการค้า และประเด็นสิทธิสภาพนอกอาณาเขต โดยที่ปฐมบทของปฏิสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐและไทยเป็นผลมาจากความต้องการของไทยในการใช้สหรัฐเป็นเครื่องมือในการถ่วงดุลกับมหาอำนาจอื่น ในส่วนของสหรัฐเอง ขณะเดียวกันก็ต้องการรักษาสถานภาพทางการค้าของไทยไม่ให้ตกไปอยู่ในมือของมหาอำนาจยุโรป แต่ฝ่ายเดียว เพื่อที่ตนจะได้ทำการค้ากับไทยต่อไปได้

4.2.2 ความเจริญก้าวหน้าทางสังคมกับงานของมิชชันนารี

ความสัมพันธ์อีกด้านที่ควบคู่ไปกับด้านเศรษฐกิจของสหรัฐและไทยคือด้านวัฒนธรรม ในยุคสมัยนั้นกิจการเผยแผ่คริสต์ศาสนาเป็นวิถีที่กำลังเฟื่องฟูในดินแดนตะวันตก รัฐบาลอเมริกันเริ่มให้ความสนใจแก่ภารกิจอันยิ่งใหญ่ของหมอสอนศาสนาทั้งหลายเมื่อ Edmund Roberts ลงนามในสนธิสัญญาฉบับแรกของอเมริกากับไทย ใจความส่วนหนึ่งในสนธิสัญญากล่าวถึงการให้ความคุ้มครองแก่หมอสอนศาสนาในราชอาณาจักรอย่างเต็มที่ อันที่จริงงานของคณะมิชชันนารีนิกายโรมันคาทอลิกนั้นได้เริ่มขึ้นมาตั้งแต่รัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช กษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยาแล้ว แต่การมาถึงของคณะมิชชันนารีนิกายโปรเตสแตนต์ได้นำพาให้เกิดความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่หลวงอันมีประโยชน์มหาศาลต่อการพัฒนาประเทศไทยในขณะนั้น โดยมีศาสนาจารย์สองท่านเป็นผู้บุกเบิก คือ Jacob Tomlin แห่งสมาคมมิชชันนารีลอนดอน และ Karl Frederick A. Gustaft แห่งสมาคมมิชชันนารีเนเธอร์แลนด์ ระหว่างเดินทางจากการเผยแผ่ศาสนาในจีนศาสนาจารย์ทั้งสองแวะที่สิงคโปร์เพื่อลงเรือมายัง กรุงเทพฯ ในวันที่ 3 สิงหาคมและถึง เมื่อวันที่ 23 เดือนสิงหาคม 1828²³¹ โดยมาพักอยู่กับกงสุลชาวโปรตุเกสซึ่งนับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกและเป็นกงสุลต่างชาติคนแรกของสมัยรัตนโกสินทร์ ศาสนาจารย์ทั้งสองท่านได้นำคำสอนภาษาจีนและยารักษาโรคมาแจกจ่ายชาวจีนในกรุงเทพฯ อันเป็นเหตุให้ราชสำนักไทยเกรงว่าจะเป็นการปลุกปั่นชาวจีนซึ่งมีจำนวนมากให้ลุกขึ้นต่อต้าน อีกทั้งพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวยังเป็นองค์พุทธศาสนูปถัมภกที่เคร่งครัด มีเรื่องเล่าว่าในหมู่หมอสอนศาสนาว่าคนที่จะเป็นที่โปรดปรานของพระองค์ได้ต้องเป็น

²³¹ โดยมิชชันนารีเล่าถึงการเดินทางจากสิงคโปร์มายังสยามว่า “เรือจีนเก่าคร่ำคร่าและหลังจากเดินทางด้วยความระหระเหินเหนียวยากและอันตรายอย่างแสนสาหัส” ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าการเดินทางโดยเรือเพื่อเข้ามาค้าขายกับไทยโดยตรงเป็นไปด้วยความยากลำบาก จึงไม่เป็นที่นิยมมากนักในหมู่ชาวอเมริกัน อีกทั้งไทยยังมีสินค้าที่เป็นที่ต้องการมากเท่าที่ควรเมื่อเทียบกับตลาดในต่างประเทศของสหรัฐ

บุคคลที่ชอบสร้างวัด และโปรดบุคคลที่เคร่งศาสนาเหมือนพระองค์²³² ทำให้มิชชันนารีทั้งสองถูกบังคับให้เดินทางออกนอกประเทศไป โดยกรมพระคลังหรือเสนาบดีต่างประเทศได้สั่งให้พ่อค้าชาวอังกฤษเป็นคณานามสอนศาสนาทั้งสองออกนอกราชอาณาจักรไป ซึ่งพ่อค้ารายนี้มีอิทธิพลมากในหมู่ชนชั้นสูงของชาวสยาม แต่ต่อมอสอนศาสนาทั้งสองก็ทำหน้าที่ร้องเรียนต่อกรมพระคลังโดยตรงถึงความไม่เป็นธรรมที่ได้ทำที่สุดจึงได้รับอนุญาตให้อยู่ต่อ แต่ก็ถูกสั่งห้ามมิให้แจกหนังสือแก่คนไทย

อย่างไรก็ตามมอสอนศาสนาทั้งสองก็ได้จัดแปลคำสอนภาษาจีนบางบทออกเป็นภาษาไทย และจัดทำพจนานุกรมอังกฤษไทย จากอักษร A-R อาศัยความช่วยเหลือจากคนจีนและคนพม่าที่พอจะรู้ภาษาไทยบ้าง²³³ ด้วยภาระงานที่หนักหนาเกินกว่าที่มอสอนศาสนาเพียงสองคนจะรับได้บวกกับสมาคมมิชชันนารีของท่านไม่ส่งเสริมการเผยแพร่ศาสนาในสยาม มอสอนศาสนาทั้งสองจึงตัดสินใจส่งคำวิงวอนขอความช่วยเหลือจากคริสตจักรต่างๆ ในสหรัฐไปกับกัปตันเรือสินค้าชาวอเมริกันโดยเรือพาณิชย์ลำนี้ได้พา “แฝดสยาม” อินและจันเดินทางไปด้วย ในค.ศ. 1829 นั้นเอง²³⁴ และในที่สุดศาสนาจารย์ชาวอเมริกันคนแรกก็เดินทางมาถึงสยาม อันที่จริงแล้วความสัมพันธ์ระหว่างไทยและสหรัฐได้เริ่มต้นเป็นเวลาสิบกว่าปีก่อนหน้านี้แล้ว โดย Ann Judson สตรีชาวอเมริกันผู้เดินทางมาเผยแพร่ศาสนาในพม่าพร้อมกับสามีซึ่งความสนใจเป็นพิเศษในตัวทาสชาวไทยที่อย่างกุ่ม และด้วยความร่วมมือจากมิชชันนารีผู้มีทักษะด้านการพิมพ์อย่างหมอ Samuel R. House สตรีชาวอเมริกันผู้นี้ได้แปลคำสอนเป็นภาษาไทยและจัดทำเป็นพิมพ์ภาษาไทยขึ้นเป็นครั้งแรก ต่อเป็นพิมพ์ถูกเคลื่อนย้ายเปลี่ยนมือไปมาระหว่างคณะมิชชันนารีจากอินเดียไปสิงคโปร์ จากสิงคโปร์ในที่สุดก็มาถึงไทย ภายใต้การครอบครองของ หมอ Bradley มิชชันนารีอเมริกันผู้ริเริ่มก่อตั้งกิจการด้านการพิมพ์ในสยามขึ้นเป็นครั้งแรก นอกจากจะตีพิมพ์หนังสือพระคัมภีร์และบทสวดต่างๆแล้ว สำนักพิมพ์แห่งนี้ยังตีพิมพ์เอกสารสำคัญทางราชการอีกหลายอย่าง อาทิ พระราชกฤษฎีกาประกาศเลิกฝิ่น 900 ฉบับ²³⁵ นอกจากนั้นยังมี “บางกอก รีคอร์ดอร์” หนังสือพิมพ์ภาษาสยามฉบับแรกที่ถือกำเนิดขึ้นในราชอาณาจักรสยามโดยมีหมอบริดเลย์ทำหน้าที่บรรณาธิการ

²³² จอร์จ บริดเลย์ แมคฟาร์แลนด์, หนึ่งศตวรรษในสยาม ค.ศ. 1828-1928, 51.

²³³ Ibid., 5.

²³⁴ Ibid., 7.

²³⁵ Ibid., 19.

นอกเหนือจากความเจริญทางด้านการศึกษาแล้ว ชาวอเมริกันยังเป็นผู้ริเริ่มด้านการแพทย์และสาธารณสุขในไทยอีกด้วย โดยได้สร้างโรงพยาบาลในไทยอีกหลายแห่งตามหัวเมืองต่างๆ เช่น เชียงใหม่ ลำปาง เพชรบุรี ตรัง และนครศรีธรรมราช รวมทั้งยังมีส่วนสำคัญในการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาชีพแพทย์ของโรงเรียนแพทย์โรงพยาบาลศิริราชอีกด้วยอย่างไรก็ตาม บทบาททางด้านการศึกษาของคณะมิชชันนารีอเมริกันก็ไม่ได้ยิ่งหย่อนไปกว่าด้านอื่นๆ เลย โรงเรียนหลายแห่งถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อยกระดับการศึกษาให้แก่คนไทย ยกตัวอย่างเช่น โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียน โรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย โรงเรียนปรินส์รอยัล โรงเรียนดาราวิทยาลัย และโรงเรียนที่จังหวัดเพชรบุรี เป็นต้น

คณะมิชชันนารีอเมริกันคือประชากรส่วนใหญ่ของสหรัฐที่อาศัยอยู่ในแผ่นดินไทย แม้จุดประสงค์หลักในการเผยแพร่ศาสนาจะไม่ประสบความสำเร็จมากนัก แต่บทบาทของชาวอเมริกันในยุคบุกเบิกเหล่านี้คือจุดเริ่มต้นของความเจริญในชาติเริ่มตั้งแต่การปฏิรูปการศึกษาอันนำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงต่อสังคมไทยอย่างมหาศาล และต่อมาเมื่อบรรดาลูกหลานของมิชชันนารีผันตัวเองมามีบทบาททางเศรษฐกิจในไทย และราชวงศ์ไทยสนใจจ้างที่ปรึกษาราชการแผ่นดินจากสหรัฐอเมริกาความสัมพันธ์ในระดับรัฐต่อรัฐก็ชัดเจนมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากการเข้ามาแก้ไขปัญหาเรื่องสิทธิสภาพนอกอาณาเขตของ Cheek อันนำไปสู่การแก้ไขกติกาสัญญาระหว่างสหรัฐและไทย และที่สุดนำไปสู่การแก้ไขกติกาสัญญากับมหาอำนาจอื่นในยุโรปเมื่อครั้งหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ในที่ประชุมองค์การสันนิบาตชาติด้วย²³⁶

4.3 เศรษฐกิจไทยและบทบาทของสหรัฐหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองในไทย อังกฤษถือเป็นประเทศที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการบริหารประเทศของพระมหากษัตริย์ไทย โดยที่อังกฤษใช้สถานภาพเป็นกลางของไทยในการปกป้องมาลายาและพม่า อิทธิพลของอังกฤษในไทยเกิดจากการผสมผสานผลประโยชน์ระหว่างธนาคารแห่งอังกฤษ (Bank of England) และกระทรวงการต่างประเทศของอังกฤษ องค์กรของอังกฤษทั้งสองต่างดำเนินกิจกรรมในลักษณะที่ปิดบังซ่อนเร้นทิศทางจริงๆ ของอังกฤษและภายใต้แนวคิดที่ว่าที่ปรึกษาอังกฤษมีความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ไทย²³⁷ ถึงกระนั้นพระมหากษัตริย์ไทยก็ไม่ได้วางใจในอังกฤษเท่าใดนัก การจ้างที่ปรึกษาจากชาติตะวันตกอื่นๆ ถือเป็นการถ่วงดุลอำนาจของอังกฤษใน

²³⁶ สำหรับบทบาทของสันนิบาตชาติต่อไทยโปรดดู Hell, *Siam and the League of Nations: Modernization, Sovereignty and Multilateral Diplomacy, 1920-1940.*

²³⁷ Aldrich, *The Key to the South: Britain, the United States, and Thailand During the Approach of the Pacific War, 1929-1942,* 49.

ก่อน จึงจะส่งไปขายต่อยังสหรัฐได้ ดังนั้นอังกฤษจึงได้รับเงินสกุลสหรัฐในจำนวนที่มากกว่าที่ไทยจะได้รับ²⁴³ ทำให้ไทยจำเป็นต้องพึ่งพาเงินสกุลอังกฤษในการค้าขายกับต่างประเทศเสียส่วนใหญ่ แต่การเสื่อมถอยของอังกฤษก็เกิดขึ้นเมื่อไทยกลายเป็นผู้ชนะในสงครามโลกครั้งที่ 1 ทำให้มีโอกาสนในการต่อรองเพื่อแก้ไขสนธิสัญญาที่ไม่เป็นธรรมต่างๆ ด้วยความช่วยเหลือจากที่ปรึกษาอเมริกัน

ต่อมาในค.ศ. 1929 เมื่อ Great Depression ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจไปทั่วทั้งโลก อังกฤษไม่สามารถแบกรับภาระในฐานะมหาอำนาจของโลกได้อีกต่อไป และสำหรับในกรณีของไทยเอง อังกฤษต้องการให้สหรัฐเข้ามาโอบอุ้มการค้าในไทยแทนที่อังกฤษ ซึ่งประเด็นนี้ไทยก็เห็นด้วย โดยในค.ศ. 1930 Sayre แนะนำกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐว่าควรหันมาสนใจไทยให้มากขึ้น และถึงเวลาแล้วที่สหรัฐจะเข้ามารับตำแหน่งที่ปรึกษาทางการเงินแทนที่อังกฤษ แต่ประธานาธิบดี Hoover กลับไม่ได้ให้ความสนใจในประเด็นนี้²⁴⁴ เนื่องจากให้ความสนใจกับปัญหาในบ้านมากกว่าที่จะยุ่งเกี่ยวกับประเด็นปัญหาไกลตัวนอกบ้าน

ถัดมาในค.ศ. 1931 เมื่อเกิดเหตุการณ์รุนแรงขึ้นที่เมืองมุกเดน (Mukden) ของจีน สหรัฐมองว่าความขัดแย้งระหว่างจีนและญี่ปุ่นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ และเหตุการณ์นี้ก็เพียงการทะเลาะเบาะแว้งของชาวตะวันออก (oriental quarrel) ที่ไม่นานก็จะถูกลืมเลือนไป นอกจากนี้เขายังมองว่าพฤติกรรมรุนแรงของญี่ปุ่นก็มาจากผู้นำฝั่งทหารซึ่งไม่นานผู้นำฝั่งพลเรือนก็จะสามารถควบคุมสถานการณ์ได้ ยิ่งไปกว่านั้นไม่มีใครอยากจะทำสงครามใดๆ ที่ถือเป็นการช่วยญี่ปุ่นด้วยเท่าใดนัก อย่างไรก็ตามอาจเป็นเพราะว่าทั้งสหรัฐและมหาอำนาจอื่นๆ ต่างก็ให้ความสนใจกับกิจการภายในมากกว่าเนื่องด้วยผลการสภาพเศรษฐกิจโลกตกต่ำขั้นรุนแรงในขณะนั้น การสร้างความขัดแย้งกับญี่ปุ่นอาจเพิ่มความไม่มั่นคงและความถดถอยให้แก่เศรษฐกิจโลกเข้าไปอีก²⁴⁵ ซึ่งในค.ศ. 1932

²⁴³ Aldrich, *The Key to the South: Britain, the United States, and Thailand During the Approach of the Pacific War, 1929-1942*, 55.

²⁴⁴ Dayer, Sir Charles Addis, 112-113, 117; Sayre to Geissler, 23 June 1930, File correspondence 1930, Box 1, Sayre papers, Library of Congress cited in *ibid.*, 62.

²⁴⁵ สำหรับข้อถกเถียงเกี่ยวกับการประเมินและการตอบสนองของรัฐบาล Hoover ต่อการรุกรานแมนจูเรีย โปรดดู Richard N. Current, *Secretary Stimson: a Study in Statecraft* (New Jersey: Rutgers University Press, 1954), 69; Henry L. Stimson and McGeorge Bundy, *on Active Service in Peace and War* (New York: Harper and Row, 1948), 225-227; Herbert Feis, *The Road to Pearl Harbor* (New York: Atheneum,

ประธานาธิบดี Hoover ประกาศถอยห่างจากกิจการในต่างประเทศและหันมาใส่ใจกับปัญหาเศรษฐกิจภายในมากกว่าประธานาธิบดี Hoover เชื่อว่าการเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับประเทศอื่นๆ มากนำไปสู่ความผิดที่ผิดทางในเชิงเศรษฐกิจ (economic dislocation) และนำไปสู่ความไร้ซึ่งเสถียรภาพในการเมืองโลก²⁴⁶ แต่ทว่าความคิดเห็นของชาวอเมริกันกลับแตกออกเป็นหลายเสียง สำหรับฝ่ายสนับสนุนการแทรกแซง (prointerventionist) มองว่า Stimson doctrine ไม่เพียงพอสำหรับการต่อต้านญี่ปุ่น ส่วนพวกมิชชันนารีก็มักเห็นอกเห็นใจชาวจีนเสมอและเรียกร้องได้ให้รัฐบาลยึดมั่นในนโยบายเปิดประตูการค้าต่อไป อย่างไรก็ตามความคิดเห็นทางการเมืองของมิชชันนารีเหล่านี้เป็นเพียงเสียงส่วนน้อยเท่านั้น ในปีเดียวกันนั้นทางฝั่งไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองโดยกลุ่มคณะราษฎร²⁴⁷ ส่งผลต่อนโยบายต่างประเทศของไทยในแง่ที่ว่า เมื่อทหารขึ้นเป็นรัฐบาล ความกลัวอุดมการณ์พรรคก๊กมินตั๋ง (Kuomintang) ของจีนทำให้การดำเนินนโยบายต่างประเทศโน้มเอียงไปทางญี่ปุ่นมากขึ้นแทนที่จะเป็นการพึ่งพียงอังกฤษอย่างที่เคย อย่างไรก็ตามได้ปรากฏรอยร้าวในความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคณะราษฎรด้วยกันเอง มีการแบ่งฝักแบ่งฝ่ายกันออกเป็นสองพวก หลังจากประธานาธิบดีรูสเวลต์ เข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาคนใหม่ต่อจากอดีตประธานาธิบดี Hoover ในค.ศ. 1933 สถานการณ์ภายในประเทศยังคงประสบภาวะวิกฤตอย่างหนัก สิ่งที่สำคัญที่สุดในการบริหารประเทศจึงยังคงเป็นเรื่องการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจในประเทศเช่นเดียวกันกับในสมัยของ Hoover โดยที่ประธานาธิบดีรูสเวลต์เริ่มหันมาให้ความสนใจกับกิจการในต่างประเทศมากขึ้นก็หลังจากชัยชนะของฝ่ายอักษะในยุโรปเท่านั้น²⁴⁸

ต่อมาในค.ศ. 1938 จอมพล ป. พิบูลสงคราม เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ยุคนี้ถือว่าเป็นยุคที่แนวคิดแบบฟาสซิสต์ (Fascist) กำลังเฟื่องฟูอย่างมากในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จอมพล

1963), 7; Robert H. Ferrell, *American Diplomacy in The Great Depression: Hoover-Stimson Foreign Policy, 1929-1933* (New York: W.W. Norton, 1970).

²⁴⁶ Jr. Cecil V. Crabb, *The Doctrines of American Foreign Policy: Their Meaning, Role, and Future* (Louisiana: Louisiana State University Press, 1982), 82.

²⁴⁷ สำหรับรายละเอียดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการปกครองในไทย โปรดดู Judith A. Stowe, *Siam Becomes Thailand* (Honolulu: University of Hawaii Press, 1991); Thawatt Mokrapong, *History of The Thai Revolution* (Bangkok: Chalermnit, 1972); Benjamin A. Batson, *The End of The Monarchy in Siam* (Singapore: Oxford University Press, 1984); and Kenneth P. Landon, *Siam in Transition* (Chicago: University of Chicago Press, 1939).

²⁴⁸ โปรดดูรายละเอียดเกี่ยวกับบทบาทของ Roosevelt ต่อนโยบายต่างประเทศสหรัฐในบทที่ 3

ป. พิบูลสงครามสามารถใช้อำนาจในการบริหารประเทศได้อย่างเบ็ดเสร็จ โดยในทางการเมืองเขาสามารถลดบทบาทของฝ่ายตรงข้ามได้สำเร็จ²⁴⁹ และในทางเศรษฐกิจจอมพล ป. พิบูลสงครามได้สร้างลัทธิชาตินิยมขึ้นมาต่อต้านการควบคุมกิจการภายในประเทศของต่างชาติ เมื่อรัฐบาลไทยเล็งเห็นว่าอำนาจทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่ของประเทศตกอยู่ภายใต้การครอบงำของต่างชาติชาวจีนในไทย²⁵⁰ ประกอบกับปัจจัยสภาพเศรษฐกิจโลกตกต่ำในช่วงเวลานั้น จึงเป็นสาเหตุให้ต้องปลุกกระแสชาตินิยมขึ้นในหมู่ประชาชนรัฐบาลทราบดีว่าประเด็นปัญหาที่เป็นอุปสรรคใหญ่ของการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยคือ แม้ว่าคนไทยส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม แต่ก็มีเกษตรกรจำนวนน้อยมากที่มีสิทธิควบคุมการค้าขายผลผลิตเอง จากผลประจักษ์การสำรวจสำมะโนประชากรในค.ศ. 1937 พบว่าร้อยละ 88.5 ของคนไทยทำอาชีพทางการเกษตร ขณะที่เพียงร้อยละ 5.2 เท่านั้นที่ประกอบธุรกิจค้าขาย²⁵¹ และที่สำคัญคนไทยยังมีค่านิยมในการเข้ารับราชการแทนที่จะมาทำงานค้าขายเพื่อเลี้ยงชีพ นอกจากนี้ยังมีปัจจัยด้านการคมนาคม และการขนส่งของไทยที่ยังไม่ดีเท่าที่ควร

รัฐบาลชาตินิยมจอมพล ป. พิบูลสงครามได้พยายามดึงอำนาจการควบคุมตลาดให้มาอยู่ในมือของคนไทย โดยให้สิทธิกับคนไทยซื้อที่ดินเพื่อทำนาในราคาถูกที่ลพบุรี และก็จัดตั้งบริษัทข้าวไทยขึ้นในค.ศ. 1938 เพื่อขจัดปัญหาพ่อค้าคนกลางชาวจีน นาข้าวที่ขายผลผลิตให้แก่บริษัทดังกล่าวก็จะได้รับสิทธิพิเศษด้านราคา²⁵² นอกจากนี้รัฐบาลก็ได้จัดการรื้อฟื้นโครงสร้างการจัดเก็บภาษีเสียใหม่เพื่อช่วยแบ่งเบาภาระทางเศรษฐกิจของชาวนาไทย โดยผลักระให้ไปตกอยู่ที่ชนชั้นกลางที่ทำอาชีพค้าขายแทนทำให้รายได้รัฐบาลเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 40 นอกเหนือจากการจัดการโครงสร้างทางภาษีแล้ว รัฐบาลยังปฏิรูประบบการจัดเก็บภาษีใหม่ โดยภาษีที่เคยจัดเก็บโดยตรงเช่นภาษีค่าเช่าที่นาก็ค่อยๆ ลดลง และถูกยกเลิกไป และหันมาจัดเก็บภาษีทางอ้อมในจำนวนที่มากขึ้นเช่นภาษีนำเข้า ภาษียาสูบ และภาษีจากการดำเนินธุรกิจ แต่การจัดเก็บภาษีโดยใช้ระบบเช่นนี้ ทำให้อำนาจทางเศรษฐกิจตกอยู่

²⁴⁹ Reynolds, *Thailand's Secret War Oss, Soe, and the Free Thai Underground During World War Two*, 2.

²⁵⁰ โปรดดู G. William Skinner, *Chinese Society in Thailand* (New York: Cornell University Press, 1957).

²⁵¹ Thompson, *Thailand: The New Siam*, xiii.

²⁵² *Ibid.*, xv.

ในมือของผู้ที่มีความสามารถในการจ่ายที่สุด นั่นคือ กลุ่มทุนต่างชาติ²⁵³ ต่อมาในเดือนมิถุนายน 1940 แผน 5 ปีถูกเสนอต่อรัฐบาลเพื่อดำเนินการจัดทำ โครงการชลประทานจำนวน 7 โครงการที่ริเริ่มมาตั้งแต่ก่อนสงครามโลกครั้งที่สองให้แล้วเสร็จในวงเงินงบประมาณ 21 ล้านบาท²⁵⁴ ในขณะเดียวกัน รัฐบาลก็พัฒนาระบบคมนาคมควบคู่ไปกับนโยบายด้านอื่นๆ โดยรัฐบาลดำเนินการสร้างรางรถไฟเชื่อมต่อระหว่างภูมิภาค และยังได้ก่อสร้างทางหลวงแผ่นดินจากกรุงเทพฯ สู่ภาคอีสานที่ถูกมองเป็นพื้นที่ต้องพัฒนาอีกด้วย

หลายปีที่ผ่านมาไทยเคยยินดีกับการอพยพเข้ามาของแรงงานชาวจีนในแต่ละปี เนื่องด้วยแรงงานเหล่านี้ช่วยเข้ามาเติมเต็มแรงงานของไทยที่ยังขาดแคลน ต่อมาจีนอพยพเหล่านี้ได้เข้ามามีบทบาทในระบบเศรษฐกิจไทย คนจีนขึ้นชื่อเรื่องการค้าขายคนจีนส่วนใหญ่จึงจับธุรกิจร้านค้าเสียมากกว่าซึ่งไม่มีคนไทยทำในทศวรรษที่ 1930 ชาวจีนอพยพได้สร้างปัญหาให้รัฐบาลไทยอย่างมาก เนื่องจากเวลานั้นสถานการณ์ในจีนกำลังเข้าขั้นวิกฤต จำนวนผู้อพยพเงินในไทยจึงเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และเมื่อชาวจีนจำนวนมากทำให้คนเหล่านี้เริ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อต่อรองอำนาจกับรัฐบาลไทยมากขึ้น ชาวจีนที่เข้ามาอาศัยและทำงานในไทยเปรียบเสมือนกับพวกปรสิติที่สูบกินระบบเศรษฐกิจของไทยมาเป็นเวลานาน²⁵⁵ จนในที่สุดกลายเป็นประเด็นปัญหาสำคัญที่รัฐต้องเร่งดำเนินการแก้ไข และเกิดเป็นนโยบายชาตินิยม

แม้จะมีชาวจีนจำนวนมากในอุตสาหกรรมเหมือง ป่าไม้ และยาง แต่นโยบายของรัฐในการเข้าแทรกแซงกิจการของเอกชนต่างชาติดักกระทบกับตะวันตกมากกว่าที่จะกระทบจีน ยกตัวอย่างอุตสาหกรรมป่าไม้ ส่วนใหญ่อุตสาหกรรมนี้อยู่ในมือของบริษัทสัญชาติอังกฤษทั้งนี้การต่อสัมปทานรอบใหม่อีก 15 ปีของรัฐบาลในค.ศ. 1939 ส่งผลกระทบอย่างมากต่อฐานะทางการเงินของบริษัทอังกฤษ เนื่องจากจำนวนต้นไม้ที่รัฐให้สัมปทานลดจำนวนลงมาก และพื้นที่ปลูกไม้ก็เสื่อมโทรมมากแล้วทำให้ไม้ที่ได้ไม่มีคุณภาพและผลผลิตไม่ดีเหมือนตอนเปิดพื้นที่สัมปทานใหม่ๆ นอกจากนี้แล้วรัฐบาลยังเก็บเงินต่อต้นเพิ่มอีกต้นละ 4 บาท ภาระหนักทั้งหมดจึงตกอยู่ที่บริษัท ขณะที่ธุรกิจป่าไม้ของอังกฤษกำลังได้รับผลกระทบอย่างหนัก แต่อุตสาหกรรมเหมืองแร่ดีบุกกลับไม่ได้รับผลกระทบมากนักเพราะเงินเท่านั้นที่มีทักษะในการทำเหมืองแร่ส่วนตะวันตกก็ไม่ยอมเสี่ยง และบริษัทไทยเองก็ไม่

²⁵³ Ibid., xiv.

²⁵⁴ Ibid., xv.

²⁵⁵ Ibid., xvi.

สนใจลงทุนด้านนี้ แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าไม่มีเม็ดเงินลงทุนจากทั้งตะวันตกหรือไทยเลย เพราะการส่งออกดีบุกของไทยที่มักจะต่ำกว่าโควตาเสมอพลอยได้รับอานิสงค์จากสงคราม ทำให้มูลค่าการส่งออกดีบุกเพิ่มขึ้นอย่างมากโดยที่ใน 3 เดือนสุดท้ายของค.ศ. 1939 การส่งออกแร่ดีบุกขยายตัวถึงร้อยละ 144 แม้ว่าจะมีประกาศจากทางรัฐบาลว่าจะเปิดโรงงานยางขึ้นในเร็วๆ นี้ แต่อุตสาหกรรมยางพาราเป็นกิจการที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายชาตินิยมของจอมพล ป. พิบูลสงครามน้อยที่สุด ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่าส่วนแบ่งขนาดใหญ่ในตลาดยางยังอยู่ในมือของชาวจีน ผู้ซึ่งอพยพมาจากมาเลเซียในช่วงภาวะเศรษฐกิจตกต่ำในค.ศ. 1929 และคนจีนพวกนี้อาศัยเรียนรู้วิธีการทำสวนยางมาจากอังกฤษจึงคุ้นเคยกับการทำสวนยางเป็นอย่างดีในส่วนของกิจการธุรกิจพลังงานอย่างน้ำมัน รัฐบาลยังไม่ประสบความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาเนื่องจากการขนส่งในไทยขณะนั้นยังไม่มีดีแท่ที่ควร²⁵⁶ จึงเป็นสาเหตุให้หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อประสบความสำเร็จในการช่วยให้ไทยไม่เป็นผู้แพ้สงคราม และไม่ถูกครอบงำโดยอังกฤษแล้ว สหรัฐฯใช้โอกาสนี้เข้ามาช่วยพัฒนาระบบขนส่ง เช่น สร้างถนน ช่วยไทยซื้ออรรถรถไฟและจัดการกับการเดินอากาศ เพื่อเปิดทางให้แก่ธุรกิจอเมริกัน โดยที่ไทยก็ได้รับประโยชน์ไปด้วยและรัฐบาลไทยก็ให้การตอบรับเป็นอย่างดี

ธุรกิจที่สะท้อนถึงความสนใจของสหรัฐฯในไทยแบ่งออกเป็น 3 ประเภทได้แก่ ธุรกิจน้ำมัน เหมืองแร่และสายการบิน หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง นโยบายชาตินิยมของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม โดยการเข้าควบคุมกิจการน้ำมันส่งผลให้บริษัท Royal Dutch Shell และ Standard Vacuum Oil ของสหรัฐฯต้องเปิดการเจรจาร่วมกันเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว อย่างไรก็ตามแม้ว่าไทยจะไม่ได้มีปริมาณแหล่งน้ำมันดิบมากนักเมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน แต่รัฐบาลก็มีความต้องการในการสร้างโรงกลั่น อันเนื่องมาจากแผนการสร้างเศรษฐกิจของชาติ โดยว่าจ้างให้วิศวกรชาวญี่ปุ่นมาควบคุมการสร้างโรงกลั่นน้ำมันซึ่งคาดการณ์ไว้ว่าจะกลั่นน้ำมันได้มากถึง 200 ตันต่อวัน รัฐบาลไทยได้วางแผนการสั่งซื้อน้ำมันจากบริษัทฯ ทั้งสองแห่ง และจะกลั่นน้ำมันเพื่อขายภายในประเทศและส่งออกปริมาณที่เกินความต้องการ²⁵⁷ ในเวลาเดียวกันรัฐบาลได้ผ่านร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับน้ำมัน ในวันที่ 13 เมษายน 1939 ส่งผลให้รัฐบาลมีอำนาจในการควบคุมการจำหน่ายน้ำมันของประเทศ ทำให้ท้ายที่สุดทั้งบริษัท Shell และ Standard Vacuum Oil ต้องยกเลิกกิจการในไทยในเดือนกรกฎาคม

²⁵⁶ Ibid., xviii-xix.

²⁵⁷ Kenneth Landon, Thailand Foreign Policy RG 59, 892.00/9-3044 NA, 32 cited in Arlene Becker Neher, *Prelude to Alliance: The Expansion of American Economic Interest in Thailand During the 1940s*(Illinois: Northern Illinois University Press, 1980), 406.

1939²⁵⁸ ถัดมาในส่วนของอุตสาหกรรมแร่ดีบุกสหรัฐเองมีความต้องการใช้ดีบุกสูงเพื่อตอบสนองการเจริญเติบโตของประชากรและอุตสาหกรรมภายในประเทศ แต่สหรัฐก็มิได้มีแหล่งดีบุกเป็นของตนเอง

เพราะฉะนั้นไทยจึงมีความสำคัญในแง่ที่ว่า ไทยเป็นแหล่งวัตถุดิบประเทศเดียวในภูมิภาคที่ไม่ตกอยู่ภายใต้อาณานิคมของชาติตะวันตก ช่วงค.ศ. 1939-1941 ดีบุกและยางจากไทยเป็นสินค้าที่เป็นการต้องการอย่างมากในตลาดโลก ทั้งญี่ปุ่น อิตาลี และเยอรมนี ต่างก็แย่งชิงกันซื้อวัตถุดิบทั้งสองชนิดนี้จากไทย โดยในค.ศ. 1940 ญี่ปุ่นคือลูกค้ารายใหญ่ที่ซื้อดีบุกแทบทั้งหมดที่เหลือจากการผลิตส่งออกไปยัง British Malaya ในตลาดเสรี²⁵⁹ เนื่องจากแหล่งแร่ดีบุกในเขตอาณานิคมถูกดึงเอาไปใช้จนเกือบหมดแล้วต่างจากกรณีของไทยที่แทบจะไม่มี การสำรวจด้วยซ้ำ²⁶⁰ ยิ่งไปกว่านั้นยังมีการค้นพบแหล่งสายแร่ใหม่โดยบังเอิญขณะสร้างทางรถไฟในจังหวัดกาญจนบุรี²⁶¹ เมื่อหลังสงครามจบลงพร้อมกับความสำเร็จของสหรัฐในการกำจัดอิทธิพลทางเศรษฐกิจของเจ้าอาณานิคมเก่าออกไปได้ สหรัฐจึงสามารถเข้าถึงทรัพยากรได้อย่างเสรี สำหรับกรณีดีบุกสหรัฐสามารถเข้าถึงแหล่งดีบุกของไทยโดยการซื้อขายโดยตรงผ่านทางบริษัทการเงิน (Reconstruction Finance Corporation) และการสนับสนุนการจัดตั้งบริษัทสัญชาติอเมริกันของรัฐบาลสหรัฐในไทย²⁶² และสุดท้ายธุรกิจสายการบินซึ่งถือเป็นหนึ่งในเครื่องมือในการบรรลุวัตถุประสงค์หลักทางเศรษฐกิจของสหรัฐในไทย เนื่องจากการพัฒนาทางด้านการคมนาคมระหว่างประเทศให้สะดวกสบายขึ้นช่วยให้นักธุรกิจอเมริกันเกิดความกระตือรือร้นและสามารถติดต่อเจรจาทางธุรกิจกับไทยได้ง่ายยิ่งขึ้นด้วย

Arlene Becker Neher พยายามชี้ให้เห็นว่าทศวรรษที่ 1940 การดำเนินนโยบายต่างประเทศของสหรัฐต่อไทยคือ สหรัฐพยายามเข้ามามีบทบาทในไทยโดยอาศัยนโยบายเปิดประตูการค้าซึ่งปรากฏมาตั้งแต่ช่วงก่อนการโจมตีฐานทัพเรือสหรัฐแล้ว แต่ถูกท้าทายโดยระเบียบโลกใหม่

²⁵⁸ Ibid.

²⁵⁹ Jr. James V. Martin, "Thai-American Relations in World War Two," *The Journal of Asian Studies* 22, no. 4: 457.

²⁶⁰ John Croston, "Siam Mining Industry offers New Opportunities," *Engineering and Mining Journal*, December, 1945, 5 cited in Neher, *Prelude to Alliance: The Expansion of American Economic Interest in Thailand During the 1940s*, 469.

²⁶¹ Ibid.

²⁶² Ibid., 454.

ของญี่ปุ่น และต่อมาก็ถูกขัดขวางโดยความพยายามในการฟื้นคืนของจักรวรรดิของอังกฤษ²⁶³ และหลังการโจมตีเพิร์ลฮาร์เบอร์ สหรัฐก็ต้องประสบปัญหาจากความหวาดระแวงว่าเงินจะฉวยโอกาสรวบรวมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้เป็นเขตอิทธิพลของจีน โดยอาศัยปัจจัยที่ว่ามีคนจีนโพ้นทะเลอยู่ในภูมิภาคเป็นจำนวนมาก จึงส่งผลให้ระหว่งสงครามเกิดความขัดแย้งกันอย่างมากระหว่างจีน สหรัฐ และอังกฤษ ซึ่งความขัดแย้งนี้ได้ส่งผลกระทบต่อมาถึงการทำงานของเสรีไทยด้วย²⁶⁴

หลังสงครามจบลงความพยายามในการเข้ามามีบทบาทในไทยของสหรัฐชัดเจนมากขึ้นโดยผ่านทางนโยบายเปิดประตูการค้า สหรัฐพยายามช่วยเหลือไทยทางด้านเศรษฐกิจ โดยรับซื้อข้าวจากไทยในสกุลเงินที่ไทยสามารถใช้ชำระเป็นค่าปฏิกรรมสงครามได้ ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมความมีอิสรภาพทางเศรษฐกิจของไทยไม่ให้ถูกกดขี่จากอังกฤษและประเทศอื่นๆ มากเกินไป ซึ่งความสำเร็จของนโยบายต่างประเทศสหรัฐทางด้านเศรษฐกิจต่อไทยส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับความสำเร็จโดยรวมของนโยบายสหรัฐในระดับโลกการค้าแบบพหุภาคีการบริหารด้านการเงินโดยเฉพาะการเปลี่ยนสกุลเงินที่ไทยได้รับการส่งออกให้กลายเป็นสกุลเงินสหรัฐได้อย่างเสรี การควบคุมการผลิตในระบบระหว่างประเทศ และการทำการตลาดของสินค้าจำพวกยางพารา ดีบุกและไม้สักผ่านทางองค์กรระหว่างประเทศควบคู่ไปกับข้อตกลง Bretton Woods เพื่อสร้างความมั่นคงของสกุลเงิน²⁶⁵

4.4 การฝึกฝนญี่ปุ่นรอยร้าวในความสัมพันธ์

เมื่อญี่ปุ่นบุกเข้าแมนจูเรีย ที่ประชุมสันนิบาตชาติถือว่าการกระทำของญี่ปุ่นเป็นการรุกรานและลงมติให้ถอนทหารออก ซึ่งประเทศสมาชิกส่วนใหญ่ก็เห็นชอบด้วย แต่หลวงภทราวิทผู้แทนไทยในที่ประชุมสันนิบาตชาติได้รับคำสั่งทางโทรเลขจากพระยาศรีวิศาลวาจา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในสมัยนั้นให้งดการออกเสียงไว้ก่อน²⁶⁶ และแน่นอนว่าการงดออกเสียงของไทยสร้าง

²⁶³ Ibid., 561-64.

²⁶⁴ สำหรับอุปสรรคของขบวนการใต้ดินของไทยโปรดดู E. Bruce Reynolds, *Thailand's Secret War*; John B. Haseman, *The Thai Resistance*.

²⁶⁵ "United States Economic Policy Toward Thailand," August 9, 1945, Records of The State Department, Record Group 59 cited in Neher, *Prelude to Alliance: The Expansion of American Economic Interest in Thailand During the 1940s*, 3.

²⁶⁶ Rong Syamananda, *A History of Thailand*(Bangkok: Thai Watana Panich, 1973), 171.

ความพอใจให้แก่ญี่ปุ่นเป็นอย่างมาก และส่งผลกระทบต่อสถานภาพของไทยในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ด้วย²⁶⁷

การเปลี่ยนแปลงการปกครองส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในนโยบายต่างประเทศของไทย จากที่เคยพึ่งพาอังกฤษเป็นหลัก รัฐบาลหันมาพึ่งพาประเทศในเอเชียอย่างญี่ปุ่นมากขึ้น เนื่องมาจากแนวคิดต่อต้านจักรวรรดินิยมของรัฐบาลในระบอบใหม่ และความนิยมในแนวคิดเอเชียเพื่อชาวเอเชียของผู้นำฝ่ายทหารไทยที่เข้มข้นขึ้นหลังจอมพล ป. พิบูลสงคราม เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี อย่างไรก็ตาม Josiah Crosby ทูตอังกฤษประจำประเทศไทยตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับจอมพล ป. พิบูลสงคราม ว่าดำเนินนโยบายต่างประเทศเป็นกลางมากขึ้น²⁶⁸ ตรงกับทัศนะของ Vivat Sethachuyai ที่ว่าท่ามกลางสถานการณ์อันไม่ปกติระหว่างญี่ปุ่นและชาติตะวันตกในประเด็นเกี่ยวกับสงครามในจีน รัฐบาลไทยพยายามรักษาการดำเนินนโยบายต่างประเทศที่เป็นกลางเสมอมา เริ่มตั้งแต่การงดออกเสียงคัดค้านการรุกรานของญี่ปุ่นในจีน และเมื่อสงครามเกิดขึ้นในยุโรปรัฐบาลไทยประกาศย้ำจุดยืนความเป็นกลางของประเทศอีกครั้งโดยไทยจะเป็นมิตรกับทุกประเทศ ซึ่งต่อมาไทยลงนามสัญญาไม่รุกรานกันกับอังกฤษ ฝรั่งเศส และญี่ปุ่น แม้กระทั่งก่อนเกิดการโจมตีที่เพิร์ลฮาร์เบอร์รัฐบาลไทยพยายามถ่วงดุลระหว่างมหาอำนาจตะวันตกกับญี่ปุ่น แม้ว่าไทยจะไม่มีท่าทีเป็นศัตรูกับญี่ปุ่นโดยซึ่งหน้า แต่ก็ปรากฏความพยายามในการร้องขอความช่วยเหลือทางทหารในการป้องกันประเทศจากทั้งสหรัฐ และอังกฤษหลายต่อหลายครั้งตลอดช่วงค.ศ. 1940-1941 และต้องผิดหวังจากการถูกปฏิเสธมาโดยตลอด²⁶⁹ อย่างไรก็ตาม Kobkua Suwannathat-Pian ให้ความเห็นว่าระหว่างค.ศ. 1938 จนถึงค.ศ. 1941 การดำเนินนโยบายเป็นกลางของไทยกลับกลายเป็นการดึงไทยเข้าใกล้อังกฤษ เริ่ม

²⁶⁷ ติ๊ก, การต่างประเทศกับเอกราชและอธิปไตยของไทย (ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสิ้นสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม), 128.

²⁶⁸ FO 436/7, Sir Josiah Crosby's political Review dealing with The General Attitude of Thailand during The Year 1939, Enclosure in No. 148 cited in Kobkua Suwannathat-Pian, *Thailand's Durable Premier: Phibun through Three Decades 1932-1957*(Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1995).

²⁶⁹ Vivat Sethachuyai, "United States-Thailand Diplomatic Relations During World War Two" (Brigham Young University), 124-78.

ต่อต้านฝรั่งเศส และร่วมมือกับญี่ปุ่นมากขึ้น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่านโยบายต่างประเทศของจอมพลมีความเป็นพลวัตมากขึ้นอยู่กับว่าสถานการณ์ใดไทยจะเสียเปรียบน้อยที่สุด²⁷⁰

หลังจากจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ญี่ปุ่นได้เข้ายึดแมนจูเรียเป็นที่เรียบร้อยแล้ว และกำลังดำเนินนโยบายเอเซียสำหรับชาวเอเซียเพื่อต่อต้านลัทธิจักรวรรดินิยมของชาวตะวันตก ซึ่งสอดคล้องกับลัทธิชาตินิยมของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งกำลังก่อตัวขึ้นในไทย โดยลัทธิชาตินิยมเกิดขึ้นเพื่อรักษาความมั่นคงปลอดภัยให้กับประเทศเพื่อให้พ้นภัยสงครามที่กำลังขยายตัวมาสู่ภาคพื้นเอเซียระหว่างนั้นรัฐบาลไทยเกิดความหวั่นเกรงว่าปัญหาเส้นเขตแดนไทย-อังกฤษ-ฝรั่งเศส อาจกระทบต่อความสัมพันธ์จึงขอปรับปรุงกับอังกฤษ โดยมีการเจรจาแก้ไขเกิดขึ้นถึง 3 ครั้งจึงสำเร็จ แต่การเจรจากับฝรั่งเศสประสบความล้มเหลวในระหว่างการเจรจาทำสัญญาไม่รุกรานกัน โดยไทยขอปรับปรุงเส้นเขตแดนในอินโดจีนและเรียกร้องขอคืนแดนฝั่งขวาของแม่น้ำโขงคืน และในกรณีที่อำนาจอิทธิพลในฝรั่งเศสต้องเปลี่ยนแปลงไป ไทยขอ ลาวและกัมพูชาคืน แต่ฝรั่งเศสไม่ยอมและถือว่าข้อนี้ได้รับการแก้ไขแล้วเมื่อสนธิสัญญาในค.ศ. 1907²⁷¹

การเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างฝรั่งเศสและไทยในค.ศ. 1940-1941 โดยมีญี่ปุ่นเป็นคนกลาง และผลที่สุดการเจรจาก็ยุติลงพร้อมกับไทยได้ลาว รวมถึงเสียมเรียบ พระตะบอง (ศรีโสภณ) ของกัมพูชากลับคืนมาในเดือนพฤษภาคม 1941 และความเข้มแข็งที่เพิ่มขึ้นของรัฐบาลญี่ปุ่นในสายตาชาวโลก²⁷² สหรัฐซึ่งเฝ้ามองดูพัฒนาการของความสัมพันธ์นี้ด้วยความคลางแคลงสงสัย หากญี่ปุ่นบุก

²⁷⁰ Suwannathat-Pian, *Thailand's Durable Premier: Phibun through Three Decades 1932-1957*, 244.

²⁷¹ ประกาศกรมโฆษณาการ, 11 ตุลาคม 2483 อ้างถึงใน ตึก, การต่างประเทศกับเอกราชและอิทธิพลของไทย (ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสิ้นสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม), 130.

²⁷² สำหรับงานเขียนที่วิเคราะห์การรับรู้ของผู้นำไทยต่อญี่ปุ่นโปรดดู ทวี ธีระวงศ์เสรี, *สัมพันธ์ภาพทางการเมืองระหว่างไทยกับญี่ปุ่น* (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2524); นงลักษณ์ ลิ้มศิริ, *ความสัมพันธ์ญี่ปุ่น-ไทยสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2* (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549); Kobkua Suwannathat-Pian, *Thailand's Durable Premier: Phibun through Three Decades 1932-1957* (Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1995); ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, อารังศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์ และ วิภลย์ พงศ์พนิตานนท์, *จอมพล ป. พิบูลสงครามกับการเมืองไทยสมัยใหม่*, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2544); แถมสุข นุ่มนนท์, *เมืองไทยสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง ยุคเชื้อผู้นำชาติพันธุ์*, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพฯ: สายธาร, 2548); นงลักษณ์ ลิ้มศิริ, พ.อ.หญิง, *ความสัมพันธ์ญี่ปุ่น-ไทยสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2* (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549); นิรัตน์ พงษ์สิทธิถาวร, *บทบาททางการเมืองของจอมพล ป. พิบูลสงครามกับ*

เข้ากรุงเทพ ไทยจะต่อต้านหรือไม่รวมถึงตั้งคำถามเกี่ยวกับความสามารถของสัมพันธมิตรในการให้ความช่วยเหลือแก่ไทย ไม่ต้องสงสัยเลยว่าอังกฤษจะมีที่ท่าอย่างไรหากญี่ปุ่นบุกยึดมาลายา แต่กระนั้นอังกฤษก็ไม่มีแรงจูงใจเพียงพอที่จะเปิดแนวรบในภาคใต้ของไทย จากการเยี่ยมเยือนฐานทัพอังกฤษของคณะผู้แทนไทยในสิงคโปร์ รัฐบาลไทยก็พอจะประมาณการณ์ถึงความอ่อนแอในการป้องกันตนเองของอังกฤษได้ ยิ่งไปกว่านั้นสหรัฐเองก็ไม่ต้องการทำสงครามเพื่อปกป้องอังกฤษในภูมิภาคนี้เช่นเดียวกัน²⁷³

การลงนามข้อตกลงร่วมกับญี่ปุ่นของจอมพล ป. พิบูลสงครามสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับการยกดินแดนของรัฐทั้ง 4 ของมาลายา ได้แก่ กลันตัน ตรังกานู ไทรบุรี ปะลิส และรัฐฉาน 2 แห่ง ได้แก่ เกงตุง และเมืองพาน²⁷⁴ ซึ่งเป็นของอังกฤษคืนแก่ไทย โดยได้รับเสียงสนับสนุนอย่างท่วมท้นจากรัฐสภา²⁷⁵ นอกจากนี้ข้อตกลงดังกล่าวยังเป็นเครื่องรับประกันอธิปไตยและบูรณภาพทางดินแดนของไทยที่จอมพล ป. พิบูลสงครามรอคอย อาจกล่าวได้ว่าจอมพล ป. พิบูลสงครามทำไปเพื่อผลประโยชน์แห่งชาติและอนาคตทางการเมืองของพรรคมากกว่าที่จะทำเพื่อความขึ้นชอบส่วนตัวต่อแนวคิดของผู้นำทหารญี่ปุ่น²⁷⁶ ในช่วงที่สงครามโลกครั้งที่ 2 กำลังจะระเบิดขึ้น จอมพล ป. พิบูลสงครามเล็งเห็นถึงผลเสียของนโยบายเป็นกลาง เพราะหากสงครามระหว่างอังกฤษ และญี่ปุ่นเกิดขึ้นจริง ไทยก็จำเป็นต้องเลือกข้างว่าจะเข้ากับประเทศใด ไทยต้องเข้าสู่สงครามกับอังกฤษถ้าปฏิเสธที่จะเข้าร่วมกับ

แนวคิดทางการเมืองของมาคิอาเวล ลี, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, ภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539 และโยชิโกะ ทาชิฮารุ, รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามและสงครามแปซิฟิก, แปลโดย อาทร พึ่งธรรมสาร, *เอกสารทางวิชาการหมายเลข 1* (ธันวาคม 2528), (กรุงเทพฯ:โครงการแปลไทย-ญี่ปุ่น มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และ มนุษยศาสตร์, 2528).

²⁷³ Fifield, *Americans in Southeast Asia: The Roots of Commitment*, 15.

²⁷⁴ สำหรับรายละเอียดของสนธิสัญญา โปรดดู WW2/2:3(3), Memo of The Japanese-Thai Pact of Alliance, The Treaty and Legal Department, Ministry of Foreign Affairs, *Bilateral Treaties and Agreements between Thailand and Foreign Countries and International Organizations, Treaty Series, Vol. V, 1937-41*, August 1975, pp. 192-3

²⁷⁵ Proceeding of The National Assembly, 4/2484, 'On The Government's Decision on a Pact with Japan', 23 December 1941 cited in Suwannathat-Pian, *Thailand's Durable Premier: Phibun through Three Decades 1932-1957*.

²⁷⁶ *Ibid.*, 253.

อังกฤษ ขณะที่แสนยานุภาพของกองทัพเรือญี่ปุ่นก็แพร่ขยายไปทั่วเอเชียแปซิฟิก ถ้าญี่ปุ่นขัดขวางการส่งออกข้าวไทยไปยังจีน ไทยก็จะประสบปัญหาเช่นกัน²⁷⁷ Crosby มั่นใจว่าไทยต้องต่อต้านแน่นอนหากถูกญี่ปุ่นบุก²⁷⁸ เพื่อรักษานโยบายเป็นกลาง จอมพล ป. พิบูลสงครามยื่นข้อเสนอโดยได้รับการสนับสนุนจากปรีดีและดิเรกให้ญี่ปุ่นเคลื่อนทัพผ่านไทย เช่นเดียวกันกับอนุญาตให้อังกฤษเคลื่อนทัพเข้ามาทางใต้ของไทยได้หากอังกฤษเห็นว่าจำเป็น²⁷⁹

ไม่นานก่อนที่สงครามโลกครั้งที่ 2 ภาคพื้นเอเชียแปซิฟิกจะเริ่มต้นขึ้น สหรัฐใช้ประเด็นเศรษฐกิจเป็นตัวบีบบังคับไทยให้ยืนหยัดต่อต้านญี่ปุ่น ที่ปรึกษาทางด้านเศรษฐกิจของกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐแนะนำว่าสหรัฐควรหลีกเลี่ยงการแข่งขันในตลาดเสรีแต่ควรใช้ข้อเรียกร้องของไทยในการนำเข้าน้ำมันจากสหรัฐเป็นข้อแลกเปลี่ยนกับสินค้าจำพวกดีบุกและยางแทน²⁸⁰ ทั้งนี้ทั้งสหรัฐและอังกฤษต่างก็มีข้อกังขาเกี่ยวกับจุดยืนของไทยว่าจะเข้าร่วมกับญี่ปุ่นหรือฝ่ายของตน รัฐบาลไทยเมื่อเล็งเห็นแล้วว่าไทยคือประเทศต่อไปที่ญี่ปุ่นต้องการเข้ายึดครอง จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีจึงได้ร้องขอความช่วยเหลือทางอาวุธจากสหรัฐโดยผ่านทาง Willy S. Peck ทูตสหรัฐประจำประเทศไทย แต่สหรัฐกลับเพิกเฉยต่อความเดือดร้อนของไทย โดยในเดือนพฤศจิกายน 1940 ปฏิเสธการส่งเครื่องบินรบที่ไทยได้ซื้อจากสหรัฐทั้งที่ไทยได้ชำระเงินครบถ้วนแล้ว เนื่องจากกลัวว่าอาวุธจะตกไปอยู่ในมือของญี่ปุ่น และคิดว่าเครื่องบินรบควรประจำการอยู่ที่ฟิลิปปินส์มากกว่าถูกส่งมาช่วยไทย²⁸¹

นอกจากนี้สหรัฐยังไม่ต้องการให้ไทยใช้เครื่องบินรบดังกล่าวเพื่อไปต่อสู้กับฝรั่งเศสในข้อพิพาทปัญหาเรื่องดินแดนที่ยังค้างคาอยู่ สำหรับสงครามกับฝรั่งเศสครั้งนี้จบลงเมื่อวันที่ 5 มกราคม 1941 พร้อมกับชัยชนะของกองทัพไทย และได้เคลื่อนกำลังเข้ายึดพื้นที่ของฝรั่งเศสในอินโดจีน ตั้งแต่หลวงพระบาง ลงมาจนถึงเสียมเรียบและนครวัด และพื้นที่บางส่วนใกล้กับบ้านไพลิน อย่างไรก็ตามผลของการสู้รบเปิดทางให้ญี่ปุ่นได้เข้าแทรกแซงได้โดยตรง แม้รัฐบาลอังกฤษจะส่งสัญญาณให้รัฐบาล

²⁷⁷ SR 0201.33/28, Minutes of Cabinet Meeting, 31/1940, 23 October 1940 cited in *ibid*.

²⁷⁸ FO 371/28135, Sir Josiah Crosby to FO, 28 February 1941 cited in *ibid*.

²⁷⁹ *Ibid.*, 251.

²⁸⁰ Memo. "Economic Assistance to Thailand" Mr. Peck of FE, July 11, 1941. Foreign Relations, 1941, V, 204-205. James V. Martin, "Thai-American Relations in World War Two," 457.

²⁸¹ *Ibid.*, 459.

สหรัฐทราบว่างัอังกฤษไม่ต้องการให้ญี่ปุ่นเข้ามาใกล้เคียง เพราะไม่ต้องการให้ทั้งไทยและฝรั่งเศส “ตกเป็นลูกหนี้บุญคุณญี่ปุ่น” และสหรัฐ และอังกฤษควรร่วมมือกันแก้ไขปัญหานี้ ยิ่งไปกว่านั้นการสู้รบที่ยืดเยื้อจะทำให้ทั้งกองกำลังไทยและฝรั่งเศสอ่อนแอซึ่งเป็นผลดีต่อญี่ปุ่น นอกจากนี้การเปิดโอกาสให้ญี่ปุ่นเข้ามาใกล้เคียงเป็นการเปิดช่องให้ญี่ปุ่นขยายฐานอำนาจทางการเมืองและการทหารในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อีกยิ่งขึ้นด้วย ซึ่งถือเป็นภัยคุกคามต่อผลประโยชน์แห่งชาติของจักรวรรดิอังกฤษและสหรัฐในอนาคตด้วยเช่นกัน²⁸²

ดังนั้นเมื่อ จอมพล ป. พิบูลสงครามรู้ว่าไม่สามารถพึ่งพาสหรัฐได้แล้ว จึงได้โน้มเอียงเข้าหาญี่ปุ่นแทน รัฐบาลญี่ปุ่นใช้โอกาสนี้เสนอขายเครื่องบินรบให้กับไทยแทน²⁸³ เมื่อรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ถูกดึงให้ถลาลึกลงไปพัวพันกับพันธะสัญญาและข้อตกลงจากฝ่ายญี่ปุ่น ทางฝั่งสหรัฐมองว่ารัฐบาลไทยมีทางเลือกอื่นที่ควรจะทำได้แต่ก็ยังลังเลที่จะทำ เมื่อจอมพล ป. พิบูลสงครามได้เข้าร่วมกับฝ่ายญี่ปุ่นแล้ว สหรัฐจึงถือว่าเป็นภัยคุกคามต่อสถานภาพเดิม (status quo) ของเอเชีย²⁸⁴ ทำให้สหรัฐและอังกฤษตัดสินใจลงโทษไทยโดยการโดยขัดขวางการนำเข้าน้ำมันดีเซล แก๊สโซลีนและเคโรซีน ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญของไทย ในเดือนมีนาคมถึงเมษายน 1941²⁸⁵ ซึ่งกำลังเป็นช่วงหน้าสิ่วหน้าขวานของไทยที่ถูกบีบจากญี่ปุ่นอยู่แล้ว

แต่ต่อมาในเดือนพฤษภาคม สหรัฐต้องการให้ไทยสกัดกั้นการขยายอำนาจของญี่ปุ่นในภูมิภาค จึงได้หันมาดำเนินนโยบายต่างประเทศที่สนใจไทยมากขึ้น เนื่องจากสหรัฐมองว่าไทยเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญของญี่ปุ่นในการบุกเข้าโจมตีส่วนอื่นของดินแดนอาณานิคมของชาติตะวันตก และ

²⁸² สุรชาติ บำรุงสุข, "2484-2490 สร้างฝันที่มณฑลบูรพา สานฝันที่โตเกียว สิ้นฝันที่วอชิงตัน : จุดเริ่มต้นและจุดจบของอนุสัญญาโตเกียว 2484 (1941)," in รัฐคดี วิถีโลก 60 ปี ไชยวัฒน์ คำชู, ed. วรศักดิ์ มัทธโนบล(กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2553), 157.

²⁸³ Bangkok telegram no. 187, December 1, 1940. D.S. 892.248/26 cited in James V. Martin, "Thai-American Relations in World War Two," 455.

²⁸⁴ Department of State, "Peace and War: United States Foreign Policy 1931-1941,"(Washington1942), 93.

²⁸⁵ D.S. 711.92/15 indicates that as late as February 1941, The U.S. was exporting to Thailand all its normal requirements of diesel oil and gasoline cited in James V. Martin, "Thai-American Relations in World War Two," 455.

ตกลงจะให้ความช่วยเหลือแก่ไทยเช่นเดียวกับที่ให้ความช่วยเหลือจีนเมื่อถูกรุกรานซึ่งอันที่จริงแล้ว สหรัฐมิได้ต้องการเปิดพื้นที่รบเพิ่มในแปซิฟิก จนกว่ากองทัพจะพร้อมและอยากจะจบสงครามกับ เยอรมนีก่อน แต่เมื่อญี่ปุ่น เยอรมนี และอิตาลีได้ลงนามร่วมเป็นพันธมิตรกัน สหรัฐจึงเข้าใจความ เชื่อมโยงระหว่างสงครามในสองทวีป ทำให้สหรัฐต้องเร่งให้ความช่วยเหลือแก่จีนมากขึ้น เพื่อ เบี่ยงเบนความสนใจของกองทัพญี่ปุ่นจากการเดินทัพเต็มอัตราศึกลงใต้²⁸⁶ อันหมายถึงการเข้า ครอบครองเขตเศรษฐกิจและแหล่งทรัพยากรที่สำคัญด้วย แต่จุดประสงค์หลักของการเคลื่อนทัพลงใต้ ของญี่ปุ่นก็คือ การแสวงหาผลประโยชน์จากเขตเศรษฐกิจแห่งนี้

การเข้าถึงแหล่งทรัพยากรทางเศรษฐกิจในภูมิภาคนี้เองที่เป็นประเด็นที่ให้สหรัฐให้ ความสำคัญมากที่สุดในการดำเนินนโยบายต่างประเทศต่อไทย ในวันที่ 1 ธันวาคม 1941 หลังจาก ปรีกษาหารีอรรวมกันกับดิเรก ชัยนาม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศของไทยเป็นที่เรียบร้อย แล้ว Peck ทูตอเมริกันในไทยส่งโทรเลขถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐ Hull โดย ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของไทยต่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของสหรัฐในภูมิภาคว่า ญี่ปุ่นกำลัง พยายามทำลายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของสหรัฐและอังกฤษ แต่ไทยกำลังพยายามอย่างหนักใน การปกป้องการเข้าถึงทรัพยากรในภูมิภาคของทั้งสหรัฐและอังกฤษอยู่ และยังชี้ให้เห็นอีกว่าความ ลังเลของสหรัฐและอังกฤษในการช่วยเหลือไทยตามที่ถูกร้องขอมาโดยตลอด การที่ประเทศเล็กๆ อย่างไทยจะลุกขึ้นต่อต้านญี่ปุ่นผู้ซึ่งมีแสนยานุภาพทางทหารเหนือกว่าในทุกด้านนั้นคงเป็นเรื่องแปลก ประหลาดที่สุด²⁸⁷

นอกจากนี้ก่อนสงครามในแปซิฟิกจะเปิดฉากขึ้นสหรัฐได้พึ่งพาผลการศึกษาจาก War and Peace Studies Project²⁸⁸ ในการนำมาวิเคราะห์เพื่อกำหนดทิศทางในการดำเนินนโยบาย

²⁸⁶ Christopher Thorne, *The Issue of War*(New York: Oxford University Press, 1985), 22.

²⁸⁷ Foreign Relations of The United States, 1941, Vol.5, 364 cited in Vivat Sethachuy, "United States-Thailand Diplomatic Relations During World War II" (Brigham Young University Press, 1977).

²⁸⁸ War and Peace Studies Project คือโครงการลับที่ถูกคิดขึ้นโดยกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐและได้รับการ สนับสนุนทางการเงินโดย มูลนิธิ Rockefeller ในค.ศ.1939 เมื่อเยอรมนีบุกเข้ายึดโปแลนด์ซึ่งในขณะนั้น Department of States ได้รับการอนุมัติให้ศึกษา วิจัย วางแผนนโยบาย และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางสำหรับกำหนด นโยบายต่างประเทศของสหรัฐ เนื่องจากการพึ่งพาทางด้านการทูตก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ไม่ได้ดีไปกว่าการทูต เมื่อครั้งสหรัฐ เข้าสู่สงครามโลกครั้งที่ 1 เท่าใดนัก โดยมี Council of Foreign Relations เป็นผู้รับผิดชอบต่อ โครงการนี้ คณะทำงาน 100 คนได้ถูกแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ตามหัวข้อ ดังนี้ 1. เศรษฐกิจและการเงิน 2. ความมั่นคง

ต่างประเทศ และก่อนที่ญี่ปุ่นจะโจมตีฐานทัพเรือที่เพิร์ลฮาร์เบอร์กลุ่มเศรษฐกิจและการเงินได้เสนอผลการศึกษาอันชี้ให้เห็นว่าการที่เยอรมนีไม่มีความต้องการที่จะขยายฐานเศรษฐกิจออกนอกภูมิภาคมากเท่ากับประเทศอื่นๆ ในยุโรป ทำให้สหรัฐอเมริกาเข้าถึงสิ่งที่เป็นหัวใจหลักของภูมิภาคอื่นๆ ได้ง่าย และการบูรณาการเข้ากับภูมิภาคแปซิฟิกจะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สหรัฐ แต่สิ่งนี้ต้องกระทำผ่านการค้าขายกับประเทศในอาณานิคมของอังกฤษและประเทศรอบข้างในภูมิภาคเอเชีย เนื่องจากสินค้าที่สำคัญที่เป็นที่ต้องการในตลาดสหรัฐและตลาดโลกขณะนั้นคือ ดีบุก และยางพารา อันมีมาลายาและสิงคโปร์ของอังกฤษเป็นฐานการผลิตที่สำคัญ ดังนั้นผลการศึกษาดังกล่าวซึ่งถูกส่งไปยังกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐจึงสนับสนุนให้สหรัฐต้องช่วยเหลืออังกฤษในการทำสงครามกับเยอรมัน อีกทั้งสหรัฐควรเพิ่มขีดความสามารถให้กับกองทัพ และสุดท้ายสนับสนุนให้รัฐบาลออกนโยบายปรามญี่ปุ่นมิให้ปิดกั้นการเข้าถึงทรัพยากรในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของสหรัฐ²⁸⁹ รัฐบาลรูสเวลท์จึงต้องดำเนินนโยบายต่างประเทศที่พันผูกปัจจัยในทั้งสามพื้นที่เข้าด้วยกัน ได้แก่ ยุโรป เอเชีย ตะวันออก และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่การคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจต่อญี่ปุ่นนั้นกลับเป็นการกระตุ้นให้ญี่ปุ่นบุกลงใต้ในที่สุด

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์สหรัฐและไทย ในบริบททางด้านเศรษฐกิจช่วงทศวรรษที่ 1930 นั้น พบว่าแม้สหรัฐจะมีความต้องการวัตถุดิบสำหรับการสร้างกองทัพ อันเนื่องมาจาก

1. ความต้องการสกัดกั้นญี่ปุ่นเพื่อไม่ให้เข้าถึงแหล่งน้ำมันจากบริษัทอินเดียนตะวันออกเฉียงเหนือแลนด์
2. ความพยายามที่จะดำรงไว้ซึ่งสถานภาพของอังกฤษในคาบสมุทรมาเลเซีย
3. ความต้องการกระตุ้นภาวะเศรษฐกิจซบเซาภายในประเทศหลังจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่ เกิดขึ้นเมื่อค.ศ. 1929 แต่ความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจกับไทยก็ยังคงประสบปัญหา เนื่องจาก

และกำลังรบ 3. ภาคพื้นทวีป 4. การเมือง โปรตดู Council on Foreign Relations, "Continuing The Inquiry, War and Peace" http://www.cfr.org/about/history/cfr/war_peace.html

²⁸⁹ โปรตดู Shoup and Minter, *Imperial Brain Trust*, 118-31; Jonathan Marshall, *To Have and Have Not*(Berkeley: University of California Press, 1995), 28-32.

1. ข้อจำกัดทางรัฐบาลของสหรัฐ ทำให้บริษัทสัญชาติอเมริกันต่างยกเลิกกิจการในไทย และเดินทางกลับประเทศ²⁹⁰

2. ปัจจัยภายในของรัฐบาลไทยที่ว่าด้วยแนวคิดชาตินิยมของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ที่ต้องจำกัดการค้าภายในประเทศซึ่งส่วนใหญ่ตกไปอยู่ภายใต้การจัดการของชนชาติจีนซึ่งนับวันจะเพิ่มมากขึ้น

3. ปัจจัยด้านความถดถอยของอำนาจตะวันตก อันเนื่องมาจากสงครามในภูมิภาคยุโรป

กล่าวถึงทางจอมพล ป. พิบูลสงคราม Kobkua เห็นว่าไม่เคยตั้งใจที่จะเป็นกลางตั้งแต่แรกแล้ว เมื่อรัฐบาลไทยได้เข้าร่วมกับญี่ปุ่นจอมพล ป. พิบูลสงคราม จึงไม่ลังเลที่จะประกาศสงครามกับสัมพันธมิตร ในฐานะผู้นำทางทหาร จอมพล ป. พิบูลสงคราม จึงให้ความสำคัญสูงสุดกับการปกป้องอธิปไตยและความมั่นคงของประเทศ ในการรับรู้ (perception) ของจอมพล ป. พิบูลสงคราม กองทัพคือ เกียรติยศและศักดิ์ศรีของประเทศ เขาจึงต้องการให้กองทัพไทยเป็นที่รู้จักมากขึ้นโดยการสร้างกองทัพขนาดใหญ่และเข้มแข็งขึ้น²⁹¹ นอกจากนี้จอมพล ป. พิบูลสงคราม ยังต้องการยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศให้ดีขึ้น สามารถพึ่งพาตนเองได้และเป็นที่รู้จักในเวทีโลกในฐานะประเทศที่เจริญแล้ว มากกว่าที่จะเป็นประเทศล้าหลังต้องพึ่งพาตะวันตกตลอดอย่างที่เคยเป็นมา จอมพล ป. พิบูลสงคราม จึงให้ความสำคัญมากในการสร้างชาติในระดับปัจเจกบุคคล ทั้งหมดนี้จำเป็นต้องอาศัยการปฏิวัติทั้งทางด้านกายภาพและจิตใจ ด้านสังคมและส่วนตนควบคู่กัน²⁹² อย่างไรก็ตาม Charivat Santaputra กลับมองนโยบายสร้างชาติของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ว่าเป็นสร้างสมอำนาจส่วนตัวและเป็นการขยายฐานอำนาจโดยการเพิ่มพูนผู้สนับสนุน แม้จะเริ่มต้นด้วยความจริงจังแต่สุดท้ายจอมพล ป. พิบูลสงคราม ก็หลงในอำนาจและถูกกลืนกินในที่สุดจอมพล ป. พิบูลสงคราม พยายามชุบชีวิตให้แก่ประเทศด้วยวิธีการทางทหารโดยการพึ่งพาต่างชาติมากเกินไปทำให้ใน

²⁹⁰ Reynolds, *Thailand's Secret War* Oss, Soe, and the Free Thai Underground During World War Two, 6.

²⁹¹ Suwannathat-Pian, *Thailand's Durable Premier: Phibun through Three Decades 1932-1957*, 52-55.

²⁹² Ibid., 82.

ที่สุดเขาต้องพันไปพึ่งญี่ปุ่น ดังนั้นนโยบายต่างประเทศของจอมพล ป. พิบูลสงคราม จึงดีสำหรับตัวเขาเองทั้งในมิติรัฐและระบบแต่กลับไม่ได้ดีสำหรับประเทศเลย²⁹³

การเปรียบเทียบการสร้างชาติของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งไม่ได้ให้ความสำคัญกับความเหนือกว่าทางเชื้อชาติกับลัทธิสร้างชาติแบบนาซีนั้น เป็นการบิดเบือนจุดประสงค์ที่แท้จริงของจอมพล ป. พิบูลสงคราม²⁹⁴ ตามแนวคิดรัฐนิยม จอมพล ป. พิบูลสงคราม เปลี่ยนชื่อประเทศเพื่อให้เข้ากับเชื้อชาติของคนส่วนมาก และต้องการให้ชนกลุ่มน้อย และชาวจีนที่อาศัยในไทยเชื่อฟังและเคารพกฎหมายไทย แต่่นโยบายทางเศรษฐกิจที่รัฐต้องเข้าควบคุมกิจการภายในประเทศในมือของชาวต่างชาติของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ก็ส่งผลกระทบต่อชาวจีน เพราะเศรษฐกิจในประเทศส่วนใหญ่ขับเคลื่อนโดยสังคมชาวจีนในไทย ความนิยมชมชอบรูปแบบและวิถีการดำเนินชีวิตตามแบบตะวันตกตั้งแต่ในสมัยของรัชกาลที่ 6 ซึ่งถูกยึดถือเป็นตัวแทนของประเทศในแบบเก่าก็ถูกเปลี่ยนแปลงโดยแนวคิดรัฐนิยม จอมพล ป. พิบูลสงคราม²⁹⁵ รวมไปถึงนโยบายเศรษฐกิจที่ต้องการทำลายระบอบอำนาจเก่าของชนชั้นสูง และชาติตะวันตก²⁹⁶ และให้รัฐเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในการจัดการระบบเศรษฐกิจของประเทศโดยเพิ่มอัตราการจ้างงาน และให้ประชาชนหันมาดำเนินธุรกิจเองแทนที่ชาวต่างชาติ จากการออกพระราชบัญญัติเกลือและบุหรี่ปุ๋ย ในค.ศ. 1938 ช่วยยับยั้งการครอบงำธุรกิจทั้งสองประเภทของชาวจีนได้²⁹⁷ และพระราชบัญญัติที่อนุญาตให้คนไทยเท่านั้นมีสิทธิ์ประกอบอาชีพคนขับรถ และอาชีพที่เกี่ยวข้องได้²⁹⁸ รวมถึงรัฐบาลได้ประกาศให้อาชีพในอุตสาหกรรมการประมงเป็นอาชีพสงวนไว้เฉพาะคนไทยเท่านั้น และอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่เคยบริหารจัดการโดยชาวต่างชาติ เช่น เหมืองแร่และสัมปทานป่าไม้ก็ถูกดึงกลับมาบริหารโดยรัฐบาล เป็นต้น แต่่นโยบาย

²⁹³ Santaputra, *Thai Foreign Policy 1932-1946*, 421.

²⁹⁴ Thamsook Numnonda, "Field Marshal Phibunsongkhram's Nation-Building Campaign during World War II," in A Collection of Seminar Paper, 1977-1978, Bangkok, 1978, 84-85. cited in Suwannathat-Pian, *Thailand's Durable Premier: Phibun through Three Decades 1932-1957*.

²⁹⁵ Ibid., 106-13.

²⁹⁶ Ibid., 145.

²⁹⁷ Royal Gazette, 56 (20 March 1938/9 and 22 March 1938/9) cited in ibid.

²⁹⁸ Royal Gazette, 56 (10 April 1939) cited in ibid.

ทางเศรษฐกิจของจอมพล ป. พิบูลสงคราม กลับไม่ประสบผลสำเร็จเท่ากับนโยบายการสร้างชาติ เพราะจอมพล ป. พิบูลสงคราม ไม่สามารถสร้างความมั่นคงในการดำเนินธุรกิจที่เพียงพอให้แก่คนรุ่นใหม่ได้ ธุรกิจส่วนใหญ่จึงยังอยู่ในการควบคุมของชาวจีน²⁹⁹

สรุป

ความสัมพันธ์สหรัฐและไทยในยุคสมัยแรกเริ่มนั้นให้ความสำคัญกับปัจจัย 3 ด้านได้แก่ การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม แต่ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 จะปะทุขึ้นนั้น ผลประโยชน์ของสหรัฐในไทยมีน้อยมาก แต่ความที่ไทยเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญของภูมิภาค ประกอบกับความต้องการให้ไทยเป็นต้นแบบในการปลดปล่อยอาณานิคมในภูมิภาค ทำให้สหรัฐพยายามอย่างหนักที่จะกดดันมหาอำนาจเก่า รวมถึงจีนและญี่ปุ่นออกไปจากภูมิภาคเพื่อที่สหรัฐจะได้เข้ามามีบทบาทและแข่งขันได้อย่างเต็มที่ อย่างไรก็ตามในไทยผลประโยชน์แห่งชาติทางด้านเศรษฐกิจของสหรัฐเด่นชัดกว่าด้านอื่นๆ มาโดยตลอด ดังตัวอย่างเห็นได้จากกรณีที่หมอสอนศาสนาประสบปัญหาในการมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินเพื่อจัดตั้งเป็นโรงเรียนสอนศาสนาขึ้น แต่รัฐบาลสหรัฐก็ไม่ได้ให้ความสนใจในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว แต่ครั้น Cheek ลูกหลานของมิชชันนารีอเมริกันที่ผันตัวมาเป็นนักธุรกิจประสบปัญหาเรื่องสิทธิสภาพนอกอาณาเขต รัฐบาลสหรัฐยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือจนปัญหาคเล็ดลอดในที่สุดหรือแม้แต่การแก้ไขเรื่องกรรมสิทธิ์การถือครองที่ดินในไทยทำให้ บริษัทน้ำมันของสหรัฐ และมิชชันนารีสามารถเป็นเจ้าของที่ดินในไทยได้ ซึ่งส่งผลต่อการดำเนินกิจการน้ำมันในไทยต่อไป

ไทยสมัยใหม่แม้ว่าจะไม่เคยเป็นอาณานิคมของมหาอำนาจยุโรป แต่ไทยก็พัฒนาขึ้นมาจากจักรวรรดินิยมในศตวรรษที่ 19 เท่าๆ กับประเทศอาณานิคมอื่นในภูมิภาค แต่ประเด็นที่ไทยสามารถรักษาเอกราชไว้ได้ทำให้ไทยแตกต่างจากประเทศเพื่อนบ้าน³⁰⁰ หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง รัฐบาลไทยต้องเผชิญปัญหาความขัดแย้งจากกลุ่มอำนาจต่างๆ กระทั่งเมื่อค.ศ. 1938 เมื่อจอมพล ป. พิบูลสงคราม หนึ่งในคณะราษฎรเป็นนายกรัฐมนตรีด้วยการสนับสนุนจากบุคคลส่วนใหญ่ในกองทัพไม่ว่าราชวงศ์หรือรัฐสภาที่ไม่มีสิทธิ์มีเสียงคัดค้านใดๆ นอกจากนี้ในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูล

²⁹⁹ Ibid., 149.

³⁰⁰ David S. Wilson, *The United States and the Future of Thailand*(New York: Praeger, 1970), 20.

สงครามยังเรียกได้ว่าเป็นยุคชาตินิยมขั้นรุนแรง (radical nationalism) ที่ใช้ต่อต้านชาวจีนในประเทศ และที่สุุดกลายเป็นการต่อต้านจักรวรรดินิยมยุโรป³⁰¹

สำหรับประเด็นการต่อต้านจักรวรรดินิยมในฝั่งของสหรัฐนั้นเกิดขึ้นมาอย่างยาวนานแล้ว แต่การกีดกันและต่อต้านอังกฤษในไทยเริ่มเห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้นในช่วงทศวรรษที่ 1930-1940 โดย William Roger Louis ชี้ให้เห็นว่าสหรัฐต้องการที่จะปลดปล่อยดินแดนอาณานิคมทั้งหลายของอังกฤษให้เป็นอิสระโดยการจัดตั้งภาวะทรัสตี³⁰² ทั้งนี้เพื่อสหรัฐจะสามารถเข้าถึงแหล่งทรัพยากรในภูมิภาคได้อย่างเสรีและเท่าเทียมกับชาติมหาอำนาจอื่นๆ กระนั้น Churchill กลับมองว่าภาวะทรัสตีคือวิธีการของสหรัฐในการเข้ายึดครองดินแดนอาณานิคมของอังกฤษ และทัศนคติต่อต้านอาณานิคมของสหรัฐ คือแรงกระตุ้นที่ผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านการเมืองครั้งยิ่งใหญ่³⁰³ ประเด็นความต้องการในการรักษาเสถียรภาพของประเทศโดยการแสวงหาความมั่นคงทางด้านทรัพยากรเป็นปัจจัยผลักดันให้ผู้นำสหรัฐหันมาให้ความสนใจกับไทยมากขึ้นแต่สิ่งนี้เกิดขึ้นหลังจากที่ผู้นำทหารญี่ปุ่นขึ้นสู่อำนาจและพยายามขยายอิทธิพลของตนในภูมิภาคจนที่สุดต้องมาปะทะกับสหรัฐและถูกคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจ ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีขีดความสามารถมากแต่ขาดแคลนด้านทรัพยากร ดังนั้นเมื่อเศรษฐกิจของประเทศถูกบีบคั้น รัฐบาลทหารญี่ปุ่นจึงบุกลงมายังแหล่งทรัพยากรทางใต้ของภูมิภาค โดยอาศัยประโยชน์จากการที่ไม่ตกอยู่ภายใต้อาณานิคมของไทยเข้ามาผูกมิตรกับผู้นำไทยและใช้ไทยเป็นฐานที่มั่น รูสเวลท์จึงตระหนักว่าไทยคือจุดยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจในการเข้าถึงทรัพยากรเหล่านี้ที่สหรัฐขาดแคลน ได้แก่ ดีบุกและยางพารา และการเมืองอันแปราะบาง ซึ่งในช่วงที่ประเทศประสบกับปัญหาภาวะเศรษฐกิจตกต่ำตลอดทศวรรษก่อนการโจมตีเพิร์ลฮาร์เบอร์ รัฐบาลได้ตระหนักถึงความอ่อนไหวของประเทศต่อความต้องการสินค้าเหล่านี้ ต่อมาภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง ประธานาธิบดีสหรัฐรูสเวลท์ประสบความสำเร็จในการขจัดอิทธิพลของอังกฤษออกจากไทย พร้อมกับบทบาททางเศรษฐกิจของสหรัฐที่เพิ่มมากขึ้นในไทย ซึ่งปัจจัยความแตกต่างในประเด็นภาวะผู้นำของทั้งประธานาธิบดีสหรัฐ และอังกฤษมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินนโยบายต่างประเทศ

³⁰¹ Ibid., 27.

³⁰² โปรดดู William. Roger Louis, *Imperialism at Bay 1941-1945: The United States and the Decolonization of the British Empire*.

³⁰³ โปรดดู Rudolph von Albetini, *Decolonization: The Administration and the Future of the Colonies, 1919-1960*(New York1971).

Winston Churchill แม้จะกำหนดนโยบายตามสิ่งที่ตนคิดว่าจะมีความจำเป็นที่สุดก่อนแต่เขาก็ยังฟังเสียงคัดค้านจากกระทรวงการต่างประเทศซึ่งต่างจากรัฐบาลโดยสิ้นเชิงที่มีความมั่นใจในตนเองสูงมากและมักมีนิสัยลบลมคมในเสมอ³⁰⁴

Arlene Neher กล่าวในงานนิพนธ์ระดับปริญญาตรีฉบับจิตว่า หลังเหตุการณ์โจมตีเพิร์ลฮาร์เบอร์สายสัมพันธ์ของพันธมิตรระหว่างสงครามคือ ส่วนสำคัญในความสัมพันธ์ของสหรัฐ-ไทย³⁰⁵ ความสำเร็จในการสนับสนุนขบวนการเสรีไทยทำให้สหรัฐอยู่ในฐานะมิตรประเทศของไทยเสมอมาตั้งแต่แรกเริ่มความสัมพันธ์ จนกระทั่งสงครามจบในค.ศ. 1945 นโยบายต่างประเทศที่ชัดเจนของสหรัฐต่อไทยภายหลังสงครามจบลง สรุปโดยเจ้าหน้าที่ OSS รายหนึ่งว่า “สหรัฐไม่มีความต้องการดินแดนในไทย เพียงแต่ต้องการเปิดประตูการค้าสู่ไทยให้แก่ธุรกิจและแนวคิดทางการเมืองแบบอเมริกันเท่านั้น”³⁰⁶ ซึ่งนโยบายของสหรัฐต่อไทยช่วงทศวรรษ 1940 คือการส่งเสริมการค้าในไทยผ่านทางนโยบายเปิดประตูการค้าอันหมายถึงการค้าการลงทุนในแบบเสรีนิยม ปราศจากอิทธิพลจากต่างชาติ หรือข้อจำกัดจากรัฐบาลไทยซึ่งมีความแตกต่างจากนโยบายเปิดประตูการค้าของสหรัฐในจีนกล่าวคือ รัฐบาลไทยมีอำนาจในการจำกัดและควบคุมการเข้ามาของต่างชาติ ซึ่ง George Kennan ทูตอเมริกันอ้างถึงงานเขียนชื่อ *Our Time* ของ Mark Sullivan โดยตีความสาระสำคัญของนโยบายเปิดประตูการค้า “นโยบายนี้ของสหรัฐในจีนเป็นความคิดแบบอเมริกันที่ถูกคิดขึ้นมาเพื่อเป็นข้อตรงข้ามกับเขตอิทธิพล (sphere of influence)” ของมหาอำนาจยุโรป³⁰⁷ เท่านั้น

อย่างไรก็ดีเนื้อหาในบทก่อนนี้และบทนี้ได้ชี้ให้เห็นถึงพัฒนาการของนโยบายต่างประเทศของสหรัฐต่อภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมถึงประเทศไทย โดยที่สหรัฐมีนโยบาย

³⁰⁴ โปรดดู Christopher Thorne, *Allies of a Kind: The United States, Britain and the War against Japan, 1941-1945*(London: Hamish Hamilton, 1978).

³⁰⁵ Neher, *Prelude to Alliance: The Expansion of American Economic Interest in Thailand During the 1940s*, 2.

³⁰⁶ “A Brief Survey of Siamese Relations with The United States,” November 1, 1945, Records of The Office of Strategic Services, Record Group 226, Research and Analysis Report #2694, National Archives. cited in *ibid*.

³⁰⁷ Mark Sullivan, *Our Time: The Turn of The Century* (New York, 1926) cited in George F. Kennan, *American Diplomacy 1900-1950*(New York: The New American Library, 1964), 37.

ต่างประเทศที่ชัดเจนต่อภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกคือนโยบายเปิดประตูการค้าในจีน ขณะที่นโยบายสหรัฐต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และไทยยังไม่ชัดเจนและเป็นเพียงส่วนหนึ่งของนโยบายต่างประเทศต่อภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกโดยรวมเท่านั้น แต่ในช่วงทศวรรษก่อนหน้าการโจมตีเพิร์ลฮาร์เบอร์คือช่วงเวลาสำคัญของความเปลี่ยนแปลงในสายสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐและไทย กล่าวคือเป็นทศวรรษที่ผู้นำญี่ปุ่นฝึกไต่ไปในทางอำนาจและต้องการขึ้นเป็นผู้นำในภูมิภาค เขารุกรานจีนจนในที่สุดนำไปสู่ความขัดแย้งกับสหรัฐเพราะสหรัฐถือว่านโยบายเปิดประตูการค้ามีไว้เพื่อป้องกันการครอบงำจีนโดยชาติใดชาติหนึ่ง ถึงกระนั้นผู้นำสหรัฐก็ไม่สามารถจัดการกับการกระทำรุนแรงของผู้นำญี่ปุ่นในจีนได้เนื่องจากปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำในประเทศอันเป็นผลพวงมาจาก Great Depression ในค.ศ. 1929 สถานการณ์ภายในเอเชียจึงเริ่มรุนแรงขึ้น ต่อมาในปลายทศวรรษกองทัพนาซีมีชัยชนะในยุโรปญี่ปุ่นจึงใช้โอกาสดังกล่าวเข้าร่วมเป็นพันธมิตรกับฝ่ายอักษะ ทำให้สหรัฐรับรู้แล้วว่าญี่ปุ่นจะไม่เลิกล้มแผนการเข้ามาเป็นชาติมหาอำนาจในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกเป็นแน่ แม้ว่าสหรัฐจะหวังคลี่คลายปัญหาด้วยการเจรจาว่าสหรัฐก็ได้ใช้ไม้แข็งบีบคั้นเศรษฐกิจของญี่ปุ่นไปพร้อมกันด้วยทำให้ญี่ปุ่นจากที่เคยพึ่งพาการนำเข้าวัตถุดิบสำคัญอย่างน้ำมัน และเหล็กจากสหรัฐเป็นสิ่งสำคัญต้องบุกลงมายังดินแดนทางใต้ของภูมิภาคซึ่งเป็นแหล่งของทรัพยากรมหาศาลที่ญี่ปุ่นต้องการและที่สำคัญยังเป็นเขตอาณานิคมของมหาอำนาจยุโรป ไทยในฐานะที่ไม่ตกเป็นอาณานิคมของชาติใดเพียงประเทศเดียวในภูมิภาคจึงกลายเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการเข้าสู่วัตถุดิบของทั้งญี่ปุ่นและสหรัฐไปโดยปริยาย ซึ่งสหรัฐให้ความสนใจกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในฐานะแหล่งทรัพยากรมาเป็นเวลานานแล้วเนื่องจากสินค้าที่สำคัญอันเป็นที่ต้องการของสหรัฐถูกควบคุมการส่งออกโดยเจ้าอาณานิคมยุโรป สหรัฐจึงต้องการปลดปล่อยประเทศเหล่านี้ให้เป็นอิสระเพื่อยกเลิกการค้าผูกขาด (cartel) ของจักรวรรดิยุโรป ดังนั้นเมื่อพิจารณาจากบริบทข้างต้นดังกล่าว การสรุปผลโดยใช้กรอบการวิเคราะห์ที่ระบุในบทที่ 1 มาวิเคราะห์นโยบายต่างประเทศของสหรัฐต่อไทยในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้วิทยานิพนธ์ชิ้นนี้สรุปว่าปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศของสหรัฐต่อไทยเมื่อมีเหตุปัจจัย ดังนี้

มิติความเป็นปัจเจกบุคคล (individual level)

ในมิติระดับบุคคลมีความสำคัญในฐานะเป็นเหตุปัจจัยระดับฉับพลัน (precipitating causes) กล่าวคือมีความเกี่ยวข้องกับอุดมการณ์ทางการเมืองและภาวะผู้นำของประธานาธิบดีรูสเวลท์ ที่ให้ความสำคัญสูงสุดกับการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำภายในประเทศมากกว่าที่จะเกี่ยวข้องกับปัญหาการเมืองโลกในขณะนั้น และการขึ้นสู่อำนาจของญี่ปุ่นภายใต้แนวคิดวงศัฟพูลย์ร่วมกันแห่งมหาเอเชียบูรพา (Greater East Asia Co-Prosperty Sphere) ที่ต้องการจะกำจัดมหาอำนาจตะวันตก

ออกไปจากภูมิภาค เพื่อที่ตนจะได้เข้าสู่ทรัพยากรในภูมิภาคเอเชียได้อย่างเสรีและนำมาสู่สงครามกับสหรัฐ โดยมีไทยเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยในฐานะจุดยุทธศาสตร์ของทั้งสองประเทศ

มิติภายในประเทศ (domestic level)

เหตุปัจจัยระดับกลาง (intermediate causes) คือ Great Depression ซึ่งมีความสำคัญในฐานะปัจจัยในมิติระดับประเทศ โดยที่ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมทั้งขนาดใหญ่และขนาดเล็กในสหรัฐต้องปิดตัวลง คนอเมริกันจำนวนมากต้องตกงาน และราคาผลิตผลทางการเกษตรตกต่ำ การประท้วงเนื่องมาจากปัญหาดังกล่าวนับครั้งไม่ถ้วน ทำให้รัฐบาลต้องเร่งแก้ไขและฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศให้กลับสู่สภาวะปกติโดยเร็วและประเด็นในระบอบระหว่างประเทศกลายเป็นประเด็นรองสำหรับผู้นำของสหรัฐ

มิติระบบ (systemic level)

สุดท้ายเมื่อพิจารณาในมิติระดับระบบ ลัทธิจักรวรรดินิยม (imperialism) คือเหตุปัจจัยระดับลึก (deep causes) ซึ่งครอบงำกิจกรรมระหว่างรัฐเล็กต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และชาติมหาอำนาจตะวันตกมาอย่างยาวนาน สหรัฐจึงต้องการจัดการค้าแบบผูกขาดของเจ้าอาณานิคมเพื่อที่ตนจะได้เข้ามาทำการค้าและลงทุนในภูมิภาคได้อย่างเสรี

กล่าวโดยสรุปได้ว่า สิ่งทั้ง 3 มิติสะท้อนออกมาคือ ความพยายามของสหรัฐในการเข้ามาเพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกซึ่งตรงกับสมมติฐานของผู้วิจัย

บทที่ 5

บทสรุป

5.1 สรุปผล

วิทยานิพนธ์ชิ้นนี้พยายามชี้ให้เห็นว่าปัจจัยในการกำหนดนโยบายต่างประเทศของสหรัฐต่อไทยก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อญี่ปุ่นโจมตีเพิร์ลฮาร์เบอร์ เมื่อวิเคราะห์อย่างเป็นระบบโดยใช้กรอบการวิเคราะห์ Three Level of Analysis อันจะวิเคราะห์ถึงความเข้มข้นในระดับต่างๆ ของเหตุปัจจัย ได้แก่ เหตุปัจจัยระดับฉับพลัน (precipitating causes) เหตุปัจจัยระดับกลาง (intermediate causes) และเหตุปัจจัยระดับลึก (deep causes) โดยเชื่อมโยงเข้ากับ 3 มิติของ Kenneth Waltz ได้แก่ มิติระบบ (systemic level) มิติภายในประเทศ (domestic level) และมิติความเป็นปัจเจกบุคคล (Individual level) พบได้ว่าปัจจัยทั้ง 3 ระดับที่กล่าวมาข้างต้นมีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ โดยไม่สามารถแยกออกจากกันได้

มิติระบบ (systemic level)

วิทยานิพนธ์ชิ้นนี้เสนอว่า มิติระดับระบบมีลัทธิจักรวรรดินิยมเป็นเหตุปัจจัยระดับลึกในการกำหนดนโยบายต่างประเทศของสหรัฐต่อไทยก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 กล่าวคือ ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1880 จนกระทั่งถึงสงครามโลกครั้งที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐและเอเชียแปซิฟิกเป็นไปในรูปแบบของการทูตของจักรวรรดินิยม (diplomacy of imperialism) ลัทธิจักรวรรดินิยมในฐานะที่เป็นความพยายามของประเทศหนึ่งในการแผ่ขยายอิทธิพลทางการเมืองและเศรษฐกิจเข้าไปยังอีกประเทศหนึ่งยังคงเกิดขึ้นอยู่เสมอเกือบจะตั้งแต่จุดเริ่มต้นของการเข้ามาในเอเชียของชาติตะวันตกเลยก็ว่าได้ อย่างไรก็ตามอิทธิพลของสหรัฐในเอเชียมีน้อยมากในทศวรรษ 1880 เมื่อเทียบกับครึ่งศตวรรษต่อมา แต่สิ่งที่เป็นประเด็นสำคัญในยุคการทูตของจักรวรรดินิยมเวลานี้คือ ชาวเอเชียมีความตระหนักดีถึงจักรวรรดินิยมและการต้านจักรวรรดินิยม ชาติตะวันตกอธิบายและวิพากษ์การขยายอำนาจของตนเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง เสนอและปฏิเสธข้อโต้แย้งทางศีลธรรมสำหรับการครอบงำประเทศอื่น

สหรัฐต้องการโลกที่เป็นสันติสุขและในสายตาของผู้นำสหรัฐ จักรวรรดินิยม (imperialism) คือหนทางสู่สงคราม ในประเด็นของไทยพิจารณาได้จากการช่วงชิงอำนาจกันระหว่างสหรัฐ อังกฤษ และจีนตั้งแต่สงครามปะทุขึ้นจนกระทั่งสงครามจบลงอันส่งผลกระทบอย่างมากต่อปฏิบัติการของขบวนการเสรีไทย และจากความสำเร็จของสหรัฐ ในการช่วยเหลือให้ไทยไม่ตกเป็นประเทศผู้แพ้

สงคราม ช่วยเจรจาผ่อนปรนโทษที่อังกฤษต้องการกระทำต่อไทย ซึ่งแท้ที่จริงแล้วในเวลานั้นอำนาจของอังกฤษกำลังเสื่อมถอยลงในเชิงเปรียบเทียบ (relative decline) เป็นความชาญฉลาดในการดำเนินนโยบายต่างประเทศเพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติของผู้นำสหรัฐ อันนำมาสู่ภาพลักษณ์ของมิตรประเทศในอุดมคติของสหรัฐในสายตาของไทย แต่ทว่าสิ่งที่สงครามหลงเหลือไว้ให้นอกจากการได้มหาอำนาจใหม่มาเป็นพันธมิตร คือความขัดแย้งทางการเมืองภายในประเทศของไทยซึ่งผลกระทบของมันยังคงมีให้เห็นได้อย่างชัดเจนในปัจจุบัน

ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 หากพิจารณาจากตัวเลขทางสถิติพบว่า ปริมาณการค้าขายระหว่างสหรัฐกับไทยมีจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาค ดังนั้นไทยจึงไม่ได้มีความสำคัญในฐานะคู่ค้าทางเศรษฐกิจเลย หากแต่เป็นจุดยุทธศาสตร์ที่มีความเปราะบางในด้านการเข้าถึงแหล่งทรัพยากรในภูมิภาคนี้ของสหรัฐเท่านั้น เมื่อสงครามสิ้นสุดลงสหรัฐมองว่าไทยคือฐานที่มั่นทางยุทธศาสตร์และเศรษฐกิจที่สำคัญและไม่น่าไว้วางใจได้ในภูมิภาคนี้³⁰⁸ นอกจากนี้ผลประโยชน์ถาวรของสหรัฐในเอเชียแปซิฟิกคือการรักษาดุลยภาพในภูมิภาค³⁰⁹ ทั้งนี้เพื่อรักษาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของชาติโดยประเทศไทยในฐานะเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญของภูมิภาค ซึ่งส่งผลให้ไทยภายหลังสงครามไทยกลายเป็นหนึ่งในพันธมิตรหลักของสหรัฐในภูมิภาค³¹⁰ และประเด็นนี้เองสหรัฐค้นพบก็เมื่อหลังจากญี่ปุ่นโจมตีฐานทัพเรือของสหรัฐ และบุกเข้าไทยในปลายค.ศ. 1941 แล้วอันที่จริงนั้นสหรัฐได้ให้ความสำคัญต่อไทยมาตั้งแต่ก่อนการโจมตีเพิร์ลฮาร์เบอร์ หากแต่ประเด็นความสนใจเป็นรูปธรรมมากขึ้นหลังจากจบสงครามโลกครั้งที่ 2 ไม่ว่าจะเป็นประเด็นเกี่ยวกับการปลดปล่อยอาณานิคม (decolonization) หรือการขจัดเขตอิทธิพล (sphere of influence) ของมหาอำนาจยุโรปที่สหรัฐต้องการให้มหาอำนาจเหล่านี้เปิดทางให้กับธุรกิจอเมริกันได้แข่งขันอย่างเสรีพร้อมไปกับการส่งเสริมประชาธิปไตยตามแบบสหรัฐให้เกิดขึ้นในภูมิภาคโดยมีไทยเป็นหมากตัวสำคัญในความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐ และเจ้าอาณานิคมในภูมิภาค ดังจะเห็นได้จากความขัดแย้งระหว่างสหรัฐและอังกฤษที่ต่างฝ่ายต่างก็พยายามเข้ามามีอิทธิพลในการกำหนดทิศทางการในการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทย อังกฤษต้องการที่จะรักษาระบบการค้าแบบผูกขาด (cartel) ในจักรวรรดิของตน

³⁰⁸ Reynolds, *Thailand's Secret War Oss, Soe, and the Free Thai Underground During World War Two*, 8.

³⁰⁹ Morgenthau, *In Defense of the National Interest: A Critical Examination of American Foreign Policy*, 6.

³¹⁰ Wilson, *The United States and the Future of Thailand*, 11.

ไว้โดยอาศัยประโยชน์จากความเป็นกลางของไทยในฐานะรัฐกันชน (buffer state) และประวัติศาสตร์ที่ไม่เคยตกเป็นอาณานิคมของไทยเข้ามาผูกมิตรและพยายามที่จะครอบงำทางอ้อมผ่านทางที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน

นอกจากนั้นตามทัศนะของประธานาธิบดีรูสเวลต์ สงครามเกิดมาจากความขาดแคลนวัตถุดิบ เขามักกล่าวอยู่เสมอว่าทางเดียวที่จะป้องกันสงครามได้คือให้ทุกคนมีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรอย่างเท่าเทียม ดังนั้นเมื่ออังกฤษต้องการให้สหรัฐช่วยเหลืออังกฤษในการทำสงครามของจึงถือโอกาสทำลายจักรวรรดินิยมในภูมิภาคผ่านทางนโยบาย Lend-Lease และกฎบัตรแอตแลนติก (Atlantic charter) ซึ่ง ประธานาธิบดีรูสเวลต์ อยากให้ประเทศในโลกมีลักษณะคล้ายคลึงกันกับสหรัฐ กล่าวคือ มีการปกครองแบบประชาธิปไตย และมีระบบเศรษฐกิจการค้าเสรี³¹¹ ซึ่งแม้จะทราบดีว่านโยบาย Lend-Lease เปรียบเสมือนดาบสองคมสำหรับอังกฤษเนื่องจากนโยบาย Lend-Lease ตัดการส่งออกของอังกฤษทั้งหมด ทำให้อังกฤษต้องพึ่งพาสหรัฐมากขึ้น แต่ Churchill ไม่อาจปฏิเสธข้อเสนอของสหรัฐ ในขณะที่กองทัพกำลังย่ำแย่อย่างหนักได้ กล่าวคือแม้นโยบาย Lend-Lease จะทำให้อังกฤษได้รับความช่วยเหลือจากสหรัฐในการทำสงครามแต่ก็ต้องแลกมาด้วยความยากลำบากในการดำเนินเศรษฐกิจของประเทศ³¹²

มิติภายในประเทศ (domestic level)

วิทยานิพนธ์ชิ้นนี้ยังได้ชี้ให้เห็นอีกว่าเหตุปัจจัยในระดับกลางมีความเกี่ยวข้องกับมิติระดับรัฐ กล่าวคือ อันเป็นเหตุปัจจัยที่มาจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำในค.ศ. 1929 จากการศึกษาพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างไทยและสหรัฐในช่วงเริ่มแรกขึ้นอยู่กับปัจเจกบุคคลเป็นสำคัญ โดยอุดมการณ์และแนวคิดเรื่องความเท่าเทียมแบบอเมริกันชนมีอิทธิพลต่อการกำหนดความสัมพันธ์ และเมื่อสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 1 สหรัฐได้ก้าวขึ้นมามีบทบาทในเวทีโลกในฐานะมหาอำนาจใหม่ซึ่งเป็นเจ้าหนี้ที่มีลูกหนี้จำนวนมากแต่การกลับมาของแนวคิดยูโตเดตีแอฟนวกกับความอ่อนแอทางเศรษฐกิจของโลกช่วงปลายทศวรรษที่ 1920 จาก Great Depression จนถึงกลางทศวรรษที่ 1930 ทำให้การกำหนดทิศทางของนโยบายต่างประเทศของสหรัฐมุ่งเน้นไปทางด้านการค้าขาย และลงทุนมากกว่าด้านอื่นๆ กล่าวคือผูกพันทางเศรษฐกิจมากกว่าผูกพันทางการเมือง สถานการณ์ในการเมืองโลกอันแสดงให้เห็นถึงความพยายามในการขึ้นสู่อำนาจโดยมีปัจจัยความขาดแคลนทรัพยากรเป็นตัวผลักดันได้ตอกย้ำให้

³¹¹ A. J. P. Taylor, *The War Lord*(London: Penguin Books, 1979), 146.

³¹² Ibid., 130-37.

ผู้นำสหรัฐ เห็นแล้วว่าผลประโยชน์แห่งชาติทางด้านเศรษฐกิจมีความสำคัญต่อการเจริญเติบโตและความมั่นคงของประเทศ

ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 เปิดฉากขึ้นในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ความสนใจของสหรัฐต่อไทยยังมีไม่มาก เนื่องจากไทยไม่มีสินค้าที่เป็นที่ต้องการของสหรัฐมากเท่ากับประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อีกทั้งภูมิภาคนี้ก็ตกอยู่ภายใต้เขตอิทธิพลของมหาอำนาจยุโรป แม้ว่าไทยจะไม่ใช้ดินแดนอาณานิคมของชาติใด แต่เป็นที่ทราบกันว่าอังกฤษคือผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และการเมือง การปกครอง แม้สหรัฐจะต้องการเข้ามามีบทบาททางเศรษฐกิจในไทยมากขึ้น แต่ความสัมพันธ์สหรัฐ-ไทย ก็เป็นไปในลักษณะแบบหลวมๆ ไม่มีการผูกมัด ท่าทีของสหรัฐต่อไทยมีความยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์

หากพิจารณาลักษณะของความสัมพันธ์จากท่าทีของสหรัฐต่อไทยโดยเปรียบเทียบกับจีนแล้ว จะพบว่าสหรัฐไม่เคยให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ไทยเลย จนกระทั่งหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลงไทยได้รับเงินสนับสนุนจำนวน 10 ล้านดอลลาร์สหรัฐเป็นครั้งแรก ซึ่งต่างจากกรณีของจีนที่สหรัฐเคยให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่จีนมาก่อนในการต่อต้านสงครามกับญี่ปุ่นก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 จะเกิดเสียอีก อีกทั้งสหรัฐไม่เคยส่งกองกำลังทหารเข้ามาช่วยเหลือไทย ในขณะที่สหรัฐเคยส่งกองกำลังเข้ามาช่วยเงินปราบกบฏตั้งแต่ยุคเริ่มแรกของความสัมพันธ์ ขณะที่รัฐบาลสหรัฐมิได้กำหนดนโยบายที่ชัดเจนต่อไทย แต่นโยบายเปิดประตูการค้า และหลักการไม่รับรู้ (nonrecognition doctrine) ต่อจีนของ Henry Stimson รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของสหรัฐซึ่งถูกกำหนดว่าเป็นวิธีในการรักษาผลประโยชน์แห่งชาติของสหรัฐในเอเชียแปซิฟิกได้ดึงสหรัฐเข้าสู่สงครามกับญี่ปุ่นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยมีไทยเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญในการเข้าสู่ภูมิภาค

ทางฝั่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เมื่อญี่ปุ่นบุกอินโดจีน คำถามคือผู้นำสหรัฐคิดอย่างไรกับการกระทำเช่นนี้ของญี่ปุ่น รัฐบาลรูสเวลต์ตกใจกับ Tripartite Pact และการบุกเข้ายึดครองอินโดจีนตอนเหนือของญี่ปุ่น แต่ก็ตีตลบตรงที่ว่าคนอเมริกันไม่ต้องการให้สหรัฐทำสงครามอีก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อประเทศกำลังประสบปัญหาภายในจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ยิ่งไปกว่านั้นเอเชียก็ไม่ใช่ความสำคัญอันดับแรกของรัฐบาลรูสเวลต์อย่างน้อยในช่วงครึ่งแรกของทศวรรษที่ 1930 ซึ่งในเวลาถัดมาความเป็นไปได้ว่าเยอรมนีกำลังจะมีชัยชนะเหนืออังกฤษ และสิ่งนี้ผู้นำสหรัฐถือว่ามีความสำคัญที่สุดในฐานะที่เป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงแห่งชาติ ดังนั้นการตอบโต้ต่อการกระทำของญี่ปุ่นจึงเป็นเพียงการลงโทษทางเศรษฐกิจเช่นที่เคยทำในปีค.ศ. 1937 โดย Hull ประกาศสั่งห้ามส่งออกสินค้า

จำพวกเหล็กไปยังประเทศอื่นๆ ยกเว้นอังกฤษ เนื่องจากสินค้าชนิดนี้ ญี่ปุ่นคือลูกค้ารายใหญ่ที่สุดของสหรัฐ รัฐบาลญี่ปุ่นจึงรู้โดยทันทีว่ามาตรการนี้ถูกกำหนดมาเพื่อต่อต้านญี่ปุ่น

เมื่อรู้แล้วว่าไม่มีทางเลือกอื่นรัฐบาลญี่ปุ่นจึงตัดสินใจรู้สึกโศกเศร้าใน วันที่ 26 กรกฎาคม 1941 รัฐบาลสหรัฐจึงตัดสินใจอย่างเด็ดขาดสั่งอายัดทรัพย์สินทั้งหมดของญี่ปุ่นในสหรัฐ ซึ่งก็หมายความว่าญี่ปุ่นไม่สามารถซื้อขายใดๆ กับสหรัฐได้อีกต่อไปก่อให้เกิดผลเสียอย่างร้ายแรงที่สุดต่อกองทัพสมเด็จพระจักรพรรดิ เนื่องจากญี่ปุ่นคือลูกค้ารายใหญ่นำเข้าน้ำมันจากสหรัฐ และผลที่ตามมาคือสงครามของญี่ปุ่นในจีนต้องหยุดชะงักลงไปด้วย ดังนั้นทางออกของรัฐบาลญี่ปุ่นคือ ถ้าไม่คืนสู่ความสัมพันธ์ทางการค้ากับสหรัฐอีกครั้ง ก็ต้องทำให้แหล่งน้ำมันในอีสต์ อินดีสตกเป็นของญี่ปุ่นให้ได้ กองทัพญี่ปุ่นจึงจะสามารถระทำการต่อในจีนได้ จึงได้หวังใช้สถานะที่ไม่เป็นอาณานิคมของไทยเข้ามาขอเดินทัพผ่านลงไปยังดินแดนอาณานิคม

ดังนั้นความอยู่รอดปลอดภัยของไทยจึงดึงความสนใจจากผู้นำสหรัฐได้โดยปริยาย และท้ายที่สุดเมื่อสหรัฐได้เข้ามาผูกพันในภูมิภาคนี้อย่างเต็มตัวแล้ว ประธานาธิบดีสหรัฐก็ไม่ปล่อยให้โอกาสที่จะเข้ามามีอำนาจในภูมิภาคนี้หลุดมือไป ประธานาธิบดีรูสเวลต์ได้แสดงถึงเจตนารมณ์อันชัดเจนในการที่จะเข้ามามีอิทธิพลในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่มานานที่สุดสงคราม โดยมีความมั่นคงของชาติเป็นเป้าหมายสูงสุดประธานาธิบดีรูสเวลต์ต้องการแก้ไขปัญหาภาวะเศรษฐกิจตกต่ำภายในประเทศ เขาพยายามมองหาทางออกที่ดีที่สุดทุกวิถีทางให้แก่ประเทศโดยการปลดปล่อยอาณานิคมต่างๆ ของมหาอำนาจยุโรปเพื่อให้ธุรกิจสัญชาติอเมริกาเข้าถึงทรัพยากรในประเทศเหล่านั้นได้อย่างเสรีและเท่าเทียมกับชาติอื่นๆ ผวนกับแนวคิด Wilsonianism ที่เชื่อมั่นในสันติภาพของโลกประชาธิปไตยแบบทุนนิยมฝังรากลึกอยู่ในตรรกะทางความคิดของรูสเวลต์จึงมีอิทธิพลอย่างมากต่อการตัดสินใจของเขา

มิตความเป็นปัจเจกบุคคล (Individual level)

ในเหตุปัจจัยระดับสุดท้ายเหตุปัจจัยระดับฉับพลันซึ่งเป็นเหตุปัจจัยที่เกิดขึ้นในมิติระดับบุคคลกล่าวคือ อุดมการณ์ทางการเมืองและภาวะผู้นำของรูสเวลต์ที่มีผลต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศต่อไทย ประกอบกับปัจจัยการขึ้นสู่อำนาจของผู้นำทหารญี่ปุ่น ซึ่งนโยบายต่างประเทศของสหรัฐในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกเริ่มต้นจากนโยบายเปิดประตูการค้าอันมีจุดประสงค์เพื่อปกป้องผลประโยชน์แห่งชาติของสหรัฐและนโยบายนี้ถือเป็นแกนหลักของนโยบายต่างประเทศของสหรัฐในภูมิภาคนับตั้งแต่สหรัฐได้ประกาศนโยบายขึ้นใน ค.ศ. 1899-1900 โดยต่อมาในทศวรรษที่ 1920

นโยบายต่างประเทศของสหรัฐในเอเชียดำเนินไปในลักษณะเพื่อสานต่อวัตถุประสงค์ของประธานาธิบดี Wilson ซึ่งมีเป้าหมายสูงสุดในการธำรงไว้ซึ่งสันติภาพของโลก แต่ในทศวรรษที่ 1930 สถานการณ์ความรุนแรงในเอเชียเริ่มปรากฏให้เห็นมากขึ้น เมื่อนโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่นเอียงไปทางด้านอำนาจและการใช้กำลังต่อประเทศเพื่อนบ้านและต่อประเทศทั้งหลายในเอเชียของญี่ปุ่น ในช่วงทศวรรษที่ 1920 ถึง 1930 ญี่ปุ่นกลายเป็นประเทศที่มีขีดความเข้มแข็งมากทั้งทางเศรษฐกิจ และทางทหาร แต่ยังคงขาดแคลนวัตถุดิบหลักสำหรับป้อนเข้าสู่อุตสาหกรรมของประเทศ เช่น น้ำมัน ยางพารา และทรัพยากรธรรมชาติชนิดอื่นๆ ทำให้ผู้นำญี่ปุ่นต้องการเข้ายึดครองแหล่งทรัพยากรอันอุดมสมบูรณ์ของอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ ฝรั่งเศส และอังกฤษ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นอกจากนี้ผู้นำญี่ปุ่นยังมองเห็นตลาดขนาดใหญ่สำหรับสินค้าญี่ปุ่นทั้งในจีนและเกาหลี เหล่านี้นำไปสู่ความขัดแย้งโดยตรงกับอเมริกา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของจีนเพราะสหรัฐได้มีนโยบายเปิดประตูการค้าต่อจีน ซึ่งนโยบายนี้มีเหตุผลหลักมาจากสหรัฐ ไม่ต้องการให้การค้าในจีนถูกครอบงำโดยมหาอำนาจใดๆ

สหรัฐจึงถือว่าพฤติกรรมอันก้าวร้าวของญี่ปุ่นในจีนเป็นภัยคุกคามผลประโยชน์แห่งชาติของสหรัฐในภูมิภาค การกระทำเช่นนี้ถือว่าเป็นการทำลายอุดมการณ์พื้นฐานในการรักษาสันติภาพโลก และถือเป็นภัยคุกคามต่อผลประโยชน์แห่งชาติของสหรัฐ ในขั้นแรกสหรัฐตอบสนองต่อท่าทีดังกล่าวของญี่ปุ่นโดยการหวนกลับไปสู่ลัทธิยูโตคเด็ยว แต่เมื่อผลปรากฏว่านโยบายต่างประเทศดังกล่าวไม่ใช่ทางออกที่ดีที่สุด และสถานการณ์ก็ดูเหมือนว่าจะไม่มีทางคลี่คลายโดยง่ายประธานาธิบดีรูสเวลท์จึงตัดสินใจออกนโยบายที่รู้จักกันในชื่อว่า New Wilsonianism ซึ่งให้ความสำคัญกับการบูรณาการทหารเข้ากับประเด็นเศรษฐกิจและวัฒนธรรม ในครั้งนี้สหรัฐเต็มใจที่จะรับบทบาทตำรวจโลกในการรักษาความสงบและเสถียรภาพในระบบระเบียบระหว่างประเทศและยื่นมือเข้ามาบริหารจัดการเศรษฐกิจในระบบโลกผ่านนโยบายเปิดประตูการค้าและการพึ่งพาอาศัยระหว่างกัน (interdependence) ส่วนบทบาททางด้านสังคมและวัฒนธรรมสะท้อนจาก Four Freedom Speech ในเดือนมกราคม 1941 ประกอบไปด้วยการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน และการกำหนดด้วยตนเอง (self-determination) แต่ที่สำคัญที่สุดคือประธานาธิบดีรูสเวลท์ได้เพิ่มเติมประเด็นเกี่ยวกับความยุติธรรมทางสังคม (social justice) และความเท่าเทียมกันทางเชื้อชาติ (race equality)³¹³ เพื่อขจัดอิทธิพลของลัทธิจักรวรรดินิยมซึ่งครอบงำระบบเศรษฐกิจโลกออกไป

³¹³ Sutter, *East Asia and the Pacific: Challenges for Us Policy*, 4.

อย่างไรก็ตามหากพิจารณาจากบุคลิกลักษณะส่วนตัวของประธานาธิบดีรูสเวลต์ แล้วจะพบว่าเขาเป็นคนที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงมากจนกระทั่งนักประวัติศาสตร์ที่ศึกษาชีวประวัติของรูสเวลต์ กล่าวว่ารูสเวลต์ขัดแย้งกับที่ปรึกษามากถึง 22 ครั้งในประเด็นสำคัญ³¹⁴ ดังนั้นการตัดสินใจของเขาจึงมีอิทธิพลอย่างมากต่อการบริหารประเทศและการจัดลำดับความสำคัญของประเด็นต่างๆ สำหรับบุคลิกลักษณะของรูสเวลต์ตามที่เสนอของ A.J.P. Taylor แล้วนั้น รูสเวลต์ไม่มีหลักการใดๆ หากแต่เขาเป็นผู้นำที่ตอบสนองต่อสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างรวดเร็วแต่จะตัดสินใจในนาทีสุดท้ายเท่านั้น³¹⁵ เมื่อเข้าต้องเข้ารับตำแหน่งเขารู้ดีกว่าประเทศกำลังเผชิญอยู่กับสภาพปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำอย่างรุนแรง เขาจึงให้ความสนใจกับการแก้ไขปัญหาในประเทศมากกว่าที่จะสนใจเรื่องนอกบ้าน จนกระทั่งช่วงปลายทศวรรษที่ 1930 รูสเวลต์ถึงได้ให้ความสนใจกับกิจการต่างประเทศ และแท้จริงแล้วในช่วงปีแรกๆ ของการเข้ารับตำแหน่ง รูสเวลต์คือ ผู้นิยมการอยู่โดดเดี่ยวมากที่สุด เขาเชื่อมั่นว่าเป็นความรับผิดชอบของรัฐบาลที่ต้องฟื้นฟูและส่งเสริมความมั่งคั่งให้แก่ประเทศก่อน

แม้กระทั่งในค.ศ. 1939 ที่การประชุมในมิวนิค (Munich) รูสเวลต์ก็ปฏิเสธการให้ความช่วยเหลือแก่อังกฤษ และฝรั่งเศส ถึงแม้ว่าเขาจะไม่เห็นด้วยกับการกระทำของผู้นำทหารเยอรมัน Adolf Hitler แต่การล่มสลายของฝรั่งเศสในเดือนมิถุนายน 1940 สร้างความหวาดเกรงแก่รูสเวลต์ เพราะในเวลานั้นมีแต่เพียงอังกฤษเท่านั้นที่จะสามารถยืนหยัดต่อสู้กับเยอรมนีและอิตาลีได้ ดังนั้นในค.ศ. 1941 เขาจึงหันมาเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้แก่กองทัพอังกฤษ ถึงกระนั้นนโยบายของรูสเวลต์แน่นอนว่าถูกจำกัดโดยความคิดเห็นของชาวอเมริกัน ในค.ศ. 1940 การส่งความช่วยเหลือไปยังอังกฤษเป็นเรื่องที่ยากมากสำหรับเขา แต่ค.ศ. 1941 รูสเวลต์หันมาดำเนินนโยบายที่ช่วยเหลืออังกฤษอย่างเป็นทางการมากขึ้นผ่านทางนโยบาย Lend-Lease แม้รูสเวลต์จะเกลียดชังจักรวรรดินิยมของอังกฤษ และมหาอำนาจยุโรป โดยเฉพาะอย่างยิ่งฝรั่งเศส

สำหรับผู้นำญี่ปุ่นเหตุการณ์ในครั้งแรกของปีทศวรรษที่ 1940 ที่เกิดขึ้นในยุโรปช่วยคลี่คลายปมปัญหาของญี่ปุ่นในจีนที่เริ่มมาตั้งแต่ปีค.ศ. 1937 ญี่ปุ่นถือโอกาสนี้ตอนที่มหาอำนาจยุโรปกำลังพัวพันอยู่กับศึกสงครามในภูมิภาค ดำเนินแผนการบุกลงใต้สู่เขตอาณานิคมของอังกฤษ เนเธอร์แลนด์ และฝรั่งเศสอันอุดมสมบูรณ์ไปด้วยแหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติ โดยมีไทยเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญที่ไม่เป็นแดนอาณานิคมของมหาอำนาจใดทำให้ญี่ปุ่นเข้ามาผูกสัมพันธ์กับรัฐบาลไทยได้โดยไม่ต้อง

³¹⁴ Taylor, *The War Lord*, 142.

³¹⁵ Ibid., 129.

เสียงทำสงครามอย่างทันทีกับชาติตะวันตกในเวลาประเทศกำลังดิ้นรนอยู่กับภาวะขาดแคลนทรัพยากร ยิ่งไปกว่านั้นการบุกลงใต้คราวนี้จะเป็นทั้งการตัดเงินออกจากความช่วยเหลือจากชาติตะวันตกและเป็นการหาทางออกให้แก่ปัญหาความขาดแคลนวัตถุดิบโดยไม่ต้องพึ่งพาสหรัฐอีกต่อไป และแล้วญี่ปุ่นก็บุกมายังตอนเหนือของอินโดจีนในเดือนกันยายน 1940 และครั้งใต้ในเดือนกรกฎาคม 1941 รัฐบาลญี่ปุ่นต้องพยายามประนีประนอมรักษาความสัมพันธ์ทางการทูตกับสหรัฐ ต่อไปขณะเดียวกันกองทัพก็ต้องเตรียมพร้อมสำหรับสงครามที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตด้วย อย่างไรก็ตามการบุกลงใต้ไปยังแหล่งน้ำมันย่อมหมายถึงความขัดแย้งกับอังกฤษซึ่งนำไปสู่การทำสงครามระหว่างสองประเทศ และบานปลายไปสู่การทำสงครามกับสหรัฐในที่สุด

5.2 ข้อเสนอแนะ

ข้อถกเถียงที่เป็นกระแสหลักเกี่ยวกับลักษณะของความสัมพันธ์สหรัฐ-ไทยในช่วงก่อนเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 คือเป็นช่วงเวลาที่ความสัมพันธ์ไม่มีปรากฏการณ์ใดโดดเด่นจนกระทั่งสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง สหรัฐคือมิตรประเทศของไทยช่วยเจรจาแก้ไขสนธิสัญญาต่างๆ ที่ไม่เป็นธรรมให้แก่ไทย อีกทั้งงานของมิชชันนารีชาวอเมริกันก็ช่วยสร้างความเจริญแก่สังคมไทยเป็นอย่างมากแต่หลังสงครามจบสหรัฐและไทยกลายเป็นพันธมิตรที่เหนียวแน่นมากขึ้นทั้งความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและที่สำคัญการทหารแต่เมื่อทำการศึกษาวิจัยอย่างถ่องแท้แล้วทำให้พบว่าเบื้องหลังทั้งหมดทั้งมวลของความสัมพันธ์ถูกโยกกลับไปที่แก่นแท้ของนโยบายต่างประเทศนั้นคือผลประโยชน์แห่งชาติ

อันที่จริงแล้วนอกจากความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐ-ไทยแล้ว ความสัมพันธ์สหรัฐ และประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ก็น่าสนใจและมีคุณค่าเหมาะแก่การค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อการศึกษาในเชิงเปรียบเทียบเช่นเดียวกันกับการศึกษานโยบายต่างประเทศของสหรัฐต่อไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นเกี่ยวกับวัตถุดิบ และความพยายามในการเข้ามามีบทบาททางเศรษฐกิจในดินแดนอาณานิคมของสหรัฐ และการตอบสนองของเจ้าอาณานิคมต่อความพยายามดังกล่าว สหรัฐประสบความสำเร็จและความล้มเหลวอย่างไรในการดำเนินนโยบายต่างประเทศที่ชัดเจนต่ออาณานิคมเหล่านี้ นอกจากนั้นนโยบายต่างประเทศของสหรัฐในช่วงรอยต่อการเปลี่ยนตัวประธานาธิบดีสหรัฐอย่างฉับพลันอันเนื่องมาจากการเสียชีวิตของประธานาธิบดีรูสเวลท์ รวมถึงการรับรู้ (perception) ของประธานาธิบดี Harry Truman ต่อไทยก็เป็นสิ่งที่ควรค่าแก่การทำการค้นคว้าเพิ่มเติมว่า Truman สานต่อหรือ/และปฏิเสธแนวคิดของรูสเวลท์ในประเด็นใดบ้าง เป็นต้น ซึ่งในช่วงเวลาก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ยังเป็นช่วงที่มีผู้ศึกษาอย่างจำกัดนักอย่างไรก็ตามงานวิจัยเกี่ยวกับ

ปัจจัยในความสัมพันธ์สหรัฐ และไทยก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ขึ้นนี้คงจะให้ความกระจ่างในบางประเด็นแก่ผู้ศึกษาอยู่บ้างไม่มากก็น้อย สุดท้ายหวังเป็นอย่างยิ่งว่าในอนาคตจะมีงานวิจัยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ออกมาเผยแพร่เพิ่มมากขึ้นเพื่อประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจที่มาและพื้นฐานของความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องและครบถ้วน

รายการอ้างอิง

- Agency, Central Intelligence. "The World Fact Book: Wake Island." <https://www.cia.gov>.
- Albertini, Rudolph von. *Decolonization: The Administration and the Future of the Colonies, 1919-1960*. New York 1971.
- Aldrich, Richard. *The Key to the South: Britain, the United States, and Thailand During the Approach of the Pacific War, 1929-1942*. Singapore: Oxford University Press, 1993.
- Archive, The Abraham Lincoln Brigade. "The Spanish Civil War: U.S. Foreign Policy between the World Wars." <http://www.alba-valb.org>.
- Arthur M. Schlesinger, Jr. . *The Age of Roosevelt: The Crisis of the Old Order, 1919-1933*. Boston: Houghton Mifflin Company, 1957.
- Assembly, American. *The United States and the Far East*. New York: American Assembly Graduate School of Business Columbia University, 1956.
- Bemis, Samuel F. *A Short History of American Foreign Policy and Diplomacy* New York: Holt, Rinehart and Winston, Inc., 1959.
- Borg, Dorothy. *Historians and American Far Eastern Policy*. New York: The East Asian Institute, Columbia University, 1966.
- . *The United States and the Far Eastern Crisis of 1933-1938: From the Manchurian Incident through the Initial Stage of the Undeclared Sino-Japanese War*. Massachusetts: Harvard University Press, 1964.
- Butow, R. J. C. *Tojo and the Coming of War*. New Jersey: Princeton University Press, 1961.
- Cecil V. Crabb, Jr. *The Doctrines of American Foreign Policy: Their Meaning, Role, and Future*. Louisiana: Louisiana State University Press, 1982.
- Chomsky, Noam. *American Power and the New Mandarins*. New York: The New Press, 2002.
- . "On the Background of the Pacific War." <https://chomsky.info>.
- Crowley, James. *Japan's Quest for Autonomy: National Security and Foreign Policy, 1930-1938*. New Jersey: Princeton University Press, 1966.

- Darling, Frank C. "American Influence on the Evolution of Constitutional Government in Thailand." American University, 1961.
- . *Thailand and the United States*. Washington D.C.: Public Affair Press, 1965.
- Denial, Catherine. "Manifest Destiny: Creating an American Identity." <http://teachinghistory.org>.
- Dennett, Tyler. *American in Eastern Asia: A Critical Study of the Policy of the United States with Reference to China, Japan and Korea in the 19th Century*. New York: Macmillan, 1922.
- Divine, Robert A. *The Reluctant Belligerent: American Entry into World War Two*. 2 ed. New York: Wiley, 1979.
- Duke, Pensri. "Historical Perspective: 1833-1940." In *A Century and a Half of Thai-American Relation*, edited by Wiwat Mungkandi and William Warren. Bangkok: Chulalongkorn University Press, 1982.
- Fairbank, John K. *The United States and China*. Cambridge: Harvard University Press, 1949.
- Ferrara, Federico. *The Political Development of Modern Thailand*. Cambridge: Cambridge University Press, 2015.
- Fifield, Russell H. *Americans in Southeast Asia: The Roots of Commitment*. New York: Thomas Y. Crowell Company, 1973.
- Foran, Songsri. *Thai-British-American Relations During World War II and the Immediate Postwar Period, 1940-1946*. Bangkok: Thai Khadi Research Institute, 1981.
- Foundation, Naval Historical. "Defending the Flag at the Fourteenth Latitude: American Samoa, Fitafita, and the United States Navy." <http://www.navyhistory.org>.
- Gilpin, Robert G. "The Richness of the Tradition of Political Realism." *International Organization* 38, no. 2 (Spring 1984).
- Goebel, Dorothy B. *American Foreign Policy: A Documentary Survey, 1776-1960*. New York: Holt, Rinehart and Winston, 1961.
- Gordon, Bernard K. *Toward Disengagement in Asia: A Strategy for American Foreign Policy*. New Jersey: Prentice Hall, 1969.
- Green, Fred. *U.S. Policy and the Security of Asia*. New York: McGraw-Hill Book Company, 1968.

- Greer, Thomas H. *What Roosevelt Thought: The Social and Political Idea of Franklin D. Roosevelt*. Michigan: Michigan University Press, 1958.
- Hell, Stefan M. *Siam and the League of Nations: Modernization, Sovereignty and Multilateral Diplomacy, 1920-1940*. Leiden: University of Leiden Press, 1968.
- . *Siam and the League of Nations: Modernization, Sovereignty and Multilateral Diplomacy, 1920-1940*. Leiden: University of Leiden Press, 1968.
- Herring, George C. *From Colony to Superpower: U.S. Foreign Relation since 1776*. New York: Oxford University Press, 2008.
- Holsti, Ole R. *Theories of International Relations and Foreign Policy: Realism and Its Challenges*. Controversies in International Relations Theory: Realism and the Neoliberal Challenge. edited by Charles W. Kegley Jr New York: St. Martin's Press, 1995.
- Iguchi, Haruo. *Japanese Foreign Policy and the Outbreak of the Asia-Pacific War: The Search for a Modus Vivendi in Us-Japanese Relations after July 1941*.
- Interior, U.S. Department of the. "United States Naval Base." <https://www.nps.gov>.
- Iriye, Akira. *Across the Pacific: An Inner History of American–East Asian Relation*. New York: Harbinger Book-Harcourt, Brace & World, 1967.
- . *After Imperialism*. Massachusetts: Harvard University Press, 1965.
- James V. Martin, Jr. "Thai-American Relations in World War Two." *The Journal of Asian Studies* 22, no. 4 (1963).
- Johnstone, William C. *The United States and Japan's New Order*. New York: Oxford University Press, 1941.
- Johnstone, William D. *The United States and Japan's New Order*. New York: Oxford University Press, 1941.
- Kangwaan, Chuachart. "American-Thai Economic and Trade Ties." In *A Century and a Half of Thai-American Relation*, edited by Wiwat Mungkandi and William Warren. Bangkok: Chulalongkorn University Press, 1982.
- Kato, Kiyofumi. "The Comprehensive History of South Manchurian Railway Company[満鉄全史]." <http://www.japansociety.org.uk>.

- Kennan, George F. *American Diplomacy 1900-1950*. New York: The New American Library, 1964.
- . *American Diplomacy '1900-1950'*. New York: The New American Library, 1964.
- Kennedy, David M. *Freedom from Fear: The American People in the Depression and War* New York: Oxford University Press, 1999.
- Kindleberger, Charles P. *The World in Depression, 1929-1939*. Berkeley: University of California Press, 1986.
- Knorr, Klaus E. *World Rubber and Its Regulation*. California: Stanford University Press, 1945.
- Krasner, Stephen D. *Defending the National Interest: Raw Materials Investments and U.S. Foreign Policy*. New Jersey: Princeton University Press, 1957.
- Lasker, Bruno, and W. L. Holland. *Problems of the Pacific, 1933*. Chicago: University of Chicago Press, 1934.
- LaTourette, Kenneth Scott. *The American Record in the Far East, 1945-1951*. New York: Macmillan Company, 1952.
- Leuchtenburg, William E. *Franklin D. Roosevelt and the New Deal: 1932-1940*. New York: Harper & Row, 1963.
- Lippmann, Walter. "The Mystery of Our China Policy." In *Reading in American Foreign Policy*. New York: Oxford University Press, 1959.
- Marshall, Jonathan. *To Have and Have Not*. Berkeley: University of California Press, 1995.
- McElvaine, Robert S. *The Great Depression: America, 1929-1941*. New York: Times Books, 1984.
- McMahon, Robert J. *The Limits of Empire: The United States and Southeast Asia since World War Two* New York: Columbia University Press, 1999.
- Morgenthau, Hans. *In Defense of the National Interest: A Critical Examination of American Foreign Policy*. New York: Alfred A. Knopf, 1952.
- Morris, Ivan. *Thought and Behaviour in Modern Japanese Politics*. London: Oxford University Press, 1963.

- Mungkandi, Wiwat. "Thai-American Relations in Historical Perspective." In *United States-Thailand Relations*, edited by Karl D. Jackson and Wiwat Mungkandi, 12. Berkeley: University of California Press, 1986.
- Neher, Arlene Becker. *Prelude to Alliance: The Expansion of American Economic Interest in Thailand During the 1940s*. Illinois: Northern Illinois University Press, 1980.
- Nye, Joseph. *Understanding International Conflict*. New York: Longman Publishing, 2007.
- Ogata, Sadako. *Defiance in Manchuria: The Making of Japanese Foreign Policy, 1931-1932*. Berkeley: University of California Press, 1964.
- Randolph, R. Sean. "Thai-American Relations in Historical Perspective." In *Thai-American Relations in Perspective*, edited by Karl D. Jackson and Wiwat Mungkandi, 25. Berkeley: University of California Press, 1986.
- Rauch, Basil, ed. *The Roosevelt Reader, Selected Speeches, Messages, Press Conferences and Letters of Franklin D. Roosevelt*. New York: Rinehart and Co., Inc., 1957.
- . *The Roosevelt Reader; Selected Speeches, Messages, Press Conferences and Letters of Franklin D. Roosevelt*. New York: Rinehart and Co., Inc., 1957.
- Reynolds, E. Bruce. *Thailand's Secret War: OSS, SOE, and the Free Thai Underground During World War Two*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005.
- Rhodes, Benjamin D. *United States Foreign Policy in the Interwar Period, 1918-1941: The Golden Age of American Diplomatic and Military Complacency*. Connecticut: Greenwood Publishing Group, 2001.
- Roosevelt, Elliot. *As He Saw It*. New York: Duell, Sloan, and Pearce, 1946.
- Roosevelt, Franklin D. "Shall We Trust Japan?". *Asia* 23, no. July 1923.
- Rōyama, Masamichi. *Foreign Policy of Japan: 1914-1939*. Connecticut: Greenwood Press, 1941.
- Santaputra, Charivat. *Thai Foreign Policy 1932-1946*. Bangkok: Thai Khadi Institute, 1985.
- . *Thai Foreign Policy 1932-1946*. Bangkok: Thai Khadi Institute, 1985.
- Sayre, Francis Bowes. *Glad Adventure*. New York: Macmillan, 1957.

- Schmitz, David F. *Henry L. Stimson: The First Wise Man*. Wilmington: SR Books, 2001.
- Security, Department of Homeland. "Early American Immigration Policies." <https://www.uscis.gov>.
- Sethachuy, Vivat. "United States-Thailand Diplomatic Relations During World War II." Brigham Young University Press, 1977.
- . "United States-Thailand Diplomatic Relations During World War Two." Brigham Young University.
- Shigemitsu, Mamoru. "Japan and Her Destiny: My Struggle for Peace." edited by 1958. London: Hutchison.
- Shoup, Laurence H., and William Minter. *Imperial Brain Trust*. New York: Monthly Review Press, 1977.
- Siamwalla, Ammar. *One Hundred and Seventy Five Years of Thai-U.S. Economic Relations (1833-2008)*. Bangkok: Ministry of Foreign Affairs, 2009.
- Skinner, G. William. *Chinese Society in Thailand*. New York: Cornell University Press, 1957.
- Smith, Robert F. *The United States and Cuba: Business and Diplomacy, 1917-1960*. New York: Bookman Associates, 1960.
- Spykman, Nicholas J. *American's Strategy in World Politics* New York: Harcourt, Brace and World, Inc., 1942.
- State, Department of. "The Atlantic Charter, 1941." <https://history.state.gov>.
- . "The Burlingame-Seward Treaty, 1868." <https://history.state.gov>.
- . "The Neutrality Acts, 1930s." <https://history.state.gov>.
- . "Peace and War: United States Foreign Policy 1931-1941." Washington, 1942.
- State, Department of the. "Gadsden Purchase, 1853–1854." <https://history.state.gov>.
- Steiner, Zara S. *The Light That Failed: European International History, 1919-1933*. Oxford: Oxford University Press, 2005.
- Stoessinger, John G. *Crusaders and Pragmatists: Movers of Modern American Foreign Policy*. New York: W.W. Norton & Co., 1979.
- Sutter, Robert G. *East Asia and the Pacific: Challenges for Us Policy*. Colorado: Westview Press, 1992.

- Suwannathat-Pian, Kobkua. *Thailand's Durable Premier: Phibun through Three Decades 1932-1957*. Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1995.
- Syamananda, Rong. *A History of Thailand*. Bangkok: Thai Watana Panich, 1973.
- Taylor, A. J. P. *The War Lord*. London: Penguin Books, 1979.
- Teng, Ssu-yu, and John K. Fairbank. *China's Response to the West, a Documentary Survey, 1839-1923*. Cambridge: Harvard University Press, 1945.
- Thompson, Virginia. *Thailand: The New Siam*. 2 ed. New York: Paragonbook Reprint Corporation,, 1967.
- Thorne, Christopher. *Allies of a Kind: The United States, Britain and the War against Japan, 1941-1945*. London: Hamish Hamilton, 1978.
- . *The Issue of War*. New York: Oxford University Press, 1985.
- . *The Limits of Foreign Policy: The West, the League and the Far Eastern Crisis of 1931-1933*. California: Hamilton, 1972.
- Toland, John. *The Rising Sun: The Decline and Fall of the Japanese Empire, 1936-1945*. London: Cassell & Company Ltd., 1971.
- Waldo H. Heinrichs, Jr. "1931-1937." In *American-East Asian Relations: A Survey*. Massachusetts: Harvard University Press, 1972.
- William, William W. *The Shaping of American Diplomacy*. Illinois: Rand McNally and Co., 1960.
- William. Roger Louis. *Imperialism at Bay 1941-1945: The United States and the Decolonization of the British Empire*. Oxford: Oxford University Press, 1977.
- Willoughby, W. W. *The Sino-Japanese Controversy and the League of Nations*. Baltimore: The John Hopkins Press, 1935.
- Wilson, David S. *The United States and the Future of Thailand*. New York: Praeger, 1970.
- กองจดหมายเหตุแห่งชาติ. "เอกสารรัชกาลที่ 7 ป.1.3/32 เลขที่ 47 ส่วนพระองค์สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ แผนกอภิรัฐมนตรี เรื่องบันทึกการปกครอง 23 กรกฎาคม-1 สิงหาคม 2469." edited by กรมศิลปากร.
- กำเนิดศิริ, บรรพต. ประวัติศาสตร์การทูต ตั้งแต่การประชุมที่กรุงเวียนนา ค.ศ. 1815 จนถึงจุดเริ่มต้นของสงครามเย็นปี ค.ศ. 1947. 1 ed. กรุงเทพฯ: โครงการตำราและสิ่งพิมพ์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551.
- เกษตรศิริ, ชาญวิทย์. ประวัติการเมืองไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 2537.
- คล้ายทับทิม, จุฑาทิพ. หลักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2553.

ค้ำชู, ไชยวัฒน์. นโยบายต่างประเทศญี่ปุ่น: ความเปลี่ยนแปลงและความต่อเนื่อง. กรุงเทพฯ: เลคแอนน์พาร์เท่นพรีนติ้งจำกัด, 2549.

จอร์จ บรัดเลย์ แมคฟาร์แลนด์, เอ็ม.ดี. หนึ่งศตวรรษในสยาม ค.ศ. 1828-1928. Translated by จิตรภรณ์ ตันรัตนกุล. นนทบุรี: เฟิสท์ออฟเซท, 2555.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะรัฐศาสตร์, ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ. "5 ทศวรรษการต่างประเทศของไทยจากความขัดแย้งสู่ความร่วมมือ." edited by ชัยโชค จุลศิริวงศ์. กรุงเทพฯ: พิรสกล, 2536.

ตุ๊ก, เพ็ญศรี. การต่างประเทศกับเอกราชและอธิปไตยของไทย (ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสิ้นสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม). กรุงเทพฯ: เจ้าพระยาการพิมพ์, 2527.

บำรุงสุข, สุรชาติ. "2484-2490 สร้างฝันที่มณฑลบูรพา สานฝันที่โตเกียว สิ้นฝันที่วอชิงตัน : จุดเริ่มต้นและจุดจบของอนุสัญญาโตเกียว 2484 (1941)." In รัฐคดี วิถีโลก 60 ปี ไชยวัฒน์ ค้ำชู, edited by วรศักดิ์ มหัทธโนบล. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2553.

บุรณฤกษ์, จันทรา, and ปิยนาล บุณนาค. รายงานผลการวิจัย เรื่องการศึกษาผลกระทบทางการเมืองจากความสัมพันธ์ไทย-สหรัฐอเมริกา (พ.ศ. 2463-2506). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.

มุงการดี, วิวัฒน์. นโยบายต่างประเทศสหรัฐอเมริกา: โครงสร้าง กระบวนการ และรูปแบบ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬา, 2533.

รัตนมณี, มณีนัย. "หน่วยที่ 3 ประวัติความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ." In เอกสารการสอนชุดวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หน่วยที่ 1-7. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2545.

วงศ์สุรวัดน์, โกวิท. พื้นฐานรัฐศาสตร์กับการเมืองในศตวรรษที่ 21. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2546.

สมทวนิช, ชัยอนันต์. การเมือง-การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไทย พ.ศ. 1893-2475. พระนคร: คณะรัฐศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519.

สุหากันยา, ถาวร. นโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัย คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวสาวิตรี บุญกล่อม เกิดเมื่อวันที่ 19 เมษายน 2531 จังหวัดนนทบุรี สำเร็จ การศึกษาระดับศิลปศาสตรบัณฑิต (ภาษาอังกฤษ) มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง พ.ศ.2553 และได้ เข้าศึกษาต่อสาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2555 ปัจจุบันทำงานที่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ฝ่ายพัสดุและจัดหาต่างประเทศ

